

**Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales**

**Cofnod y Trafodion
The Record of Proceedings**

**Dydd Mawrth, 1 Chwefror 2011
Tuesday, 1 February 2011**

Cynnwys
Contents

3	Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister
27	Datganiad a Chyhoeddiad Busnes Business Statement and Announcement
36	Datganiad gan y Dirprwy Weinidog dros Wasanaethau Cymdeithasol: Fframwaith y Dyfodol ar gyfer Dysgu o Adolygiadau Achosion Difrifol Statement by the Deputy Minister for Social Services: Future Framework for Learning from Serious Case Reviews
53	Datganiad gan y Gweinidog dros Faterion Gwledig: Coedwigaeth yng Nghymru Statement by the Minister for Rural Affairs: Forestry in Wales
72	Dadl ar Lythrennedd Debate on Literacy
89	Dadl ar Raglen Gyfalaf y GIG Debate on NHS Capital Programme
115	Dadl Cyfnod 1 ar y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru) Stage 1 Debate on Proposed Education (Wales) Measure
137	Penderfyniad Ariannol ynghylch y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru) Financial Resolution in relation to the Proposed Education (Wales) Measure
137	Cyfnod Pleidleisio Voting Time

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynnddi yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 1.30 p.m. gyda'r Llywydd (Dafydd Elis-Thomas) yn y Gadair.
The Assembly met at 1.30 p.m. with the Presiding Officer (Dafydd Elis-Thomas) in the Chair.*

Y Llywydd: Trefn ar gyfer cwestiynau i'r Prif Weinidog.
The Presiding Officer: Order for questions to the First Minister.

Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister

Perfformiad Trenau Arriva

1. Lorraine Barrett: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am berfformiad Trenau Arriva yn ystod y tywydd oer. OAQ(3)3375(FM)*

The First Minister (Carwyn Jones): Arriva Trains Wales did not meet its punctuality target in the four-week period between 12 December 2010 and 8 January 2011. The target is that 88.8 per cent of trains should arrive at their destination within five minutes of the advertised time; the actual figure was 84.1 per cent.

Lorraine Barrett: Thank you for that response, First Minister. We all accept that, during extreme weather conditions, some things cannot keep going—that is a given. I could not get my car out for nearly two weeks, for example. However, it is the lack of communication that passengers are complaining about. I believe that all Assembly Members received an e-mail from a gentleman who was going up to the Bargoed area during the cold weather, and who raised an important point. The weather was bad, and snow stopped his train, but there was no communication. People were left stranded. That included people with babies in buggies, and elderly people who could not walk. The only announcement was, 'This service has terminated'. There was no one to offer them help or suggestions as to how they might get home. I know that the weather was extreme, but we will probably have such weather again, and it is not fair to abandon people—I do not want to say in the middle of nowhere, but with nowhere to go, and no means of getting anywhere. Could you take that up, at some point, in any discussions with Arriva Trains Wales, or with the relevant Minister?

Arriva Trains' Performance

1. Lorraine Barrett: *Will the First Minister make a statement on Arriva Trains' performance during the cold weather. OAQ(3)3375(FM)*

Y Prif Weinidog (Carwyn Jones): Ni lwyddodd Trenau Arriva Cymru i gyrraedd ei darged prydlondeb yn ystod y cyfnod pedair wythnos rhwng 12 Rhagfyr 2010 ac 8 Ionawr 2011. Y targed yw y dylai 88.8 y cant o drenau gyrraedd eu cyrchfan o fewn pum munud i'r amser a hysbysebwyd; 84.1 y cant oedd y ffigur gwirioneddol.

Lorraine Barrett: Diolch am yr ymateb hwnnw, Brif Weinidog. Rydym i gyd yn derbyn bod ambell beth yn dod i stop yn ystod tywydd eithafol—mae hynny'n amlwg. Ni lwyddais i symud fy nghar am bron i bythefnos, er enghraifft. Fodd bynnag, am y diffyg cyfathrebu y mae'r teithwyr yn cwyno. Credaf fod holl Aelodau'r Cynulliad wedi derbyn e-bost gan ŵr bonheddig a oedd yn mynd i fyny i ardal Bargoed yn ystod y tywydd oer; roedd ganddo bwynt pwysig i'w godi. Roedd y tywydd yn wael a daeth y trê'n i stop oherwydd yr eira, ond nid oedd unrhyw gyfathrebu. Roedd pobl yn methu â mynd i unman. Roedd hynny'n cynnwys pobl â babanod mewn bygis, a phobl mewn oed a oedd yn methu â cherdded. Yr unig gyhoeddiad a gafwyd oedd, 'Mae'r gwasanaeth hwn wedi dod i ben'. Nid oedd neb i gynnig cymorth nac awgrymiadau iddynt ynghylch sut i gyrraedd adref. Gwn fod y tywydd yn eithafol, ond mae'n debyg y byddwn yn cael tywydd o'r fath eto, ac nid yw'n deg gadael pobl—nid wyf am ddweud ymhell o bobman, ond heb unman i fynd, a heb ffordd o fynd i unman. A allech holi am hynny rywbryd, mewn unrhyw drafodaethau gyda Trenau Arriva Cymru, neu gyda'r Gweinidog perthnasol?

The First Minister: It is important that train companies inform their passengers of what is happening. If that did not happen during the poor weather, then Arriva Trains Wales needs to address that. Welsh Assembly Government officials have been asked to ask Arriva Trains Wales to explain the reasons for failing to meet its target, and they are closely monitoring punctuality in the current four-week period.

Darren Millar: Another issue that may affect the availability of trains for passengers is the strike that is planned for this Friday. You will be aware that, despite a generous 12 per cent pay offer by Arriva Trains Wales, train drivers are still planning to take this strike action, following the rejection of the deal by the National Union of Rail, Maritime and Transport Workers. Given that the planned strike will coincide with the opening day of the RBS 6 Nations rugby tournament, and given that it has the potential to cause maximum disruption for travellers, significant damage to the south Wales economy, and a major embarrassment for our country, what is your Government doing to ensure that this dispute is brought to an end quickly, and that passengers and businesses do not suffer as a result of the unreasonable response by the RMT union to this generous pay deal?

The First Minister: The strike is off, Darren. [*Laughter.*]

The Presiding Officer: Order. Chris Franks has the next supplementary question.

Chris Franks: I would be pleased to let Darren respond, if that helps.

We have already heard this afternoon of unacceptable delays to rail services and the lack of information. I understand that in Cardiff Central station, for example, people were left waiting for two hours without information, only to discover that there was to be no train. This caused huge difficulties. How are we pressurising Arriva Trains Wales to take its responsibilities more seriously? Do you agree, First Minister, that, in future,

Y Prif Weinidog: Mae'n bwysig bod cwmnïau trên yn rhoi gwybod i'w teithwyr beth sy'n digwydd. Os na ddigwyddodd hynny yn ystod y tywydd gwael, yna mae angen i Trenau Arriva Cymru roi sylw i hynny. Mae swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi cael cais i ofyn i Trenau Arriva Cymru esbonio'r rhesymau dros fethu â chyrraedd ei darged, ac maent yn monitro prydlondeb yn agos yn ystod y cyfnod pedair wythnos presennol.

Darren Millar: Mater arall a allai effeithio ar y trenau sydd ar gael i deithwyr yw'r streic sydd wedi'i threfnu ar gyfer dydd Gwener. Byddwch yn gwybod, er bod gyrwyr trenau wedi cael cynnig hael o 12 y cant o gynnydd yn eu cyflogau gan Trenau Arriva Cymru, eu bod yn dal yn bwriadu mynd ar streic, ar ôl i Undeb Cenedlaethol y Gweithwyr Rheilffordd, Morwrol a Thrafnidiaeth wrthod y cynnig. Gan gofio y bydd y streic arfaethedig yn cael ei chynnal ar ddiwrnod agoriadol trnamaint rygbi 6 Gwlad yr RBS, ac o ystyried y gallai darfu i'r eithaf ar deithwyr, niweidio cryn dipyn ar economi'r de, a bod yn gywilydd mawr i'n gwlad, beth mae eich Llywodraeth yn ei wneud i sicrhau bod yr anghydfod yn dod i ben yn gyflym, ac nad yw teithwyr na busnesau yn dioddef o ganlyniad i ymateb afresymol Undeb Cenedlaethol y Gweithwyr Rheilffordd, Morwrol a Thrafnidiaeth i'r cynnig hael hwn o ran cyflogau?

Y Prif Weinidog: Mae'r streic wedi cael ei chanslo, Darren. [*Chwerthin.*]

Y Llywydd: Trefn. Chris Franks sydd â'r cwestiwn atodol nesaf.

Chris Franks: Byddwn yn falch o adael i Darren ymateb, os yw hynny'n helpu.

Rydym eisoes wedi clywed am oedi annerbyniol mewn gwasanaethau rheilffordd ac am brinder gwybodaeth y prynhawn yma. Er enghraifft, caf ar ddeall bod pobl wedi bod yn aros am ddwy awr heb wybodaeth yng ngorsaf Caerdydd Canolog, dim ond i ddarganfod na fyddai trên yn mynd yn y diwedd. Achosodd hyn anawsterau mawr. Beth rydym yn ei wneud i roi pwysau ar Trenau Arriva Cymru i gymryd ei

railways would be better run on a not-for-profit model when the present franchise ends? Finally, do you agree that the Welsh Government should be responsible for transport-labour relations, as suggested by Alun Cairns, Assembly Member and Member of Parliament?

The First Minister: I have not seen Alun Cairns's suggestions, which I always read with interest and, often, amusement. As you mention, the franchise period will come to an end, and a decision will have to be taken as to who should take the franchise on from there. It is important that Arriva Trains Wales comes up to the mark in terms of its performance, although I should make it clear that it has a reasonably good record in terms of punctuality. However, there was a breakdown in that punctuality and, as I have said, officials are monitoring the situation over the current period.

Arbedion yn GIG Cymru

2. Veronica German: *A wnaiff y Prif Weinidog amlinellu pa arbedion ariannol y disgwylir eu gwneud yn GIG Cymru dros y tair blynedd nesaf. OAQ(3)3389(FM)*

The First Minister: The NHS is expected to make efficiency savings each year to meet annual cost increases and to fund improvements in the quality of care provided to patients. This is not a new requirement—the NHS has made significant savings in recent years while improving services to patients.

Veronica German: Would you agree with me that there is widespread concern about the amount of money spent on bureaucracy in the NHS? One of the stated aims in the reorganisation of the NHS in Wales was to cut bureaucracy, and I believe that the Minister for Health and Social Services received some invest-to-save money for this purpose. Can you give us an update on exactly how much money has been saved so far by cutting bureaucracy and on whether these savings have been invested in front-line

gyfrifoldebau yn fwy o ddifrif? Brif Weinidog, a ydych yn cytuno y byddai'n well, yn y dyfodol, pe bai rheilffyrdd yn rhedeg ar fodel di-elw pan fydd y fasnachfaint bresennol yn dod i ben? Yn olaf, a ydych yn cytuno mai Llywodraeth Cymru ddylai fod yn gyfrifol am y cysylltiad rhwng gweithwyr a thrafnidiaeth, fel yr awgrymodd Alun Cairns, yr Aelod Cynulliad a'r Aelod Seneddol?

Y Prif Weinidog: Nid wyf wedi gweld awgrymiadau Alun Cairns, er fy mod bob amser yn eu darllen â diddordeb ac, yn aml, er diddanwch. Fel y soniwyd, bydd cyfnod y fasnachfaint yn dod i ben, a bydd yn rhaid gwneud penderfyniad ynghylch pwy ddylai barhau â'r fasnachfaint o hynny ymlaen. Mae'n bwysig bod Trenau Arriva Cymru yn ateb y gofynion o ran ei berfformiad. Serch hynny, dylwn egluro bod ganddo record prydlondeb cymharol dda. Fodd bynnag, bu methiannau o ran prydlondeb ac, fel y dywedais, mae swyddogion yn monitro'r sefyllfa yn ystod y cyfnod presennol.

Savings in the Welsh NHS

2. Veronica German: *Will the First Minister outline what financial savings are expected to be made in the Welsh NHS over the next three years. OAQ(3)3389(FM)*

Y Prif Weinidog: Mae disgwyl i'r GIG wneud arbedion effeithlonrwydd bob blwyddyn i fodloni'r cynnydd blynyddol mewn costau ac i ariannu gwelliannau yn ansawdd y gofal a ddarperir i gleifion. Nid yw hyn yn ofyniad newydd—mae'r GIG wedi gwneud arbedion sylweddol yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ac wedi gwella gwasanaethau i gleifion ar yr un pryd.

Veronica German: A fydddech yn cytuno â mi fod pryder eang ynglŷn â faint o arian sy'n cael ei wario ar fiwrocratiaeth yn y GIG? Un o'r amcanion a nodwyd wrth ad-drefnu'r GIG yng Nghymru oedd lleihau biwrocratiaeth, a chredaf fod y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi derbyn rhywfaint o arian buddsoddi i arbed at y pwrpas hwn. A allwch roi'r wybodaeth ddiweddaraf inni ynghylch faint o arian yn union sydd wedi cael ei arbed hyd yn hyn drwy leihau biwrocratiaeth, ac a yw'r

services?

The First Minister: Since October 2009, £7.8 million has been saved on management costs, with plans to save a further £17.2 million in 2010-11. With £16.2 million to come over the next three years, the savings amount to over £40 million, or 20 per cent of the planning period to 2014.

Helen Mary Jones: First Minister, you will be aware that one of the money-saving measures intended for the NHS in England is a total pay freeze, including a freeze on all pay progression at increment points. Has the Assembly Government been able to reach a view as to whether we will have to follow the same course?

The First Minister: Yes. There will be a two-year pay freeze for NHS staff from 2011-12, except for those earning a full-time equivalent of £21,000 or less. However, incremental pay progression is unaffected by the pay freeze.

The Leader of the Opposition (Nick Bourne): Good afternoon, First Minister. I understand the pressures on the budget, but I would like you to comment on an existing situation at Hywel Dda Local Health Board, in my region, where the health authority has confirmed to me that it will treat only one cataract per patient. If a second treatment is required, the cataract will not be treated. Is that not wrong? Do you not feel that this sort of rationing is something that we can ill afford in Wales? It is not the way to run a national health service. Will you give a commitment to ensure that the situation is looked at and reversed?

The First Minister: If that is correct, I will certainly look into it. It is common to treat one cataract at a time, rather than both at the same time. Whether there has been some confusion in the message, I do not know, but if you pass the communication on to me, I will investigate it.

Nick Bourne: I am very grateful. I do not think that there has been any confusion, because I am well aware of the policy. Even

arbedion hyn wedi cael eu buddsoddi mewn gwasanaethau rheng flaen?

Y Prif Weinidog: Ers mis Hydref 2009, mae £7.8 miliwn wedi cael ei arbed ar gostau rheoli, a cheir cynlluniau i arbed £17.2 miliwn arall yn 2010-11. Gydag £16.2 miliwn dros y tair blynedd nesaf, bydd yr arbedion yn fwy na £40 miliwn, neu 20 y cant o'r cyfnod cynllunio hyd at 2014.

Helen Mary Jones: Brif Weinidog, byddwch yn gwybod mai un o'r mesurau arbed arian a fwriedir ar gyfer y GIG yn Lloegr yw rhewi cyflogau yn llwyr, gan gynnwys rhewi datblygiad cyflog ar yr hicynnau cyflog. A yw Llywodraeth y Cynulliad wedi gallu llunio barn ynghylch a fydd yn rhaid i ninnau ddilyn yr un llwybr?

Y Prif Weinidog: Ydy. Bydd cyflogau staff y GIG yn cael eu rhewi am ddwy flynedd o 2011-12 ymlaen, ac eithrio'r rheini sy'n ennill swm cyfystyr ag amser llawn o £21,000 neu lai. Fodd bynnag, ni fydd rhewi cyflogau'n effeithio ar ddatblygiad cyflog yn ôl hicynnau.

Arweinydd yr Wrthblaid (Nick Bourne): Prynawn da, Brif Weinidog. Rwyf yn deall y pwysau sydd ar y gyllideb, ond hoffwn ichi roi sylwadau ar sefyllfa bresennol Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda, yn fy rhanbarth, lle mae'r awdurdod iechyd wedi cadarnhau wrthyf mai dim ond un cataract y bydd yn ei drin i bob claf. Os oes angen ail driniaeth, ni fydd y cataract yn cael ei drin. Nid oes posibil bod hynny'n iawn. Onid ydych yn teimlo bod y math hwn o gyfyngu yn rhywbeth na allwn ei fforddio yng Nghymru? Nid dyma'r ffordd i redeg gwasanaeth iechyd gwladol. A wnewch ymrwymo i sicrhau bod y sefyllfa'n cael ei hystyried ac yn cael ei gwrthdroi?

Y Prif Weinidog: Os yw hynny'n wir, byddaf yn sicr yn edrych ar y mater. Mae'n gyffredin trin un cataract ar y tro, yn hytrach na'r ddau ar yr un pryd. Nid wyf yn siŵr p'un ai a oedd rhywfaint o ddryswch yn y neges, ond os gwnewch anfon y wybodaeth ymlaen ataf, byddaf yn ymchwilio i'r mater.

Nick Bourne: Rwyf yn ddiolchgar iawn. Nid wyf yn credu y bu unrhyw ddryswch, oherwydd rwyf yn gwybod yn iawn am y

if it were about having one treated in a year, as sometimes happens, I still would not like it, but this is about one treatment, full stop. I will certainly pass the correspondence to you, because it undermines the whole nature of the health service.

Moving on to a concern about the availability of data, the First Minister will be aware that the Nuffield Trust has stated that there is a concern across all of the devolved administrations about the quality and quantity of available data. It certainly makes a difference when we are trying to scrutinise the health service and its performance in the way that, I am sure, all Members want to see to ensure that we get the best from our excellent staff and the health service. For example, we have been told, in answers to written questions, that the data are not available to show how much is being spent on dementia-related illnesses in Wales. It seems extraordinary to me that we do not have that information. We have also learnt from answers to questions that we cannot find out the amount spent per patient on cancer care, stroke care, heart disease and multiple sclerosis. Will the First Minister look at this issue, because it makes a difference to the performance of the health service and to the scrutiny that we as Members and opposition parties can give it?

The First Minister: I intend to meet the statisticians over the next week or so. There are a number of issues regarding the production of statistics that I will take up with them. I will raise with them the issues that you have raised with me.

Nick Bourne: I am grateful for that. There is one specific point, while we are on the issue, namely data that you have stopped collecting. Once again, this makes a difference to the scrutiny that we are able to offer. Waiting times for first in-patient treatments increased by 4,598 per cent from March 2009 to January 2010. Waiting times over the same period for a first out-patient appointment increased by 24,758 per cent. After that, you stopped collecting the data. Far be it from me to suggest a causal link, but I wonder why it is that you stopped collecting the data. We

polisi. Hyd yn oed pe bai'n ymwneud â thrin un mewn blwyddyn, fel sy'n digwydd weithiau, ni fyddwn yn hapus â hynny ychwaith, ond mae hyn yn ymwneud ag un driniaeth, a dyna ni. Byddaf yn sicr yn anfon y wybodaeth ymlaen atoch gan ei fod yn tansilio holl natur y gwasanaeth iechyd.

Gan symud ymlaen at bryder ynghylch data sydd ar gael, bydd y Prif Weinidog yn gwybod bod Ymddiriedolaeth Nuffield wedi datgan bod yr holl weinyddiaethau datganoledig yn pryderu ynghylch faint o ddata sydd ar gael, ac ansawdd y data hynny. Mae'n sicr yn gwneud gwahaniaeth pan rydym yn ceisio craffu ar y gwasanaeth iechyd a'i berfformiad yn y ffordd y bydd yr holl Aelodau, rwyf yn siŵr, am ei weld er mwyn sicrhau ein bod yn cael y gorau gan ein staff rhagorol a chan y gwasanaeth iechyd. Er enghraifft, mae atebion i gwestiynau ysgrifenedig wedi dweud wrthym nad oes data ar gael i ddangos faint sy'n cael ei wario ar salwch sy'n gysylltiedig â dementia yng Nghymru. Mae'n ymddangos yn rhyfedd i mi nad yw'r wybodaeth honno gennym. Mae atebion i gwestiynau hefyd wedi dangos na ellir dod o hyd i'r swm a wariwyd fesul claf ar ofal canser, gofal strôc, clefyd y galon a sglerosis ymledol. A wnaiff y Prif Weinidog edrych ar y mater hwn, gan ei fod yn gwneud gwahaniaeth i berfformiad y gwasanaeth iechyd ac i'r modd rydym ni fel Aelodau a gwrthbleidiau yn gallu craffu arno?

Y Prif Weinidog: Rwyf yn bwriadu cael cyfarfod â'r ystadegwyr yn ystod yr wythnos nesaf. Byddaf yn codi nifer o faterion yn ymwneud â chynhyrchu ystadegau â hwy. Byddaf yn sôn wrthynt am y materion rydych wedi'u codi â mi.

Nick Bourne: Rwyf yn ddiolchgar am hynny. Ceir un pwynt penodol, tra rydym yn sôn am y mater hwn, sef data rydych wedi rhoi'r gorau i'w casglu. Unwaith eto, mae hyn yn gwneud gwahaniaeth i'r broses craffu y gallwn ei chynnig. Cynyddodd yr amseroedd aros ar gyfer triniaethau cyntaf cleifion mewnol 4,598 y cant rhwng mis Mawrth 2009 a mis Ionawr 2010. Cynyddodd yr amseroedd aros ar gyfer apwyntiadau cyntaf cleifion allanol 24,758 y cant dros yr un cyfnod. Ar ôl hynny, gwnaethoch roi'r gorau i gasglu'r data. Nid fy lle i yw awgrymu

now have no way of knowing whether that position has got better, got worse or remained the same.

The First Minister: It is sometimes difficult to collect data if the basis on which they are collected changes. Certainly, we try to produce data, and we do this on a regular basis so as to inform Members of the performance of the Welsh NHS. In terms of the data for waiting times, the vast majority of patients are seen and treated within our waiting times targets.

1.40 p.m.

Nick Bourne: There remains a real concern—which I do not think that you have addressed—about why those data which have been available over the previous 10 years have suddenly stopped being collected. Can you come back with further information on that at some stage, if you are not able to do so now?

I would like to draw your attention to another range of statistics that are available, namely complaints made about the health service and family health services, which have gone up by some 60 per cent over the last five years. Why do you think that is the case, and what are you doing as a consequence of that rather dramatic increase in the number of complaints regarding the health service, which I accept is extremely good generally, as is the quality of people working in it? However, it cannot only be due to awareness, which has crept up to some extent, because a 60 per cent increase over a period of five years is quite something.

The First Minister: Much of it is to do with awareness—people are now far more willing to complain if they feel that they should. In years gone by, people were often reluctant to complain about services that they had received from the NHS, even when the basis of their complaint was sound. I worked in this field for a while in the 1990s and found that that was typically the case. People did not want to make a fuss, as they put it. People

cyswllt achosol, ond tybed pam y gwnaethoch roi'r gorau i gasglu'r data. Erbyn hyn nid oes gennym unrhyw ffordd o wybod p'un a yw'r sefyllfa honno wedi gwella, wedi gwaethygu ynteu wedi aros yr un fath.

Y Prif Weinidog: Mae'n anodd weithiau casglu data os yw'r sail dros gasglu'r data hynny'n newid. Yn sicr, rydym yn ceisio cynhyrchu data, ac rydym yn gwneud hyn yn rheolaidd er mwyn rhoi gwybod i'r Aelodau am berfformiad GIG Cymru. O ran y data ar gyfer amseroedd aros, mae'r mwyafrif llethol o gleifion yn cael eu gweld a'u trin o fewn ein targedau ar gyfer amseroedd aros.

1.40 p.m.

Nick Bourne: Mae un peth yn destun pryder go iawn o hyd—ac nid wyf yn credu eich bod wedi rhoi sylw i hwn—sef pam y rhoddwyd gorau i gasglu'r data hynny sydd wedi bod ar gael yn ystod y 10 mlynedd diwethaf, a hynny mor gyflym. A allwch ddod yn ôl gyda rhagor o wybodaeth am hynny rywbyrd, os nad ydych yn gallu gwneud hynny yn awr?

Hoffwn dynnu eich sylw at ystod arall o ystadegau sydd ar gael, sef cwynion a wnaed am y gwasanaeth iechyd a'r gwasanaethau iechyd teuluol, sydd wedi cynyddu oddeutu 60 y cant dros y pum mlynedd diwethaf. Beth rydych yn credu yw'r rheswm dros hynny, a beth rydych yn ei wneud o ganlyniad i'r cynnydd eithaf dramatig hwnnw yn nifer y cwynion a ddaeth i law am y gwasanaeth iechyd—gwasanaeth sydd, rwyf yn derbyn, yn eithriadol o dda yn gyffredinol, yn yr un modd â safon y bobl sy'n gweithio ynddo? Fodd bynnag, nid yw'n bosibl bod hynny'n deillio o ymwybyddiaeth yn unig, sydd wedi cynyddu'n raddol i ryw raddau, gan fod cynnydd o 60 y cant dros gyfnod o bum mlynedd yn dipyn o beth.

Y Prif Weinidog: Mae a wnelo hyn cryn dipyn ag ymwybyddiaeth—mae pobl yn awr yn fwy parod o lawer i gwyno os ydynt yn teimlo y dylent. Yn y gorffennol, roedd pobl yn aml yn amharod i gwyno am wasanaethau roeddent wedi'u derbyn gan y GIG, hyd yn oed pan oedd sail gadarn dros eu cwyn. Bûm yn gweithio yn y maes hwn am ychydig yn y 1990au, a gwelais mai felly yr oedd hi yn gyffredinol. Nid oedd pobl yn dymuno creu

are now demanding, and rightly so, of the services that they receive from the NHS, so it is no surprise to me that more people want to make a point and register their feelings if they feel that their treatment has not been to their satisfaction.

The Leader of the Welsh Liberal Democrats (Kirsty Williams): First Minister, many Welsh patients rely on English hospitals for their treatment, and any changes to those referral patterns have been strongly resisted in the past. The protocol for cross-border healthcare commissioning ends on 31 March. Can you guarantee that cross-border arrangements are safe and secure?

The First Minister: There are no plans to change cross-border arrangements.

Kirsty Williams: Thank you for that commitment. Therefore, when does the Minister for Health and Social Services intend to sign the new protocol for cross-border healthcare commissioning? If she fails to do so by 31 March, then the existing protocol will end. It is not like changing the tax disc on your car; some work needs to be done before that protocol is signed. When does the Minister intend to sign that new protocol?

The First Minister: That protocol will be dealt with and signed in good time.

Kirsty Williams: I note that the First Minister is unable to give a clear commitment about when that new protocol will be signed by his Government. Following the comments made by the Minister for health at a meeting of general practitioners last week, I have received representations from GPs who are fearful that they will no longer be able to accept English patients into their practices in future, and that the Minister has raised the spectre of Welsh GPs not being able to refer Welsh patients to English hospitals in the future. Will you take this opportunity to allay the fears of GPs, and will you guarantee that no Welsh patient will be forced to travel to a Welsh hospital if the

trafferth, fel roeddent yn ei ddweud. Erbyn hyn, mae pobl yn gofyn llawer o'r gwasanaethau maent yn eu derbyn gan y GIG, ac mae hynny'n briodol. Nid yw'n syndod i mi felly fod rhagor o bobl am wneud pwynt a mynegi eu teimladau os nad ydynt yn fodlon â'r driniaeth y maent wedi'i chael.

Arweinydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru (Kirsty Williams): Brif Weinidog, mae llawer o gleifion yng Nghymru yn dibynnu ar ysbytai yn Lloegr am eu triniaeth, ac mae unrhyw newidiadau i'r patrymau cyfeirio hynny wedi cael eu gwrthwynebu'n chwyrn yn y gorffennol. Mae'r protocol ar gyfer comisiynu gofal iechyd trawsffiniol yn dod i ben ar 31 Mawrth. A allwch sicrhau bod y trefniadau trawsffiniol yn ddiogel ac yn saff?

Y Prif Weinidog: Nid oes dim cynlluniau i newid y trefniadau trawsffiniol.

Kirsty Williams: Diolch am yr ymrwymiad hwnnw. Felly, pa bryd y mae'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn bwriadu llofnodi'r protocol newydd ar gyfer comisiynu gofal iechyd trawsffiniol? Oni fydd yn gwneud hynny erbyn 31 Mawrth, bydd y protocol presennol yn dod i ben. Nid yw'r un fath â newid y ddisg treth ar eich car; mae angen gwneud rhywfaint o waith cyn llofnodi'r protocol hwnnw. Pryd mae'r Gweinidog yn bwriadu llofnodi'r protocol newydd hwnnw?

Y Prif Weinidog: Bydd y protocol hwnnw'n cael sylw ac yn cael ei lofnodi mewn da bryd.

Kirsty Williams: Sylwaf nad yw'r Prif Weinidog yn gallu rhoi ymrwymiad clir ynghylch pryd y bydd y protocol newydd hwnnw yn cael ei lofnodi gan ei Lywodraeth. Yn dilyn sylwadau'r Gweinidog dros Iechyd mewn cyfarfod meddygon teulu yr wythnos diwethaf, rwyf wedi cael sylwadau gan feddygon teulu sy'n ofni na fyddant yn gallu derbyn cleifion o Loegr yn eu meddygfeydd yn y dyfodol, a bod y Gweinidog wedi codi'r pryder na fydd meddygon teulu Cymru yn gallu cyfeirio cleifion o Gymru at ysbytai yn Lloegr yn y dyfodol. A wnewch achub ar y cyfle hwn i dawelu ofnau meddygon teulu, ac a wnewch sicrhau na fydd unrhyw glaf o Gymru yn cael ei orfodi i deithio i ysbyty yng

nearest and most suitable hospital is across the border?

The First Minister: There is no plan to force people to travel further distances in Wales if they can travel to a hospital in England that is closer to them. Challenges will appear when GP commissioning happens in England, and we are working with the Department of Health to make sure that those challenges are overcome.

Kirsty Williams: I am grateful for that commitment, but I would still like a guarantee for the people of Flintshire, Denbighshire, Wrexham, Powys and Monmouthshire who rely on those cross-border services that you will give a commitment that they will be able to continue to receive district general hospital services and specialist services in English hospitals, and that the protocol will be signed before 31 March.

The First Minister: I think that I have just answered both of those questions.

Y Llywydd: Tynnwyd cwestiwn 3, OAQ(3)3377(FM), yn ôl.

Economi Cymru

4. Nick Bourne: *A wnaiff y Prif Weinidog amlinellu ei weledigaeth ar gyfer economi Cymru. OAQ(3)3370(FM)*

The First Minister: It is to be found in 'Economic Renewal: a new direction'.

Nick Bourne: I am grateful for that response. I want to ask the First Minister specifically about the capital cost of some projects, the way in which these costs almost inevitably increase from conception to delivery, and the criticism that the Welsh Audit Office has made about estimates. I refer particularly to the Cwmbach to Newbridge stretch of road improvements on the A470, which has doubled in cost from £25 million to £50.9 million, which is an extraordinary increase. The Wales Audit Office estimated that around 66 per cent of cost increases happened even before construction began. What is the Welsh Assembly Government doing about this very real problem?

Nghymru os yw'r ysbyty agosaf a mwyaf addas ar draws y ffin?

Y Prif Weinidog: Nid oes bwriad i orfodi pobl i deithio'n bellach yng Nghymru os gallant deithio i ysbyty yn Lloegr sy'n nes atynt. Bydd sialensiau'n ymddangos pan fydd gwaith comisiynu meddygon teulu yn digwydd yn Lloegr, ac rydym yn gweithio gyda'r Adran Iechyd i wneud yn siŵr bod y sialensiau hynny'n cael eu goresgyn.

Kirsty Williams: Rwyf yn ddiolchgar am yr ymrwymiad hwnnw, ond byddwn yn dal yn hoffi cael sicrwydd ar gyfer pobl sir y Fflint, sir Ddinbych, Wrecsam, Powys a sir Fynwy sy'n dibynnu ar y gwasanaethau trawsffiniol hynny, y byddwch yn ymrwmo i sicrhau y byddant yn gallu parhau i dderbyn gwasanaethau ysbyty cyffredinol dosbarth a gwasanaethau arbenigol mewn ysbytai yn Lloegr, ac y bydd y protocol yn cael ei lofnodi cyn 31 Mawrth.

Y Prif Weinidog: Credaf fy mod eisoes wedi ateb y ddau gwestiwn hwnnw.

The Presiding Officer: Question 3, OAQ(3)3377(FM), has been withdrawn.

The Welsh Economy

4. Nick Bourne: *Will the First Minister outline his vision for the Welsh economy. OAQ(3)3370(FM)*

Y Prif Weinidog: Fe'i gwelir yn 'Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad newydd'.

Nick Bourne: Rwyf yn ddiolchgar am yr ymateb hwnnw. Rwyf am holi'r Prif Weinidog yn benodol am gost cyfalaf ambell brosiect, sut y mae'r costau hyn bron yn anochel yn cynyddu rhwng y broses greu a'r broses gyflawni, a beirniadaeth Swyddfa Archwilio Cymru ynglŷn ag amcangyfrifon. Cyfeiriai yn benodol at y gwelliannau i'r ffordd rhwng Cwmbach a Threcelyn ar yr A470. Mae cost y gwelliannau hynny wedi dyblu o £25 miliwn i £50.9 miliwn, sy'n gynnydd eithriadol. Roedd Swyddfa Archwilio Cymru yn amcangyfrif bod tua 66 y cant o gynnydd mewn costau yn digwydd cyn i'r gwaith adeiladu ddechrau hyd yn oed. Beth mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn

ei wneud am y broblem hon sy'n broblem real iawn?

The First Minister: We will always try to build in contingency costs when looking at the costing of any particular project. However, we know that, from time to time, there will be an increase in costs for reasons that are beyond our control; for example, due to the increase in VAT.

Y Prif Weinidog: Byddwn bob amser yn ceisio cynnwys costau ar gyfer pethau annisgwyl pan fyddwn yn edrych ar brisio unrhyw brosiect penodol. Fodd bynnag, rydym yn gwybod y bydd cynnydd mewn costau o bryd i'w gilydd am resymau sydd y tu hwnt i'n rheolaeth; er enghraifft, oherwydd y cynnydd mewn TAW.

Nick Bourne: This is an increase of almost 100 per cent and cannot be dismissed as being to do with VAT, especially as this happened before the increase in the rate of VAT. The cost increased from £25 million to £50.9 million. Will you look at that specifically and, perhaps, get back to me on this, because it is much more than a small cost overrun or even a large cost overrun; it is double the initial cost.

Nick Bourne: Mae hwn yn gynnydd o bron i 100 y cant. Ni ellir gadael y mater gan ddweud ei fod yn ymwneud â TAW, yn enwedig gan fod hyn wedi digwydd cyn y cynnydd yn y gyfradd TAW. Cynyddodd y gost o £25 miliwn i £50.9 miliwn. A wnewch edrych ar hynny'n benodol ac, efallai, dod yn ôl ataf yng nghyswllt hyn, gan fod mwy i hyn nag ychydig mwy o gostau na'r disgwyl neu lawer mwy o gostau na'r disgwyl hyd yn oed; mae'r gost gychwynnol wedi dyblu.

The First Minister: I will write to you with further information.

Y Prif Weinidog: Byddaf yn ysgrifennu atoch gyda rhagor o wybodaeth.

Brian Gibbons: First Minister, do you have any plans to congratulate all of the partners that were involved in achieving the regions of excellence award from the European Commission last week? This is one of a series of recognitions by the European Commission of the good work that is going on in Wales to deliver structural programmes. We need to send out a strong message to our partners that we appreciate the good work that they are doing for Wales.

Brian Gibbons: Brif Weinidog, a ydych yn bwriadu llongyfarch yr holl bartneriaid a oedd yn rhan o'r gwaith o ennill y wobwr Rhanbarthau Rhagorol gan y Comisiwn Ewropeaidd yr wythnos diwethaf? Mae hyn yn un o gyfres o gydnabyddiaethau gan y Comisiwn Ewropeaidd o'r gwaith da sy'n cael ei wneud yng Nghymru i gyflwyno rhaglenni strwythurol. Mae angen inni anfon neges gref i'n partneriaid ein bod yn gwerthfawrogi'r gwaith da y maent yn ei wneud i Gymru.

The First Minister: Absolutely; it is nice to be recognised for the work that we have done in Wales, but to be chosen by the EU, along with two other regions, is recognition of the work that we have done to build towards smart and sustainable growth in the future.

Y Prif Weinidog: Ydw, yn bendant; mae'n braf cael ein cydnabod am y gwaith rydym wedi'i wneud yng Nghymru, ond mae cael ein dewis gan yr UE, ynghyd â dau ranbarth arall, yn cydnabod y gwaith rydym wedi'i wneud i ddatblygu twf chwim a chynaliadwy yn y dyfodol.

Mick Bates: I add my congratulations, First Minister, on picking up that trophy in Brussels, which celebrated the fact that Wales is one of the best regions with regard to developing sustainability. I was very pleased to hear you state that there was a need for social and economic sustainability as well as environmental sustainability.

Mick Bates: Hoffwn innau ddweud llongyfarchiadau hefyd, Brif Weinidog, am ennill y tlws hwnnw ym Mrwsel. Roedd yn dathlu'r ffaith bod Cymru yn un o'r rhanbarthau gorau o ran datblygu cynaliadwy. Roeddwn yn falch iawn o'ch clywed yn dweud bod angen sicrhau cynaliadwyedd cymdeithasol ac economaidd

Sadly, that rhetoric does not reflect the situation in mid Wales, particularly in the eastern part of mid Wales. You have an economic renewal plan that seems to mean that, in the eastern part of mid Wales, there are fewer Government staff to develop the economy. We are also seeing a reduction in the number of jobs available and many companies are closing. Only this week, it was confirmed that Siemens is leaving Newtown—a company that is known in the industry for sustainability. Given this decline, what exactly are you doing to retain a Government presence in Newtown, for example, and to ensure that companies like Siemens do not leave Wales?

The First Minister: We greatly regret the news that has come from Newtown. Great Universal, as I still call it, or Pryce Jones's company as it was once known, which is based in the building near the railway station, is another example of a company where there have been job losses. These are difficult announcements for Newtown. We look to work with companies as best we can in order to provide help for those who will be affected by redundancy.

We are under constant pressure to reduce the number of Government offices. That pressure is applied from within the Chamber and outside. However, we try to retain an appropriate presence. Historically, we have had an office in Newtown and in Llandrindod Wells, where we have a rural payments division office. Where possible, we will try to maintain a presence in local communities. However, it is inevitable that many offices will close as they come to the end of their leases and staff will then be transferred.

Gareth Jones: Brif Weinidog, i ba raddau yr ydych yn dawel eich meddwl bod Cymru'n elwa i'r eithaf o'r prosesau caffael presennol ar gyfer y sector cyhoeddus? Er enghraifft, a ydych yn rhannu fy rhwystredigaeth i wrth weld nad oes yr un cwmni o Gymru ymhlith y prif gontractwyr sy'n ymwneud â chyflawni'r cytundeb fframwaith ysgolion—cytundeb gwerth tua £250 miliwn i ysgolion

yn ogystal â chynaliadwyedd amgylcheddol. Yn anffodus, nid yw'r rhethreg honno'n adlewyrchu'r sefyllfa yn y canolbarth, yn enwedig yn y rhan ddwyreiniol o'r canolbarth. Mae gennych gynllun adnewyddu economaidd sydd, i bob golwg, yn golygu bod llai o staff y Llywodraeth i ddatblygu'r economi yn rhan ddwyreiniol canolbarth Cymru. Rydym hefyd yn gweld gostyngiad yn nifer y swyddi sydd ar gael ac mae llawer o gwmnïau yn cau. Dim ond yr wythnos hon, cadarnhawyd bod Siemens yn gadael y Drenewydd—cwmni sy'n cael ei adnabod yn y diwydiant am ei gynaliadwyedd. O ystyried y gostyngiad hwn, beth yn union rydych yn ei wneud i gadw presenoldeb y Llywodraeth yn y Drenewydd, er enghraifft, ac i sicrhau nad yw cwmnïau fel Siemens yn gadael Cymru?

Y Prif Weinidog: Mae'r newyddion sydd wedi dod o'r Drenewydd yn ofid mawr inni. Mae Great Universal, fel yr wyf fi'n ei alw o hyd, neu gwmni Pryce Jones fel y'i gelwid unwaith, sydd wedi'i leoli yn yr adeilad ger yr orsaf reilffordd, yn enghraifft arall o gwmni sydd wedi wynebu colli swyddi. Mae'r rhain yn gyhoeddiadau anodd i'r Drenewydd. Rydym yn bwriadu gweithio cymaint ag y gallwn gyda chwmnïau er mwyn darparu cymorth i'r rheini a fydd yn wynebu effaith y diswyddiadau.

Rydym o dan bwysau parhaus i leihau nifer swyddfeydd y Llywodraeth. Daw'r pwysau hwnnw o'r tu mewn i'r Siambr a'r tu allan. Ond, rydym yn ceisio cadw presenoldeb priodol. Yn hanesyddol, rydym wedi cael swyddfa yn y Drenewydd ac yn Llandrindod, lle ceir swyddfa is-adran taliadau gwledig. Lle y bo'n bosibl, byddwn yn ceisio cynnal presenoldeb mewn cymunedau lleol. Fodd bynnag, mae'n anochel y bydd llawer o swyddfeydd yn cau pan fydd eu les yn dod i ben, ac yna bydd y staff yn cael eu trosglwyddo.

Gareth Jones: First Minister, to what extent are you content that Wales is getting maximum benefit from the current public sector procurement processes? For example, do you share my frustration at seeing that there is not one company from Wales among the main contractors delivering the school framework agreement, which is worth about £250 million to schools in Gwynedd, Powys

yng Ngwynedd, Powys a Cheredigion? Onid oes perygl y bydd buddsoddiad a sgiliau'n cael eu colli i leoedd eraill, a beth all Llywodraeth Cymru ei wneud i sicrhau budd i Gymru o'r contract hwn ac o'r ddau gontract mawr arall sydd yn yr arfaeth?

Y Prif Weinidog: Ynglŷn â'r cytundebau ar gyfer ysgolion ym Mhowys, Ceredigion a Gwynedd, mae chwe chontractwr wedi bod yn rhan o'r fframwaith. Mae ganddynt swyddfeydd yng Nghymru ac maent yn cyflogi pobl leol. Mae Jane Hutt wedi sefydlu grŵp gweithredu dros y sector adeiladu i sicrhau bod y broses yn fwy agored yn gyffredinol ac yn fwy agored i gontractwyr o Gymru. Mae hynny'n cael effaith eithaf positif ar hyn o bryd. Yn 2010, bu i gontractwyr o Gymru sicrhau 15 allan o 26 o gytundebau adeiladu mawr yng Nghymru.

1.50 p.m.

Ann Jones: The scale of the cuts being imposed by the UK Government will not only mean mass public sector job losses, but also that more and more people in the private sector will lose their jobs, which will lock people out of employment. Simple maths tells us that we will lose tax revenues from those people and, of course, as the tax revenue for the Treasury decreases, so will our block grant. What discussion has your Government had with the UK Government regarding how the steam-roller approach of Osborne and Clegg could affect tax receipts in Wales? Can you also confirm that all public sector workers pay taxes? The latter sounds like a very simple question, but I know that some Welsh Conservatives have strange problems with the question of who pays tax and who does not.

The First Minister: Most public sector workers pay tax in some form or another. Our view is clear; we feel that the cuts that are being proposed are too deep and too fast. If unemployment levels rise, tax receipts are bound to fall.

Alun Davies: First Minister, I am sure that

and Ceredigion? Is there not a danger that investment and skills will be lost to other places, and what can the Welsh Government do to ensure that Wales benefits from this contract and from the two other big contracts that are imminent?

The First Minister: On the contracts for schools in Powys, Ceredigion and Gwynedd, six contractors have been part of the framework. They have offices in Wales and they employ local people. Jane Hutt has established an action group for the construction sector to ensure that the process is more open in general terms and is more open to contractors from Wales. That is having quite a positive effect currently. In 2010, contractors from Wales secured 15 out of 26 large building contracts in Wales.

Ann Jones: Nid yn unig y bydd maint y toriadau sy'n cael eu gosod gan Lywodraeth y DU yn arwain at golli llawer iawn o swyddi yn y sector cyhoeddus, bydd mwy a mwy o bobl yn y sector preifat yn colli eu swyddi hefyd. Bydd hefyd yn cau'r drysau at waith. Mae mathemateg syml yn dweud wrthym y byddwn yn colli refeniw treth gan y bobl hynny ac, wrth gwrs, wrth i'r refeniw treth ar gyfer y Trysorlys leihau, bydd ein bloc grant ninnau'n lleihau hefyd. Pa drafodaethau y mae eich Llywodraeth wedi'u cael gyda Llywodraeth y DU ynghylch sut y gallai dull gweithredu disymwth Osborne a Clegg effeithio ar dderbyniadau treth yng Nghymru? A allwch hefyd gadarnhau bod yr holl weithwyr yn y sector cyhoeddus yn talu trethi? Mae'r olaf yn swnio fel cwestiwn syml iawn, ond gwn fod ambell Geidwadwr Cymreig yn cael problemau rhyfedd â'r cwestiwn o bwy sy'n talu treth a phwy sydd ddim.

Y Prif Weinidog: Mae'r rhan fwyaf o weithwyr sector cyhoeddus yn talu treth mewn rhyw ffordd. Mae ein barn yn glir; rydym yn teimlo bod y toriadau sy'n cael eu cynnig yn rhy ddwfn ac yn rhy gyflym. Os bydd lefelau diweithdra yn codi, mae'n sicr y bydd derbyniadau treth yn gostwng.

Alun Davies: Brif Weinidog, rwyf yn siŵr y

you will agree that one of the main challenges facing us is the creation of new business and academic models for the emerging digital-conversion technologies. The opportunity provided by a digital world for new businesses is immense. Will the Welsh Assembly Government support the work that is currently being undertaken by universities and higher education institutions in Wales to develop the digital economy and new business models? Will you support the ongoing work in different parts of Wales to ensure that this digital future is something upon which we can base an economic future?

The First Minister: We know that it is important that we look to secure the best broadband access possible for as many people as possible in Wales over the next few years, and that is our plan.

Lefelau Allyriadau

5. Bethan Jenkins: *Pa asesiad y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi'i wneud o farn Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru na fydd y cynnydd arfaethedig yn lefelau allyriadau gorsaf fïomas Prenergy sydd ar y gweill ym Mhort Talbot yn peri risg i bobl leol nac i ansawdd yr aer. OAQ(3)3374(FM)*

The First Minister: The setting of emission levels is a matter for the Environment Agency through an environmental permit, as it is the statutory regulator. I cannot comment on this specific case further than that, because Welsh Ministers are responsible for deciding appeals arising from permitting decisions made by the agency.

Bethan Jenkins: The First Minister will understand my view that the Prenergy proposal, far from being an 'instead of' solution to global warming, is an 'as well as' problem for Port Talbot's already unacceptable air pollution levels. With unsecured fuel supplies, nowhere to land that fuel, fire measures that have failed to allay residents' fears and a host of unanswered questions, this proposal has led to widespread opposition in the local area. This has been exacerbated by the fact that Prenergy's original calculations on emissions were wrong, and that it now wants to raise that

byddwch yn cytuno mai un o'r prif sialensiau sy'n ein hwynebu yw creu modelau busnes ac academiaidd newydd ar gyfer y technolegau newid digidol sy'n dod i'r amlwg. Mae'r cyfleoedd y mae'r byd digidol yn eu cynnig i fusnesau newydd yn enfawr. A fydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cefnogi'r gwaith sy'n cael ei wneud gan brifysgolion a sefydliadau addysg uwch yng Nghymru i ddatblygu'r economi ddigidol a modelau busnes newydd? A wnewch gefnogi'r gwaith parhaus mewn gwahanol rannau o Gymru i sicrhau bod y dyfodol digidol hwn yn rhywbeth y gallwn seilio dyfodol economaidd arno?

Y Prif Weinidog: Rydym yn gwybod ei bod yn bwysig mynd ati i sicrhau'r mynediad gorau posibl i fand eang ar gyfer cynifer o bobl ag y bo modd yng Nghymru dros y blynyddoedd nesaf, a dyna yw ein bwriad.

Emission Levels

5. Bethan Jenkins: *What assessment has the Welsh Assembly Government made of Environment Agency Wales' belief that proposed increases to emission levels for the planned Prenergy biomass station in Port Talbot will not pose a risk to local people or air quality. OAQ(3)3374(FM)*

Y Prif Weinidog: Mater i Asiantaeth yr Amgylchedd, fel y rheoleiddiwr statudol, yw gosod lefelau allyriadau, a hynny drwy gyfrwng trwyddedau amgylcheddol. Ni allaf roi rhagor o sylwadau am yr achos penodol hwn gan mai Gweinidogion Cymru sy'n gyfrifol am benderfynu ar apelïadau sy'n codi o benderfyniadau trwyddedu'r asiantaeth.

Bethan Jenkins: Bydd y Prif Weinidog yn deall fy marn fod y cynnig Prenergy ymhell o fod yn ateb 'yn lle' i gynhesu byd-eang, ond yn broblem 'ychwanegol' i lefelau llygredd aer Port Talbot, sydd eisoes yn annerbyniol. O ystyried cyflenwadau tanwydd heb eu diogelu, unman i roi'r tanwydd ar y tir, mesurau tân sydd wedi methu â thawelu pryderon preswylwyr, a lluo o gwestiynau heb eu hateb, mae'r cynnig hwn wedi arwain at wrthwynebiad eang yn yr ardal leol. Mae hyn wedi cael ei waethygu gan y ffaith bod cyfrifiadau gwreiddiol Prenergy ar allyriadau yn anghywir, a'i fod yn awr am godi'r terfyn

limit. What does the First Minister say to those campaigners who claim that Port Talbot will become a victim of the Welsh Government's renewable energy targets? Would you agree with the Confederation of Forest Industries' statement that biomass is bad for the environment and for jobs?

The First Minister: If I remember rightly, Prenergy was granted planning permission by the local authority. I do not think that we, as a Government, had a role in that decision because of the amount of energy that would be generated. Returning to my original point, environmental permitting is a matter for the Environment Agency, and given the appellate role of Welsh Ministers, I cannot comment further at this stage.

Peter Black: I endorse what Bethan Jenkins says about this application. I understand that you cannot comment on this particular issue, but the application that the Environment Agency is considering will increase emissions of nitrous oxide, sulphur dioxide and hydrogen chloride into the atmosphere around Port Talbot, so I am sure that you will understand that there is a great deal of concern among residents about the application. One of the reasons that they are concerned is because the plant will have to use pellets as opposed to straightforward woodchip. One of the conditions placed on the plant is that it should burn wood from sustainable sources as fuel. The problem lies in the contradiction between the fuel that the plant is planning to use and the conditions placed on it. How will the Assembly Government and Ministers work with the Environment Agency to ensure that the conditions for consent are met, particularly in terms of the sustainability of the fuel?

The First Minister: Planning consent is a matter for the local authority, while environmental permitting is a matter for the Environment Agency to monitor and it is a role that it must take seriously.

Brian Gibbons: First Minister, it seems likely that, for the third year in succession, air quality standards in the Port Talbot area

hwnnw. Beth mae'r Prif Weinidog yn ei ddweud wrth yr ymgyrchwyr hynny sy'n honni y bydd Port Talbot yn un o'r lleoedd sy'n dioddef yn sgîl targedau ynni adnewyddadwy Llywodraeth Cymru? A fydddech yn cytuno â datganiad y Cydffederasiwn Diwydiannau Coedwigoedd bod biomas yn ddrwg i'r amgylchedd ac ar gyfer swyddi?

Y Prif Weinidog: Os cofiaf yn iawn, cafodd Prenergy ganiatâd cynllunio gan yr awdurdod lleol. Nid wyf yn credu ein bod ni, fel Llywodraeth, wedi bod yn rhan o'r penderfyniad hwnnw oherwydd faint o ynni a fyddai'n cael ei gynhyrchu. Gan ddychwelyd at fy mhwynt gwreiddiol, mater i Asiantaeth yr Amgylchedd yw trwyddedau amgylcheddol, ac o ystyried rôl apeliadol Gweinidogion Cymru, ni allaf roi sylwadau pellach ar hyn o bryd.

Peter Black: Ategap yr hyn y mae Bethan Jenkins yn ei ddweud am y cais hwn. Rwyf yn deall na allwch roi sylwadau am y mater penodol hwn, ond bydd y cais y mae Asiantaeth yr Amgylchedd yn ei ystyried yn cynyddu'r allyriadau ocsid nitraidd, sylffwr deuocsid a hydrogen clorid sy'n mynd i'r atmosffer o amgylch Port Talbot, felly rwyf yn siŵr y byddwch yn deall bod y cais yn destun llawer iawn o bryder i'r preswylwyr. Un o'r rhesymau dros eu pryder yw y bydd yn rhaid i'r ffatri ddefnyddio pelenni yn hytrach na sglodion pren syml. Mae'r ffatri'n gaeth i'r amod y dylai losgi pren o ffynonellau cynaliadwy fel tanwydd. Gwraidd y broblem yw'r gwrthgyferbyniad rhwng y tanwydd y mae'r ffatri'n bwriadu ei ddefnyddio a'r amodau a osodwyd arni. Sut y bydd Llywodraeth y Cynulliad a'r Gweinidogion yn gweithio gydag Asiantaeth yr Amgylchedd er mwyn sicrhau bod yr amodau ar gyfer caniatâd yn cael eu bodloni, yn enwedig o ran cynaliadwyedd y tanwydd?

Y Prif Weinidog: Mater i'r awdurdod lleol yw caniatâd cynllunio, a mater i Asiantaeth yr Amgylchedd ei fonitro yw trwyddedau amgylcheddol, ac mae honno'n rôl y mae'n rhaid iddi ei chymryd o ddifrif.

Brian Gibbons: Brif Weinidog, yn ôl pob golwg, bydd y safonau ansawdd aer yn ardal Port Talbot yn bodloni'r gofynion

will meet international requirements. Would you like to join me in congratulating all the key partners who have contributed to achieving this success? However, would you also agree that this has been hard-won success and that it is crucially important that we ensure that these gains are not just a consequence of the recession, and that, equally, any further developments in Port Talbot should not compromise these hard-won successes in any way?

The First Minister: Indeed, Brian, that has to be right. As regards the people of Port Talbot, the steel works is an exceptionally important employer and, over the years, it has done much and invested a lot of money in reducing its carbon footprint, for example, the investment in providing equipment for recycling some of the gases that are generated through the steel-making process.

Blaenoriaethau

6. Andrew R.T. Davies: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am weddill ei flaenoriaethau ar gyfer rhanbarth Canol De Cymru cyn diddymu'r Cynlluniad hwn. OAQ(3)3373(FM)*

The First Minister: They are to be found in 'One Wales'.

Andrew R.T. Davies: One of the things that came out last week regarding pupil funding was the amount of money that local education authorities are retaining, instead of it hitting the front line for schools. Your Minister for education outlined a series of initiatives that would take that percentage closer to the percentage in England, which I am lead to believe is 90 per cent. Could you outline exactly how the Government, along with local education authorities, is going to move, in the first instance, to 80 per cent retention, and then to 85 per cent retention, as I understand that is the course that the Minister outlined last week?

The First Minister: We expect local authorities to keep to that agreement, and there is no reason to suspect that they will not

rhyngwladol am y drydedd flwyddyn yn olynol. A hoffech ymuno â mi i longyfarch yr holl bartneriaid allweddol sydd wedi cyfrannu at sicrhau'r llwyddiant hwn? Fodd bynnag, a fydech hefyd yn cytuno bod hyn wedi bod yn llwyddiant anodd ei gael a'i bod yn hollbwysig sicrhau nad dim ond canlyniadau'r dirwasgiad yw'r cyflawniadau hyn, ac yn yr un modd, na ddylai unrhyw ddatblygiadau pellach ym Mhort Talbot gyfaddawdu'r cyflawniadau hyn, sydd wedi bod yn destun dipyn o waith caled, mewn unrhyw ffordd?

Y Prif Weinidog: Yn wir, Brian, rhaid i hynny fod yn iawn. O ran pobl Port Talbot, mae'r gwaith dur yn gyflogwr eithriadol o bwysig, a thros y blynyddoedd mae wedi gwneud llawer ac wedi buddsoddi llawer o arian i leihau ei ôl troed carbon, er enghraifft, mae wedi buddsoddi mewn offer i ailgylchu rhywfaint o'r nwyon sy'n cael eu cynhyrchu yn ystod y broses o wneud dur.

Priorities

6. Andrew R.T. Davies: *Will the First Minister make a statement on his remaining priorities for the South Wales Central region prior to dissolution. OAQ(3)3373(FM)*

Y Prif Weinidog: Maent i'w gweld yn 'Cymru'n Un'.

Andrew R.T. Davies: Un o'r pethau a ddatgelwyd yr wythnos diwethaf ynghylch cyllid disgyblion oedd faint o arian y mae awdurdodau addysg lleol yn ei gadw, yn hytrach na bod yr arian yn cyrraedd rheng flaen yr ysgolion. Amlinellodd eich Gweinidog dros Addysg gyfres o fentrau a fyddai'n mynd â'r ganran honno'n nes at y ganran yn Lloegr, sef 90 y cant yn ôl yr hyn a ddeallaf. A allech ddweud sut yn union y mae'r Llywodraeth, ynghyd ag awdurdodau addysg lleol, yn mynd i symud, yn y lle cyntaf, i gadw 80 y cant, ac yna i gadw 85 y cant, gan fy mod yn cael ar ddeall mai dyna'r trywydd y mae'r Gweinidog wedi'i amlinellu yr wythnos diwethaf?

Y Prif Weinidog: Rydym yn disgwyl i awdurdodau lleol gadw at y cytundeb hwnnw, ac nid oes dim rheswm i amau na

do so.

Rhodri Morgan: Would you, First Minister, accept that one of the jewels in the crown of South Wales Central is the new £40 million Coleg Morgannwg further education campus at Nantgarw, which is currently under construction? Would you also agree with something that I have always said, that further education in the Cardiff area is something of a desert? The new £40 million campus is quite close to the Cardiff boundary, so what can you do to encourage collaboration between the two local authorities—Rhondda Cynon Taf and Cardiff—and the two further education colleges—Coleg Morgannwg, for the northern part of the region, and the yet-to-be-named college, which is a merger of Glan Hafren and Barry College—so that children in Cardiff at 14, 16 or 18 are able to access this jewel-in-the-crown £40 million new investment just north of the M4?

The First Minister: It would be fairly senseless to be in a situation where young people from Cardiff could not access the courses that are available at Coleg Morgannwg, and that are not available elsewhere. We expect FE colleges to work with each other to provide a holistic choice for students across their wider area, and, as I have said many times, we expect local authorities to collaborate to provide better education services, and many other services.

Chris Franks: First Minister, you will be aware that Bosch intends to develop a factory in Worcester at the same time as it is shutting its Miskin plant. At both sites, substantial amounts of public financial support were, or are, being sought by Bosch. This raises many questions about the wisdom, in some cases, of such public subsidies. How much public funding was provided to encourage Bosch to choose the site at Miskin, and is there an opportunity to claw back some of that funding? What assurances can you give local people regarding the possibility of finding another company to take over the Miskin site?

The First Minister: Bosch received money

fyddant yn gwneud hynny.

Rhodri Morgan: A fyddech chi, Brif Weinidog, yn derbyn mai un o drysorau Canol De Cymru yw campws addysg bellach newydd Coleg Morgannwg yn Nantgarw, sydd wrthi'n cael ei adeiladu am gost o £40 miliwn? A fyddech hefyd yn cytuno â rhywbeth rwyf wedi'i ddweud erioed, sef bod addysg bellach yn ardal Caerdydd yn dipyn o anialdir? Mae'r campws £40 miliwn newydd yn eithaf agos at y ffin â Chaerdydd, felly beth y gallwch ei wneud i hybu cydweithio rhwng y ddau awdurdod lleol, sef Rhondda Cynon Taf a Chaerdydd, yn ogystal â'r ddau goleg addysg bellach—Coleg Morgannwg ar gyfer gogledd y rhanbarth, a'r coleg sydd heb ei enwi eto, pan fydd Coleg Glan Hafren a Choleg y Barri yn uno—er mwyn i blant 14, 16 neu 18 oed yng Nghaerdydd allu manteisio ar y buddsoddiad newydd gwerthfawr hwn i'r gogledd o'r M4 sy'n werth £40 miliwn.

Y Prif Weinidog: Ni fyddai llawer o synnwyr yn y sefyllfa pe na bai pobl ifanc o Gaerdydd yn gallu cael mynediad at y cyrsiau sydd ar gael yng Ngholeg Morgannwg, ac nad ydynt ar gael mewn mannau eraill. Rydym yn disgwyl i golegau addysg bellach weithio gyda'i gilydd i ddarparu dewis cyfannol i fyfyrwyr ledled eu hardal ehangach, ac, fel yr wyf wedi'i ddweud droeon, rydym yn disgwyl i awdurdodau lleol gydweithio i ddarparu gwell gwasanaethau addysg, a llawer o wasanaethau eraill.

Chris Franks: Brif Weinidog, byddwch yn gwybod bod Bosch yn bwriadu datblygu ffatri yng Nghaerwrangon, tra mae'n cau ei ffatri ym Meisgyn. Mae Bosch, yn y gorffennol ac yn y presennol, wedi ceisio llawer iawn o gefnogaeth ariannol gan y cyhoedd, ac mae hynny'n wir am y ddau safle. Mae hyn yn codi llawer o gwestiynau am ddoethineb, mewn rhai achosion, cymorthdaliadau cyhoeddus o'r fath. Faint o arian cyhoeddus a ddarparwyd er mwyn annog Bosch i ddewis y safle ym Meisgyn, ac a oes cyfle i hawlio rhywfaint o'r arian hwnnw yn ôl? Pa sicrwydd y gallwch ei roi i bobl leol ynghylch y posibilrwydd o ddod o hyd i gwmni arall i feddiannu safle Meisgyn?

Y Prif Weinidog: Derbyniodd Bosch arian

some 20 years ago, as far as I remember, so there is no way that that money could be reclaimed. We are looking at the Bosch site and looking to see whether we can get another company interested in the site. I will write to the UK Government, expressing my concern that Bosch is closing the Miskin plant while applying for public money to expand in another part of the UK.

2.00 p.m.

Christine Chapman: Social enterprises such as Too Good To Waste in Aberaman in my constituency not only play a vital role in helping local people to re-use and recycle household items, but also offer employment and volunteering opportunities across all aspects of the business, from retail and delivery to working in a call centre or warehouse. I was pleased to hear that the Minister for Social Justice and Local Government, Carl Sargeant, visited its sister unit in Ynyshir recently to see the good work that is being done. We know that social enterprises are an increasingly important business model, particularly in the current economic climate. As we continue to regenerate communities across Wales, will you ensure that social enterprises remain a priority for the Welsh Assembly Government?

The First Minister: Absolutely. There are some very good examples of social enterprises around Wales, and we want to see them grow ever larger. There is a tendency to think that social enterprises are necessarily small, but we know from the experience of other countries that that is not the case. I would also like to offer my congratulations to Too Good To Waste for its success since 1995.

Rhwydwaith Band Eang

7. Joyce Watson: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am yr hyn y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru'n ei wneud i uwchraddio rhwydwaith band eang Cymru. OAQ(3)3388(FM)*

The First Minister: We are on track to bring next generation broadband to businesses in

tua 20 mlynedd yn ôl o beth gofiau fi, felly nid oes unrhyw ffordd o hawlio'r arian hwnnw'n ôl. Rydym yn edrych ar safle Bosch ac yn gweld a allwn ennyn diddordeb cwmni arall yn y safle. Byddaf yn ysgrifennu at Lywodraeth y DU, gan fynegi fy mhryder bod Bosch yn cau ffatri Meisgyn ac yn gwneud cais am arian cyhoeddus i ehangu mewn rhan arall o'r DU ar yr un pryd.

2.00 p.m.

Christine Chapman: Mae mentrau cymdeithasol fel Too Good To Waste yn Aberaman yn fy etholaeth nid yn unig yn chwarae rôl hanfodol wrth helpu pobl leol i ail-ddefnyddio ac ailgylchu eitemau'r cartref, ond hefyd yn cynnig cyfleoedd gwaith a gwirfoddoli ym mhob elfen o'r busnes—o adwerthu a dosbarthu i weithio mewn canolfan alw neu warws. Roeddwn yn falch o glywed bod Carl Sargeant, y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol, wedi ymweld â'i chwaer uned yn Ynyshir yn ddiweddar i weld y gwaith da sy'n cael ei wneud. Rydym yn gwybod bod mentrau cymdeithasol yn dod yn fodel busnes mwy a mwy pwysig, yn enwedig yn yr hinsawdd economaidd bresennol. Wrth inni barhau i adfywio cymunedau ar hyd a lled Cymru, a wnewch sicrhau bod mentrau cymdeithasol yn parhau'n flaenoriaeth i Lywodraeth Cynulliad Cymru?

Y Prif Weinidog: Yn sicr. Ceir enghreifftiau da iawn o fentrau cymdeithasol o amgylch Cymru, ac rydym am eu gweld yn tyfu'n fwy byth. Ceir tuedd i feddwl ei bod yn rhaid i fentrau cymdeithasol fod yn fach, ond rydym yn gwybod o brofiad gwledydd eraill nad yw hynny'n wir. Hoffwn hefyd longyfarch Too Good To Waste am ei lwyddiant er 1995.

Broadband Network

7. Joyce Watson: *Will the First Minister make a statement on what the Welsh Assembly Government is doing to upgrade Wales' broadband network. OAQ(3)3388(FM)*

Y Prif Weinidog: Rydym ar y trywydd iawn i ddod â band eang y genhedlaeth nesaf i

Wales by 2016 and to all households by 2020. The procurement will start this month and we expect to award a contract in early 2012.

Joyce Watson: Thank you for that answer, First Minister. I understand that, since the launch of the broadband support scheme, over 700 application forms have been sent to households and community groups, and that more than 200 claims have been approved. That is excellent news. Would you agree that there will be people in not spots who do not know about the scheme or are unsure about how to apply, or who might be thinking about organising a community bid but lack the technical know-how to convince their neighbours of the benefits? In Carmarthenshire, the council has appointed someone to address these barriers and help communities to submit collective bids. Would you join me in applauding Carmarthenshire County Council? What can the Assembly Government do to publicise the scheme and ensure access to it for residents and communities, so that they can make the most of their bids?

The First Minister: I join you in applauding Carmarthenshire County Council for the work that it has done. We will always seek to inform people about the services that are available in their areas, and that will be done as appropriate on the ground.

William Graham: You will know of the continuing disappointment of people in Castleton and Marshfield in Newport, who have not had access to broadband despite what was previously thought to be a successful campaign, led by Newport City Council and other activists, in the Race to Infinity. Castleton's voting was at 78 per cent, but was then suddenly revalued at 27 per cent, resulting in the area falling considerably down the poll and missing out on superfast broadband. Of the six communities that have won this race, none are in Wales, despite the obvious difficulties that we have had, and which you have highlighted in the past, with broadband connection. What assessment has your Government made of the BT Race to Infinity poll, and what reassurance can be offered regarding bringing broadband to not spots?

fusnesau yng Nghymru erbyn 2016 ac i bob cartref erbyn 2020. Bydd y broses caffael yn dechrau yn ystod y mis hwn, ac rydym yn gobeithio dyfarnu contract ddechrau 2012.

Joyce Watson: Diolch am yr ateb hwnnw, Brif Weinidog. Ers i'r cynllun cymorth band eang gael ei lansio, caf ar ddeall bod dros 700 o ffurflenni cais wedi cael eu hanfon i gartrefi a grwpiau cymunedol, a bod mwy na 200 o geisiadau wedi cael eu cymeradwyo. Mae hynny'n newyddion gwyach. A fyddych yn cytuno y bydd pobl mewn mannau gwan nad ydynt yn gwybod am y cynllun neu sy'n ansicr sut i wneud cais, neu a allai fod yn meddwl am drefnu cais gan y gymuned ond nad oes ganddynt y wybodaeth dechnegol i argyhoeddi eu cymdogion o'r manteision? Yn sir Gaerfyrddin, mae'r cyngor wedi penodi rhywun i fynd i'r afael â'r rhwystrau hyn ac i helpu cymunedau i gyflwyno ceisiadau ar y cyd. A wnewch ymuno â mi i ganmol Cyngor Sir Caerfyrddin? Beth y gall Llywodraeth y Cynulliad ei wneud i roi cyhoeddusrwydd i'r cynllun ac i sicrhau bod trigolion a chymunedau yn gallu manteisio arno, er mwyn cyflwyno'r cynigion gorau posibl?

Y Prif Weinidog: Ymunaf â chi i ganmol Cyngor Sir Caerfyrddin am y gwaith y mae wedi'i wneud. Byddwn bob amser yn ceisio rhoi gwybod i bobl am y gwasanaethau sydd ar gael yn eu hardaloedd, a bydd hynny'n cael ei wneud ar lawr gwlad fel y bo'n briodol.

William Graham: Byddwch yn gwybod am siom barhaus pobl Cas-bach a Maerun yng Nghasnewydd, nad ydynt wedi cael mynediad at fand eang er gwaethaf yr hyn a dybiwyd yn flaenorol i fod yn ymgyrch lwyddiannus o dan arweiniad Cyngor Dinas Casnewydd ac ymgyrchwyr eraill, yn y gystadleuaeth Race to Infinity. Roedd lefel bleidleisio Cas-bach yn 78 y cant, ond newidiodd y gwerth yn sydyn i 27 y cant, felly disgynnodd safle'r ardal yn sylweddol yn y gystadleuaeth ac ni chafodd fanteisio ar fand eang cyflym iawn. O'r chwe chymuned sydd wedi ennill y ras hon, nid yw'r un ohonynt yng Nghymru, er gwaethaf yr anawsterau amlwg rydym wedi'u cael, ac rydych wedi tynnu sylw atynt yn y gorffennol, o ran cysylltiad band eang. Pa asesiad y mae eich Llywodraeth wedi'i wneud o arolwg barn Race to Infinity BT a

pha sicrwydd y gellir ei gynnig i ddod â band eang i fannau gwan?

The First Minister: There are several issues there. You mentioned the UK Government's broadband pilot projects, none of which, of course, came to Wales, although I recall that there was one in Scotland—the rest were in England, and that was a great disappointment to us. The Race to Infinity is a BT project, and there are communities across Wales that already have Infinity, and others where it is being rolled out by the end of next month, if I remember rightly. I understand that BT has plans to roll out Infinity across other parts of Wales as well. I was not sure whether you were referring to a broadband not spot or the need to upgrade broadband to 20 Mbps and beyond, which the Infinity project deals with.

Y Prif Weinidog: Mae sawl mater yn cael ei godi yn y fan honno. Gwnaethoch sôn am brosiectau peilot Llywodraeth y DU ar gyfer band eang. Wrth gwrs, ni ddaeth dim un ohonynt i Gymru er fy mod yn cofio bod un yn yr Alban—roedd y gweddill yn Lloegr, ac roedd hynny'n siom fawr inni. Un o brosiectau BT yw Race to Infinity. Mae gan nifer o gymunedau ledled Cymru Infinity yn barod, ac mewn mannau eraill bydd yn cael ei gyflwyno erbyn diwedd y mis nesaf, os cofiaf yn iawn. Caf ar ddeall bod BT yn bwriadu cyflwyno Infinity ar draws rhannau eraill o Gymru yn ogystal. Nid oeddwn yn siŵr p'un ai cyfeirio at fan band eang gwan yr oeddech ynteu at yr angen i uwchraddio band eang i 20 Mbps a thu hwnt, sef yr hyn y mae prosiect Infinity yn ymdrin ag ef.

Nerys Evans: Yn eich ateb gwreiddiol i Joyce Watson yr oeddech yn sôn am eich ymrwymiad i ddatblygu band eang y genhedlaeth nesaf ac yn dweud eich bod yn bwriadu tendro cyn hir ar gyfer y contract ar gyfer y genhedlaeth nesaf. Nid ydym eisiau i sefyllfa ddatblygu lle bydd mannau gwan yng nghefn gwlad, a lle bydd ardaloedd gwledig yn colli allan tra bo ardaloedd trefol yn cael band eang y genhedlaeth nesaf. A sicrhewch, yn y broses dendro, na fydd mannau gwan yn datblygu mewn ardaloedd gwledig oherwydd y cynllun i wireddu band eang y genhedlaeth nesaf dros Gymru gyfan?

Nerys Evans: In your original reply to Joyce Watson you talked about your commitment to developing next generation broadband and said that you intend to go out to tender before long for the next generation contract. We do not want to see a situation develop whereby there will be some rural not spots, and where rural areas miss out while urban areas get next generation broadband access. In the tendering process, will you ensure that rural areas do not see the development of not spots as a result of the realisation of next generation broadband across Wales?

Y Prif Weinidog: Y nod yw bod pob tŷ yn cael mynediad i fand eang y genhedlaeth nesaf erbyn 2020.

The First Minister: The aim is for all houses in Wales to get access to next generation broadband by 2020.

Irene James: Broadband providers are advertising faster broadband connections, but many of my residents live in broadband slow spots. What can be done to ensure that residents are fully aware that they may not receive the advertised connection speeds?

Irene James: Mae darparwyr band eang yn hysbysebu cysylltiadau band eang cyflymach, ond mae nifer o'r preswylwyr yn fy ardal i yn byw mewn mannau band eang araf. Beth y gellir ei wneud i sicrhau bod preswylwyr yn gwbl ymwybodol na fyddant, o bosibl, yn cael y cyflymder cysylltu sy'n cael ei hysbysebu?

The First Minister: I am familiar with adverts for faster connection speeds, Irene, where the words 'up to' are often in smaller print next to the connection speed. That is certainly true in my part of the world. The

Y Prif Weinidog: Rwyf yn gyfarwydd â hysbysebion ar gyfer cyflymderau cysylltu cyflymach, Irene, lle mae'r geiriau 'hyd at' yn aml mewn print llai wrth ymyl y cyflymder cysylltu. Mae hynny'n sicr yn wir yn fy rhan i

broadband speed advertising issue is being addressed by Ofcom, which has published guidance for consumers on the steps that they can take if they do not receive the advertised broadband connection speed. That guidance is available on Ofcom's website.

o'r byd. Mae Ofcom yn rhoi sylw i hysbysebu cyflymder cysylltu band eang. Mae Ofcom wedi cyhoeddi canllawiau i ddefnyddwyr ar y camau y gallant eu cymryd os nad ydynt yn derbyn band eang gyda'r cyflymder cysylltu a hysbysebir. Gellir gweld y canllawiau hynny ar wefan Ofcom.

Targedau

Targets

8. Mohammad Asghar: *A wnaiff y Prif Weinidog roi'r wybodaeth ddiweddaraf am dargedau Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer gweddill y Cynulliad hwn. OAQ(3)3391(FM)*

8. Mohammad Asghar: *Will the First Minister provide an update on the Welsh Assembly Government's targets for the remainder of this Assembly. OAQ(3)3391(FM)*

The First Minister: The targets can be found in 'One Wales'.

Y Prif Weinidog: Gellir gweld y targedau yn 'Cymru'n Un'.

Mohammad Asghar: Last year I raised with you the horrific issue of elder abuse in Wales. It is deeply troubling that Wales has the highest prevalence of elder abuse in the United Kingdom. The importance of this issue was flagged up in the findings of the recent all-Wales symposium, which found that awareness must be increased of the abuse that many elderly people suffer in this part of the world. You have said that one of the Assembly Government's targets is to find ways of rooting out and dealing with elder abuse, and for that to be done very quickly. Can you provide an update on this work, particularly regarding how the Assembly Government raises awareness of elder abuse and how it plans to identify, tackle and eradicate it as soon as possible?

Mohammad Asghar: Y llynedd, codais y mater erchyll o gam-drin pobl hŷn yng Nghymru â chi. Mae'n ofid mawr mai Cymru sydd â'r nifer uchaf o achosion o gam-drin pobl hŷn yn y Deyrnas Unedig. Tynnwyd sylw at bwysigrwydd y mater hwn yng nghanfyddiadau'r symposiwm Cymru gyfan yn diweddar, a ganfu bod angen cynyddu ymwybyddiaeth o'r gamdriniaeth y mae llawer o bobl hŷn yn ei dioddef yn y rhan hon o'r byd. Rydych wedi dweud mai un o dargedau Llywodraeth y Cynulliad yw dod o hyd i ffyrdd o ddileu ac ymdrin â cham-drin pobl hŷn, a bod angen gwneud hynny'n gyflym iawn. A allwch roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith hwn, yn enwedig o ran sut y mae Llywodraeth y Cynulliad yn codi ymwybyddiaeth o achosion o gam-drin pobl hŷn a sut y mae'n bwriadu dynodi achosion, mynd i'r afael â hwy a dileu cam-drin pobl hŷn mor fuan ag y bo modd?

The First Minister: As I have mentioned before in the Chamber, that is something that we seek to do via charities involved in the field and local authorities. We seek to work with social services departments, in particular, to ensure that, first, elder abuse is recognised and, secondly, that those who are being abused do not feel afraid to report that abuse.

Y Prif Weinidog: Fel yr wyf wedi crybwyll o'r blaen yn y Siambr, mae hynny'n rhywbeth rydym yn ceisio ei wneud drwy gyfrwng elusennau sy'n gweithio yn y maes ac awdurdodau lleol. Rydym yn awyddus i weithio gydag adrannau gwasanaethau cymdeithasol yn enwedig er mwyn sicrhau, yn gyntaf oll, fod cam-drin pobl hŷn yn cael ei gydnabod ac, yn ail, nad yw'r rheini sy'n cael eu cam-drin yn ofni rhoi gwybod am y gamdriniaeth honno.

Rhodri Glyn Thomas: Yn ogystal â bod yn gorff deddfwriaethol, mae gan Lywodraeth

Rhodri Glyn Thomas: As well as being a legislative body, the Welsh Government has

Cymru gyfrifoldeb i hysbysu a goleuo pobl ynglŷn â phethau sy'n digwydd a allai fod yn niweidiol iddynt. Tynnaf eich sylw at yr hyn sy'n digwydd yn aml gyda pholisïau yswiriant, sef bod y polisïau hynny, pan ddônt i ben, yn cael eu hadnewyddu yn awtomatig gan gwmnïau. Gall hynny olygu bod pobl mewn sefyllfa lle byddant wedi newid eu polisi yswiriant, er mwyn cael gwell polisi neu bolisi rhatach, cyn sylweddoli bod y cwmni gwreiddiol wedi adnewyddu'r polisi a bod yr arian wedi ei gymryd o'u cyfrifon banc. A yw hynny'n eich poeni, Brif Weinidog, ac a oes modd i'r Llywodraeth hysbysu pobl am y peryglon hyn?

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn siŵr bod sawl un ohonom yn y Siambr wedi cael yr un profiad. Os ydych yn rhoi rhif eich cerdyn debyd neu gredyd i'r cwmnïau hyn, mae tueddiad ganddynt i adnewyddu polisïau, ond maent i fod i anfon ffurflen atoch ymlaen llaw i'ch rhybuddio bod hynny'n mynd i ddigwydd. Fodd bynnag, yn aml mae pobl yn darllen y rhybuddion hyn ac yn meddwl 'Os nad wyf yn gwneud unrhyw beth, byddaf yn rhydd i symud at bolisi arall'. Felly, mae'n bwysig bod pobl yn darllen y rhybuddion, ac yn ffonio'r cwmni yswiriant er mwyn sicrhau bod y polisi yn cael ei ddiddymu.

Eleanor Burnham: There are many wonderful things about living in Wales, but we still have major concerns about child poverty and fuel poverty, critical reports on educational attainment, low participation and inadequate assessment tools with regard to sport, more older people living in poverty and ill health than the rest of the UK, and so on. First Minister, do you agree that, given that the Government's targets were so poorly set and badly managed, and that they are not of much benefit to the majority of the people of Wales, you have a lot of work to do in the next month?

2.10 p.m.

The First Minister: I am not sure that I follow the logic of saying that the targets were poorly set but that they were then not met anyway. We are launching the child poverty strategy this week, which is an

a responsibility for informing and enlightening people about things that happen that could detrimentally affect them. I draw your attention to the situation that often arises with insurance policies, where those policies, when they come to an end, are automatically renewed by the insurers. That can lead to situations where people have changed their insurance policies, for better or cheaper policies, before realising that the original insurer has renewed the policy and taken the money from their bank accounts. Does that worry you, First Minister, and would it be possible for the Government to warn people of these dangers?

The First Minister: I am sure that many Members have experienced that. If you give these companies your debit or credit card number, they tend to renew your policy, but they should send you a form informing you of that beforehand. However, people often read these warnings and think 'If I do not act, I will be free to move to another policy'. Therefore, it is important that people read these warnings and phone the insurer so as to be safe that the policy has been cancelled.

Eleanor Burnham: Mae pob math o bethau yn gwneud Cymru'n lle bendigedig i fyw. Fodd bynnag, mae gennym bryderon mawr o hyd ynghylch pethau fel tlodi plant a thlodi tanwydd, adroddiadau beirniadol ar gyraeddïad addysgol, lefelau cyfranogi isel ac offer asesu annigonol ym maes chwaraeon, mwy o bobl hŷn yn byw mewn tlodi a chydag iechyd gwael na gweddill y DU, ac yn y blaen. Brif Weinidog, a ydych yn cytuno, o gofio bod targedau'r Llywodraeth wedi'u pennu a'u rheoli'n wael, ac nad ydynt o lawer o fudd i'r rhan fwyaf o bobl Cymru, fod gennych lawer o waith i'w wneud yn y mis nesaf?

2.10 p.m.

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn siŵr a ydw i'n dilyn rhesymeg dweud bod y targedau wedi'u gosod yn wael ond na chawsant eu cyrraedd wedyn beth bynnag. Rydym yn lansio'r strategaeth tlodi plant yr wythnos hon, sy'n

important step forward, and we are doing all that we can to make sure that the retrograde steps that have been taken forward with rigour by your party at the UK level are not taken in Wales. [*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. What is the idea of interrupting when the First Minister is answering your own question?

Gweithgareddau Diwylliannol mewn Ysgolion

9. William Graham: *A wnaiff y Prif Weinidog amlinellu polisiau Llywodraeth Cynulliad Cymru i hyrwyddo gweithgareddau diwylliannol mewn ysgolion yn Nwyrain De Cymru. OAQ(3)3376(FM)*

The First Minister: The national curriculum subject orders provide opportunities for learners to develop and apply knowledge and understanding of the cultural, economic, environmental, historic and linguistic characteristics of Wales.

William Graham: Thank you for your answer, First Minister. You will know of the work that Gwent Theatre has done in south-east Wales for the past 30 years, opening up opportunities for people of all ages to watch, and perform in, their high-quality dramatic productions. How is the Government examining ways to ensure that Gwent Theatre continues to put on productions following the Arts Council of Wales's decision to end its funding?

The First Minister: It is always difficult for theatre companies that are in this position, but it is ultimately a matter for the arts council. I well remember a strong case being put in the Chamber by your party precisely along the lines of ensuring the independence of the arts council in taking its own decisions on funding. Unfortunately, given the financial difficulties that have been imposed on us by Westminster, the arts council has, I am sure, had to take some difficult decisions.

Niwrolawdriniaeth

gam pwysig ymlaen, ac rydym yn gwneud popeth yn ein gallu i wneud yn siŵr nad yw'r camau yn ôl y mae eich plaid wedi bwrw ymlaen â nhw mor drylwyr ar lefel y DU yn cael eu cymryd yng Nghymru. [*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Beth yw'r syniad o ymyrryd pan mae'r Prif Weinidog yn ateb eich cwestiwn chi?

Cultural Activities in Schools

9. William Graham: *Will the First Minister outline Welsh Assembly Government policies to promote cultural activities in schools in South Wales East. OAQ(3)3376(FM)*

Y Prif Weinidog: Mae gorchmynion pwnc y cwricwlwm cenedlaethol yn cynnig cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu a defnyddio gwybodaeth a dealltwriaeth o nodweddion diwylliannol, economaidd, amgylcheddol, hanesyddol ac ieithyddol Cymru.

William Graham: Diolch am eich ateb, Brif Weinidog. Byddwch yn gwybod am y gwaith y mae Theatr Gwent wedi'i wneud yn y de-ddwyrain dros y 30 mlynedd diwethaf, yn cynnig cyfleoedd i bobl o bob oed wyllo eu cynrychiadau dramatig o safon uchel a pherfformio ynddynt. Sut y mae'r Llywodraeth yn edrych ar ffyrdd o sicrhau bod Theatr Gwent yn parhau i gyflwyno cynrychiadau yn dilyn penderfyniad Cyngor Celfyddydau Cymru i roi'r gorau i'w hariannu?

Y Prif Weinidog: Mae bob amser yn anodd i gwmmiau theatr sydd yn y sefyllfa hon, ond yn y pen draw, mater i gyngor y celfyddydau ydyw. Rwyf yn cofio'n iawn i'ch plaid gyflwyno achos cadarn yn y Siambr dros sicrhau annibyniaeth i gyngor y celfyddydau wneud ei benderfyniadau ei hun ynghylch ariannu. Yn anffodus, o ystyried yr anawsterau ariannol y mae San Steffan wedi eu gosod arnom, rwyf yn siŵr bod cyngor y celfyddydau wedi gorfod gwneud penderfyniadau anodd.

Neurosurgery

10. David Lloyd: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am niwrolawdriniaeth yn Ne Cymru. OAQ(3)3378(FM)*

Y Prif Weinidog: Fel y gwyddoch, ysgrifennodd Edwina Hart at holl Aelodau'r Cynulliad ynglŷn â'r mater hwn ar 6 Ionawr ac 14 Ionawr.

David Lloyd: Yr wyf wedi derbyn ambell sylw dros y misoedd diwethaf gan etholwyr ynghylch y ffaith na all meddygon teulu Abertawe gysylltu yn uniongyrchol ag arbenigwyr niwrolawdriniaeth Caerdydd ers trosglwyddo gwasanaethau niwrolawdriniaeth yno, mewn cyferbyniad llwyr â'r dyddiau hynny pan oedd meddygon teulu yn gallu cysylltu yn uniongyrchol â'r arbenigwyr niwrolawdriniaeth yn Ysbyty Treforys. Yn awr mae'n rhaid anfon y claf i'r adran ddamweiniau yn Ysbyty Treforys yn gyntaf, lle bydd rhywun yn siarad â'r arbenigwyr niwrolawdriniaeth yng Nghaerdydd. Mae hynny'n cymryd cryn dipyn o amser. Nid yw pobl yn hapus gyda'r sefyllfa—ar yr ochr feddygol ac ar ochr y claf. Yn ogystal, mae niwrolegwyr Abertawe wedi dweud wrthyf heddiw eu bod wedi bod yn lleisio'u gofidiau am brinder staff niwrolegol arbenigol yn Abertawe ar gyfer cynnal gwasanaeth-ar-alwad llawn, ar benwythnosau ac ati, o ganlyniad i symud y gwasanaeth ar gyfer achosion difrifol i Gaerdydd. Pa drafodaethau sy'n cael eu cynnal i adolygu perfformiad y gwasanaeth niwrolawdriniaeth yn y de ar ei newydd wedd, yn dilyn symud y gwasanaeth ar gyfer achosion difrifol i Gaerdydd?

Y Prif Weinidog: O ran Ysbyty Treforys, mae dau lawfeddyg sy'n cynnig llawdriniaeth ar y cefn wedi cael eu penodi yno ers mis Rhagfyr y llynedd. Felly, mae yno ddau arbenigwr mewn niwrolawdriniaeth orthopaedig, os gallaf ddefnyddio'r term hwnnw.

O ran gallu pobl i gysylltu â gwasanaethau yng Nghaerdydd, mae Bwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi dweud nad oes cyfyngiad ar nifer y cleifion y gellir eu trosglwyddo o Abertawe i Gaerdydd, ond bydd cyfarfodydd yn cael eu cynnal gyda meddygon teulu Abertawe er mwyn sicrhau bod llwybrau ffurfiol yn cael eu cynllunio i'r

10. David Lloyd: *Will the First Minister make a statement on neurosurgery in South Wales. OAQ(3)3378(FM)*

The First Minister: As you know, Edwina Hart wrote to all Assembly Members on this matter on 6 January and 14 January.

David Lloyd: I have received some representations over the past few months from constituents about the fact that GPs in Swansea are unable to directly access neurosurgery specialists in Cardiff following the transfer of neurosurgical services there, in contrast with the days when GPs could directly access neurosurgical specialists at Morriston Hospital. They are now required to refer patients to the Morriston accident and emergency department, from where someone will contact neurosurgical specialists in Cardiff. That takes some time. People are unhappy with this situation—both from the medical and patient perspectives. In addition, neurologists at Swansea have told me today that they have expressed concern about the lack of specialist neurological staff in Swansea for a full, on-call service, at weekends and so on, as a result of moving serious cases to Cardiff. What discussions are taking place to review the performance of south Wales's reformed neurosurgery service, following the moving of serious cases to Cardiff?

The First Minister: As far as Morriston Hospital is concerned, two neurological surgeons have been appointed there since last December. Therefore, there are, in Swansea, two orthopaedic neurosurgeons, if I may use that term.

With regard to people's ability to access services in Cardiff, the Cardiff and Vale University Local Health Board has said that there is no limit on the number of patients that can be transferred from Swansea to Cardiff, but meetings will be held with Swansea GPs in order to plan formal processes for the future.

dyfodol.

Nick Ramsay: I welcome the First Minister's answer, and I thank Dai Lloyd for asking the question, because the situation is serious. First Minister, we know that waiting lists are higher than we would like across the board in Wales. With regard to neurosurgery, I know that many of us have received correspondence in our postbags from people who are currently on waiting lists for spinal surgery. The Government appears to have missed its target by quite a distance in the case of some of these people. How does your Government intend to alleviate this situation? Also, without getting into the details of the Swansea and Cardiff situation, how do you view the Government's policy in terms of delivering a more strategic overview of spinal surgery in Wales over the years to come? How do you intend to improve the situation?

The First Minister: As I mentioned earlier when I answered Dai's question, two new orthopaedic spinal surgeons have been appointed in Morriston. They have been in place since the end of last year, and their appointment has taken the total up to four. Therefore, there has been a doubling in the number of neurosurgeons who are available to carry out operations in the area.

Cymunedau Cymraeg

11. Gareth Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am ddyfodol cymunedau Cymraeg. OAQ(3)3382(FM) W

Y Prif Weinidog: Prif amcan ein strategaeth iaith ddrafft, 'Iaith Fyw, Iaith Byw', a gyhoeddwyd ar 13 Rhagfyr, fydd cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg mewn cymunedau ar hyd a lled Cymru.

Gareth Jones: A fydddech yn cytuno bod gwarchod yr iaith Gymraeg yn ei hanfod yn golygu gwarchod cymunedau Cymraeg yn ogystal, a bod angen rhoi llawer mwy o sylw i hyrwyddo datblygiad economaidd a chynaliadwyedd cymunedau o'r fath, yn enwedig cymunedau gwledig Cymraeg sydd o dan fygythiad mawr ar hyn o bryd? Onid un ffordd o wneud hyn fyddai i'r Cynulliad

Nick Ramsay: Rwyf yn croesawu ateb y Prif Weinidog, a hoffwn ddiolch i Dai Lloyd am ofyn y cwestiwn, gan fod y sefyllfa'n ddifrifol. Brif Weinidog, rydym yn gwybod bod rhestrau aros yn hwy nag y byddem yn ei ddymuno yn gyffredinol yng Nghymru. O ran niwrolawdriniaeth, gwn fod nifer ohonom wedi cael llythyrau yn ein bagiau post gan bobl sydd ar restrau aros ar gyfer llawdriniaeth ar asgwrn y cefn. Yn ôl pob golwg, mae'r Llywodraeth wedi methu ei tharged o gryn bellter yn achos rhai o'r bobl hyn. Sut mae'ch Llywodraeth yn bwriadu gwella'r sefyllfa hon? Hefyd, heb fynd i fanylion sefyllfa Abertawe a Chaerdydd, beth yw eich barn am bolisi'r Llywodraeth i ddarparu trosolwg mwy strategol ar gyfer llawdriniaethau ar asgwrn y cefn yng Nghymru dros y blynyddoedd nesaf? Sut rydych yn bwriadu gwella'r sefyllfa?

Y Prif Weinidog: Fel y soniais yn gynharach pan atebais gwestiwn Dai, mae dau lawfeddyg orthopaedig sy'n canolbwyntio ar asgwrn y cefn wedi cael eu penodi yn Nhreforys. Maent wedi bod yn eu swyddi ers diwedd y flwyddyn ddiwethaf, ac ar ôl eu penodi mae'r cyfanswm bellach yn bedwar. Felly, mae nifer y niwrolawfeddygon sydd ar gael i wneud gwaith yn yr ardal wedi dyblu.

Welsh-speaking Communities

11. Gareth Jones: Will the First Minister make a statement on the future of Welsh speaking communities. OAQ(3)3382(FM) W

The First Minister: The main aim of our draft Welsh language strategy, 'A Living Language, A Language for Living', announced on 13 December, will be to increase the use of Welsh in communities all over Wales.

Gareth Jones: Would you agree that safeguarding the Welsh language goes hand in hand with safeguarding Welsh communities, and that more attention needs to be given to promoting the economic development and sustainability of such communities, particularly Welsh-speaking rural communities that are currently under threat? Would not one way of achieving this

ymdrin â'r iaith a chymunedau Cymraeg fel mater trawsbynciol, yn hytrach nag fel rhywbeth sy'n dod o dan yr Adran Dreftadaeth yn unig?

Y Prif Weinidog: Credaf eich bod yn gywir, Gareth. Gwyddoch, wrth gwrs, ein bod wedi datblygu ardaloedd penodol ar gyfer hybu'r Gymraeg. Ardaloedd o arwyddocâd ieithyddol arbennig yw'r rhain, lle mae'r Gymraeg yn brif iaith bywyd beunyddiol. Yr ydym am sicrhau ein bod yn helpu'r cymunedau hyn i dyfu yn y dyfodol, o ran defnyddio'r Gymraeg. Gwn am sawl cymuned—yn enwedig yn y de, ond nid yn unig yn y de—sydd wedi newid iaith yn weddol gyflym dros y degawd diwethaf. Mae hyn yn fy mhoeni i a sawl Aelod arall yn y Siambr hon.

Paul Davies: Mae gwella hygyrchedd i gyrsiau iaith Gymraeg yn ein cymunedau yn rhan hanfodol o ddatblygu a chryfhau'r iaith. Mae hyn yn arbennig o bwysig i rieni nad ydynt yn siarad Cymraeg ond sy'n anfon eu plant i ysgolion Cymraeg. Mae'n rhaid inni sicrhau bod teuluoedd sydd am ddysgu'r Gymraeg er mwyn helpu eu plant i ddysgu'r iaith yn cael y cyfle i wneud hynny. A wnaiff y Prif Weinidog amlinellu pa gamau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn eu cymryd i annog rhieni di-Gymraeg i fanteisio ar gyfleoedd i ddysgu'r iaith? Yn ogystal, beth mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i wella hygyrchedd i gyrsiau iaith Gymraeg?

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn gwybod am broblem o ran cael mynediad at gyrsiau Cymraeg. Mae 'Iaith Fyw, Iaith Byw' yn ymdrin â'r ffaith bod yn rhaid inni annog oedolion i ddysgu'r Gymraeg. Ar ben hynny, mae'r strategaeth addysg cyfrwng Cymraeg, a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2010, yn chwarae rhan allweddol yn y gwaith o sicrhau y gall rhagor o'n pobl ifanc siarad Cymraeg. Yn ogystal â sicrhau bod gan bobl gyfleoedd i siarad Cymraeg, mae'n bwysig cofio bod yn rhaid inni sicrhau bod pobl yn defnyddio'r Gymraeg, sy'n fater yr ydym yn ymdrin ag ef ar hyn o bryd. Mae llawer o bobl sy'n siarad Cymraeg nad ydynt yn defnyddio'r iaith o un diwrnod i'r llall.

be for the Assembly to deal with the Welsh language and Welsh-speaking communities as a cross-cutting issue rather than as something that is only looked at under the Heritage Department?

The First Minister: I believe that you are right, Gareth. You will know, of course, that we have developed language promotion areas. These are areas of specific linguistic significance, where the Welsh language is the main language of everyday life. We want to ensure that we help these communities to grow in the future, in terms of their use of the Welsh language. I know of several communities—especially in south Wales, but not exclusively so—where the use of the language has changed relatively quickly over the last decade. That worries me and many other Members.

Paul Davies: Improving access to Welsh language courses in our communities is a crucial part of developing and strengthening the language. This is particularly important for parents who do not speak Welsh but who choose Welsh-medium education for their children. We must ensure that families that want to learn Welsh in order to assist their children to learn are given the opportunity to do that. Will the First Minister outline what steps the Welsh Assembly Government is taking to encourage parents who are non-Welsh speakers to take advantage of opportunities to learn the language? In addition, what is the Welsh Assembly Government doing to improve access to Welsh language courses?

The First Minister: I am not aware of a problem with access to Welsh language courses. 'A Living Language, A Language for Living' deals with the issue of encouraging adults to learn Welsh. In addition, our Welsh-language education strategy, published in April 2010, plays a key role in the work of ensuring that more of our young people are able to speak Welsh. As well as ensuring that people have opportunities to speak Welsh, it is important to remember that we must ensure that people use the language, which is something that we are currently dealing with. There are many Welsh speakers who do not use the language from day to day.

Datganiad a Chyhoeddiad Busnes Business Statement and Announcement

The Minister for Business and Budget (Jane Hutt): There is one change to report to this week's planned Government business. The Minister for Rural Affairs will make a statement on forestry issues this afternoon. Business for the next three weeks is as set out in the business statement and announcement, which can be found among the agenda papers available to Members electronically.

2.20 p.m.

Jonathan Morgan: Minister, for the past three weeks, I have requested that the Minister for health bring forward a statement on what support is being made available to people in Wales who have suffered as a consequence of contaminated blood. I know that the Minister was meeting with individuals this week, and I know that the Government is still looking at this. However, when I asked you last week whether a statement would be forthcoming, you told me that the Department of Health did not share the report that has been put forward by the UK Government before it was published on 10 January. You added that you wanted to consider the implications of the review's recommendations. I have been in touch with the Department of Health, and I am afraid that the picture seems somewhat different. On 1 December, a draft report to the scientific and clinical expert group was shared with the Assembly Government; on 14 December, the assumptions that were being used to provide the estimate of costs were also shared with the Assembly Government; on 17 December, further cost estimates of the options under consideration were shared with the Assembly Government. This has been dragging on for a considerable period of time. I am concerned that the UK Government was able to proceed, where you, for some reason, are not. I would like some assurances that this statement will be forthcoming as quickly as possible, because those people in Wales who live with the consequences of contaminated blood want to know what their Assembly Government is going to do for

Y Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb (Jane Hutt): Mae un newid ym musnes arfaethedig y Llywodraeth ar gyfer yr wythnos hon. Bydd y Gweinidog dros Faterion Gwledig yn gwneud datganiad am faterion coedwigaeth y prynhawn yma. Mae'r busnes ar gyfer y tair wythnos nesaf fel y'i nodir yn y datganiad a chyhoeddiad busnes, sydd ymhlith y papurau agenda sydd ar gael i'r Aelodau yn electronig.

2.20 p.m.

Jonathan Morgan: Weinidog, am y tair wythnos diwethaf, rwyf wedi gofyn i'r Gweinidog dros Iechyd gyflwyno datganiad am y gefnogaeth sy'n cael ei rhoi i bobl yng Nghymru sydd wedi dioddef o ganlyniad i waed halogedig. Gwn fod y Gweinidog wedi cael cyfarfodydd ag unigolion yr wythnos hon, a gwn fod y Llywodraeth yn dal i edrych ar hyn. Fodd bynnag, pan ofynnais ichi'r wythnos diwethaf a fyddai datganiad yn cael ei wneud yn fuan, dywedoch wrthyf na fyddai'r Adran Iechyd yn rhannu'r adroddiad y mae Llywodraeth y DU wedi ei gyflwyno cyn iddo gael ei gyhoeddi ar 10 Ionawr. Dywedoch hefyd eich bod am ystyried goblygiadau argymhellion yr adolygiad. Rwyf wedi bod mewn cysylltiad â'r Adran Iechyd, ac mae arnaf ofn fod y darlun yn dra gwahanol yn ôl pob golwg. Ar 1 Rhagfyr, cafodd adroddiad drafft i'r grŵp gwyddonol a chlinigol arbenigol ei rannu â Llywodraeth y Cynulliad; ar 14 Rhagfyr, cafodd y tybiaethau a oedd yn cael eu defnyddio i roi amcangyfrif o'r costau hefyd eu rhannu â Llywodraeth y Cynulliad; ar 17 Rhagfyr, cafodd amcangyfrif pellach o gostau'r opsiynau o dan ystyriaeth eu rhannu â Llywodraeth y Cynulliad. Mae hyn wedi bod yn llusgo ymlaen ers tro byd. Mae'n destun pryder imi fod Llywodraeth y DU wedi gallu bwrw ymlaen ond nad ydych chi, am ryw reswm, yn gallu gwneud hynny. Hoffwn gael rhywfaint o sicrwydd y gwneir y datganiad hwn cyn gynted ag y bo modd, gan fod y bobl hynny yng Nghymru sy'n byw gyda chanlyniadau gwaed halogedig yn dymuno cael gwybod beth y mae Llywodraeth y

them. When will we have a statement on this issue from the Minister?

Jane Hutt: The devolved administrations are all carefully considering this important report. As you know, the Minister has met with concerned groups, families and individuals who are affected by this issue. That was an important opportunity for her to hear their views about the report's recommendations. As a result of that, she will be coming forward with her response as soon as possible.

Alun Davies: You will be aware that, at the end of last week, the Government tabled an amendment to the Proposed Local Government (Wales) Measure. That amendment has led to considerable discussion and debate in many quarters about the Government's intentions. Could we have a statement from the Government on its policy on the reorganisation of local government? There is some concern that, by tabling an amendment to legislation in this way, we could see changes to the policy on the reorganisation of the future structures of local government without proper discussion and debate. Many Assembly Members are interested in this area of policy, and I believe that there would be a warm welcome, across the Chamber, were the Government to make a statement on its policy on the reorganisation of local government as soon as possible.

Jane Hutt: I do not believe that a statement would be relevant or appropriate at this stage. The message that has come forward strongly from the committee that is considering this important proposed Measure is that local authorities need to work together and collaborate much more closely with their neighbours. That is the message; this is not a precursor to local government reorganisation in Wales. However, it gives us another opportunity to look at the tools in the box to support, encourage and drive collaborative working among our local authorities. As the Minister for Budget, I believe that it also gives us an opportunity to save money.

The Presiding Officer: Order. I was listening carefully to that question. I wish to

Cynulliad yn mynd i'w wneud drostynt. Pryd y cawn ddatganiad gan y Gweinidog am y mater hwn?

Jane Hutt: Mae'r gweinyddiaethau datganoledig i gyd yn ystyried yr adroddiad pwysig hwn yn ofalus. Fel y gwyddoch, mae'r Gweinidog wedi cael cyfarfodydd â grwpiau, teuluoedd ac unigolion pryderus y mae'r mater hwn yn effeithio arnynt. Roedd hwnnw'n gyfle pwysig iddi glywed eu barn am argymhellion yr adroddiad. O ganlyniad i hynny, bydd yn cyflwyno ei hymateb cyn gynted ag y bo modd.

Alun Davies: Byddwch yn gwybod bod y Llywodraeth, ddiwedd yr wythnos diwethaf, wedi cyflwyno gwelliant i'r Mesur Arfaethedig ynghylch Llywodraeth Leol (Cymru). Mae'r gwelliant hwnnw wedi arwain at aml drafodaeth a dadl o sawl cyfeiriad am fwriadau'r Llywodraeth. A allem gael datganiad gan y Llywodraeth am ei pholisi ar gyfer ad-drefnu llywodraeth leol? Ceir rhywfaint o bryder y gallem, drwy fynd ati fel hyn i gyflwyno gwelliant i ddeddfwriaeth, weld newidiadau yn y polisi ar gyfer ad-drefnu strwythurau llywodraeth leol yn y dyfodol heb drafodaeth na dadl briodol. Mae gan lawer o Aelodau'r Cynulliad ddiddordeb yn y maes polisi hwn, a chredaf y byddai'n dderbyniol iawn ar draws y Siambr pe bai'r Llywodraeth yn gwneud datganiad am ei pholisi ar gyfer ad-drefnu llywodraeth leol cyn gynted ag y bo modd.

Jane Hutt: Nid wyf yn credu y byddai datganiad yn berthnasol nac yn briodol ar hyn o bryd. Y neges sydd wedi cael ei chyfleu'n gryf gan y pwyllgor sy'n ystyried y Mesur arfaethedig pwysig hwn yw bod angen i awdurdodau lleol weithio gyda'i gilydd a chydweithredu'n agosach o lawer gyda'u cymdogion. Dyna'r neges; nid yw hyn yn rhagflaenu'r broses ad-drefnu llywodraeth leol yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'n rhoi cyfle arall inni edrych pa adnoddau sydd gennym i gefnogi, i annog ac i ysgogi cydweithio ymysg ein hawdurdodau lleol. Fel y Gweinidog dros y Gyllideb, credaf ei fod hefyd yn gyfle inni arbed arian.

Y Llywydd: Trefn. Roeddwn yn gwrandao'n ofalus ar y cwestiwn hwnnw. Hoffwn

assure the National Assembly that the amendments would not have appeared on the agenda were they not in order.

Andrew R.T. Davies: You will be aware, Minister, of HSBC's announcement yesterday regarding the closure of its Llantwit Major branch at the end of April. I am led to believe that you are the Minister who interfaces with the banks, especially over their community role in Wales. Could you make a statement over your interaction with the high street banks, given the importance of the banking sector in developing businesses in communities, as well as in ensuring the vibrancy of high streets up and down Wales and, more importantly, in the South Wales Central area? Could I therefore elicit from you a commitment to bring a statement forward outlining the actions that you undertake as a Minister to safeguard banking operations on the high streets of Wales?

Jane Hutt: I am sure that you share my deep concern, as an Assembly Member, about this decision. There has been no consultation and no forewarning of the closure of this important bank on the high street in Llantwit Major. It is in fact the Deputy First Minister's responsibility, as the Minister for the Economy and Transport, to liaise with the banking sector. I will raise this issue with him. However, I am working closely with Carl Sargeant on the issue of financial access for our citizens. That is where we have to look at the impact and the implications, as you say, not only for business, but for the communities, too. In particular, we need to look not only at vibrant town centres—which the Welsh Assembly Government is investing in through the rural development plan—but rural communities, which you also represent.

Kirsty Williams: Will you ensure that the Minister for health brings forward an urgent statement with regard to the future of Nevill Hall Hospital? Despite what Aneurin Bevan Local Health Board says in its five-year framework, the hospital provides district general hospital services to a great many of my constituents. In bringing forward that statement, will she comment on the proposals

sicrhau'r Cynulliad Cenedlaethol na fyddai'r gwelliannau wedi ymddangos ar yr agenda pe na baent mewn trefn/yn barod i'w cyflwyno.

Andrew R.T. Davies: Byddwch yn ymwybodol, Weinidog, o gyhoeddiad HSBC ddoe ynghylch cau ei gangen yn Llanilltud Fawr ddiwedd mis Ebrill. Caf ar ddeall mai chi yw'r Gweinidog sy'n trafod â'r banciau, yn enwedig ynghylch eu rôl gymunedol yng Nghymru. A allech wneud datganiad am eich trafodaethau â banciau'r stryd fawr, o ystyried pwysigrwydd y sector bancio i ddatblygu busnesau mewn cymunedau, yn ogystal â sicrhau bod pob stryd fawr yn llewyrchus ledled Cymru ac, yn bwysicach, yn ardal Canol De Cymru? Felly, a allwn ennyn ymrwymiad gennych i gyflwyno datganiad yn amlinellu'r camau y byddwch yn eu cymryd fel Gweinidog i ddiogelu cyfleusterau bancio ar y stryd fawr yng Nghymru?

Jane Hutt: Rwyf yn siŵr eich bod chi, fel Aelod o'r Cynulliad, yn rhannu fy mhryder dybryd am y penderfyniad hwn. Ni fu unrhyw ymgynghori na rhybudd ymlaen llaw y bydd y banc pwysig hwn yn cau ar y stryd fawr yn Llanilltud Fawr. Mewn gwirionedd, cyfrifoldeb y Dirprwy Brif Weinidog yw trafod â'r sector bancio, gan mai ef yw'r Gweinidog dros yr Economi a Thrafnidiaeth. Byddaf yn codi'r mater hwn gydag ef. Fodd bynnag, rwyf yn gweithio'n agos gyda Carl Sargeant ynghylch gallu ein dinasyddion i gael mynediad at wasanaethau ariannol. Dyna lle mae'n rhaid inni edrych ar yr effaith a'r goblygiadau, fel y dywedwch, nid yn unig i fusnesau ond i'r cymunedau hefyd. Yn benodol, mae angen inni edrych ar ganol trefi llewyrchus—mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn buddsoddi yn hyn drwy'r cynllun datblygu gwledig—ac ar gymunedau gwledig hefyd, yr ydych hefyd yn eu cynrychioli.

Kirsty Williams: A wnewch sicrhau bod y Gweinidog dros Iechyd yn cyflwyno datganiad brys am ddyfodol Ysbyty Nevill Hall? Er gwaethaf yr hyn a ddywed Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan yn ei fframwaith pum mlynedd, mae'r ysbyty'n darparu gwasanaethau ysbyty cyffredinol dosbarth i nifer helaeth o'm hetholwyr. Wrth gyflwyno'r datganiad hwnnw, a wnaiff roi sylwadau am

to remove emergency surgery facilities from that hospital, which would fundamentally undermine the continuation of accident and emergency, obstetrics and trauma services at that hospital? In that statement, will she also address the contents of Aneurin Bevan Local Health Board's five-year framework, in which it makes it quite clear that, in the next four years, it intends to rationalise services for obstetrics, neonatology and paediatrics, emergency surgery, and emergency medicine and critical care, thus to all intents and purposes closing down Nevill Hall Hospital as an emergency centre? This would not only have a devastating effect on many of my constituents, but also on those people living in Blaenau Gwent, parts of Torfaen and parts of south Monmouthshire who rely on emergency services at Nevill Hall Hospital. They would find it reprehensible if those services were removed to the Royal Gwent Hospital, given the intense pressure that the Royal Gwent hospital suffers from.

Jane Hutt: This is an operational matter for the Aneurin Bevan health board and its financial and service framework. I am sure that you will recognise the important investment that has gone into the new hospital in Ebbw Vale, which is responsible for service provision in the same geographical area. It is a matter for the health board and consultation accordingly.

Darren Millar: Can we have a statement from the Deputy First Minister on major transport projects? You will be aware that a Wales Audit Office report was published last week, which raised serious concerns about the management of those projects, particularly in terms of the cost overruns. In some cases, the estimated cost of schemes had trebled by the time they were actually delivered. The report also identified some problems where local government was responsible for managing schemes on behalf of the Assembly Government. Given the pressures on the public purse, I feel that it would be appropriate for a statement to be made.

I also second the call made by the leader of the Liberal Democrats for a statement on NHS reorganisations. There are also moves

y cynigion i gael gwared ar gyfleusterau llawdriniaeth frys o'r ysbyty hwnnw. Byddai hynny'n tanseilio'n sylweddol y gallu i barhau i ddarparu gwasanaethau damweiniau ac achosion brys, obstetreg a thrawma yn yr ysbyty hwnnw. Yn y datganiad hwnnw, a wnaiff hefyd roi sylw i gynnwys fframwaith pum mlynedd Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan lle mae'n dweud yn gwbl glir ei fod, yn ystod y pedair blynedd nesaf, yn bwriadu cyfyngu gwasanaethau obstetreg, neonatoleg a phediatreg, llawdriniaeth frys, a gofal critigol a meddyginiaeth frys sydd felly, i bob pwrpas, yn golygu cau Ysbyty Nevill Hall fel canolfan gofal brys? Byddai hyn yn cael effaith ddinistriol ar lawer o'm hetholwyr yn ogystal â'r bobl hynny sy'n byw ym Mlaenau Gwent, rhannau o Dor-faen a rhannau o dde sir Fynwy sy'n dibynnu ar y gwasanaethau brys yn Ysbyty Nevill Hall. Byddent yn gresynu'n fawr pe bai'r gwasanaethau hynny yn cael eu symud i Ysbyty Brenhinol Gwent, o ystyried y pwysau aruthrol sydd ar ysbyty Brenhinol Gwent.

Jane Hutt: Mater gweithredol i fwrdd iechyd Aneurin Bevan a'i fframwaith gwasanaeth ac ariannol yw hyn. Rwyf yn siŵr y byddwch yn cydnabod y buddsoddiad pwysig sydd wedi cael ei wneud yn yr ysbyty newydd yng Nglyn Ebwy, sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaethau yn yr un ardal ddaearyddol. Mater i'r bwrdd iechyd a'r ymgynghoriad yw hynny.

Darren Millar: A allwn gael datganiad gan y Dirprwy Brif Weinidog am brosiectau trafnidiaeth mawr? Byddwch yn ymwybodol bod adroddiad gan Swyddfa Archwilio Cymru wedi cael ei gyhoeddi'r wythnos diwethaf, a oedd yn codi pryderon difrifol am y modd y mae'r prosiectau hynny yn cael eu rheoli, yn enwedig o ran y costau'n gor-redeg. Mewn rhai achosion, roedd yr amcangyfrif o gostau'r cynlluniau wedi treblu erbyn iddynt gael eu cyflawni. Roedd yr adroddiad hefyd yn nodi rhai problemau lle'r oedd llywodraeth leol yn gyfrifol am reoli cynlluniau ar ran Llywodraeth y Cynulliad. O ystyried y pwysau ar y pwrs cyhoeddus, rwyf yn teimlo y byddai datganiad yn briodol.

Rwyf finnau hefyd yn eilio galwad gan arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol am gael datganiad am ad-drefnu'r GIG. Ceir

in north Wales to undermine certain services in some hospitals, in particular Ysbyty Glan Clwyd in Bodelwyddan, which serves my constituents. I am concerned at proposals to remove some of the emergency and general surgery services, which will have an impact on the ability of the accident and emergency department to have the back-up that it needs when people are in an emergency situation. So, I second those calls.

Jane Hutt: You are responding in your first question to the Wales Audit Office report on major transport projects. You know that there is a due process for responding to those reports. The Deputy First Minister responded to this report on the day that it was published, and made it clear that the Assembly Government has continuously strengthened its process for managing not only its own trunk road projects, but also the new regional transport plans delivered by the regional transport consortia, with greater control over local authority-managed transport project funds. There will be a response in due course.

2.30 p.m.

The issues around operational change and management within the national health service in Wales are being dealt with by the health board. However, we are recognising the investment made. Shortly, we will be debating a Government motion recognising the £1.4 billion that has been invested in the national health service in Wales and the fact that we are defending and protecting our national health service. Last weekend, *The Lancet*, a respected journal, said that, over the border in England, the idea that the Tories are still seen to be protecting the national health service seems rather hollow now. We are not in that position here in Wales.

Mick Bates: Minister, I would like to raise the issue of cross-border health with you again. You may be aware that the Shrewsbury and Telford Hospital NHS Trust

arwyddion yn y gogledd hefyd y bydd gwasanaethau penodol mewn rhai ysbytai yn cael eu tanseilio, yn enwedig Ysbyty Glan Clwyd ym Modelwyddan, sy'n gwasanaethu fy etholwyr. Rwyf yn pryderu am gynigion i gael gwared ar rai o'r gwasanaethau llawdriniaethau cyffredinol a brys, a fydd yn cael effaith ar allu'r adran damweiniau ac achosion brys i gael yr adnoddau wrth gefn y mae arni eu hangen pan fydd pobl mewn sefyllfa o argyfwng. Felly, rwyf yn eilio'r galwadau hynny.

Jane Hutt: Yn eich cwestiwn cyntaf, rydych yn ymateb i adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru am brosiectau trafndiaeth mawr. Gwyddoch fod proses briodol ar gyfer ymateb i'r adroddiadau hynny. Cafwyd ymateb gan y Dirprwy Brif Weinidog i'r adroddiad hwn ar y diwrnod y cafodd ei gyhoeddi. Eglurodd fod Llywodraeth y Cynulliad wedi parhau i gryfhau ei phroses ar gyfer rheoli ei phrosiectau cefnffyrdd ei hun yn ogystal â'r cynlluniau trafndiaeth rhanbarthol newydd a gyflwynir gan y consortia trafndiaeth rhanbarthol, gyda mwy o reolaeth dros gronfeydd prosiectau trafndiaeth sydd dan reolaeth awdurdodau lleol. Byddwn yn cyflwyno ymateb maes o law.

2.30 p.m.

Mae'r bwrdd iechyd yn ymdrin â'r materion sy'n ymwneud â rheolaeth a newid gweithredol o fewn y gwasanaeth iechyd gwladol yng Nghymru. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y buddsoddiad a wnaed. Cyn hir, byddwn yn trafod cynnig gan y Llywodraeth i gydnabod yr £1.4 biliwn sydd wedi cael ei fuddsoddi yn y gwasanaeth iechyd gwladol yng Nghymru a'r ffaith ein bod yn amddiffyn ac yn diogelu ein gwasanaeth iechyd gwladol. Y penwythnos diwethaf dywedodd *The Lancet*, cyfnodolyn clodwiw, fod y syniad bod y Toriaid yn dal i gael eu gweld yn amddiffyn y gwasanaeth iechyd gwladol dros y ffin yn ddisylwedd erbyn hyn. Nid ydym yn y sefyllfa honno yma yng Nghymru.

Mick Bates: Weinidog, hoffwn godi'r mater o iechyd dros y ffin gyda chi eto. Efallai eich bod yn ymwybodol bod Ymddiriedolaeth GIG Ysbyty Amwythig a Telford wrthi'n

is currently consulting on the future of hospital services in Shropshire, and, in particular, at the Royal Shrewsbury Hospital and the Princess Royal Hospital in Telford. Traditionally, as I know you are aware, people from my constituency have received most of their health services in Shrewsbury. That has served us well. Currently, Montgomeryshire women who are classified as having high-risk pregnancies, possibly just because of their age, routinely have their babies delivered outside Montgomeryshire, generally in Shrewsbury. In fact, a new women's and children's centre would be most welcome there, considering the state of the current unit. Shifting the children and maternity services from Shrewsbury to Telford, as suggested in this consultation, will have a negative impact on women in Montgomeryshire, mainly because of the increased travel that will be necessary. Normally, it takes 48 minutes to get from, say, the centre of Newtown to Shrewsbury. However, it is an additional 20 minutes at least to get to Telford. Given the current traffic situation in Newtown, it may take much longer.

Minister, that is not acceptable to the people of Montgomeryshire. We are concerned that the Government has not engaged to ensure that services, and particularly maternity services, are accessible within a reasonable time for women in Montgomeryshire. I would like a statement from the Minister for Health and Social Services on what the Government has done to engage. There are other threats in Bronglais. When the unit is full there, women have to travel from the furthest side of Montgomeryshire, say from Machynlleth, all the way to Shrewsbury, which is a terrifically long journey. I would also like to know what discussions you are having with other providers in Wales to ensure that the whole system is co-ordinated, because, currently, there are many threats to our services, particularly in east Wales.

Jane Hutt: Again, in this case, cross-boundary working has not changed. However, there are threats because of the

ymgyngori ar hyn o bryd ar ddyfodol gwasanaethau ysbyty yn Swydd Amwythig ac, yn benodol, yn Ysbyty Brenhinol Amwythig ac Ysbyty'r Dywysoges Frenhinol yn Telford. Yn draddodiadol, a gwn eich bod yn ymwybodol o hyn, mae pobl o fy etholaeth yn cael y rhan fwyaf o'u gwasanaethau iechyd yn Amwythig. Mae hynny wedi ein gwasanaethu'n dda. Ar hyn o bryd mae menywod yn sir Drefaldwyn sy'n cael eu hystyried fel menywod â beichiogrwydd risg uchel—o bosibl dim ond oherwydd eu hoedran—yn rhoi genedigaeth y tu allan i sir Drefaldwyn fel mater o drefn, yn Amwythig fel arfer. Yn wir, byddai canolfan newydd i fenywod a phlant yn cael ei chrosawu'n fawr yno, wrth ystyried cyflwr yr uned bresennol. Bydd symud y plant a'r gwasanaethau mamolaeth o Amwythig i Telford, fel yr awgrymir yn yr ymgynghoriad hwn, yn cael effaith negyddol ar fenywod yn sir Drefaldwyn, yn bennaf oherwydd y byddai'n rhaid iddynt deithio llawer mwy. Fel arfer, mae'n cymryd 48 munud i fynd o, dyweder, ganol y Drenewydd i Amwythig. Fodd bynnag, mae'n 20 munud ychwanegol o leiaf i gyrraedd Telford. O ystyried y sefyllfa draffig yn y Drenewydd ar hyn o bryd, gall gymryd llawer hwy.

Weinidog, nid yw hynny'n dderbyniol i bobl sir Drefaldwyn. Rydym yn bryderus nad yw'r Llywodraeth wedi mynd ati i sicrhau bod gwasanaethau, ac yn enwedig gwasanaethau mamolaeth, ar gael o fewn amser rhesymol i fenywod yn sir Drefaldwyn. Hoffwn gael datganiad gan y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol am yr hyn y mae'r Llywodraeth wedi'i wneud i fynd ati i sicrhau hyn. Ceir bygythiadau eraill ym Mronglais. Pan fydd yr uned yno yn llawn, mae menywod yn gorfod teithio o ben pellaf sir Drefaldwyn, dyweder o Fachynlleth, yr holl ffordd i Amwythig, sy'n daith ofnadwy o hir. Byddwn hefyd yn hoffi gwybod pa drafodaethau rydych yn eu cael gyda darparwyr eraill yng Nghymru i sicrhau bod y system gyfan yn cael ei chydlynu, oherwydd mae llawer o fygythiadau i'n gwasanaethau ar hyn o bryd, yn enwedig yn y dwyrain.

Jane Hutt: Unwaith eto, yn yr achos hwn, nid yw'r gwaith traws-ffiniol wedi newid. Fodd bynnag, ceir bygythiadau oherwydd y

changes in England, and the impact of those changes on patients in Wales will have to be considered. However, this is not a matter for a statement. It is a matter of ensuring a robust response to any consultation.

Mark Isherwood: I wish to call for a statement from the Welsh Government on the issue of local procurement and supporting local businesses. You may be aware of concerns expressed recently by construction companies in north and mid Wales after being excluded, in their words, once again, from bids for a £250-million school building project. They have warned that the system of bundling contracts is threatening the future of north Wales-based construction firms and that these procurement strategies are spreading across local authorities within the Welsh health estate and hospitals. They say that they are not getting past the first hurdle, are being excluded and never get a chance to get to the table.

A year ago almost to the day, I questioned the First Minister, following the written statement by the then Minister for Finance and Public Service Delivery, on barriers to procurement opportunities. The statement referred to engaging with local suppliers in all sectors as a key focus and the use of local or community benefit clauses in procurement contracts. In his response, the First Minister insisted that the Welsh Government encourages local authorities to try to use local companies, but said that particular rules govern contracts above a certain limit in that they have to be advertised more widely. Those rules do not apply to smaller contracts. My understanding is that those rules are consequential on European legislation, which allows consideration of local or community benefit clauses. Given that a year has now passed since these concerns were raised in the Chamber by me, and subsequently by other Members, what action is the Welsh Government taking to ensure, once and for all, that priority for local and community benefit clauses is now factored in by public-sector bodies procuring private-sector services in Wales?

newidiadau yn Lloegr, a bydd yn rhaid ystyried effaith y newidiadau hynny ar gleifion yng Nghymru. Fodd bynnag, nid yw hwn yn fater ar gyfer datganiad. Mae'n fater o sicrhau ymateb cadarn i unrhyw ymgynghoriad.

Mark Isherwood: Hoffwn alw am ddatganiad gan Lywodraeth Cymru ynghylch caffael lleol a chefnogi busnesau lleol. Efallai eich bod yn ymwybodol o bryderon a fynegwyd yn ddiweddar gan gwmnïau adeiladu yn y gogledd a'r canolbarth ar ôl cael eu heithrio—unwaith eto, yn eu geiriau eu hunain—o geisiadau ar gyfer prosiect gwerth £250 miliwn i adeiladu ysgol. Maent wedi rhybuddio bod y system o fwndelu contractau yn bygwth dyfodol cwmnïau adeiladu yn y gogledd, a bod y strategaethau caffael hyn yn lledaenu ar draws awdurdodau lleol o fewn ystâd iechyd ac ysbytai Cymru. Maent yn dweud nad ydynt yn gallu mynd heibio'r rhwystr cyntaf, eu bod yn cael eu heithrio ac nad ydynt byth yn cael cyfle i gyrraedd y bwrdd.

Bron i flwyddyn yn ôl i'r diwrnod, yn dilyn y datganiad ysgrifenedig gan y Gweinidog dros Gyllid a Chyflenwi Gwasanaethau Cyhoeddus ar y pryd, holais y Prif Weinidog ynghylch rhwystrau rhag cyfleoedd caffael. Roedd y datganiad yn cyfeirio at ymgysylltu â chyflenwyr lleol ym mhob sector fel ffocws allweddol, a defnyddio cymalau budd cymunedol neu leol mewn contractau caffael. Yn ei ymateb, mynnodd y Prif Weinidog bod Llywodraeth Cymru yn annog awdurdodau lleol i geisio defnyddio cwmnïau lleol, ond dywedodd fod rheolau penodol yn rheoli contractau uwchlaw terfyn penodol sy'n golygu ei bod yn rhaid iddynt gael eu hysbysebu yn ehangach. Nid yw'r rheolau hynny'n berthnasol i gontractau llai. Yn ôl yr hyn a ddeallaf fi, mae'r rheolau hynny yn ganlyniad i'r ddeddfwriaeth Ewropeaidd, sy'n caniatáu ystyriaeth o gymalau budd cymunedol neu leol. Gan fod blwyddyn wedi mynd heibio bellach ers i mi, ac Aelodau eraill yn dilyn hynny, fynegi'r pryderon hyn yn y Siambr, pa gamau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i sicrhau, unwaith ac am byth, bod blaenoriaeth ar gyfer cymalau budd cymunedol a lleol yn cael ei hystyried gan gyrff yn y sector cyhoeddus sy'n caffael gwasanaethau sector preifat yng Nghymru?

Jane Hutt: On Thursday morning, I was pleased to meet authorities responsible for procurement from across Wales at a Constructing Excellence event in Llandrindod Wells. We discussed the importance of the issue in terms of making sure that this procurement, in particular, was a good example of collaborative working across local government. In his earlier response to this question, the First Minister made it clear that all of the companies that were appointed to the framework for this important procurement have offices in Wales, and that, as a result of the work that we have been doing to ensure that there were lower value lots for projects up to £5 million, which there were with this framework, and the new information database for supply qualifications, contractors in Wales have now secured 15 out of 26 major construction frameworks and contracts. I would be happy to bring a written statement to the Chamber to report again on this particular contract.

The Presiding Officer: We now have a further final question, which will be the last one.

Brian Gibbons: You are so gracious, Presiding Officer. Minister, will you consider a debate on the substance of your statement of 10 January, in which you reported back on your discussions with Danny Alexander—or perhaps I should call him Danny Redwood—in relation to the responses that you had about budgetary policy? Your statement indicated that Danny Redwood, or Alexander, will not be releasing £400 million of end of year flexibility money to the Welsh Assembly Government. This money has been allocated to the Welsh Assembly Government for use in Wales by Parliament. The fact that the UK Government is not agreeing to release this £400 million is an absolute disgrace and merits the serious attention of this National Assembly for Wales so that we may speak up to ensure that we put pressure on the UK coalition Government to change that theft and unacceptable policy.

Equally, you indicated in your statement that the funds from the carbon reduction commitment incentive scheme will not be available. However, it seems that, although

Jane Hutt: Fore dydd Iau, roeddwn yn falch o gael cyfarfod ag awdurdodau sy'n gyfrifol am gaffael ledled Cymru mewn digwyddiad Adeiladu Arbenigrwydd yn Llandrindod. Buom yn trafod pwysigrwydd y mater o ran sicrhau bod y math hwn o gaffael, yn arbennig, yn enghraifft dda o gydweithio ar draws llywodraeth leol. Yn ei ymateb cynharach i'r cwestiwn hwn, dywedodd y Prif Weinidog yn glir bod gan yr holl gwmnïau a gafodd eu penodi i'r fframwaith ar gyfer y math pwysig hwn o gaffael swyddfeydd yng Nghymru. Dywedodd hefyd, o ganlyniad i'r gwaith rydym wedi bod yn ei wneud i sicrhau lotiau gwerth is ar gyfer prosiectau hyd at £5 miliwn, a oedd yn wir am y fframwaith hwn, a'r gronfa ddata gwybodaeth newydd ar gyfer cymwysterau cyflenwi, fod contractwyr yng Nghymru bellach wedi sicrhau 15 allan o 26 o fframweithiau a chontractau adeiladu mawr Byddwn yn fodlon cyflwyno datganiad ysgrifenedig i'r Siambr i adrodd eto ar y contract penodol hwn.

Y Llywydd: Mae gennym un cwestiwn terfynol arall, a dyma fydd yr un olaf.

Brian Gibbons: Rydych yn hael iawn, Lywydd. Weinidog, a wnewch ystyried dadl am sylwedd eich datganiad ar 10 Ionawr, pan wnaethoch adrodd yn ôl ar eich trafodaethau â Danny Alexander—neu efallai y dylwn ei alw'n Danny Redwood—mewn perthynas â'r ymatebion roeddech wedi'u cael ynghylch y polisi cyllidebol? Roedd eich datganiad yn nodi na fydd Danny Redwood, neu Alexander, yn rhyddhau £400 miliwn o arian hyblygrwydd diwedd blwyddyn i Lywodraeth Cynulliad Cymru. Mae'r Senedd wedi dyrannu'r arian hwn i Lywodraeth Cynulliad Cymru ei ddefnyddio yng Nghymru. Mae'r ffaith nad yw Llywodraeth y DU yn cytuno i ryddhau'r £400 miliwn hwn yn gwbl warthus ac yn haeddu sylw o ddifrif gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru, er mwyn inni allu dweud ein dweud i sicrhau ein bod yn rhoi pwysau ar Lywodraeth glymblaid y DU i newid y lladradd a'r polisi annerbyniol hwnnw.

Yn yr un modd, dywedoch yn eich datganiad na fydd yr arian o'r cynllun cymhelliant ar gyfer ymrwymiad lleihau carbon ar gael. Fodd bynnag mae'n ymddangos, er nad yw'r

the details are not clear—again, a reason for the debate—they will be held, possibly centrally, by the Treasury. Companies, businesses and organisations that are involved in paying for allowances under the carbon reduction commitment at least have the prospect that that money could be potentially recycled back to them through the incentive scheme that was part of the carbon reduction commitment programme. That money is now being taken away and will not be available to businesses and organisations in Wales that had a reasonable expectation that they may have secured it as part of the incentive scheme. At a time when public finances in Wales are under severe pressure, this decision by the UK Government is totally unacceptable on these two parts, and it merits a full debate in the National Assembly for Wales so that we can make our views fully known.

Jane Hutt: Thank you for reminding the Assembly of the statement that I made on 10 January as a result of the response to my meeting with the Chief Secretary to the Treasury, Danny Alexander. I reported his responses on the carbon reduction commitment scheme and on access to almost £400 million of end of year flexibility, which is voted by the UK Parliament to Wales. I wrote and asked for this money to be made available. Its support would have ensured essential investment in economic recovery. I have not yet had a reply from the Chief Secretary. I asked him to release this funding to us. We are awaiting his response, and I will certainly bring his response back to this Chamber.

2.40 p.m.

The second and very important point, which I discussed with him when we met in December, is that the previous UK Government introduced the carbon reduction commitment scheme to incentivise large energy users to reduce their carbon emissions, and that the new UK Government was ending the recycling of receipts. I will continue to raise our concerns to the UK Government with my colleague, Jane Davidson. We have already raised our concerns with counterparts in Whitehall to ensure that they recognise that it is bodies

manyllion yn glir—sydd eto, yn rheswm dros y ddadl—y bydd yn cael ei gadw, yn ganolog o bosibl, gan y Trysorlys. Mae gan gwmnïau, busnesau a sefydliadau sy'n ymwneud â thalu am lwfansau o dan yr ymrwymiad lleihau carbon o leiaf y posibilrwydd y gallai'r arian hwnnw gael ei ailgylchu iddynt drwy'r cynllun cymhelliant a oedd yn rhan o'r rhaglen ymrwymiad lleihau carbon. Mae'r arian hwnnw yn cael ei gymryd oddi arnynt yn awr, ac ni fydd ar gael i fusnesau a sefydliadau yng Nghymru a oedd â disgwyliad rhesymol y gallent fod wedi ei sicrhau fel rhan o'r cynllun cymhelliant. Ar adeg pan fo cyllid cyhoeddus yng Nghymru o dan bwysau difrifol, mae'r penderfyniad hwn gan Lywodraeth y DU yn gwbl annerbyniol ar y ddwy elfen hyn, ac mae'n deilwng o ddadl lawn yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru er mwyn inni allu dweud ein dweud yn llawn.

Jane Hutt: Diolch ichi am atgoffa'r Cynulliad o'r datganiad a wneuthum ar 10 Ionawr yn sgîl yr ymateb i fy nghyfarfod â Phrif Ysgrifennydd y Trysorlys, Danny Alexander. Nodais ei ymatebion i'r cynllun ymrwymiad lleihau carbon ac ynghylch mynediad i bron i £400 miliwn o hyblygrwydd diwedd blwyddyn, y mae Senedd y DU yn pleidleisio yn ei gylch ar gyfer Cymru. Ysgrifennais ato i ofyn a fyddai modd iddo ddarparu'r arian hwn. Byddai ei gefnogaeth wedi sicrhau buddsoddiad hanfodol ar gyfer adferiad economaidd. Nid wyf wedi cael ateb gan y Prif Ysgrifennydd eto. Gofynnais iddo ryddhau'r arian hwn inni. Rydym yn aros am ei ymateb, a byddaf yn sicr yn dod â'i ymateb yn ôl i'r Siambr hon.

2.40 p.m.

Yr ail bwynt pwysig iawn a drafodais ag ef pan gawsom gyfarfod ym mis Rhagfyr, yw bod Llywodraeth flaenorol y DU wedi cyflwyno'r cynllun ymrwymiad lleihau carbon i gymell defnyddwyr ynni mawr i leihau eu hallyriadau carbon, a bod Llywodraeth newydd y DU yn rhoi'r gorau i ailgylchu derbynebaw. Byddaf yn parhau i fynegi ein pryderon wrth Lywodraeth y DU gyda fy nghyd-Weinidog, Jane Davidson. Rydym eisoes wedi mynegi ein pryderon gyda'n Gweinidogion cyfatebol yn Whitehall i sicrhau eu bod yn sylweddoli mai cyrff sydd

that are already bearing the impact of other decisions taken by the UK Government that will be most greatly harmed by this retraction in terms of recycling.

eisoes yn teimlo effaith penderfyniadau eraill Llywodraeth y DU fydd yn dioddef fwyaf wrth dynnu'n ôl o ailgylchu fel hyn.

**Datganiad gan y Dirprwy Weinidog dros Wasanaethau Cymdeithasol:
Fframwaith y Dyfodol ar gyfer Dysgu o Adolygiadau Achosion Difrifol
Statement by the Deputy Minister for Social Services: Future Framework for
Learning from Serious Case Reviews**

Y Dirprwy Weinidog dros Wasanaethau Cymdeithasol (Gwenda Thomas): Ychydig dros flwyddyn yn ôl yn y Siambr hon, diolchais i Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru am yr adroddiad a gyhoeddwyd ganddi, sef 'Gwella Ymarfer ar gyfer Amddiffyn Plant yng Nghymru: Golwg ar Rôl Adolygiadau Achosion Difrifol'. Croesewais yr adroddiad hwnnw, ac ymrwymais i sicrhau bod gwaith yn mynd rhagddo i ystyried sut y gellid rhoi'r syniadau a drafodwyd ar waith. Heddiw, hoffwn drafod y trefniadau y bydd Llywodraeth y Cynulliad yn eu rhoi yn eu lle i weithredu rhaglen genedlaethol newydd ar gyfer adolygu a dysgu. Bydd y gwaith hwn yn caniatáu i ni wella trefniadau amddiffyn plant.

The Deputy Minister for Social Services (Gwenda Thomas): A little over a year ago in this Chamber, I thanked the Care and Social Services Inspectorate Wales for the report it had published, namely 'Improving Practice to Protect Children in Wales: An Examination of the Role of Serious Case Reviews'. I welcomed the report, and I made a commitment that work would be undertaken to consider how the ideas that were explored might be put into practice. I would like to report today on the Assembly Government's plans to implement a new national programme for reviewing and learning. This work will enable us to improve child protection arrangements.

The CSSIW report was published against a backdrop of increasing evidence, supported by the concerns of professionals and practitioners, that existing arrangements were not effective in improving practice and inter-agency working. It concluded that action was required to create an effective system of learning from practice that was fit for purpose, would support inter-agency practice and better safeguard children. Significant progress has been made. I particularly wish to thank Wendy Rose, senior research fellow, who has extensive experience and knowledge in this field of work. Her effort and input has been invaluable in supporting the multi-agency practitioner group that was established to take forward this important work.

Cafodd adroddiad AGGCC ei gyhoeddi yn erbyn cefndir o dystiolaeth gynyddol, wedi'i hategu gan bryderon gweithwyr proffesiynol ac ymarferwyr nad oedd y trefniadau presennol yn effeithiol o ran gwella arferion a gwaith rhyngasiantaethol. Daeth i'r casgliad bod angen gweithredu i greu system effeithiol o ddysgu o arferion a oedd yn addas i'r diben, a fyddai'n cefnogi arferion rhyngasiantaethol ac yn diogelu plant yn well. Mae llawer o gynnydd wedi cael ei wneud. Hoffwn ddiolch i Wendy Rose yn arbennig, uwch-gymrawd ymchwil, sydd â phrofiad a gwybodaeth helaeth yn y maes gwaith hwn. Mae ei hymdrech a'i chyfraniad wedi bod yn amhrisiadwy o ran cefnogi'r grŵp ymarferwyr amlasiantaeth a gafodd ei sefydlu i fwrw ymlaen â'r gwaith pwysig hwn.

Serious case reviews are subject to ever increasing and detailed public scrutiny. The proposals developed—supported by front-line practitioners—will no longer be solely reliant on serious case reviews as the driver for achieving change and improvement. The

Mae adolygiadau achosion difrifol yn destun mwy a mwy o graffu cyhoeddus, a hwnnw'n fanylach. Ni fydd y cynigion a ddatblygir—sy'n cael eu cefnogi gan ymarferwyr rheng flaen—yn gwbl ddbynnol mwyach ar adolygiadau achosion difrifol i fod yn

broad direction of travel has been set out in a progress report that aims to develop a new national framework for learning and reviewing. The report has been considered by the Welsh safeguarding children forum, which I established to advise me on how we might further improve arrangements to safeguard and protect the welfare of our children. The forum has responded enthusiastically to these proposals as ones which can contribute positively to improving outcomes for children. It has recommended that we move forward with implementation as soon as we possibly can.

In future, under our new approach to 'Keeping Children Safe' there will be three building blocks, namely multi-agency professional fora, concise reviews and comprehensive reviews.

The multi-agency professional fora will critically underpin the review process, and provide opportunities to learn from practice through a programme of facilitated multi-professional events to examine cases that have been complex and gone well, cases currently on the register and cases causing concern. Learning from these events will transfer immediately in local operational policy, protocols, service delivery and practice.

When things have gone wrong, we anticipate that, in specified circumstances, concise reviews would be completed within three months and comprehensive reviews within six months. This is a challenge given that current reviews might take a number of years to complete.

We will be clear when reviews are needed, and the main difference between the concise or comprehensive review will be whether the child was subject to a co-ordinated multi-agency child protection plan and on the child protection register. This is an important shift in emphasis and culture that allows practitioners to reflect and learn from positive circumstances, and not just when things have gone wrong and they are surrounded by the media glare.

sbardun i sicrhau newid a gwelliannau. Mae'r cyfeiriad cyffredinol wedi cael ei amlinellu mewn adroddiad cynnydd sy'n ceisio datblygu fframwaith cenedlaethol newydd ar gyfer dysgu ac adolygu. Mae'r adroddiad wedi cael ei ystyried gan fforwm diogelu plant Cymru, a sefydlais i roi cyngor imi ar sut y gallem wella ymhellach ein trefniadau i ddiogelu ac amddiffyn lles ein plant. Mae'r fforwm wedi ymateb yn frwdfrydig i'r cynigion hyn fel rhai a all gyfrannu'n gadarnhaol at wella canlyniadau plant. Mae wedi argymhell inni symud ymlaen i'w gweithredu cyn gynted ag y bo modd.

Yn y dyfodol, o dan ein dull newydd ar gyfer 'Cadw Plant yn Ddiogel', bydd tri bloc adeiladu, sef fforymau amlasiantaeth proffesiynol, adolygiadau cryno ac adolygiadau cynhwysfawr.

Bydd y fforymau amlasiantaeth proffesiynol yn sail i'r broses adolygu, a bydd hynny'n hollbwysig. Bydd hefyd yn darparu cyfleoedd i ddysgu o arferion drwy raglen ddigwyddiadau amlbroffesiwn a hwyluswyd i edrych ar achosion sydd wedi bod yn gymhleth ac wedi mynd yn dda, achosion sydd ar y gofrestr ar hyn o bryd, ac achosion sy'n achosi pryder. Bydd yr hyn a ddysgir o'r digwyddiadau hyn yn cael ei drosglwyddo ar unwaith i bolisiau gweithredol lleol, protocolau, prosesau darparu gwasanaethau ac arferion.

Pan fydd pethau wedi mynd o'i le rydym yn rhagweld, mewn amgylchiadau penodedig, y byddai adolygiadau cryno yn cael eu cwblhau o fewn tri mis, ac adolygiadau cynhwysfawr o fewn chwe mis. Mae honno'n her wrth ystyried y gall adolygiadau cyfredol gymryd blynyddoedd lawer i'w cwblhau.

Byddwn yn glir pryd y bydd angen adolygiadau, a'r prif wahaniaeth rhwng yr adolygiad cryno a'r adolygiad cynhwysfawr fydd a yw'r plentyn yn rhan o gynllun amddiffyn plant amlasiantaeth ac ar y gofrestr amddiffyn plant. Mae hwn yn newid pwysig yn y pwyslais a'r diwylliant sy'n caniatáu i ymarferwyr bwysu a mesur a dysgu o amgylchiadau cadarnhaol, ac nid dim ond pan fydd pethau wedi mynd o'i le ac yn denu sylw'r cyfryngau.

It can be a harsh and cruel world. We must recognise that, sometimes, people treat children in a way that the rest of society finds intolerable. However, as I have said many times before, many children across Wales are protected every day by front-line professionals. These professionals work hard, often in difficult circumstances, and do not receive the recognition and thanks that they deserve. We must also be open, honest and transparent when things go wrong and learn the lessons. We need to ensure that this is done in a supported and positive environment that provides the outcomes that we need. I do not believe, as the media would occasionally have us do, that dedicated, hard-working professionals are somehow responsible for children being treated in an unacceptable fashion. However, the role of front-line practitioners is crucial, and we will ensure that they are fully engaged in the work that still needs to be done.

My officials, supported by multi-agency practitioners in Gwent, are preparing detailed practice guidelines to support the new framework. This is crucial work that will help determine the quality of future reviews, and it will be subject to public consultation later in the year. I also intend that these proposals should be evaluated fully a year after implementation. My hope is that the new arrangements can be implemented before the end of this year.

Two other important areas of work, which link to the new learning from practice process, are also continuing. In 2008, the Assembly Government commissioned Public Health Wales to develop and test a national child death review process in Wales. The pilot scheme has been examining child suicides in Wales and will finish at the end of March. I have agreed that the project should continue in 2011-12, while an independent evaluation explores the structures and processes to ensure that these are the most effective available. The Assembly Government is also required to undertake an historic review of serious cases in Wales, and

Gall fod yn fyd llym a chreulon. Rhaid inni gydnabod bod pobl, weithiau, yn trin plant mewn ffordd na all gweddill cymdeithas ei dioddef. Fodd bynnag, fel rwyf wedi'i ddweud sawl gwaith o'r blaen, mae llawer o blant ledled Cymru yn cael eu hamddiffyn bob dydd gan weithwyr proffesiynol rheng flaen. Mae'r gweithwyr proffesiynol hyn yn gweithio'n galed, mewn amgylchiadau anodd yn aml, ac nid ydynt yn cael y gydnabyddiaeth na'r diolch y maent yn ei haeddu. Rhaid inni hefyd fod yn agored, yn onest ac yn dryloyw pan fydd pethau'n mynd o'i le, a dysgu'r gwersi. Mae angen inni sicrhau bod hyn yn cael ei wneud mewn amgylchedd cadarnhaol a chefnogol sy'n darparu'r canlyniadau y mae arnom eu hangen. Nid wyf yn credu, fel y mae'r cyfryngau yn ceisio gwneud inni gredu weithiau, fod gweithwyr proffesiynol ymroddgar sy'n gweithio'n galed rywsut yn gyfrifol am blant yn cael eu trin mewn modd annerbyniol. Ond, mae rôl ymarferwyr rheng flaen yn hanfodol, a byddwn yn sicrhau eu bod yn ymwneud yn llawn â'r gwaith sydd angen ei wneud o hyd.

Gyda chefnogaeth ymarferwyr amlasiantaeth yng Ngwent, mae fy swyddogion yn paratoi canllawiau arferion manwl i gefnogi'r fframwaith newydd. Mae hwn yn waith hanfodol a fydd yn helpu i bennu ansawdd adolygiadau yn y dyfodol. Bydd hefyd yn destun ymgynghoriad cyhoeddus yn ddiweddarach yn y flwyddyn. Rwyf hefyd yn bwriadu i'r cynigion hyn gael eu gwerthuso'n llawn flwyddyn ar ôl cael eu rhoi ar waith. Fy ngobaith yw y gall y trefniadau newydd gael eu rhoi ar waith cyn diwedd y flwyddyn hon.

Mae dau faes gwaith pwysig arall, sy'n cydfynd â'r broses newydd o ddysgu o arferion, hefyd yn parhau. Yn 2008, cafodd Iechyd Cyhoeddus Cymru ei gomisiynu gan Lywodraeth y Cynulliad i ddatblygu a phrofi proses genedlaethol ar gyfer adolygu marwolaethau plant yng Nghymru. Mae'r cynllun peilot wedi bod yn edrych ar achosion o hunanladdiad ymysg plant yng Nghymru, a bydd yn dod i ben ddiwedd mis Mawrth. Rwyf wedi cytuno y dylai'r prosiect barhau yn 2011-12, tra bydd gwerthusiad annibynnol yn edrych ar y strwythurau a'r prosesau i sicrhau mai dyma'r rhai mwyaf effeithiol sydd ar gael. Mae hefyd yn ofynnol

we have commissioned the University of East Anglia to do that work. That is now well advanced and the results will be published.

Safeguarding children remains a key priority for the Assembly Government. Our 'Working Together' guidance underlines the important role that everyone has in safeguarding children. I remain committed to this principle and am determined to ensure that children in Wales grow up in families and communities that will not tolerate the abuse of children in any form. A better framework to learn from our experiences will help ensure that. However, we also need to ensure that there is a far greater recognition that safeguarding is a shared responsibility. I know that you want to support me in ensuring that we continue to emphasise the importance of that across Wales on every occasion.

Nick Ramsay: Thank you for that statement, Deputy Minister. We agree with you that supporting vulnerable people and children and safeguarding children should be our top priorities, as I think that they are for everyone in the Chamber. I also echo what you said in terms of children who are, every day, being protected by front-line professionals. You pointed out that, too often, we do not hear the good news about what happens out in our communities. People work tirelessly, day after day, but it is only when something goes wrong that the news people become interested.

2.50 p.m.

I welcome this report and the work that has gone into it. Primarily, the question that I would ask relates to the conclusion that more needs to be done and that existing arrangements have not been entirely effective. The key question to you would be: how do you intend to address the shortcomings identified in the report? I heard what you said at the end of your statement about putting mechanisms in place and having an evaluation after a year, which is to be welcomed.

i Lywodraeth y Cynulliad gynnal adolygiad hanesyddol o achosion difrifol yng Nghymru, ac rydym wedi comisiynu Prifysgol East Anglia i wneud y gwaith hwnnw. Mae'r gwaith hwnnw'n mynd rhagddo'n dda, a bydd y canlyniadau'n cael eu cyhoeddi.

Mae diogelu plant yn dal yn flaenoriaeth allweddol i Lywodraeth y Cynulliad. Mae ein canllawiau 'Gweithio Gyda'n Gilydd' yn tanlinellu'r rôl bwysig sydd gan bawb yng nghyswllt diogelu plant. Rwyf yn dal yn ymrwymedig i'r egwyddor hon ac yn benderfynol o sicrhau bod plant yng Nghymru yn cael eu magu mewn teuluoedd a chymunedau na fydd yn goddef unrhyw fath o gam-drin plant. Bydd fframwaith gwell i ddysgu o'n profiadau yn helpu i sicrhau hynny. Fodd bynnag, mae angen inni sicrhau hefyd bod llawer mwy o gydnabyddiaeth bod diogelu yn gyfrifoldeb sy'n cael ei rannu. Gwn eich bod am fy nghefnogi i sicrhau ein bod yn parhau i bwysleisio pwysigrwydd hynny ar draws Cymru bob amser.

Nick Ramsay: Diolch am y datganiad hwnnw, Ddirprwy Weinidog. Rydym yn cytuno â chi y dylai cefnogi plant a phobl agored i niwed a diogelu plant fod yn un o'n prif flaenoriaethau, ac rwyf yn meddwl eu bod yn flaenoriaethau i bawb yn y Siambr. Rwyf hefyd yn ategu'r hyn a ddywedoch ynglŷn â phlant sydd, bob dydd, yn cael eu hamddiffyn gan weithwyr proffesiynol rheng flaen. Dywedoch hefyd nad ydym yn clywed y newyddion da am yr hyn sy'n digwydd yn ein cymunedau yn ddigon aml. Mae pobl yn gweithio'n ddiflino, ddydd ar ôl dydd, ond dim ond pan fydd rhywbeth yn mynd o'i le y bydd y bobl newyddion yn dangos diddordeb.

2.50 p.m.

Croesawaf yr adroddiad hwn a'r gwaith a wnaed ar ei gyfer. Yn bennaf, mae'r cwestiwn y byddwn yn ei ofyn yn ymwneud â'r casgliad bod angen gwneud rhagor ac nad yw'r trefniadau presennol wedi bod yn gwbl effeithiol. Y cwestiwn allweddol i chi fyddai: sut rydych yn bwriadu mynd i'r afael â'r diffygion a nodwyd yn yr adroddiad? Clywais yr hyn a ddywedoch ar ddiwedd eich datganiad am sefydlu mecanweithiau a chael gwerthusiad ar ôl blwyddyn, ac mae hynny i'w groesawu.

I also welcome the distinction that you made between concise reports, which are needed so that you can move very quickly and effectively to safeguard children, and longer reports, which may be needed in the longer and medium-term for a broader view to address the reasons that the problems arose in the first place. The report hints at the fact that there is, perhaps, too much reliance on local authority social services, which are under a lot of strain most of the time. It is important that we all recognise the role that other professionals play in the protection of children. The Care and Social Services Inspectorate Wales report suggests that NHS staff are generally aware of child abuse, but that they and social services do not always understand the abuse of adults. I welcome what you said about training, as much of the solution will be down to the adequate training of staff. It will also mean learning from good practice. How do you propose to co-ordinate knowledge and expertise across different areas where good practice is happening? How do you intend to roll that out and ensure that best practice is adopted? How do you intend to roll out the co-operation of local safeguarding boards to enhance their practice so that it is not just a one-size-fits-all top-down approach that is adopted?

It is true to say that social services have come under a fair amount of fire in recent times. A lot of work is being done on a day-to-day basis by those involved in social services. Nevertheless, faults have been identified. We have spoken at length in this Chamber in recent times about failings in social services in areas like Swansea. We have discussed situations that have ended in death, even when people were known to be extremely vulnerable and were already on a list. It is not always a case of ensuring that people are on those identifiable lists, but of ensuring that the right support is in place for them once they are on them. More importantly, when things start to go wrong, it is about ensuring that the issues are addressed.

Croesawaf hefyd y ffaith eich bod wedi gwahaniaethu rhwng adroddiadau cryno, sydd eu hangen er mwyn ichi allu symud yn gyflym iawn ac yn effeithiol i ddiogelu plant, ac adroddiadau hwy, y gall fod eu hangen yn y tymor canolig a'r tymor hwy er mwyn cael safbwynt ehangach i fynd i'r afael â'r rhesymau pam mae'r problemau wedi codi yn y lle cyntaf. Mae'r adroddiad yn awgrymu'r ffaith ein bod, efallai, yn dibynnu gormod ar wasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol, sydd o dan lawer o straen y rhan fwyaf o'r amser. Mae'n bwysig ein bod i gyd yn cydnabod y rôl y mae gweithwyr proffesiynol eraill yn ei chwarae wrth amddiffyn plant. Mae adroddiad Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru yn awgrymu bod staff y GIG yn ymwybodol o gam-drin plant ar y cyfan, ond nad ydynt hwy na'r gwasanaethau cymdeithasol bob amser yn deall cam-drin oedolion. Rwyf yn croesawu'r hyn a ddywedoch am hyfforddiant, gan y byddai hyfforddiant priodol ar gyfer staff yn help mawr i ateb y broblem. Bydd hefyd yn golygu dysgu o arferion da. Sut rydych yn bwriadu cydlynu gwybodaeth ac arbenigedd ar draws gwahanol feysydd lle ceir arferion da? Sut rydych yn bwriadu cyflwyno hynny a sicrhau bod arferion gorau yn cael eu mabwysiadu? Sut rydych yn bwriadu mynd ati i gydlynu byrddau diogelu lleol i wella eu harferion er mwyn gwneud yn siŵr nad dim ond un dull addas i bawb fydd yn cael ei fabwysiadu?

Mae'n wir dweud bod y gwasanaethau cymdeithasol wedi bod o dan y lach yn ddiweddar. Mae llawer o waith yn cael ei wneud o ddydd i ddydd gan y bobl hynny sy'n ymwneud â gwasanaethau cymdeithasol. Serch hynny, mae diffygion wedi cael eu nodi. Rydym wedi siarad yn hir yn y Siambr hon yn ddiweddar am ddiffygion y gwasanaethau cymdeithasol mewn ardaloedd fel Abertawe. Rydym wedi trafod sefyllfaoedd sydd wedi arwain at farwolaeth, hyd yn oed pan oedd yn hysbys bod y bobl yn agored iawn i niwed ac eisoes wedi'u cynnwys ar restr. Nid dim ond sicrhau bod pobl ar y rhestrau hynny sy'n bwysig bob amser, ond sicrhau bod y cymorth priodol ar gael iddynt pan fyddant ar y rhestr. Yn bwysicach byth, pan fydd pethau'n dechrau mynd o'i le, mae'n rhaid sicrhau ein bod yn

mynd i'r afael â'r problemau.

Looking at the statistics, the number of serious case reviews has increased alarmingly in recent years. I saw figures showing that there were 17 reviews in 2007 and 50 in 2009. Looking at those figures in isolation, you are talking about a doubling in the number of reviews from a small base in 2007. This is such an important topic, Deputy Minister, and it is one that the Assembly Government has to get right; there is no room for error. I would be grateful if you could provide answers on some of the issues that I have raised.

Wrth edrych ar yr ystadegau, mae nifer yr adolygiadau achosion difrifol wedi cynyddu ar raddfa frawychus yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Gwelais ffigurau a oedd yn dangos y bu 17 o adolygiadau yn 2007 a 50 yn 2009. Wrth edrych ar y ffigurau hynny ar eu pen eu hunain, rydych yn sôn am ddwywaith nifer yr adolygiadau o sylfaen fach yn 2007. Mae hwn yn bwnc mor bwysig, Ddirprwy Weinidog, ac yn bwnc y mae'n rhaid i Lywodraeth y Cynulliad ei gael yn iawn; nid oes lle i wneud camgymeriad. Byddwn yn ddiolchgar pe gallech roi atebion i rai o'r materion rwyf wedi'u codi.

I welcome the news that you have agreed that the project aimed at addressing the problem of child suicides in Wales should continue in 2011 and 2012. I particularly welcome that aspect of the report. This is a very serious matter, and one that we need to get right. Will you give us an assurance regarding the annual evaluation of the project? If, in a year's time, or whenever you come to assess the situation, the situation is no better, can you assure us that you will be transparent, upfront and honest about it? I do not think that anybody here wants to point the finger of blame on this matter, as it is above politics in many ways; it is, rather, about dealing with the safety of children, and you will have our wholehearted support in adopting any measures necessary to achieve that aim.

Croesawaf y newyddion eich bod wedi cytuno y dylai'r prosiect sy'n ceisio mynd i'r afael â'r broblem hunanladdiad ymysg plant yng Nghymru barhau yn 2011 a 2012. Rwyf yn croesawu'r elfen honno yn yr adroddiad yn fawr iawn. Mae hwn yn fater difrifol iawn, ac yn fater y mae angen inni ei gael yn iawn. A wnewch roi sicrwydd inni ynghylch gwerthusiad blynyddol y prosiect? Os na fydd y sefyllfa ddim gwell ymhen blwyddyn, neu bryd bynnag y byddwch yn asesu'r sefyllfa, a allwch ein sicrhau y byddwch yn dryloyw, yn agored ac yn onest am y peth? Nid wyf yn credu bod neb yma am daflu bai ar y mater hwn, gan ei fod uwchlaw gwleidyddiaeth mewn sawl ffordd; ymdrin â diogelwch plant sy'n bwysig, a byddwch yn cael ein cefnogaeth lwyr i fabwysiadu unrhyw fesurau angenrheidiol i gyflawni'r nod hwnnw.

Gwenda Thomas: Thank you, Nick, particularly for that last comment. I will try to run through the points that you have made as quickly as I can. I very much agree, and I do not mind repeating the point that we have both made as I do not think that we can say it often enough, on the role of front-line workers and the way that they protect thousands of children day in and day out.

Gwenda Thomas: Diolch, Nick, yn enwedig am y sylw diwethaf. Ceisiaf roi sylw i'r pwyntiau rydych wedi'u gwneud mor gyflym ag y gallaf. Rwyf yn cytuno'n fawr, ac rwyf yn barod i ailadrodd y pwynt y mae'r ddau ohonom wedi'i wneud gan nad wyf yn meddwl y gallwn ei ddweud yn ddigon aml, o ran rôl y gweithwyr rheng flaen a'r ffordd y maent yn amddiffyn miloedd o blant bob dydd.

I am glad that you welcome the basics of the report, with regard to identifying concise and comprehensive reviews. They are detailed in the report and in Wendy Rose's report. Therefore, we can read about the differences and it is set out quite clearly, in that we can

Rwyf yn falch eich bod yn croesawu elfennau sylfaenol yr adroddiad, o ran adolygiadau cryno a chynhwysfawr. Maent wedi'u nodi yn yr adroddiad ac yn adroddiad Wendy Rose. Felly, gallwn ddarllen am y gwahaniaethau ac mae wedi ei amlinellu'n bur glir y gallwn

have some reviews that last for a shorter period of time, which are not so complex, and some comprehensive reviews—although I would like to see the time reduced to six months. A comprehensive review will be published as part of that process, which will be chaired by an independent author. Of course, the intention is to publish those reviews, including the comprehensive reviews.

You queried the next steps, and the guidelines will be issued following the multi-agency project of managers and practitioners in Gwent. I would like to thank everybody who has been involved in that. As soon as those guidelines have been prepared, we will go to wide consultation on them, with a view to rolling them out so that there is consistency of approach and of training—which is another issue that you raised—throughout Wales. Multi-agency working and ensuring that all agencies are involved is paramount to the whole process. My belief is that the system of protection can only be as strong as its weakest link. If there are weak links, we have to identify them, and we have to do so by bringing agents together and ensuring that we achieve the best possible multi-agency practice.

On local safeguarding children boards, it is well known that I have made remarks on those and I think that it was Darren who chaired the committee that reviewed local safeguarding children boards in Wales. I will be responding to the committee's report shortly and it will form part of our response to the independent commissioner's report. It remains the legal duty of LSCBs to oversee the safeguarding process. They have a key role to play, so we have to get that aspect right too.

As regards the future of social services and how we go forward, which is what I think that you were really talking about, we established the independent commission to aid consideration of that issue. The report was published on 30 November, and we are now moving towards the publication of a White Paper, which I hope will lead to a debate in Wales about the best way of taking

gael adolygiadau sy'n para am gyfnod byrrach ac nad ydynt mor gymhleth, a gallwn gael adolygiadau cynhwysfawr—er y byddwn i'n dymuno gweld yr amser yn cael ei leihau i chwe mis. Bydd adolygiad cynhwysfawr yn cael ei gyhoeddi fel rhan o'r broses honno, a fydd yn cael ei gadeirio gan awdur annibynnol. Wrth gwrs, y bwriad yw cyhoeddi'r adolygiadau hynny, gan gynnwys yr adolygiadau cynhwysfawr.

Gwnaethoch holi am y camau nesaf, a bydd y canllawiau yn cael eu cyhoeddi yn dilyn y prosiect amlasiantaeth o reolwyr ac ymarferwyr yng Ngwent. Hoffwn ddiolch i bawb sydd wedi bod yn gysylltiedig â hynny. Cyn gynted ag y bydd y canllawiau hynny wedi cael eu paratoi, byddwn yn cynnal ymgynghoriad eang arnynt, gyda golwg ar eu cyflwyno er mwyn cael cysondeb o ran dull a hyfforddiant—mater arall a godwyd gennych—ledled Cymru. Mae gwaith amlasiantaeth a sicrhau bod pob asiantaeth yn cael ei chynnwys yn hollbwysig i'r broses gyfan. Yn fy marn i, mae'r system amddiffyn yn gwbl ddibynol ar gysylltiadau cryf. Os ceir cysylltiadau gwan, mae'n rhaid inni ddod o hyd iddynt, ac mae'n rhaid inni wneud hynny drwy ddod ag asiantau at ei gilydd a sicrhau ein bod yn cyflawni'r arferion amlasiantaeth gorau posibl.

O ran byrddau lleol diogelu plant, mae pawb yn gwybod fy mod wedi gwneud sylwadau am y rheini, a chredaf mai Darren oedd cadeirydd y pwyllgor a fu'n adolygu byrddau lleol diogelu plant yng Nghymru. Byddaf yn ymateb i adroddiad y pwyllgor cyn bo hir, a bydd yn rhan o'n hymateb i adroddiad y comisiynydd annibynnol. Mae'n dal yn ddyletswydd gyfreithiol ar fyrddau lleol diogelu plant i oruchwylio'r broses ddiogelu. Mae ganddynt rôl allweddol i'w chwarae, felly mae'n rhaid inni gael yr agwedd honno'n iawn hefyd.

O ran dyfodol y gwasanaethau cymdeithasol a sut rydym yn symud ymlaen—sef yr hyn rwyf yn meddwl roeddech yn sôn amdano go iawn—aethom ati i sefydlu'r comisiwn annibynnol i gynorthwyo'r broses o ystyried y mater hwnnw. Cafodd yr adroddiad ei gyhoeddi ar 30 Tachwedd, ac rydym yn awr yn symud tuag at gyhoeddi Papur Gwyn a fydd, gobeithio, yn arwain at drafodaeth yng

social services forward, in view of the challenges that we face. Solutions to the challenges of resources and extra demand and so on have to come together. In that process, we will be considering other reviews, such as the family justice review, which was jointly commissioned by the Assembly and Westminster, the workforce review and the safeguarding review by the national safeguarding forum.

There has been an increase in the number of serious case reviews, and I made the point about child suicides. In conclusion, I welcome the point that you made about the child death review. I think that it is important to continue with that review next year. The work that has been done already will come to an end in March, so I will be as open as I want to be as regards what we can share of that information. I am glad that that work will roll on into 2011-12 and I give you assurances that I intend the evaluation to be an evaluation, and to be open and transparent about its findings.

Helen Mary Jones: Hoffwn innau groesawu'r datganiad yn fawr, ac wrth wneud hynny, hoffwn ddiolch i chi, Ddirprwy Weinidog, yn bersonol ac ar ran fy mhlaid am eich parodrwydd i rannu gwybodaeth gyda ni ar draws y pleidiau. Ar ôl gwranddo ar Nick Ramsay, hoffwn groesawu'r cytundeb ar draws y Siambr hon ynglŷn â phwysigrwydd y gwaith sy'n mynd rhagddo, a'r gefnogaeth gref yr ydych yn ei derbyn oherwydd y ffordd yr ydych yn ymgymryd â'ch gwaith, Ddirprwy Weinidog.

3.00 p.m.

I would like to associate myself with the remarks that you have already made, Deputy Minister, and that Nick Ramsay has supported, about the importance of celebrating the successes of child protection. Of course, we hear about things when they go horribly wrong, but we also tend to forget the hundreds of children in our communities who are effectively protected by front-line staff, and it is appropriate and pleasing that we are all taking the view here today that those staff

Nghymru am y ffordd orau o symud gwasanaethau cymdeithasol yn eu blaen, wrth ystyried yr heriau sy'n ein hwynebu. Mae'n rhaid i atebion i heriau adnoddau a galw ychwanegol ac ati ddod gyda'i gilydd. Byddwn yn ystyried adolygiadau eraill fel rhan o'r broses honno, fel yr adolygiad o gyfiawnder teuluol, a gomisiynwyd ar y cyd gan y Cynulliad a San Steffan, yr adolygiad o weithlu a'r adolygiad o ddiogelu gan y fforwm diogelu cenedlaethol.

Bu cynnydd yn nifer yr adolygiadau achosion difrifol, a gwneuthum y pwynt am achosion o blant yn cyflawni hunanladdiad. I gloi, croesawaf y pwynt a wnaethoch am yr adolygiad o farwolaethau plant. Rwyf yn meddwl ei bod yn bwysig parhau â'r adolygiad hwnnw'r flwyddyn nesaf. Mae'r gwaith sydd eisoes wedi cael ei wneud yn dod i ben fis Mawrth, felly byddaf mor agored ag y dymunaf fod o ran pa wybodaeth y gallwn ei rhannu. Rwyf yn falch y bydd y gwaith hwnnw'n parhau yn 2011-12, a gallaf eich sicrhau fy mod yn bwriadu i'r gwerthusiad fod yn werthusiad, ac iddo fod yn agored ac yn dryloyw ynghylch ei ganfyddiadau.

Helen Mary Jones: I would also like to welcome the statement and, in so doing, I would like to thank you, Deputy Minister, personally and on behalf of my party, for your willingness to share information with us cross-party. Having listened to Nick Ramsay, I would like to welcome the cross-party agreement in the Chamber on the importance of the work going forward, and the strong support that you have received because of the way in which you undertake your work, Deputy Minister.

Hoffwn ategu'r sylwadau rydych eisoes wedi'u gwneud, Ddirprwy Weinidog, ac y mae Nick Ramsay wedi'u cefnogi, am bwysigrwydd dathlu llwyddiannau yng nghyswllt amddiffyn plant. Wrth gwrs, rydym yn clywed am bethau pan fydd rhywbeth mawr yn mynd o'i le, ond rydym hefyd yn tueddu i anghofio am y cannoedd o blant yn ein cymunedau sy'n cael eu hamddiffyn yn effeithiol gan staff rheng flaen. Mae'n briodol ac yn braf bod pawb

need to be appreciated and thanked. In that context, I welcome what you said in your statement about learning from good practice—from what goes right as well as from what goes wrong. It is vital, through the review process, that we learn from mistakes, but I submit—I think that you will agree—that we have not always been as successful at learning from things that go well, and how that works. You are right, Deputy Minister, to say that the child protection system is only as strong as its weakest link, but I am sure that, as we respond to this statement, we would all want to celebrate the many strong links that keep vulnerable children in our communities safe today.

I welcome your commitment to speeding up the review process. There is always a balance to be struck between the thoroughness of a review and the speed with which it is carried out. However, I think that there is a consensus across Wales that we have lost that balance, and we take too long. Sometimes, the lessons to be learned from reviews are obsolete by the time that the review process is completed. I welcome the move to a swifter, more effective and focused way of undertaking those reviews.

I have two specific issues to put to you today; these are set out in the report, and I fully appreciate that the detailed guidance is under preparation. I wonder if you can put on record for us today, Deputy Minister, the make-up that you would expect for the multi-agency fora. Nick Ramsay has highlighted the importance of staff in the health service participating in and fully understanding those fora, and I submit that it is also vital that the education service plays a full part in them. It is, after all, teachers who see children on a day-to-day basis—or who know that they are not seeing them on a day-to-day basis. We know from previous experience that, sometimes, the rest of the system has not been as willing as we would like to listen to what school staff are saying about their concerns. I would, therefore, appreciate it if you could tell us a bit more about the

yma heddiw o'r farn bod angen gwerthfawrogi a diolch i'r staff hynny. Yn y cyd-destun hwnnw, rwyf yn croesawu'r hyn a ddywedoch yn eich datganiad am ddysgu o arferion da—dysgu o'r llwyddiannau yn ogystal â'r hyn sy'n mynd o'i le. Mae'n hanfodol ein bod, drwy'r broses adolygu, yn dysgu o gamgymeriadau, ond rwyf yn cyfaddef—ac rwyf yn meddwl y byddwch yn cytuno—nad ydym bob amser wedi bod mor llwyddiannus wrth ddysgu o lwyddiannau, a sut mae hynny'n gweithio. Rydych yn llygad eich lle, Ddirprwy Weinidog, wrth ddweud bod y system amddiffyn plant yn gwbl ddibynol ar gysylltiadau cryf. Ond rwyf yn siŵr y byddai pob un ohonom, wrth inni ymateb i'r datganiad hwn, yn dymuno dathlu'r nifer o gysylltiadau cryf sy'n cadw plant agored i niwed yn ein cymunedau yn ddiogel heddiw.

Rwyf yn croesawu eich ymrwymiad i gyflymu'r broses adolygu. Rhaid sicrhau cydbwysedd bob amser rhwng trylwyrredd adolygiad a pha mor gyflym y mae'n cael ei gynnal. Fodd bynnag, credaf fod consensws ar draws Cymru ein bod wedi colli'r cydbwysedd hwnnw, a'n bod yn cymryd gormod o amser. Weithiau, mae'r gwersi sydd i'w dysgu o adolygiadau yn amherthnasol erbyn i'r broses adolygu gael ei chwblhau. Croesawaf y syniad o symud tuag at ffordd gyflymach, fwy effeithiol a fwy penodol o gynnal yr adolygiadau hynny.

Mae gennyf ddau fater penodol i'w codi gyda chi heddiw; mae'r rhain wedi'u nodi yn yr adroddiad, ac rwyf yn gwerthfawrogi'n llwyr fod y canllawiau manwl wrthi'n cael eu paratoi. Tybed a allwch ddweud ar goedd heddiw, Ddirprwy Weinidog, beth rydych yn ei ddisgwyl fydd cyfansoddiad y fforymau amlasiantaeth. Mae Nick Ramsay wedi tynnu sylw at ba mor bwysig ydyw bod staff yn y gwasanaeth iechyd yn cymryd rhan yn y fforymau hynny ac yn eu deall yn iawn. Hefyd, rwyf yn cyfaddef ei bod hefyd yn hanfodol bod y gwasanaeth addysg yn chwarae rhan lawn ynddynt. Wedi'r cyfan, athrawon sy'n gweld plant o ddydd i ddydd—neu sy'n gwybod nad ydynt yn eu gweld o ddydd i ddydd. Gwyddom o brofiad blaenorol nad yw gweddill y system, weithiau, wedi bod mor barod ag y byddem yn ei ddymuno i wrando ar yr hyn sydd gan

proposals with regard to the make-up of the multi-agency fora. Just to be clear, if I have understood you and the reports correctly, the intention is that a comprehensive review would be undertaken when the child was already subject to child protection procedures, and that a concise review might be more appropriate to pick up reasons why a child had not become known to the system who perhaps should have been known.

I look forward to your response on those specific points, Deputy Minister, and once again, I strongly endorse the approach to this matter that you and the Government are taking. I would also like to say, perhaps on behalf of everyone in the Chamber, how much we appreciate your commitment to the child protection agenda.

Gwenda Thomas: Diolch yn fawr, Helen Mary. Yr wyf eisiau tanlinellu eto'r ffaith eich bod yn croesawu ac yn cydnabod pwysigrwydd y gwaith hwn hefyd.

Your point about the celebration of success and the recognition of good practice is important. As I said earlier, I do not think that we can repeat that often enough. I have been concerned for a while that we have not made as much as we could of learning from good practice, and this process will allow us to get better at doing that. We need to learn from the successes of front-line social workers and carers so that we can learn from what they want to tell us, and I see the multi-agency forum as central to that. The forum will involve a local safeguarding children board programme of facilitated multi-professional learning events for practitioners and managers. I hope that it will involve petitioners as widely as possible in examining cases for supervision, consultation and reflection, including cases that have been complex and gone well, cases currently on the register, and cases causing concern. I expect these events to happen regularly, and to get effective feedback from that work.

staff ysgolion i'w ddweud am eu pryderon. Felly, byddwn yn gwerthfawrogi pe gallech ddweud ychydig mwy wrthym am y cynigion o ran cyfansoddiad y fforymau amlasiantaeth. Er mwyn bod yn glir, os wyf wedi eich deall chi a'r adroddiadau'n gywir, y bwriad yw y byddai adolygiad cynhwysfawr yn cael ei gynnal pan fyddai'r plentyn eisoes yn destun gweithdrefnau amddiffyn plant, ac y gallai adolygiad cryno fod yn fwy priodol i ganfod rhesymau pam nad yw'r system yn gwybod am y plentyn pan ddylai'r system fod wedi bod am y plentyn.

Edrychaf ymlaen at eich ymateb i'r pwyntiau penodol hynny, Ddirprwy Weinidog, ac unwaith eto, rwyf yn gefnogol iawn o'ch ymagwedd chi a'r Llywodraeth tuag at y mater hwn. Hoffwn ddweud hefyd, a hynny ar ran pawb yn y Siambr o bosibl, cymaint rydym yn gwerthfawrogi eich ymrwymiad i'r agenda amddiffyn plant.

Gwenda Thomas: Thank you, Helen Mary. I want to emphasise again the fact that you welcome and recognise the importance of this work as well.

Mae eich pwynt am ddatlu llwyddiant a chydabod arferion da yn bwysig. Fel y dywedais yn gynharach, nid wyf yn meddwl y gallwn ailadrodd hynny'n ddigon aml. Rwyf wedi bod yn pryderu ers tipyn nad ydym wedi gwneud cymaint ag y gallem o ran dysgu o arferion da, a bydd y broses hon yn ein galluogi i wneud hynny'n well. Mae angen inni ddysgu o lwyddiannau gofalgwyr a gweithwyr cymdeithasol rheng flaen er mwyn inni allu dysgu o'r hyn y maent am ei ddweud wrthym, ac rwyf yn ystyried y fforwm amlasiantaeth yn rhan ganolog o hynny. Bydd y fforwm yn cynnwys rhaglen gan fwrdd lleol diogelu plant o ddigwyddiadau dysgu ar gyfer nifer o broffesiynau wedi'u hwyluso ar gyfer ymarferwyr a rheolwyr. Rwyf yn gobeithio y bydd yn cynnwys deisebwyr cymaint ag y bo modd wrth edrych ar achosion ar gyfer goruchwylio, ymgynghori a phwyso a mesur, gan gynnwys achosion sydd wedi bod yn gymhleth ac wedi mynd yn dda, achosion sydd ar y gofrestr ar hyn o bryd, ac achosion sy'n achosi pryder. Rwyf yn disgwyl y bydd y digwyddiadau hyn yn digwydd yn rheolaidd, ac y cawn adborth effeithiol o'r gwaith

hwnnw.

I take your point that reviews can take too long; we have all said that. However, there is evidence that, where things were identified early, work to rectify weaknesses was carried out during that time. We did not always wait until the end of the review to start learning from what we needed to learn from those reviews. However, they did take too long, and I hope that the procedure set out here is clear enough and that we can face the challenge of reducing that timeline.

You asked about the membership of the forum, and I will come back in detail on that. They will be LSCB programmes, and I envisage that they will involve all professionals, which must be the way forward. However, I will bring forth a detailed answer on the membership.

On your point about comprehensive and concise reviews, I can say that a concise review will be held when a child has died as the result of abuse or neglect, or a child has been in danger of being seriously harmed, and where there were multi-agency concerns or high professional anxiety. This process would involve practitioners and their managers in a fully planned and prepared facilitated event. They would examine practice over the preceding 12 months, with a learning report to the LSCB, which would be sent to the Assembly Government. That work would be completed in three months.

Comprehensive reviews will be held when a child has died as the result of abuse or neglect and was subject to a co-ordinated multi-agency child protection plan, when a child was on the protection register, was looked after or had been subject to an earlier concise review. The overview report would be expected to be available in six months and would be submitted to the LSCB and the Assembly Government and would also be published. Therefore, that is a real improvement in procedure. We will also have

Derbyniaf eich pwynt y gall adolygiadau gymryd gormod o amser; rydym i gyd wedi dweud hynny. Fodd bynnag, lle'r oedd achosion yn cael eu dynodi'n gynnar, ceir tystiolaeth bod gwaith i gywiro gwendidau wedi cael ei wneud yn ystod y cyfnod hwnnw. Nid oeddem bob amser yn aros tan ddiwedd yr adolygiad i ddechrau dysgu o'r hyn roedd angen inni ei ddysgu o'r adolygiadau hynny. Er hynny, roeddent yn cymryd gormod o amser, ac rwyf yn gobeithio bod y weithdrefn a amlinellir yma yn ddigon clir ac y gallwn wynebu'r her o leihau'r amserlen honno.

Gofynnoch am aelodaeth y fforwm, a dof yn ôl gyda manylion am hynny. Byddant yn rhaglenni bwrdd lleol diogelu plant, ac rwyf yn rhagweld y byddant yn cynnwys yr holl weithwyr proffesiynol. Rhaid i honno fod y ffordd ymlaen. Fodd bynnag, byddaf yn cyflwyno ateb manwl am yr aelodaeth.

O ran eich pwynt am adolygiadau cynhwysfawr a chryno, gallaf ddweud y bydd adolygiad cryno yn cael ei gynnal pan fydd plentyn wedi marw o ganlyniad i gamdriniaeth neu esgeulustod, neu pan fydd plentyn wedi bod mewn perygl o gael ei niweidio'n ddifrifol, a lle'r oedd pryderon amlasiantaeth neu lawer o bryder ymysg gweithwyr proffesiynol. Byddai'r broses hon yn cynnwys ymarferwyr a'u rheolwyr mewn digwyddiad wedi'i gynllunio, ei baratoi a'i hwyluso'n llawn. Byddent yn edrych ar arferion dros y 12 mis blaenorol, gydag adroddiad dysgu i'r bwrdd lleol diogelu plant, a fyddai'n cael ei anfon i Lywodraeth y Cynulliad. Byddai'r gwaith hwnnw'n cael ei gwblhau mewn tri mis.

Bydd adolygiadau cynhwysfawr yn cael eu cynnal pan fydd plentyn wedi marw o ganlyniad i gamdriniaeth neu esgeulustod ac yn destun cynllun amddiffyn plant wedi'i gydyntu ar draws nifer o asiantaethau, pan oedd plentyn ar y gofrestr amddiffyn plant, yn derbyn gofal neu wedi bod yn destun adolygiad cryno cynharach. Disgwylid i'r adroddiad gorolwg fod ar gael ymhén chwe mis ac y byddai'n cael ei gyflwyno i'r bwrdd lleol diogelu plant a Llywodraeth y Cynulliad, a byddai hefyd yn cael ei

the evaluation, as Nick has mentioned.

Veronica German: Thank you, Deputy Minister, for your statement. I can only reiterate what has already been said and welcome your personal commitment to this matter of safeguarding children. How we safeguard our children against abuse must surely be a reflection of our Government and our country.

I believe that the original report into the serious case reviews was commissioned because it was felt that they were taking too long and that, as you said, by the time the reviews were concluded, although some things might have happened along the way, they had often missed the boat. Therefore, it was important to look at other ways of doing things.

I welcome the fact that we have the three building blocks, as you put it, for the different types of reports, which have already been mentioned. However, I notice in the original report that there were four types of reviews, and that the fourth was an independent review. Has that fourth review now been dismissed and deemed to be unnecessary? I want to know a bit more about why that has not been included. In addition, the timelines envisaged for the reports were even shorter than what is stated now. I believe that it was said that the concise reviews would be produced within one month and the comprehensive reviews within three months. I think that I know what your answer will be, but I would like you to explain how you decided on the longer time frames, rather than the shorter ones stated in the original report.

Another issue that has emerged, which you have already alluded to, is whether the local safeguarding boards have the capacity and expertise to be able to deal with some of the work that they need to do. You have also said in the past that you think that 22 are too many. If work is being done on reducing or amalgamating some of those boards, and in setting up the professional fora and so on, how do you envisage that work happening?

gyhoeddi. Felly, mae hynny'n welliant go iawn yn y weithdrefn. Byddwn hefyd yn cael y gwerthusiad, fel y soniodd Nick.

Veronica German: Diolch, Ddirprwy Weinidog, am eich datganiad. Ni allaf ond ailadrodd yr hyn sydd eisoes wedi cael ei ddweud, a chroesawu eich ymrwymiad personol i'r mater hwn o ddiogelu plant. Rhaid bod y modd rydym yn diogelu ein plant rhag cam-drin adlewyrchu ein Llywodraeth a'n gwlad.

Credaf fod yr adroddiad gwreiddiol am yr adolygiadau achosion difrifol wedi cael ei gomisiynu oherwydd y teimlid eu bod yn cymryd gormod o amser ac, fel y dywedoch, erbyn i'r adolygiadau ddod i ben—er y gallai rhai pethau fod wedi digwydd ar hyd y ffordd—roedd hi'n rhy hwyr yn aml. Felly, roedd yn bwysig edrych ar ffyrdd eraill o wneud pethau.

Croesawaf y ffaith bod gennym dri bloc adeiladu, fel y dywedoch, ar gyfer y mathau gwahanol o adroddiadau, fel y crybwyllwyd eisoes. Fodd bynnag, rwyf yn sylwi yn yr adroddiad gwreiddiol fod pedwar math o adolygiad, ac mai adolygiad annibynnol oedd y pedwerydd. A yw'r pedwerydd adolygiad hwnnw wedi cael ei ddiystyru a'i bennu'n ddiangen erbyn hyn? Hoffwn gael gwybod rhagor ynghylch pam nad yw'r adolygiad hwnnw wedi cael ei gynnwys. Hefyd, roedd yr amserlen a ragwelwyd ar gyfer yr adroddiadau hyd yn oed yn fyrrach na'r hyn a nodir yn awr. Credaf y dywedwyd y byddai'r adolygiadau cryno yn cael eu llunio o fewn mis, a'r adolygiadau cynhwysfawr o fewn tri mis. Rwyf yn credu fy mod yn gwybod beth fydd eich ateb, ond hoffwn ichi esbonio sut y gwnaethoch benderfynu ar yr amserlenni hwy, yn hytrach na'r rhai byrrach a nodwyd yn yr adroddiad gwreiddiol.

Mater arall sydd wedi dod i'r amlwg, ac rydych eisoes wedi cyfeirio ato, yw p'un ai a oes gan y byrddau diogelu y gallu a'r arbenigedd i allu ymdrin ag ambell ddarn o waith y mae angen iddynt ei wneud. Rydych hefyd wedi dweud yn y gorffennol eich bod yn meddwl bod 22 yn ormod. Os oes gwaith yn cael ei wneud i leihau neu i uno rhai o'r byrddau hynny, ac i sefydlu'r fforymau proffesiynol ac ati, sut rydych yn rhagweld y

You may have set one local safeguarding children board down the route of putting that in place, but it might not exist after a certain point. Therefore, I would be grateful if you could explain how you envisage that working.

3.10 p.m.

Again, I can only reiterate what everyone has said—that is what happens when you speak last. Some excellent work has been going on, and I am sure that the professionals will appreciate the multi-agency fora, which will enable them to get together to review and see what has been going on, at a stage when there is no pressure and when they can look at things without having the media and everyone else breathing down their necks. That has to be useful for the future. I also welcome the fact that you will be looking at this after a year, Deputy Minister. That is important, and I hope that other Ministers will follow that approach when they bring forward such recommendations.

Gwenda Thomas: You underlined, Veronica, the importance of protecting our children. That is a matter for us all. I agree with your opening remarks on that, and with what you say about the serious case reviews having taken too long. I said in response to Helen Mary that work was done within that process, as that became known. They did take too long, and it seemed to us—and to the public, the press and the rest of the media, I am sure—that a very long time was passing before we had the conclusions to the reviews. I have referred to the press and the rest of the media in that respect, but I think that there is a place for responsible reporting, and I am glad to say that I think that there has been responsible reporting on these issues. It is right that public interest is listened to, and the press and the rest of the media represent one way of ensuring that that happens. However, at times, the glare of the media has affected the process in a negative way. I am not saying that there is no room to be open with the public; of course there is, and the process has to be open to public scrutiny.

bydd y gwaith hwnnw'n digwydd? Efallai eich bod wedi trefnu i un bwrdd lleol diogelu plant ddilyn y llwybr o roi hynny ar waith, ond efallai na fydd yn bodoli ar ôl pwynt penodol. Felly, byddwn yn ddiolchgar pe gallech esbonio sut rydych yn rhagweld y bydd y gwaith hwnnw'n mynd rhagddo.

Unwaith eto, ni allaf ond ailadrodd yr hyn y mae pawb arall wedi'i ddweud—dyna sy'n digwydd pan mai chi yw'r olaf i siarad. Mae gwaith rhagorol wedi bod yn digwydd, ac rwyf yn siŵr y bydd y gweithwyr proffesiynol yn gwerthfawrogi'r fforymau amlasiantaeth. Bydd y fforymau hynny yn eu galluogi i ddod at ei gilydd i adolygu ac i weld beth sydd wedi bod yn digwydd, ar adeg pan nad oes pwysau ac y gallant edrych ar bethau heb gael y cyfryngau a phawb arall yn pwyso arnynt. Bydd hynny'n sicr yn ddefnyddiol at y dyfodol. Rwyf hefyd yn croesawu'r ffaith y byddwch yn edrych ar hyn ar ôl blwyddyn, Ddirprwy Weinidog. Mae hynny'n bwysig, a gobeithiaf y bydd Gweinidogion eraill yn dilyn yr ymagwedd honno pan fyddant yn cyflwyno argymhellion o'r fath.

Gwenda Thomas: Gwnaethoch danlinellu, Veronica, bwysigrwydd amddiffyn ein plant. Mae hynny'n fater i bob un ohonom. Rwyf yn cytuno â'ch sylwadau agoriadol ynghylch hynny, a chyda'r hyn a ddywedwch am yr adolygiadau achosion difrifol yn cymryd gormod o amser. Wrth ymateb i Helen Mary, dywedais fod gwaith wedi cael ei wneud o fewn y broses honno, wrth inni ddod i wybod am hynny. Roeddent yn cymryd gormod o amser, ac roedd yn ymddangos i ni—ac i'r cyhoedd, y wasg a gweddill y cyfryngau rwyf yn siŵr—bod llawer o amser yn mynd heibio cyn inni gael casgliadau'r adolygiadau. Rwyf wedi cyfeirio at y wasg a gweddill y cyfryngau yn hynny o beth, ond credaf fod lle i ohebu cyfrifol, ac rwyf yn falch o ddweud fy mod yn credu y bu gohebu cyfrifol ar y materion hyn. Mae'n iawn ein bod yn gwrando ar farn y cyhoedd, ac mae'r wasg a gweddill y cyfryngau yn un ffordd o sicrhau bod hynny'n digwydd. Fodd bynnag, ar adegau, mae sylw'r cyfryngau wedi effeithio ar y broses mewn ffordd negyddol. Nid wyf yn dweud na ddylid bod yn agored â'r cyhoedd; wrth gwrs y dylid, ac mae'n rhaid i'r

broses fod yn agored ar gyfer craffu cyhoeddus.

You mentioned the building blocks, and I can see there being a preventative element to the forum, in looking at what is good and what is not so good, as well as looking at real cases, as part of the process. As I explained to Helen Mary, the concise review will look at cases where a child has died of abuse or neglect, but where the individuals involved were not subject to the child protection register or a care order. Those reviews can move forward more quickly so that we are able to receive that learning report as soon as is possible, without compromising the process—I would not want to see that happen.

Sonioch am y blociau adeiladu, a gallaf weld elfen ataliol i'r fforwm, o ran edrych ar yr hyn sy'n dda a'r hyn nad yw mor dda, yn ogystal ag edrych ar achosion go iawn, fel rhan o'r broses. Fel yr eglurais wrth Helen Mary, bydd yr adolygiad cryno yn edrych ar achosion lle mae plentyn wedi marw o ganlyniad i gam-drin neu esgeulustod, ond lle nad oedd yr unigolion dan sylw ar y gofrestr amddiffyn plant neu'n destun gorchymyn gofal. Gall yr adolygiadau hynny symud ymlaen yn gyflymach er mwyn inni allu derbyn yr adroddiad dysgu hwnnw cyn gynted ag y bo modd, heb amharu ar y broses—ni fyddwn am weld hynny'n digwydd.

The comprehensive reviews introduce the independent element. The overall review, as part of that process, will be chaired by an independent author. That will be made available to LSCBs and the Welsh Assembly Government, and will be published. It will, therefore, bring in that independent element. You mentioned the LSCBs, and I think that I have answered that point. I have referred to the committee's report on LSCBs, and I will be responding to it. There is more work to be done. We know that the independent commission commented on LSCBs, and, as the committee found out during its review, there is movement, in that some LSCBs are coming together. However, there is more work to be done on that aspect.

Mae'r adolygiadau cynhwysfawr yn cyflwyno'r elfen annibynnol. Bydd yr adolygiad cyffredinol, fel rhan o'r broses honno, yn cael ei gadeirio gan awdur annibynnol. Bydd yr adolygiad hwnnw ar gael i'r byrddau lleol diogelu plant ac i Lywodraeth Cynulliad Cymru, a bydd yn cael ei gyhoeddi. Felly, bydd yn cynnwys yr elfen annibynnol honno. Sonioch am y byrddau lleol diogelu plant, ac rwyf yn meddwl fy mod wedi ateb y pwynt hwnnw. Rwyf wedi cyfeirio at adroddiad y pwyllgor am fyrddau lleol diogelu plant, a byddaf yn ymateb iddo. Mae rhagor o waith i'w wneud. Gwyddom fod y comisiwn annibynnol wedi gwneud sylwadau am fyrddau lleol diogelu plant ac, fel y canfu'r pwyllgor yn ystod ei adolygiad, ceir awgrym y bydd rhai byrddau lleol diogelu plant yn uno. Fodd bynnag, mae rhagor o waith i'w wneud ar yr agwedd honno.

Brian Gibbons: Thank you, Deputy Minister, for your statement. I would like to continue where you left off. Veronica German pointed out in her contribution that it is only a short time since the original report was published, and a certain amount of water has gone under the bridge since then—we have seen the committee's report and that of the Independent Commission on Social Services. The structure of how we respond to these very serious issues also needs to be looked at. Against this, we should bear in mind the recommendation of the independent

Brian Gibbons: Diolch, Ddirprwy Weinidog, am eich datganiad. Hoffwn barhau lle gwnaethoch chi orffen. Dywedodd Veronica German yn ei chyfraniad nad oes llawer o amser ers i'r adroddiad gwreiddiol gael ei gyhoeddi, ac mae cryn dipyn o ddŵr wedi mynd o dan y bont ers hynny—rydym wedi gweld adroddiad y pwyllgor ac adroddiad y Comisiwn Annibynnol ar Wasanaethau Cymdeithasol. Mae angen edrych hefyd ar strwythur y modd rydym yn ymateb i'r materion difrifol iawn hyn. Yn erbyn hyn, dylem gofio argymhellid y

commission, which said that we need to be aware of the new health board footprint that exists in Wales when we look at social services restructuring here. In their questions to you, Deputy Minister, a number of people have commented that good practice is a pretty poor traveller in Wales. One reason for that is that the local safeguarding children boards are too localised. Very often, the messages of serious case reviews may be taken on board in the relevant local areas, but because local safeguarding children boards are based on individual local authorities, the good practice and hard lessons that have been learned are, very often, not disseminated beyond the local safeguarding children board that commissioned the serious case review in the first place. There is growing momentum for looking not only at how we carry out serious case reviews, but also the structure by which serious case reviews are commissioned and how the lessons are disseminated.

The second point that I would like to raise with you relates to the issue of timing, the speed at which we can learn lessons and the problem of disseminating lessons in the public domain. One of the big reasons for the delay in understanding what has happened or in getting the message out into the public domain has been the requirements of police investigations, in addition to the subsequent judicial process. As much as anything else, that is a serious barrier to undertaking serious reviews, allowing lessons to be disseminated among various stakeholders and increasing public awareness. It clearly is the right of anyone accused of offences, as part of a serious case review, to a fair trial and a fair hearing before court. Their civil and human rights have to be respected through the judicial process. However, there is clearly a tension there between that particular right and making sure that lessons are learned at an early stage, particularly when greater use of the concise review is envisaged. I would be grateful to know if any thought has been given to this, and to how we can disseminate these early lessons, which are often urgently needed, while not compromising the civil and human rights of anyone who may be accused of a criminal offence as a consequence of the circumstances in which the review is held.

comisiwn annibynnol, a oedd yn dweud bod angen inni fod yn ymwybodol o ôl troed newydd byrddau iechyd yng Nghymru pan fyddwn yn edrych ar ailstrwythuro gwasanaethau cymdeithasol yma. Yn eu cwestiynau i chi, Ddirprwy Weinidog, mae nifer o bobl wedi dweud nad yw arferion da yn cael eu rhannu'n effeithiol yng Nghymru. Un rheswm am hynny yw bod y byrddau lleol diogelu plant yn rhy lleol. Yn aml iawn, bydd y negeseuon sy'n deillio o adolygiadau achosion difrifol yn cael eu hystyried yn yr ardaloedd lleol perthnasol, ond oherwydd bod byrddau lleol diogelu plant yn seiliedig ar awdurdodau lleol unigol, yn aml iawn nid yw'r arferion da a'r gwersi anodd a ddysgwyd yn cael eu rhannu y tu hwnt i'r bwrdd lleol diogelu plant a gomisiynodd yr adolygiad o achos difrifol yn y lle cyntaf. Ceir momentwm cynyddol i edrych nid yn unig ar sut rydym yn cynnal adolygiadau achosion difrifol, ond hefyd ar strwythur comisiynu adolygiadau achosion difrifol a sut mae'r gwersi'n cael eu rhannu.

Mae'r ail bwynt yr hoffwn ei godi gyda chi yn ymwneud ag amser, pa mor gyflym y gallwn ddysgu gwersi a'r broblem o rannu gwersi â'r cyhoedd. Un o'r rhesymau mawr dros yr oedi wrth ddeall yr hyn sydd wedi digwydd neu wrth rannu hyn â'r cyhoedd, yw gofynion ymchwiliadau'r heddlu, yn ogystal â'r broses farnwrol ddilynol. Mae hynny, cymaint ag unrhyw beth arall, yn rhwystr difrifol rhag cynnal adolygiadau difrifol, caniatáu i wersi gael eu rhannu â rhanddeiliaid amrywiol a chynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd. Yn amlwg, mae gan unrhyw un sy'n cael ei gyhuddo o drosedd, fel rhan o adolygiad achos difrifol, hawl i gael treial teg a gwrandawriad teg gerbron llys. Rhaid parchu eu hawliau sifil a'u hawliau dynol drwy'r broses farnwrol ar ei hyd. Fodd bynnag, mae'n amlwg bod tensiwn rhwng yr hawl benodol honno a sicrhau bod gwersi'n cael eu dysgu yn gynnar, yn enwedig pan ragwelir y bydd yr adolygiad cryno yn cael ei ddefnyddio fwyfwy. Byddwn yn ddiolchgar o wybod a yw hyn wedi cael ei ystyried o gwbl, a sut y gallwn rannu'r gwersi cynnar hyn, sydd eu hangen ar frys yn aml, heb beryglu hawliau sifil a hawliau dynol unrhyw un a allai gael ei gyhuddo o drosedd o ganlyniad i'r amgylchiadau ar gyfer cynnal yr adolygiad.

Gwenda Thomas: You referred to the length of time taken and to the independent commission. The purpose of the commission was to look into the future delivery of social services. The serious case review is a very important part of the safeguarding element of that review. That is why it is right for us to get the structures right and to be able to learn from good practice, as you say. The fundamental building blocks for future arrangements will be based on multi-agency professional fora. These will give multi-agency practitioners the opportunity to learn from real cases, in many cases as they happen. They will be a key feature and provide a supported environment from which agencies and practitioners can develop learning to feed back immediately into practice.

The new arrangements will also have a much clearer basis for family involvement in reviews, which is critical for the effectiveness of the process and for ensuring that the Assembly Government's rights-based agenda is properly supported. They should help develop greater levels of public and media confidence, locally and nationally.

3.20 p.m.

On your point about there being a police inquiry or a criminal investigation, it is important to recognise that, while it can sometimes take a long time for LSCBs to publish, this has sometimes meant the involvement of legal proceedings, which may have been one of the main reasons for the delays. That delay was there to ensure that any legal proceedings were not compromised. The publication of the executive summary was often delayed for that reason as well. Interestingly, the police representation on the task and finish groups, which have led to today's statement, has suggested that the delay may not always be necessary. I am glad to say that further work is now being undertaken to explore that aspect in more detail.

Andrew R.T. Davies: Thank you for your statement, Deputy Minister. I, too, pay tribute

Gwenda Thomas: Cyfeirioch at faint o amser y mae'n ei gymryd ac at y comisiwn annibynnol. Pwrpas y comisiwn oedd ymchwilio i ddarparu gwasanaethau cymdeithasol yn y dyfodol. Mae'r adolygiad achos difrifol yn rhan bwysig iawn o elfen ddiogelu'r adolygiad hwnnw. Dyna pam ei bod yn iawn inni gael y strwythurau'n iawn a gallu dysgu o arferion da, fel y dywedwch. Bydd y blociau adeiladu sylfaenol ar gyfer trefniadau yn y dyfodol yn seiliedig ar fforymau amlasiantaeth proffesiynol. Bydd y rhain yn rhoi cyfle i ymarferwyr amlasiantaeth ddysgu o achosion go iawn, ac wrth iddynt ddigwydd mewn llawer o achosion. Byddant yn nodwedd allweddol ac yn darparu amgylchedd â chefnogaeth y gall asiantaethau ac ymarferwyr ei ddefnyddio wrth ddatblygu dysgu i roi adborth ar waith ar unwaith.

Bydd y trefniadau newydd hefyd yn cynnwys sail fwy clir o lawer i gynnwys teuluoedd mewn adolygiadau, sy'n hanfodol i effeithiolrwydd y broses ac i sicrhau bod agenda hawliau Llywodraeth y Cynulliad yn cael ei hategu'n briodol. Dylent helpu i ddatblygu mwy o hyder ymysg y cyhoedd a'r cyfryngau, yn lleol ac yn genedlaethol.

O ran eich pwynt am ymchwiliad gan yr heddlu neu ymchwiliad troseddol, mae'n bwysig cydnabod, er weithiau y gall gymryd llawer o amser i fyrddau lleol diogelu plant gyhoeddi, mae hyn weithiau wedi golygu cynnwys achos cyfreithiol, a allai fod wedi cyfrannu'n sylweddol at yr oedi. Y rheswm dros yr oedi hwnnw oedd er mwyn sicrhau na fyddai unrhyw achos cyfreithiol yn cael ei gyfaddawdu. Roedd oedi cyn cyhoeddi'r crynodeb gweithredol yn aml am y rheswm hwnnw hefyd. Yn ddiddorol iawn, mae cynrychiolaeth yr heddlu ar y grwpiau gorchwyl a gorffen, sydd wedi arwain at ddatganiad heddiw, wedi awgrymu nad yw'r oedi wedi bod yn angenrheidiol bob amser. Rwyf yn falch o ddweud bod gwaith pellach yn mynd rhagddo yn awr i edrych ar yr agwedd honno'n fanylach.

Andrew R.T. Davies: Diolch ichi am eich datganiad, Ddirprwy Weinidog. Rwyf finnau

to your commitment in this field. When I was my party's health spokesman, I was grateful for many of the briefings that you afforded all the health spokespeople when such incidents arose.

I wish to build on that point, and on what Dr Brian Gibbons was trying to extract from you, namely an understanding of the judicial process. That process, in particular in the field of the police, is often used as a reason for withholding information. It is a critical area because, time and again—and I do not profess to be an expert in this field—when I sat in meetings and briefings with your good self, it has been the inability of organisations to share that information that has led to a troubled outcome, which we are all concerned about when these incidents occur. Therefore, given the reviews that have been undertaken, are you confident that there is better information sharing, which the serious reviews that are commissioned have identified as a key fault in the abuse that has been caused to young people? Can you assure us also that that best practice is being disseminated to all organisations that are concerned with the welfare of young children?

Secondly, I wish to ask you about the independent review that you commissioned from the University of East Anglia to look at all the serious case reviews that have gone on in Wales. Your statement mentions that the work is well advanced. What does 'well advanced' mean, because we need to be confident regarding when that report might be coming forward? We need to have that report on all the serious case reviews that have gone on in Wales, to see how practice is being taken out into the wider community.

Gwenda Thomas: You mention police involvement; I have explained where we are with that. The police have been involved in the task and finish groups, and we are exploring in more detail whether delays can be avoided. I will come back to explain that process and where we get to with that work. However, that work is being undertaken,

hefyd yn canmol eich ymrwymiad yn y maes hwn. Pan oeddwn yn llefarydd iechyd fy mhlaid, roeddwn yn ddiolchgar o gael y nifer o sesiynau briffio a roddoch i'r holl lefarwyr iechyd pan fyddai digwyddiadau o'r fath yn codi.

Hoffwn adeiladu ar y pwynt hwnnw, ac ar yr hyn roedd Dr Brian Gibbons yn ceisio ei gael gennych, sef dealltwriaeth o'r broses farnwrol. Mae'r broses honno, yn enwedig ym maes yr heddlu, yn cael ei defnyddio'n aml fel rheswm dros ddal gwybodaeth yn ôl. Mae'n elfen hollbwysig oherwydd, dro ar ôl tro—ac nid wyf yn honni fy mod yn arbenigwr ar y maes hwn—rwyf wedi eistedd mewn cyfarfodydd a sesiynau briffio gyda chi ac anallu sefydliadau i rannu'r wybodaeth honno sydd wedi arwain at ganlyniad cythryblus. Pan fydd hynny'n digwydd, mae'n destun pryder i bob un ohonom. Felly, o ystyried yr adolygiadau sydd wedi cael eu cynnal, a ydych yn hyderus y gellir rhannu gwybodaeth yn well, gan fod yr adolygiadau difrifol sy'n cael eu comisiynu wedi nodi hynny fel diffyg allweddol yng nghyswllt pobl ifanc sydd wedi cael eu cam-drin? A allwch ein sicrhau hefyd bod yr arferion gorau yn cael eu rhannu â phob sefydliad sy'n ymwneud â lles plant ifanc?

Yn ail, hoffwn eich holi am yr adolygiad annibynnol y gwnaethoch gomisiynu Prifysgol East Anglia i'w gynnal, i edrych ar yr holl adolygiadau achosion difrifol sydd wedi cael eu cynnal yng Nghymru. Mae eich datganiad yn dweud bod y gwaith yn mynd rhagddo'n dda. Beth mae 'mynd rhagddo'n dda' yn ei olygu, oherwydd mae angen inni fod yn hyderus ynghylch pryd y gallai'r adroddiad hwnnw gael ei gyflwyno? Mae angen inni gael yr adroddiad hwnnw am yr holl adolygiadau achosion difrifol sydd wedi cael eu cynnal yng Nghymru, i weld sut mae arferion yn cael eu rhoi ar waith yn y gymuned ehangach.

Gwenda Thomas: Rydych yn sôn am ran yr heddlu; rwyf wedi egluro ein sefyllfa yn hynny o beth. Mae'r heddlu wedi bod yn ymwneud â'r grwpiau gorchwyl a gorffen, ac rydym yn archwilio'n fanylach a ellir osgoi oedi. Dof yn ôl i egluro'r broses honno a lle rydym arni gyda'r gwaith hwnnw. Fodd bynnag, mae'r gwaith hwnnw'n cael ei

following this process of looking at serious case reviews.

I accept that we are not good enough at disseminating good practice and learning from it. It goes without saying that we need to get better at that. These structures and proposals will allow that to happen through the safeguarding fora, in that they will regularly meet, and will regularly hold events. Part of that agenda will be to share good practice and, where we can, to roll that out. The historical review is a requirement, and that work, as you say, is well under way. I cannot give you a precise date for when we expect that work to be completed, but I will make that available in writing, if that is acceptable to you.

wneud, yn dilyn y broses hon o edrych ar adolygiadau achosion difrifol.

Rwyf yn derbyn nad ydym yn rhannu arferion da a dysgu oddi wrthynt yn ddigon da. Afraid dweud bod angen inni wella yn hynny o beth. Bydd y strwythurau a'r cynigion hyn yn caniatáu i hynny ddigwydd drwy'r fforymau diogelu, gan y byddant yn cyfarfod yn rheolaidd ac yn cynnal digwyddiadau yn rheolaidd. Rhan o'r agenda honno fydd rhannu arferion da a mynd ati, lle y gallwn, i wneud hynny. Mae'r adolygiad hanesyddol yn ofynnol ac mae'r gwaith hwnnw, fel y dywedwch, yn mynd rhagddo'n dda. Ni allaf roi dyddiad penodol ar gyfer pryd y disgwyliwn i'r gwaith hwnnw gael ei gwblhau, ond byddaf yn gwneud hynny'n ysgrifenedig, os yw hynny'n dderbyniol gennyh.

Datganiad gan y Gweinidog dros Faterion Gwledig: Coedwigaeth yng Nghymru Statement by the Minister for Rural Affairs: Forestry in Wales

Y Gweinidog dros Faterion Gwledig (Elin Jones): Mae'n siŵr bod Aelodau'n ymwybodol o'r sylw a roddwyd yn y wasg yn ddiweddar i'r ddogfen ymgynghori gan Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig ar ddyfodol yr ystâd goedwigaeth gyhoeddus yn Lloegr. Yr wyf yn falch o allu dweud bod y rhan fwyaf o'r sylw hwn wedi bod yn gywir, gan ddweud mai cyfeirio at goetiroedd yn Lloegr yn unig y mae'r ymgynghoriad hwn. Fodd bynnag, yr wyf yn croesawu'r cyfle heddiw i fanylu ar fy nghynlluniau ar gyfer coedwigaeth yng Nghymru.

Mae coedwigaeth yn fater sydd wedi'i ddatganoli, a Gweinidogion Cymru sy'n gyfrifol am benderfyniadau sy'n effeithio ar ddyfodol coedwig genedlaethol Cymru. Gweinidogion Cymru sy'n berchen y goedwig ar ran pobl Cymru. Mae ein hystâd goedwig yn adnodd cenedlaethol hanfodol bwysig, ac yr wyf yn falch o allu cadarnhau nad oes unrhyw fwriad gan Lywodraeth Cymru i werthu'r ystâd goedwig genedlaethol. Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn berchen ar 125,000 ha o goetir, sy'n 6 y cant o arwynebedd tir Cymru a bron yn 40 y cant o goetiroedd Cymru. Mae'r ystâd goetir hon yn darparu

The Minister for Rural Affairs (Elin Jones): Members will no doubt be aware of the recent press coverage of the consultation document issued by the Department for Environment, Food and Rural Affairs on the future of the public forestry estate in England. I am pleased to say that most of this coverage has been accurate in saying that this consultation is only about woodlands in England. However, I welcome this opportunity to provide you with more detail on my plans for forestry in Wales.

Forestry is a devolved matter and decisions affecting the future of Wales's national forest lie with Welsh Ministers. Ownership lies with Welsh Ministers on behalf of the people of Wales. Our forest estate is a vital national resource and I am pleased to confirm that the Welsh Government has no intention of selling off the national forest estate. The current Welsh Assembly Government owned woodland estate is 125,000 ha, which is 6 per cent of the land area of Wales and almost 40 per cent of Welsh woodland. It provides public access, employment, and support for the timber and tourism industries and has a major role to play in helping us to tackle

mynediad i'r cyhoedd a chyflogaeth, ac mae'n cefnogi'r diwydiant coed a'r diwydiant twristiaeth. Mae ganddi rôl fawr i'w chwarae o ran ein helpu i fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd ac i atal colli bioamrywiaeth.

Mae'r strategaeth coetiroedd i Gymru, a gafodd ei chyhoeddi yn 2009, yn disgrifio'r hyn y mae Llywodraeth y Cynulliad am ei gyflawni ym maes coetiroedd, ac mae'n hyrwyddo ffordd o'u rheoli sy'n seiliedig ar ecosystemau cynaliadwy. Mae coetiroedd yng Nghymru yn adnodd naturiol hanfodol yn barod, gan ddod â buddiannau ecolegol, economaidd a chymdeithasol. Yr wyf am sicrhau ein bod yn cael hyd yn oed mwy o fuddiannau cyhoeddus o'n coetiroedd, drwy fynd ati i reoli mwy ohonynt yn fwy rhagweithiol. Er mwyn cyrraedd y nod, bydd angen ymdrech ddygn a chydweithredol, nid yn unig gan y Llywodraeth, ond gan bawb sydd â budd yn ein coetiroedd yng Nghymru. Ni fyddwn yn llwyddo yn hyn o beth drwy werthu'n hystâd goedwig genedlaethol.

Yn ychwanegol at ein hystâd goedwig genedlaethol, ym mis Mawrth y llynedd, cyhoeddais gynllun newydd uchelgeisiol i blannu coed, sy'n anelu at greu 100,000 ha ychwanegol o goetir yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Yr oedd hwn yn darged allweddol, a gafodd ei nodi gan y grŵp defnydd tir a newid hinsawdd. Bydd y coetiroedd ychwanegol hyn yn cael eu creu yn bennaf gan ffermwyr, drwy'r cynllun creu coetir, sy'n rhan o Glastir. O dan y cynllun hwn, bydd ffermwyr yn cael arian i ddarparu'r buddiannau cyhoeddus hyn.

Mae cadw'r ystâd goedwig genedlaethol dan berchenogaeth gyhoeddus yn allweddol er mwyn sicrhau'r buddiannau cyhoeddus mwyaf posibl o'n coetiroedd. Mae'n rhoi cyfle i ni gyflawni ein polisiau mewn ffordd gyflym a sicr, a hynny ar raddfa fawr. Mae hyn yn cynnwys ymateb i'r heriau newydd sy'n wynebu Cymru. Mae bod yn berchen ar yr ystâd goedwig, a'i rheoli, yn rhoi gallu unigryw inni ddod o hyd i atebion i'r heriau sy'n ein hwynebu o ganlyniad i'r newid yn yr hinsawdd, o ran ansawdd dŵr, ac o ran bioamrywiaeth. Mae'n caniatáu inni fynd i'r afael yn effeithiol â chlefydau mewn coed, fel yr ymateb ar hyn o bryd i'r clefyd sydd wedi

climate change and halt the loss of biodiversity.

The woodlands for Wales strategy, published in March 2009, describes the outcomes that the Welsh Assembly Government requires from woodlands, and promotes a sustainable ecosystems approach to woodland management. Woodlands in Wales already act as a vital natural resource, providing ecological, economic and social benefits. I want to gain even greater public benefits from our woodlands by bringing more woodland into active management. Achieving this is going to require sustained, concentrated and co-operative effort, not only from Government but from all those with an interest in our woodlands in Wales. It will not be achieved by putting our national forest estate up for sale.

In addition to our national forest estate, in March last year I announced an ambitious new tree planting scheme aimed at expanding the area of woodland in Wales by 100,000 ha over the next 20 years. This was a key target identified by the climate change and land use group. This expansion will be mainly delivered by farmers through the woodland creation scheme within Glastir. Under this scheme, farmers will be funded to deliver these public benefits.

Retaining public ownership of the national forest estate is also key to securing maximum public benefits from our woodlands in Wales. It offers us the opportunity for rapid and guaranteed policy delivery on a large scale. This includes responding to new challenges facing Wales. Ownership and management of the forest estate gives us a unique capability to deliver solutions to the challenges of climate change, water quality and biodiversity. It allows us to effectively tackle tree disease, such as the current response to the outbreak of a disease in larch trees in south Wales.

codi ei ben mewn coed llarwydd yn y de.

Rhaid i ni sicrhau nad yw'n hystâd goedwig genedlaethol yn adnodd sy'n aros yn ei unfan. Mae angen iddo gynnig manteision hamdden, amgylcheddol ac economaidd i bobl Cymru. Yn 2008, nododd Swyddfa Archwilio Cymru fod angen strategaeth fwy clir ar gyfer datblygu'r ystâd goedwig genedlaethol. Felly, ar yr un pryd ag y cafodd y strategaeth coetiroedd i Gymru ei chyhoeddi, gofynnais i Gomisiwn Coedwigaeth Cymru fynd ati i adolygu'r dibenion y mae'r ystâd goedwig genedlaethol yn cael ei defnyddio atynt. Mae'r adroddiad terfynol wedi dod i law erbyn hyn, ac yr wyf yn falch o allu rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Aelodau am gamau nesaf y gwaith hwn.

Mae'n amlwg i mi fod angen i ni fynd ati mewn ffordd fwy deinameig i reoli'r ystâd goedwig genedlaethol. Er fy mod wedi ymwrthod â'r syniad o werthu coetiroedd cyhoeddus ar raddfa eang, mae'n bosibl bod ardaloedd bach o goetir sy'n rhan o'r ystâd gyhoeddus a allai gynnig mwy o fuddiannau cyhoeddus pe bai'r trydydd sector neu'r sector preifat yn berchen arnynt, neu'n eu rheoli. Yn yr un modd, mae ardaloedd o goetir sydd dan berchenogaeth breifat ar hyn o bryd a allai gynnig llawer mwy o fuddiannau cyhoeddus pe baent yn cael eu gwneud yn rhan o'r ystâd gyhoeddus. Mae'n bosibl y bydd y ffordd ddeinameig hon o weithio yn arwain, ar brydiau, at newidiadau o ran pwy sy'n rheoli rhai ardaloedd o goetir, ond ni fydd yn arwain at unrhyw leihad ym maint yr ystâd gyhoeddus.

3.30 p.m.

Yr wyf wedi cytuno hefyd y dylai Comisiwn Coedwigaeth Cymru fynd ati, lle bynnag y bo modd, i reoli'r ystâd mewn ffordd fwy economaidd, ac, yn benodol, y dylai fod yn fwy rhagweithiol ac yn greadigol wrth edrych ar gyfleoedd i sicrhau mwy o fuddiannau economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol wrth ddelio â'r sector preifat a'r trydydd sector. Yr wyf wedi gofyn yn benodol i'r Comisiwn Coedwigaeth nodi potensial yr ystâd o ran ynni adnewyddadwy, yn enwedig drwy gynlluniau ynni dŵr ar raddfa fach. Bydd hefyd yn edrych ar y posibiladau o ran manteisio ar gyfleoedd ar gyfer prosiectau

Our national forest estate must not be a stagnant resource. It needs to provide a recreational, environmental and economic return to the people of Wales. In 2008, the Wales Audit Office identified the need for a clearer strategy for the development of the national forest estate. At the same time as the woodland for Wales strategy was published, I therefore asked Forestry Commission Wales to undertake a review of the purpose and use of the national forest estate. I have now received the final report and I am pleased to update Members on the next phase of work.

It is clear to me that we need a more dynamic approach to the management of the national forest estate. While I have rejected a widespread sale of publicly owned woodland, there may be small areas of woodland within the national estate that could provide greater public benefit under third sector or, in some cases, private sector ownership or management. Equally, there are areas currently in private ownership that could deliver much greater public benefit if they were brought into the public estate. This dynamic approach may, at times, result in changes to management of some areas but will not lead to any decrease in the size of the public estate.

In addition to this I have agreed that Forestry Commission Wales should adopt, whenever possible, a more economic approach to its management of the estate, and, in particular, it should be more proactive and creative in exploring opportunities for gaining greater economic, environmental and social benefits when dealing with the private and third sectors. I have specifically asked the Forestry Commission to identify the renewable energy potential within the estate, particularly through small-scale hydropower schemes. It will also explore the potential to exploit opportunities for community wind projects,

ygni gwynt cymunedol, defnyddio coed fel ffynhonnell gynaliadwy o ynni adnewyddadwy, mentrau ar y cyd i gefnogi cyfleusterau hamdden newydd, ac ehangu cyd-fentrau gwyliau gweithgarwch yng nghoedwigoedd Cymru.

Mae'r ddeddfwriaeth sylfaenol yn y maes hwn yn cyfyngu ar rai o'r dewisiadau sydd ar gael i Lywodraeth y Cynulliad ac i'r comisiynwyr coedwigaeth. Yr ydym felly yn ceisio sicrhau newidiadau deddfwriaethol drwy'r Mesur Cyrff Cyhoeddus, sy'n cael ei drafod yn Nhŷ'r Arglwyddi ar hyn o bryd. Mae'r ystâd goedwig genedlaethol yn darparu cyfleoedd hamdden, amgylcheddol ac economaidd i bobl Cymru. O gael ei rheoli a'i defnyddio mewn ffordd fwy deinamig, mae ganddi'r potensial i wneud cyfraniad hyd yn oed yn fwy. Er mwyn i ni fedru manteisio ar y potensial hwn, ni fydd ystâd y goedwig yn cael ei gwneud yn llai o ran maint, a bydd yn parhau i fod dan berchenogaeth gyhoeddus.

William Graham: The Minister will know that, as far as the general public is concerned, the three things that score highest in terms of woodlands are access, conservation and amenity. I am grateful to the Minister for making the statement this afternoon, which I think is a step in the right direction towards fulfilling the ambitions that we all hold for forestry in Wales. Certainly, there is always a need for greater efficiency, and many of us will be aware of large areas of cleared woodland in our constituencies and regions that have yet to be properly replanted and where self-generation has not exactly enhanced the woodland that remains.

We welcome your statement on the rationalisation of holdings. We assume that these sales will be particularly small and that the capital proceeds would be reserved exclusively for the further adaptation and improvement of the Forestry Commission in Wales. However, we would welcome the Minister's commitment to that. Planting targets, which are obliquely referred to in the statement to be implemented by Glastir, have long-term implications for taking agricultural land out of production. Again, I would welcome the Minister's assurance that this

the use of wood as a sustainable source of renewable fuel, joint ventures to support new recreational facilities, and expanding the forest holidays joint venture activities in Wales.

The primary legislation in this area limits some of the opportunities available to the Welsh Assembly Government and the forestry commissioners. Therefore, we are seeking to achieve legislative changes through the Public Bodies Bill currently being debated in the House of Lords. The national forest estate provides recreational, environmental and economic opportunities for the people of Wales. It has the potential to contribute even more under a more dynamic management system. To exploit the potential, there will be no reduction in the size of the forest estate, and it will remain in public ownership.

William Graham: Bydd y Gweinidog yn gwybod mai'r tri pheth sy'n cael y sgôr uchaf gan y cyhoedd yng nghyswllt coetiroedd yw mynediad, cadwraeth ac amwynder. Rwyf yn ddiolchgar i'r Gweinidog am wneud y datganiad y prynhawn yma. Rwyf yn meddwl bod y datganiad yn gam yn y cyfeiriad cywir tuag at gyflawni'r uchelgeisiau sydd gennym i gyd ar gyfer coedwigaeth yng Nghymru. Yn ddiau, bydd bob amser angen rhagor o effeithlonrwydd, a bydd nifer ohonom yn gwybod am ardaloedd mawr o goetir sydd wedi cael eu clirio yn ein hetholaethau a'n rhanbarthau sydd eto i gael eu hailblannu'n iawn a lle nad yw hunan-gynhyrchu wedi gwella'r coetir sydd ar ôl yn hollol.

Rydym yn croesawu eich datganiad am resymoli daliadau. Rydym yn tybio y bydd y darnau o dir a gaiff eu gwerthu yn arbennig o fach ac y byddai'r elw cyfalaf yn cael ei gadw'n gyfan gwbl er mwyn addasu a gwella'r Comisiwn Coedwigaeth ymhellach yng Nghymru. Fodd bynnag, byddem yn croesawu ymrwymiad y Gweinidog i hynny. Mae gan dargedau plannu, y cyfeirir atynt yn anuniongyrchol yn y datganiad sydd i'w weithredu gan Glastir, oblygiadau tymor hir ar gyfer tynnu tir amaethyddol i ffwrdd oddi wrth gynhyrchu. Unwaith eto, byddwn yn

will not be a main plank of her future policy in this area.

Public access must clearly be maintained where possible, provided that it is completely in accord with health and safety requirements. The targeted grants for silviculture could certainly be improved, particularly for the clearance of the understorey, which I have commented on to the Minister in previous questions. I am grateful that the Minister has given us a good steer on what will happen with the national forest estate. It seems clear that a more dynamic approach will now be followed. It has been called for by the industry over the life of the Assembly. The Minister will remember previous debates in the Chamber that called for some of the arrangements that she is putting in train today. We believe that the strategy and the assurance are to be welcomed. The national forest must remain an important part of life in Wales, particularly as it is such a useful tourist aid.

Minister, you will know that the national forest estate is associated with Wales itself by many people. Sadly, most of our planted woodlands are non-indigenous species. We hope that part of your new policy is to encourage, wherever possible, the planting of broad-leaved trees.

Elin Jones: Thank you for your general support for my statement. You noted three ambitions for the public forest: access, conservation and amenity. Those are all important. However, there are other ambitions. The economic potential of the forest is important; it has been over the years of the existence of the estate. That needs to be furthered in future. The role of the national forest and all woodland in Wales is also important in mitigating and combating climate change, and in ensuring that we have better water-quality management and better management of water supply from our forests. There is a whole range of public benefits to wider society that can now be delivered through our woodland, generally and more particularly through our national

croesawu sicrwydd y Gweinidog na fydd hyn yn brif elfen o'i pholisi i'r dyfodol yn y maes hwn.

Yn amlwg rhaid cynnal mynediad i'r cyhoedd pan fo hynny'n bosibl, ar yr amod bod hynny'n cyd-fynd yn llwyr â'r gofynion iechyd a diogelwch. Gellid yn sicr gwella'r grantiau sydd wedi'u targedu ar gyfer coedwriaeth, yn enwedig ar gyfer clirio'r is-dyfiant. Rwyf wedi cyflwyno sylwadau i'r Gweinidog ar hynny mewn cwestiynau blaenorol. Rwyf yn ddiolchgar bod y Gweinidog wedi rhoi arweiniad da i ni ar beth fydd yn digwydd gyda'r ystâd goedwig genedlaethol. Mae'n ymddangos y bydd dull gweithredu mwy deinamig nawr yn cael ei ddilyn. Mae'r diwydiant wedi bod yn galw amdano dros oes y Cynulliad. Bydd y Gweinidog yn cofio dadleuon blaenorol yn y Siambr a oedd yn galw am rai o'r trefniadau mae'n eu rhoi ar waith heddiw. Rydym yn credu bod eisiau croesawu'r strategaeth a'r sicrwydd. Rhaid i'r goedwig genedlaethol barhau i fod yn rhan bwysig o fywyd yng Nghymru, yn enwedig gan ei bod yn gymaint o gymorth o ran twristiaeth.

Weinidog, byddwch yn gwybod bod nifer o bobl yn cysylltu'r ystâd goedwig genedlaethol â Chymru ei hun. Yn anffodus, nid rhywogaethau brodorol yw'r rhan fwyaf o'n coetiroedd sydd wedi'u plannu. Gobeithiwn y bydd hybu plannu coed llydandail pryd bynnag y bo hynny'n bosibl yn rhan o'ch polisi newydd.

Elin Jones: Diolch i chi am eich cefnogaeth gyffredinol at fy natganiad. Roeddech wedi nodi tri uchelgais ar gyfer y goedwig gyhoeddus: mynediad, cadwraeth ac amwynder. Mae'r rheini i gyd yn bwysig. Fodd bynnag, ceir uchelgeisiau eraill. Mae potensial economaidd y goedwig yn bwysig; mae hynny wedi bod yn wir ar hyd blynyddoedd bodolaeth yr ystâd. Mae angen datblygu hynny ymhellach yn y dyfodol. Mae swyddogaeth y goedwig genedlaethol a'r holl goetir yng Nghymru hefyd yn bwysig o ran lliniaru a mynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd, a sicrhau ein bod yn rheoli ansawdd dŵr ac yn rheoli cyflenwad dŵr yn well o'n coedwigoedd. Ceir ystod eang o fanteision cyhoeddus i gymdeithas yn ehangach y mae modd eu cyflawni nawr

forest estates, which is why I am convinced that the national forest estate needs to remain in public ownership. However, as I have said, and as you have welcomed, we need to look at a dynamic approach to the management of that woodland to ensure that the economic, environmental and recreational return to the public is at its greatest.

Joyce Watson: I also thank the Minister for what is, undoubtedly, a timely statement; and I welcome her clarification on the Assembly Government's plans for Welsh forests. A large percentage of that forest estate is located within my region, of course, and I know that many people have been alarmed by the press coverage of the UK Government's plans to sell off swathes of England's forests. As well as the concerns about how privatisation would impact on matters like biodiversity and climate change, which the Minister has already talked about, people are naturally worried about access and simply being allowed to enjoy their natural heritage. It is only by retaining public ownership of the national forest that we can guarantee public access, and it is only by retaining public access that we can maximise the environmental and economic potential of our woodlands.

I also thank the Minister for her update in light of the Forestry Commission's review. There is often a perception that woodland has to be conserved and preserved, but the vision that the Forestry Commission has set out is obviously more ambitious and dynamic. This is the right approach to take because forests have to be useful to be sustainable as places for recreation, for harnessing renewable energy, or for growing building materials; not least because new growth absorbs carbon where mature forests simply store carbon.

You talked about Wales's options being constrained by the limitation of the current primary legislation, Minister. When can we

drwy ein coetir, yn gyffredinol ac yn fwy penodol drwy ein hystadau coedwig genedlaethol. Rwyf yn siŵr bod angen i'r ystâd goedwig genedlaethol aros o dan berchnogaeth gyhoeddus er mwyn cyflawni hynny. Fodd bynnag, fel yr wyf wedi'i ddweud, ac fel yr ydych chi wedi'i groesawu, mae arnom angen edrych ar ddull gweithredu deinamig ar gyfer rheoli'r coetir hwnnw i sicrhau cymaint â phosibl o fudd economaidd, amgylcheddol a hamdden i'r cyhoedd.

Joyce Watson: Rwyf innau hefyd yn diolch i'r Gweinidog am ddatganiad sy'n sicr yn amserol; ac rwyf yn croesawu ei hesboniad am gynlluniau Llywodraeth Cymru ar gyfer coedwigoedd Cymru. Mae canran fawr o'r ystâd goedwig honno yn fy rhanbarth, wrth gwrs, ac rwyf yn gwybod bod nifer o bobl wedi cael eu dychryn gan y sylw a roddwyd yn y wasg i gynlluniau Llywodraeth y DU i werthu rhannau o goedwigoedd Lloegr. Yn ogystal â'r pryderon ynghylch sut y byddai preifateiddio'n effeithio ar faterion fel bioamrywiaeth a newid yn yr hinsawdd, y mae'r Gweinidog eisoes wedi siarad amdanynt, mae pobl yn poeni, yn naturiol, am fynediad a chael mwynhau eu treftadaeth naturiol. Dim ond drwy gynnal perchnogaeth gyhoeddus y goedwig genedlaethol gallwn ni warantu mynediad i'r cyhoedd, a dim ond drwy gadw mynediad i'r cyhoedd gallwn ni gynyddu potensial amgylcheddol ac economaidd ein coetiroedd.

Rwyf hefyd yn diolch i'r Gweinidog am ei diweddariad yng ngoleuni adolygiad y Comisiwn Coedwigaeth. Yn aml ceir canfyddiad ei bod yn rhaid gwarchod ac amddiffyn coetir, ond mae'r weledigaeth sydd wedi cael ei gosod gan y Comisiwn Coedwigaeth yn amlwg yn fwy uchelgeisiol a deinamig. Dyma'r dull gweithredu iawn i'w ddilyn oherwydd mae'n rhaid i goedwigoedd fod yn ddefnyddiol i fod yn gynaliadwy fel llefydd ar gyfer hamdden, ar gyfer harneisio ynni adnewyddadwy, neu ar gyfer tyfu deunyddiau adeiladu; nid lleiaf oherwydd bod tyfiant newydd yn amsugno carbon lle mae coedwigoedd hŷn yn storio carbon.

Roeddech chi'n dweud bod dewisiadau Cymru wedi cael eu cyfyngu gan gyfyngiad y ddeddfwriaeth sylfaenol, Weinidog. Pryd y

expect an update on the legislative changes being debated in the House of Lords and what options do you expect these changes to make available?

Elin Jones: Thank you for welcoming the statement. You are probably right, Joyce, in that you probably have the largest area of the national forest in your region; but then you do have the largest region. However, it must be stressed that the national forest and the publicly-owned estate is one that exists throughout Wales and is as important to urban communities and Valleys communities, in particular, as it is in many areas in rural Wales. You have outlined and reiterated many of the benefits to the public from the ownership and management of the national forest to meet recreational access priorities, but also the environmental priorities and economic necessities that we need to gain from our public woodland.

The primary legislation under the Public Bodies Bill and the amendment that we are seeking to that legislation will allow us in Wales to undertake a more dynamic management of the forest estate, so that the public goods that you identified can be achieved on behalf of the people of Wales by the Welsh Government.

Kirsty Williams: I would be grateful if the Minister could give us a definition of 'more dynamic management'. It is certainly great civil service-speak, but I am not convinced that many people listening to this statement will have an idea as to what that will mean in reality.

3.40 p.m.

I note that it is the Government's intention to continue to sell off small parcels of forestry land, which is a process that has been taking place over the last 10 years, during which over 1,000 ha of Welsh forestry land has been sold off. Could you give us a definition of what 'small' means, because it would be interesting to know what you intend to do, given that the Minister for Business and Budget said in questions last week that there

gallwn ddisgwyl diweddariad am y newidiadau deddfwriaethol sy'n cael eu trafod yn Nhŷ'r Arglwyddi a pha ddewisiadau ydych chi'n disgwyl a fydd ar gael yn sgîl y newidiadau hyn?

Elin Jones: Diolch i chi am groesawu'r datganiad. Mae'n debyg eich bod yn iawn, Joyce, bod yr ardal fwyaf o goedwig genedlaethol yn eich rhanbarth; ond eich rhanbarth chi yw'r mwyaf. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio bod y goedwig genedlaethol a'r ystâd sy'n berchen i'r cyhoedd yn un sy'n bodoli ledled Cymru a'i bod yr un mor bwysig i gymunedau trefol a chymunedau yn y Cymoedd, yn benodol, ag ydyw i nifer o ardaloedd yng Nghymru wledig. Rydych chi wedi amlinellu ac wedi ailadrodd nifer o'r manteision i'r cyhoedd yn sgîl perchnogaeth a rheolaeth o'r goedwig genedlaethol i ddiwallu blaenoriaethau mynediad hamdden, ond hefyd y blaenoriaethau amgylcheddol a'r anghenion economaidd sydd eu hangen aniom i gael budd o'n coetir cyhoeddus.

Bydd y ddeddfwriaeth sylfaenol o dan y Mesur Cyrff Cyhoeddus a'r gwelliant rydym yn ei geisio i'r ddeddfwriaeth honno'n caniatáu i ni yng Nghymru reoli'r ystâd goedwig yn fwy deinamig, er mwyn i Lywodraeth Cymru allu cyflawni'r manteision cyhoeddus roeddech chi wedi'u nodi ar ran pobl Cymru.

Kirsty Williams: Byddwn yn ddiolchgar petai modd i'r Gweinidog roi diffiniad i ni o 'reolaeth fwy deinamig'. Mae'n sicr yn iaith gwasanaeth sifil gwych, ond nid wyf yn siŵr a fydd gan nifer o bobl sy'n gwrandao ar y datganiad hwn syniad ynghylch yr hyn mae'n ei olygu mewn gwirionedd.

Nodaf fod y Llywodraeth yn bwriadu gwerthu parseli bach o dir coedwigaeth, sydd yn broses sydd wedi bod yn mynd rhagddi dros y 10 mlynedd diwethaf, ac yn ystod y broses honno mae dros 1,000 ha o dir coedwigaeth Cymru wedi cael ei werthu. A allech roi diffiniad i ni o'r hyn y mae 'bach' yn ei olygu, oherwydd byddai'n ddiddorol gwybod beth rydych chi'n bwriadu ei wneud, o gofio bod y Gweinidog dros Fusnes a'r

would be no sale of forestry land? We heard today that there will be a sale of forestry land, and that it will be small. Will you also tell the Assembly how much additional money you have put aside to purchase land, or whether this will just be a simple arrangement where whatever money you are able to raise from sales will go directly into the purchase of land? Could you also tell the Assembly about levels of interest in the forestry element of the Glastir scheme, and when you foresee contracts being signed with regard to that scheme?

You also said in your statement that

‘In addition to this, I have agreed that Forestry Commission Wales should adopt, whenever possible, a more economic approach to its management of the estate’.

Could you confirm that it is the intention of Forestry Commission Wales from 1 April to start charging people for events that use the forest? For example, an event in my constituency which is familiar to many people—the man versus horse race that utilises the forestry around the Llanwrtyd area—has been quoted £800 to use the forestry on that day. Could you explain to the Assembly what the new charging regimes will be for people who want to access forestry for events, because it is not clear and you made no mention of a charging regime for the use of forestry facilities in your statement?

Finally, you will be aware more than anyone in the Chamber that Forestry Commission Wales’s analysis of options for the forestry estate stated that, if the status quo was adopted and if there was to be no wholesale sell-off of the estate, it would mean that some opportunities may be missed, and that the effect of having capital tied up in the current set of woodland assets may mean that opportunities to invest in other projects cannot be taken up, even where those projects might have yielded greater public benefit. Given that that was the advice given to you by Forestry Commission Wales, how will

Gyllideb wedi dweud mewn cwestiynau'r wythnos diwethaf na fyddai tir coedwigaeth yn cael ei werthu? Clywsom heddiw y bydd tir coedwigaeth yn cael ei werthu, ac y bydd yn fach. A wnewch hefyd ddweud wrth y Cynulliad faint o arian ychwanegol rydych chi wedi'i roi o'r neilltu i brynu tir, neu a fydd hyn yn drefniant syml a fydd yn golygu y bydd faint bynnag o arian rydych chi'n gallu ei godi o werthu yn mynd yn uniongyrchol i brynu tir? A allech hefyd ddweud wrth y Cynulliad am lefelau'r diddordeb yn elfen coedwigaeth cynllun Glastir, a phryd ydych yn rhagweld y bydd contractau'n cael eu llofnodi yng nghyswllt y cynllun hwnnw?

Roeddech hefyd yn dweud yn eich datganiad

‘Yr wyf wedi cytuno hefyd y dylai Comisiwn Coedwigaeth Cymru fynd ati, lle bynnag y bo modd, i reoli'r ystâd mewn ffordd fwy economaidd’.

A allech gadarnhau bod Comisiwn Coedwigaeth Cymru, o 1 Ebrill ymlaen, yn bwriadu codi ar bobl am ddigwyddiadau sy'n defnyddio'r goedwig? Er enghraifft, mae digwyddiad a gynhelir yn fy etholaeth sy'n gyfarwydd i nifer o bobl—y ras dyn yn erbyn ceffyl sy'n defnyddio'r goedwig o amgylch ardal Llanwrtyd—wedi cael dyfynbris o £800 i ddefnyddio'r goedwig ar y diwrnod hwnnw. A allech egluro i'r Cynulliad beth fydd y trefniadau codi ffioedd newydd i bobl sydd am ddefnyddio'r goedwig ar gyfer digwyddiadau, oherwydd nid yw'n glir ac nid oeddech wedi sôn am drefniadau codi ffioedd ar gyfer defnyddio cyfleusterau coedwigaeth yn eich datganiad?

Yn olaf, byddwch chi'n gwybod yn well na neb yn y Siambr bod dadansoddiad Comisiwn Coedwigaeth Cymru o'r dewisiadau ar gyfer yr ystâd goedwigaeth wedi dweud, petai'r status quo yn cael ei fabwysiadu ac na fyddai'r ystâd yn cael ei gwerthu ar raddfa eang, y byddai'n golygu y gellid colli rhai cyfleoedd, ac y byddai effaith clymu cyfalaf yn y set bresennol o asedau coetir yn gallu golygu nad oes modd manteisio ar gyfleoedd i fuddsoddi mewn prosiectau eraill, hyd yn oed pan fyddai'r prosiectau hynny wedi gallu arwain at ragor o fudd i'r cyhoedd. O gofio mai dyna oedd y

you avoid those risks so that we see the greatest public benefits yielded by your policy announcement?

Elin Jones: Thank you for your questions, Kirsty. I assume that, since you did not welcome the fact that the Welsh Government is seeking to retain the Welsh woodland within public ownership, you do not support my statement. You asked about any detail I could give on the dynamic management of the Welsh woodland estate in public ownership. I can give you an example of that. As a result of my decision to work with Forestry Commission Wales on the more dynamic management of this land, I commissioned it to investigate the potential of hydroelectric generation on that land. It will make proposals to me on how we can use this land in public ownership to pursue renewable energy generation and small-scale hydro in particular. That is an example of dynamic management. I do not want to see the forest estate as a stagnant resource in Wales—I want it to provide greater environmental benefit and more of an economic return for the Welsh taxpayer.

I confirm that if there is any potential to sell off any piece of publicly owned estate, we will reinvest that money to purchase further land that may be of greater economic, environmental or public access benefit. I said in my statement that there will be no reduction in the size and scale of the national forest estate. The size of the estate in Wales reached a peak in 1980 and, since then, by process of land sales, has reduced to its current size of 125,000 ha.

On Glastir and the potential to attract more farmers into woodland management and new planting, I am clear in my mind, as was the land use and climate change group, that if we are to grow the woodland cover in Wales, that must be primarily undertaken by farmers on the farmland that they own. I have no figures to give you at this point on the current take-up of the Glastir woodland scheme, but

cyngor a roddwyd i chi gan Gomisiwn Coedwigaeth Cymru, sut y byddwch yn osgoi'r peryglon hynny er mwyn i ni weld y budd gorau i'r cyhoedd yn dwyn ffrwyth yn sgîl eich cyhoeddiad polisi?

Elin Jones: Diolch i chi am eich cwestiynau Kirsty. Gan nad oeddech wedi croesawu'r ffaith bod Llywodraeth Cymru yn ceisio cadw coetir Cymru o dan berchnogaeth gyhoeddus, tybiaf nad ydych yn cefnogi fy natganiad. Roeddech wedi gofyn am unrhyw fanylion y gallwn eu rhoi am reoli ystâd goetir Cymru yn ddeinamig o dan berchnogaeth gyhoeddus. Gallaf roi enghraifft i chi o hynny. O ganlyniad i'm penderfyniad i weithio gyda Chomisiwn Coedwigaeth Cymru ar reoli'r tir hwn yn fwy deinamig, roeddwn wedi ei gomisiynu i ymchwilio i botensial cynhyrchu trydan dŵr ar y tir hwnnw. Bydd yn cyflwyno cynigion i mi ynghylch sut y gallwn ddefnyddio'r tir hwn sydd o dan berchnogaeth gyhoeddus i fynd ar drywydd ynni adnewyddadwy ac ynni dŵr ar raddfa fach yn benodol. Mae honno'n enghraifft o reoli deinamig. Nid oes arnaf eisiau gweld yr ystâd goedwig yn adnodd marwaidd yng Nghymru—mae arnaf eisiau ei gweld yn darparu gwell budd amgylcheddol a rhagor o elw economaidd i drethdalwyr Cymru.

Rwyf yn cadarnhau os oes unrhyw botensial i werthu unrhyw ran o ystâd sy'n berchen i'r cyhoedd, byddwn yn ail-fuddsoddi'r arian hwnnw i brynu rhagor o dir a allai fod o fudd economaidd gwell, o fudd amgylcheddol gwell neu o fudd gwell o ran mynediad i'r cyhoedd. Dywedais yn fy natganiad na fydd maint na graddfa'r ystâd goedwig genedlaethol ddim yn cael eu lleihau. Roedd maint yr ystâd yng Nghymru ar ei fwyaf ym 1980 ac, ers hynny, drwy broses gwerthu tir, mae wedi lleihau i'w maint presennol sef 125,000 ha.

Yng nghyswllt Glastir, a'r potensial i ddenu rhagor o ffermwyr i reoli coetiroedd a phlannu o'r newydd, rwyf yn glir yn fy meddwl, yn yr un modd â'r grŵp defnydd tir a newid hinsawdd, os ydym am gynyddu faint o goetir sydd gennym yng Nghymru, ei bod yn rhaid i hynny gael ei wneud gan fwyaf gan ffermwyr ar y tir amaeth maent yn berchen arno. Nid oes gennyf ffigurau i'w

it is very much in its early stages. All that I can say is that, anecdotally, it looks attractive to those farmers who have looked at the scheme and have an interest in this.

On charging for events in your constituency, public access to the woodland estate is guaranteed and general public access is allowed. I can ask the Forestry Commission whether any costs relate to any particular events for which it needs to charge, and I will ask it about the case that you have raised with me regarding the man versus horse event in Brecon and Radnorshire.

Rhodri Glyn Thomas: Yr wyf yn croesawu eich datganiad, eich ymrwymiad i gadw'r ystâd goedwigaeth o fewn perchnogaeth Llywodraeth y Cynulliad a'r ffaith eich bod yn gweld yr ystâd honno fel adnodd eithriadol o werthfawr. Byddai unrhyw un sydd â diddordeb yn yr economi wledig yn croesawu'ch datganiad yn frwd iawn ac yn gwneud hynny yn gyhoeddus.

Cyfeiriaf at ddwy agwedd nad ydynt wedi cael llawer o sylw yn ystod y cwestiynu. Soniasoch am y modd y gall yr ystâd goedwigaeth gyfrannu tuag at ynni adnewyddol, ond onid oes llawer mwy y gellir ei wneud i fynd i'r afael â'r broblem o newid yn yr hinsawdd o ran y defnydd a wneir o'r ystâd honno? Byddwn yn falch o'ch barn ar hynny. Bu i chi gyfeirio at y ddeddfwriaeth sylfaenol sydd yn eich cyfyngu fel Gweinidog o ran yr hyn y gallwch ei wneud â'r ystâd a bu i chi sôn am yr hyn sy'n digwydd gyda'r ddeddfwriaeth sydd yn Nhŷ'r Arglwyddi ar hyn o bryd er mwyn ceisio eich rhyddhau o ran y mater hwn. A fyddai pleidlais 'ie' ar 3 Mawrth yn golygu y byddai gennych llawer mwy o ryddid yn y materion hyn ac y gallech weithredu yn fwy effeithiol fel Gweinidog, er eich bod yn hynod o effeithiol fel y mae, ond y byddai'r ddeddfwriaeth yn caniatáu ichi fod hyd yn oed yn fwy effeithiol yn y modd yr ydych yn goruchwyllo ein coedwigaeth yng Nghymru?

rhoi i chi ar y pwynt hwn am y nifer sy'n ymrwymo i gynllun coetir Glastir, ond mae hwnnw ar ei gamau cyntaf. Y cyfan y gallaf ei ddweud, yn anecdotaid, yw ei fod yn edrych yn ddeniadol i'r ffermwyr hynny sydd wedi edrych ar y cynllun ac sydd â diddordeb yn hyn.

Yng nghyswllt codi ffioedd am ddigwyddiadau yn eich etholaeth, mae cael mynediad cyhoeddus i'r ystâd goetir wedi'i warantu ac mae mynediad cyffredinol i'r cyhoedd wedi cael ei ganiatáu. Gallaf ofyn i'r Comisiwn Coedwigaeth a oes unrhyw gostau'n ymwneud ag unrhyw ddigwyddiadau penodol y mae angen iddo godi ffioedd ar eu cyfer, a byddaf yn gofyn iddo am yr achos rydych chi wedi'i godi â mi ynghylch y digwyddiad dyn yn erbyn ceffyl ym Mrycheiniog a Sir Faesyfed.

Rhodri Glyn Thomas: I welcome your statement, your commitment to keeping the forest estate within Welsh Government ownership and the fact that you see that estate as an extremely valuable asset. Anyone with an interest in the rural economy would welcome your statement enthusiastically and vociferously.

I will refer to two aspects that have not been mentioned much in the questioning. You mentioned that the forest estate could contribute towards renewable energy, but is there not much more that could be done to deal with the problem of climate change in the use that is made of that estate? I would appreciate your opinion on that. You referred to the primary legislation that restricts what you, as a Minister, can do with the estate and you mentioned what is happening with the legislation that is in the House of Lords at present in order to try to untie your hands on that. Would a 'yes' vote on 3 March mean that you would have much more freedom to deal with these matters and that you could operate much more effectively as a Minister, not to say that you are not extremely effective at the moment, but that legislation would permit you to be even more effective in the way that you protect our forestry in Wales?

Elin Jones: Diolch am y sylwadau hynny. Gwnaethoch nodi yn eich cwestiynau fod ein hystâd goedwigaeth yn bwysig i'r economi wledig. Mae'n bwysig nodi'r pwysigrwydd hwnnw yma. Mewn nifer o etholaethau ar hyd a lled Cymru, mae melinau llif yn bodoli ochr yn ochr â'r ystâd goedwig gyhoeddus, ac maent yn cyflogi pobl leol ac yn darparu adnoddau ar gyfer yr economi wledig. Mae'r adnoddau hynny yn cynnwys pren o'r ystâd gyhoeddus ac o goedlannau preifat. Mae rôl y goedwig gyhoeddus a holl goedwigoedd Cymru yn bwysig tu hwnt wrth i ni ystyried sut yr ydym am addasu ac ymateb i newidiadau yn yr hinsawdd.

Elin Jones: Thank you for those comments. You noted in your questions that our forest estate is important to the rural economy. It is crucial that we note that importance here. In many constituencies across Wales, sawmills have been built alongside the public forest estate, and they employ local people and provide resources for the rural economy. Those resources include wood from the public estate and private woodlands. The role played by the public forest estate and all forests in Wales is extremely important as we consider how to adapt and respond to climate change.

3.50 p.m.

Yr wyf wedi cyfeirio sawl gwaith yn benodol at y potensial i gynhyrchu ynni adnewyddol o'r tir hwn, ond mae rôl y coedwigoedd o ran llyncu carbon hefyd yn hollbwysig er mwyn lleihau ein hallyriadau nwyon tŷ gwydr fel gwlad, a dyna pam yr wyf wedi sefydlu cynllun i blannu coedwigaeth newydd ar dir ffermio fel rhan o Glastir.

I have referred specifically several times to the potential for the creation of renewable energy on this land, but the role played by forests in terms of carbon sequestration is also essential in order to reduce our greenhouse gas emissions as a country, and that is why I have established a scheme as part of Glastir to plant new forestry on farmland.

Mae'n bwysig hefyd gofio bod rhannau helaeth o'r ystâd gyhoeddus yn cynnwys coed wedi'u plannu ar diroedd lle na ddylai coed fod wedi cael eu plannu, o ran y gofynion sydd gennym bellach fel cymdeithas. Ni fyddwn yn ail-blannu coed yn y dyfodol ar ôl eu torri yn rhai o'r mannau hyn. Yr wyf yn meddwl yn benodol am y tir mawn yn yr ucheldir, lle mae cynnwys carbon o fewn y tir yn bwysicach na phlannu coed yno.

It is also important to remember that on large parts of the public estate there are trees that have been planted on land where trees should not have been planted, according to the requirements of today's society. We will not replant trees in those areas after they have been cut down. I am thinking specifically of peat bogs in the uplands, where the retention of carbon in the ground is more important than the planting of trees there.

O ran y grymoedd deddfwriaethol sydd gan y Llywodraeth a'r Cynulliad, er mwyn sicrhau grym i weithredu'n wahanol drwy'r Comisiwn Coedwigaeth ac ar dir cyhoeddus, mae angen gwelliant arnom i'r Mesur Cyrff Cyhoeddus. Byddai newid yng ngrymoedd y Cynulliad yn caniatáu inni ddeddfu ar goedwigaeth heb orfod gofyn am welliant mewn Mesur sy'n mynd drwy San Steffan. Ar hyn o bryd, yr wyf yn Weinidog sy'n gorfod gweithredu o dan y pwerau deddfwriaethol sydd gennym, ond gobeithiaf y bydd y pwerau hynny'n newid maes o law.

On the legislative powers of the Government and the Assembly, in order to gain the power to operate differently through the Forestry Commission and on public land, we need an amendment to the Public Bodies Bill. A change in the powers of the Assembly would permit us to legislate on forestry without having to ask for an amendment to a Bill that is going through Westminster. At the moment, I am a Minister who has to operate within the legislative powers that we have, but I hope that those powers are soon to change.

Andrew R.T. Davies: Thank you for your statement, Minister, which I find to be a statement of contradictions. It has been brought forward today because of the announcement on forestry in England and the intention to sell about 18 per cent of the Forestry Commission's land. We must bear that figure in mind, as we are discussing 18 per cent, not the whole estate. There has been a reconfiguration of the forestry estate for many years—in Wales and England—and it is interesting to note that people who are now jumping up and down about this remained quiet while various other Governments undertook similar realignments of the estate over the last decade or so.

I wish to seek some clarification from the Minister regarding her statement. In one paragraph she talks about public ownership, while in another she talks about privately owned forests that could well be better suited to public ownership. I wish to understand how she envisages taking that forward; is she or the Government going to make money available to the Forestry Commission to actively participate in the purchase of land that is privately owned, or is there another scenario that those words sought to convey?

I would also like to know more about the strategy pursued by the Forestry Commission in recent years when money was not made available by the Welsh Assembly Government. Any investment that the commission wished to make had to be self-financing, which means that it had to sell assets that it already owned to re-invest in the expansion or creation of public rights of way. Is the Minister now deviating from that policy by saying that there will not be a sell-off to re-invest, and will she be making new money available so that the estate and the enterprise can become more dynamic, as she put it? The leader of the Liberal Democrats tried to gain an understanding of what this dynamic management and structure would mean.

All of us who have lived in the countryside have seen the Forestry Commission at its best

Andrew R.T. Davies: Diolch i chi am eich datganiad, Weinidog. Roeddwn yn teimlo eich bod yn gwrthddweud eich hun yn eich datganiad. Cafodd ei gyflwyno heddiw oherwydd y cyhoeddiad am goedwigaeth yn Lloegr a'r bwriad i werthu oddeutu 18 y cant o dir y Comisiwn Coedwigaeth. Rhaid i ni gofio'r ffigur hwnnw, gan ein bod yn trafod 18 y cant nid yr ystâd i gyd. Mae'r ystâd goedwigaeth wedi cael ei had-drefnu ers nifer o flynyddoedd—yng Nghymru ac yn Lloegr—ac mae'n ddi-ddorol nodi bod pobl sydd nawr yn neidio i fyny ac i lawr am hyn wedi aros yn dawel tra roedd Llywodraethau amrywiol eraill wedi aildrefnu'r ystâd mewn ffordd debyg dros oddeutu'r degawd diwethaf.

Hoffwn gael rhywfaint o eglurhad gan y Gweinidog ynghylch ei datganiad. Mewn un paragraff mae hi'n siarad am berchnogaeth gyhoeddus, ond mewn paragraff arall mae hi'n siarad am goedwigaeth o dan berchnogaeth breifat a fyddai'n fwy addas i fod o dan berchnogaeth gyhoeddus. Hoffwn wybod sut y mae'n rhagweld mynd â hyn rhagddo; a yw hi neu'r Llywodraeth am ddarparu arian i'r Comisiwn Coedwigaeth er mwyn cymryd rhan weithredol yn y gwaith o brynu tir sydd o dan berchnogaeth breifat, neu a oes sefyllfa arall roedd y geiriau hynny'n ceisio ei chyfleu?

Hoffwn wybod rhagor hefyd am y strategaeth sydd wedi cael ei dilyn gan y Comisiwn Coedwigaeth dros y blynyddoedd diweddar pan nad oedd arian ar gael gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Roedd yn rhaid i unrhyw fuddsoddiad roedd y comisiwn yn dymuno ei wneud fod yn hunangyllidol, sy'n golygu ei fod yn rhaid iddo werthu asedau roedd eisoes yn berchen arnynt i ail-fuddsoddi mewn ehangu neu greu hawliau tramwy cyhoeddus. A yw'r Gweinidog nawr yn gwyrto oddi wrth y polisi hwnnw drwy ddweud na fydd tir yn cael ei werthu i ail-fuddsoddi, ac a fydd yn darparu arian newydd er mwyn i'r ystâd a'r fenter allu bod yn fwy deinamig, i ddefnyddio ei geiriau hi? Ceisiodd arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol gael dealltwriaeth o'r hyn y byddai'r strwythur a'r rheolaeth ddeinamig hyn ei olygu.

Mae pawb ohonom sydd wedi byw yng nghefn gwlad wedi gweld y Comisiwn

and, sadly, at its worst. The private and voluntary sectors have a critical role in managing and developing woodlands in Wales. An argument seems to be developing that the only good management of woodland is public management. That is not the case, as there needs to be a holistic approach to developing Welsh woodland. I hope that the Minister will sign up to the fact that the private sector has a vital role to play in developing sustainable woodland in Wales.

Elin Jones: First, I will clarify for you that this statement is completely different to that on the policy intention of DEFRA Ministers. This statement confirms that the ownership of the national forest in Wales is in the hands of the public and the people of Wales. There is a consultation on a deliberate policy of wholesale transfer of ownership in England, which is very different to what I have outlined today. I suggest that you read the statement again.

To alleviate any concerns that you may have regarding how we would purchase new woodland for the public estate, if the opportunity were to avail itself to us, I remind you that Welsh Ministers no longer have compulsory purchase powers for the creation of forestry. However, at times in Wales, as is currently the case, there are opportunities to purchase woodland, and I want the Forestry Commission to be looking proactively on our behalf, as a Government, at what opportunities there are in Wales to purchase woodland that may offer more of a public benefit to meet the outlined objectives. No further public money will be made available to the Forestry Commission for that purpose, but, as I have said, I want the forest estate and land to create a greater return for the Welsh taxpayer and to look at ways of generating further economic return from the many potential uses of this land. The receipts that the Welsh Government will be receiving for using the public estate for renewable energy and wind power are a new financial return for the Welsh taxpayer. I have outlined the potential for seeking additional funding for the public purse from small-scale hydropower generation.

Coedwigaeth ar ei orau ac, yn anffodus, ar ei waethaf. Mae gan y sectorau preifat a gwirfoddol swyddogaeth hollbwysig o ran rheoli a datblygu coetiroedd yng Nghymru. Mae'n ymddangos bod dadl yn datblygu mai rheolaeth gyhoeddus yw'r unig reolaeth dda ar gyfer coetiroedd. Nid yw hynny'n wir, oherwydd mae angen cael dull gweithredu cyfannol i ddatblygu coetir yng Nghymru. Rwyf yn gobeithio y bydd y Gweinidog yn ymrwymo i'r ffaith bod gan y sector preifat ran hanfodol i'w chwarae i ddatblygu coetir cynaliadwy yng Nghymru.

Elin Jones: Yn gyntaf, egluraf wrthy ch fod y datganiad hwn yn hollol wahanol i fwriad polisi Gweinidogion DEFRA. Mae'r datganiad hwn yn cadarnhau bod perchnogaeth y goedwig genedlaethol yng Nghymru mewn dwylo cyhoeddus ac yn nwylo pobl Cymru. Yn Lloegr ceir ymgynghoriad ar bolisi bwriadol o drosglwyddo perchnogaeth ar raddfa eang, sy'n wahanol iawn i'r hyn rwyf wedi'i amlinellu heddiw. Rwyf yn awgrymu eich bod yn darllen y datganiad eto.

I liniaru unrhyw bryderon sydd gennych ynghylch sut y byddem yn prynu coetir newydd ar gyfer yr ystâd gyhoeddus, petai'r cyfle ar gael i ni, rwyf yn eich atgoffa nad oes gan Weindogion Cymru bwerau prynu gorfodol mwyach ar gyfer creu coedwigaeth. Fodd bynnag, ar adegau yng Nghymru, fel sy'n digwydd ar hyn o bryd, ceir cyfleoedd i brynu coetir, ac mae arnaf eisiau i'r Comisiwn Coedwigaeth fod yn edrych yn rhagweithiol ar ein rhan, fel Llywodraeth, ar ba gyfleoedd sydd ar gael yng Nghymru i brynu coetir a allai gynnig rhagor o fudd i'r cyhoedd i ddiwallu'r amcanion a amlinellwyd. Ni fydd dim arian cyhoeddus pellach yn cael ei ddarparu i'r Comisiwn Coedwigaeth ar gyfer y diben hwnnw, ond, fel rwyf wedi'i ddweud, mae arnaf eisiau i ystâd a thir y goedwig greu rhagor o elw i drethdalwyr Cymru ac edrych ar ffyrdd o gynhyrchu rhagor o elw economaidd o nifer o'r ffyrdd posibl o ddefnyddio'r tir hwn. Bydd y derbyniadau a gaiff Llywodraeth Cymru dwy ddefnyddio'r ystâd gyhoeddus ar gyfer ynni adnewyddadwy a phŵer gwynt yn elw ariannol newydd i drethdalwyr Cymru. Rwyf wedi amlinellu'r potensial ar gyfer ceisio cael cyllid ychwanegol i'r pwrs

cyhoeddus drwy gynhyrchu pŵer dŵr ar raddfa fach.

The majority of woodland in Wales is not in public ownership—around 40 per cent of woodland in Wales is in public ownership. The private sector is already a significant player as regards employment opportunities and investing in woodland in Wales. In fact, 90 per cent of the operational activity of the Forestry Commission on our public estate is currently carried out by private contractors and the private sector. As I said in my answer to Rhodri Glyn Thomas, the forest estate and its timber is a hugely important factor in allowing small, family-run sawmills to continue as important businesses in areas throughout Wales. Therefore, there is a role for the private sector, as there has been over the years. There is an increasing role for the not-for-profit sector in seeking to manage smaller areas of woodland in local communities, but there remains a role for the public sector and for the Assembly Government in the ownership and management of the Welsh woodland estate.

Brian Gibbons: Thank you, Minister, for your timely statement. The leader of the Liberal Democrats may have struggled with quantities, but there is no doubt that the big message from this is that the Welsh Assembly Government will not go down the road of selling off public assets as we are seeing her party doing at Westminster, ably abetted by Andrew R.T. Davies's party, who would almost certainly have the auctioneer's gavel suspended, given half an opportunity.

4.00 p.m.

I would be grateful for some further clarification in relation to a couple of points that you made in your statement. You mentioned the sudden oak death epidemic that is extensive in south Wales. Indeed, it is extensive in Afan forest park around Afan Argoed in my own constituency of Aberavon, which is one of the areas most severely affected by the outbreak of sudden oak death disease. My understanding is that there will be fairly extensive larch felling as a consequence over the next three to six

Nid yw'r rhan fwyaf o goetir yng Nghymru o dan berchnogaeth gyhoeddus—mae tua 40 y cant o'r coetir yng Nghymru o dan berchnogaeth gyhoeddus. Mae'r sector preifat eisoes yn chwarae rhan sylweddol o ran cyfleoedd cyflogaeth a buddsoddi mewn coetir yng Nghymru. A dweud y gwir mae 90 y cant o weithgarwch gweithredol y Comisiwn Coedwigaeth ar ein hystâd gyhoeddus yn cael ei wneud gan gcontractwyr preifat ar hyn o bryd. Fel y dywedais yn fy ateb i Rhodri Glyn Thomas, mae'r ystâd goedwig a'i phren yn ffactor eithriadol o bwysig o ran galluogi melinau llif bach sy'n cael eu rhedeg gan deuluoedd i fwrw ymlaen fel busnesau pwysig mewn ardaloedd ledled Cymru. Felly mae swyddogaeth i'r sector preifat, fel y bu dros y blynyddoedd. Ceir swyddogaeth gynyddol ar gyfer y sector di-elw i geisio rheoli ardaloedd llai o goetir mewn cymunedau lleol, ond mae swyddogaeth yn dal i fodoli i'r sector cyhoeddus ac i Lywodraeth y Cynulliad o ran perchnogaeth a rheolaeth ystâd goetir Cymru.

Brian Gibbons: Diolch i chi, Weinidog, am eich datganiad amserol. Efallai fod arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol wedi cael trafferthion â niferoedd, ond nid oes dim amheuaeth mai'r neges fawr o hyn yw na fydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn dilyn y trywydd o werthu asedau cyhoeddus fel yr ydym yn gweld ei phlaid hi yn ei wneud yn San Steffan, gyda chymorth parod plaid Andrew R.T. Davies a fyddai bron yn sicr wedi bod â morthwyl yr arwerthwr yn barod i'w daro petai'n cael hanner cyfle.

Byddwn yn ddiolchgar am esboniad pellach mewn perthynas â chwpl o bwyntiau roeddech chi wedi'u gwneud yn eich datganiad. Roeddech wedi sôn am yr epidemig o farwolaeth sydyn y deri sy'n bodoli ar raddfa fawr yn ne Cymru. A dweud y gwir mae'n bodoli ar raddfa fawr ym mharc coedwig Afan o amgylch Afan Argoed yn fy etholaeth Aberafan, sef un o'r ardaloedd yr effeithiwyd arni waethaf gan yr achosion o farwolaeth sydyn y deri. Caf ar ddeall y bydd hyn yn arwain at gwympo coed llarwydd ar

months. The areas where the trees are being felled will need to be closed to the public, for reasons of safety, but would you agree that there is an important message to send out that our forests are open for business, even in areas where sudden oak death is in epidemic form, and that people are welcome to continue to use those forests? Afan forest park is an important economic driver of regeneration in my constituency, and if people were to feel that they were not welcome there, that would be a negative message. I agree that people visiting the park need to carry out appropriate biohygiene and biosecurity measures when they leave the park, so as not to transport possible sources of infection, but those requirements are not extensive, and can easily be accommodated as long as a good education programme is put in place, linked to the message of continuing to use those parks.

William Graham mentioned the importance of regrowth of the forests, and as larch trees are felled as a consequence of sudden oak death, they will have to be replaced, hopefully in the not-too-distant future. However, I would make a strong appeal that, as part of that replanting, there is an engagement exercise with the local population. As William Graham said, people have clear preferences for certain types of trees, but communities also have strong views about intrusive forestry developments. Certainly in my constituency, there has not been adequate management of the forest, and many communities feel that the forests have become too intrusive as regards local public amenities. Public engagement is, therefore, important.

My final point deals with further options for use of the forest. You mentioned in your statement the use of Welsh products for renewable energy, but of course there is a clear opportunity to use Welsh forests for sustainable and renewable construction. The Forestry Commission has missed a major opportunity by not partnering more effectively with organisations that want to develop Welsh wood for such purposes. Indeed, I was at a meeting yesterday

raddfa weddol fawr dros y tri i chwe mis nesaf. Bydd angen cau'r ardaloedd lle caiff y coed eu cwmpo i'r cyhoedd, am resymau diogelwch, ond a fydddech yn cytuno bod neges bwysig i'w chyfleu bod ein coedwigoedd ar agor am fusnes, hyd yn oed mewn ardaloedd lle mae marwolaeth sydyn y deri yn epidemig, a bod croeso i bobl barhau i ddefnyddio'r coedwigoedd hynny? Mae parc coedwig Afan yn sbardun economaidd pwysig ar gyfer adfywio yn fy etholaeth, a phetai pobl yn teimlo nad oedd croeso iddynt yno, byddai honno'n neges negyddol. Rwyf yn cytuno bod angen i bobl sy'n ymweld â'r parc gyflawni mesurau biohyllendid a bioddiogelwch priodol pan fyddant yn gadael y parc, er mwyn peidio â chludo ffynonellau posibl o'r haint, ond nid yw'r gofynion hynny'n helaeth ac mae modd eu cyflawni'n hawdd ar yr amod bod gennych raglen addysg dda ar waith, wedi'i chysylltu â'r neges o barhau i ddefnyddio'r parciau hynny.

Soniodd William Graham am bwysigrwydd aildyfu'r coedwigoedd, ac oherwydd bydd coed llarwydd yn cael eu cwmpo o ganlyniad i farwolaeth sydyn y deri, bydd yn rhaid eu disodli, gobeithio yn y dyfodol agos. Fodd bynnag byddwn yn apelio'n gryf, fel rhan o'r ailblannu hwnnw, bod ymarfer ymgysylltu'n cael ei gynnal â'r boblogaeth leol. Fel y dywedodd William Graham, mae pobl yn ffafrio mathau penodol o goed yn glir, ond mae gan gymunedau hefyd safbwyntiau cryf am ddatblygiadau coedwigaeth ymwithiol. Yn sicr yn fy etholaeth, nid yw'r goedwig wedi cael ei rheoli'n ddigonol, ac mae nifer o gymunedau'n teimlo bod y coedwigoedd wedi dod yn rhy ymwithiol yng nghyswllt amwynderau cyhoeddus lleol. Mae ymgysylltu â'r cyhoedd yn bwysig felly.

Mae fy mhwynt olaf yn ymwneud â rhagor o ddewisiadau ar gyfer defnyddio'r goedwig. Roeddech wedi sôn yn eich datganiad am ddefnyddio cynnyrch Cymreig ar gyfer ynni adnewyddadwy, ond wrth gwrs ceir cyfle clir i ddefnyddio coedwigoedd Cymru ar gyfer adeiladu cynaliadwy ac adnewyddadwy. Mae'r Comisiwn Coedwigaeth wedi colli cyfle mawr drwy beidio â llunio partneriaethau mwy effeithiol gyda sefydliadau sydd am ddatblygu pren Cymru

afternoon sponsored by the construction industry at which the Deputy Minister for Science, Innovation and Skills spoke, predominantly about cutting carbon in the construction industry. Missed opportunities for developing sustainable construction and using Welsh wood for those purposes are regrettable. It is sad that the greatest use being made of our timber is across the border in England, and that we have missed, in the first round, an opportunity to take a lead. Hopefully, as part of a more dynamic management of the Forestry Commission and the forestry estate in Wales, we will avoid repeating that mistake, and will be much more active in using Welsh forests for sustainable—

The Presiding Officer: Order. I would not want you to get lost in those forests, Brian.

Elin Jones: Thank you, Brian, for those questions. You started by reminding us all of the advent of sudden oak death, and its impact on some of the forests in south and mid Wales. The fact that 40 per cent of Welsh woodland is in public ownership has allowed us to react quickly to the advent of sudden oak death and to instigate an almost immediate start to a felling programme to remove the threat of this disease spreading any further. I can give a clear assurance that public access to these forests is not denied. There is clear signage in affected forests drawing the public's attention to the fact that the disease is present, and that people need to ensure that they take the necessary biosecurity measures in entering and leaving those forests. However, access to these forests is, on the whole, unaltered as a result of seeking to manage and eradicate this disease.

As areas of public woodland are felled, the Forestry Commission needs to consult with local communities in designing any replanting. It currently does that, and it will need to do that in your case and in areas that are seeing a sudden felling of trees in order to tackle this disease. Therefore, I can give you that commitment.

at ddibenion o'r fath. A dweud y gwir, roeddwn mewn cyfarfod brynhawn ddoe a oedd wedi'i noddi gan y diwydiant adeiladu lle siaradodd y Dirprwy Weinidog dros Wyddoniaeth, Arloesi a Sgiliau, am dorri carbon yn y diwydiant adeiladu gan fwyaf. Mae'n anffodus bod cyfleoedd wedi cael eu colli ar gyfer datblygu adeiladu cynaliadwy a defnyddio pren Cymru at y dibenion hynny. Mae'n anffodus mai ar draws y ffin yn Lloegr caiff y rhan fwyaf o'n pren ei ddefnyddio, a'n bod wedi colli cyfle, yn y rownd gyntaf, i gymryd yr awenau. Gobeithio, wrth reoli'r Comisiwn Coedwigaeth a'r ystâd goedwig yng Nghymru yn fwy deinamig, byddwn yn osgoi ailadrodd y camgymeriad hwnnw a byddwn yn fwy gweithredol o lawer wrth ddefnyddio coedwigoedd Cymru ar gyfer—

Y Llywydd: Trefn. Ni fyddwn am i chi fod ar goll yn y goedwig, Brian.

Elin Jones: Diolch i chi Brian, am y cwestiynau hynny. Roeddech wedi dechrau drwy ein hatgoffa i gyd am farwolaeth sydyn y deri, a'i heffaith ar rai o'r coedwigoedd yn ne a chanolbarth Cymru. Mae'r ffaith bod 40 y cant o goetir Cymru o dan berchnogaeth gyhoeddus wedi golygu bod modd i ni adweithio'n gyflym i'r achosion o farwolaeth sydyn y deri a dechrau rhaglen gwympto bron ar unwaith i gael gwared â'r bygythiad o'r clefyd hwn rhag lledaenu ymhellach. Gallaf roi sicrwydd clir na wrthodir mynediad i'r cyhoedd i'r coedwigoedd hyn. Ceir arwyddion clir yn y coedwigoedd yr effeithir arnynt yn tynnu sylw'r cyhoedd at y ffaith bod y clefyd yno, a bod angen i bobl sicrhau eu bod yn cymryd y camau bioddiogelwch angenrheidiol wrth ddod i mewn a gadael y coedwigoedd hynny. Fodd bynnag, ar y cyfan, nid oes newid i'r mynediad i'r coedwigoedd hyn, o ganlyniad i geisio rheoli a dileu'r clefyd hwn.

Wrth i ardaloedd o goetir cyhoeddus gael eu cwympto, mae angen i'r Comisiwn Coedwigaeth ymgynghori â chymunedau lleol wrth ddylunio unrhyw waith ailblannu. Mae'n gwneud hynny ar hyn o bryd a bydd arno angen gwneud hynny yn eich achos chi ac mewn ardaloedd sy'n gweld coed yn cael eu cwympto'n sydyn er mwyn mynd i'r afael â'r clefyd hwn. Felly, gallaf roi'r ymrwymiad hwnnw i chi.

Finally, with regard to the dynamic management of the Welsh woodland estate, you make a clear point in needing to ensure that all economic opportunities are investigated and, hopefully, brought into fruition, so that our timber assets in Wales can be put to greater use in the future. The role of timber in sustainable construction is now an identified area of growth, so by looking at partnerships and joint ventures between the private construction industry and the Welsh woodland estate, we can seek to maximise that economic potential, in the way that we seek to dynamically manage Welsh woodland into the future.

Darren Millar: Thank you, Minister, for your statement. You reminded everyone here today that 60 per cent of Welsh woodland and forests are already privately owned and managed. Llandegla forest in my constituency, which I think you have visited in the past, is an excellent example of a forest that is managed extremely well—by UPM Tilhill—and delivers the recreational, environmental and economic return to the local community that we would all want to see from the publicly owned forests as well.

I want to ask you some direct questions regarding your reference to projects and opportunities to generate energy from forests, particularly with regard to renewables. Large parts of the forestry area in Wales are already strategic search areas for wind power, and it concerns me that we may be exploiting even more of those opportunities to develop wind power, while ignoring the communities that are in and around Welsh forests. While we must make an economic return on forestry, I think that some of the energy schemes will have to be considered seriously, and the impact on local communities given more credence and recognition by Ministers as we move forward. Therefore, what are you doing to ensure that the views of local people will be taken into account with this shift in policy?

You did not refer to one of the other very important environmental benefits of forests,

Yn olaf, yng nghyswllt rheoli ystâd goetir Cymru yn ddeinamig, rydych yn gwneud pwynt clir ynghylch bod angen sicrhau yr ymchwiler i'r holl gyfleoedd economaidd a, gobeithio, sicrhau eu bod yn gallu dwyn ffrwyth, er mwyn gallu defnyddio ein hasedau pren yng Nghymru yn well yn y dyfodol. Mae defnyddio pren mewn adeiladu cynaliadwy nawr yn faes twf a gydnabyddir, felly wrth edrych ar bartneriaethau a mentrau ar y cyd rhwng y diwydiant adeiladu preifat ac ystâd goetir Cymru, gallwn geisio cynyddu'r potensial economaidd hwnnw, yn y ffordd rydym yn ceisio rheoli coetir Cymru yn ddeinamig yn y dyfodol.

Darren Millar: Diolch i chi, Weinidog, am eich datganiad. Roeddech wedi atgoffa pawb yma heddiw bod 60 y cant o goetir a choedwigoedd Cymru eisoes o dan berchnogaeth a rheolaeth breifat. Mae coedwig Llandegla yn fy etholaeth, credaf i chi fod yno yn y gorffennol, yn enghraifft wych o goedwig sy'n cael ei rheoli'n arbennig o dda—gan UPM Tilhill—ac sy'n darparu'r budd hamdden, amgylcheddol ac economaidd i'r gymuned leol y byddai arnom i gyd eisiau ei weld gan goedwigoedd o dan berchnogaeth gyhoeddus hefyd.

Mae arnaf eisiau gofyn rhai cwestiynau uniongyrchol i chi ynghylch eich cyfeiriad at brosiectau a chyfleoedd i gynhyrchu ynni o goedwigoedd, yn enwedig wrth ystyried ynni adnewyddadwy. Mae rhannau mawr o'r ardal goedwigaeth yng Nghymru eisoes yn ardaloedd chwilio strategol ar gyfer pŵer gwynt, ac mae'n fy mhoeni ein bod efallai'n defnyddio hyd yn oed rhagor o'r cyfleoedd hynny i ddatblygu pŵer gwynt, gan anwybyddu'r cymunedau sydd yng nghoedwigoedd Cymru ac o'u hamgylch. Er ei bod yn rhaid i ni gael budd economaidd o goedwigaeth, rwyf yn meddwl y bydd yn rhaid ystyried rhai o'r cynlluniau ynni o ddifrif, a rhaid i Weinidogion roi rhagor o goel a chydabyddiaeth i'r effaith ar gymunedau lleol wrth i ni symud ymlaen. Felly, beth ydych yn ei wneud i sicrhau y bydd safbwyntiau pobl leol yn cael eu hystyried gyda'r newid hwn mewn polisi?

Nid oeddech wedi cyfeirio at un o fanteision amgylcheddol pwysig iawn eraill

which is that they can take a lot of water out of the ground and help to prevent and mitigate flooding. Large parts of my constituency are at risk of flooding, and if you are looking to expand the size of the forests or to create new woodlands in Wales, I would encourage you to look at doing so in flood-risk areas in order to have a positive impact on flood-risk management in those areas.

4.10 p.m.

Finally, how will the proposed, or actual, merger of the Countryside Council for Wales, Environment Agency Wales and Forestry Commission Wales impact on some of these aims and objectives?

Elin Jones: I visited the Llandegla forest and the mountain bike centre there on a very miserable Thursday morning. I was amazed at how many people went mountain biking on such a miserable Thursday morning in February; but there you go. On the renewable energy potential of the Welsh national forest estate, I have alluded to looking at the potential of developing hydroelectric power generation and, possibly, further community small-scale wind generation. The area of work, the tendering process and the agreements with companies to develop the planning applications on the strategic site areas within technical advice note 8 is currently well advanced. Those agreements are in place, and the Welsh taxpayer will benefit from a revenue stream from those agreements. However, as I have outlined, I see the future in looking towards maximising on hydroelectric and, possibly, some community-owned wind developments.

You are right to point to the role that current or newly planted woodland can have in the management of water and in alleviating flood risk. My 'Better Woodland for Wales' strategy clearly indicates that Welsh woodland has a role to play in this, and we need to ensure that our planning of future woodland is in line with some of the objectives that we need to meet in terms of flood risk alleviation.

coedwigoedd, sef eu bod yn gallu cymryd llawer o ddŵr o'r tir a helpu i atal a lliniaru llifogydd. Mae rhannau mawr o'm hetholaeth mewn perygl o lifogydd, ac os ydych yn edrych ar ehangu maint coedwigoedd neu greu coetiroedd newydd yng Nghymru, byddwn yn eich annog i edrych ar wneud hynny mewn ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd er mwyn cael effaith gadarnhaol ar reoli'r perygl o lifogydd yn yr ardaloedd hynny.

Yn olaf, sut y bydd y cynnig, neu'r ffaith, eich bod am uno Cyngor Cefn Gwlad Cymru, Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru a Chomisiwn Coedwigaeth Cymru yn effeithio ar rai o'r nodau a'r amcanion hyn?

Elin Jones: Ymwelais â choedwig Llandegla a'r ganolfan beicio mynydd yno ar fore Iau diflas iawn. Cefais fy syfrdanu gan faint o bobl oedd yn beicio mynydd ar fore Iau mor ddiflas ym mis Chwefror; ond dyna chi. O ran potensial ynni adnewyddadwy ystâd goedwig genedlaethol Cymru, rwyf wedi cyfeirio at edrych ar botensial datblygu cynhyrchu pŵer dwr ac, o bosibl, cynhyrchu gwynt cymunedol ymhellach ar raddfa fach. Mae'r maes gwaith, y broses tendro a'r cytundebau gyda chwmnïau i ddatblygu'r ceisiadau cynllunio ar yr ardaloedd safle strategol yn nodyn cyngor technegol 8 yn mynd rhagddynt yn dda ar hyn o bryd. Mae'r trefniadau hynny mewn lle, a bydd trethdalwyr Cymru yn elwa o ffrwd refeniw o'r cytundebau hynny. Fodd bynnag, fel rwyf wedi'i amlinellu, rwyf yn gweld y dyfodol yn edrych tuag at gynyddu trydan dŵr ac, o bosibl, rhai datblygiadau gwynt sy'n berchen i'r gymuned.

Rydych yn iawn i amlygu'r swyddogaeth y gall coetir cyfredol neu goetir sydd newydd ei blannu ei chwarae o ran rheoli dŵr a lliniaru'r perygl o lifogydd. Mae fy strategaeth 'Coetiroedd Gwell i Gymru' yn nodi'n glir bod gan goetir Cymru ran i'w chwarae yn hyn, ac mae arnom angen sicrhau bod ein gwaith i gynllunio coetir i'r dyfodol yn cyd-fynd â rhai o'r amcanion mae angen i ni eu bodloni o ran lliniaru'r perygl o lifogydd.

I correct you in your final point, where you referred to the 'actual' merger of the Countryside Council for Wales, Forestry Commission Wales and Environment Agency Wales. It is a 'proposed' merger that is still being investigated by the Welsh Government and the three organisations. No final decision on a merger has been taken by the Welsh Government.

Mick Bates: Thank you for the statement, Minister. Mostly, I welcome your proposals. However, I would like to start by saying that, for me, it is not so much about who manages our forests, but how they are managed. Much of what I would describe as a little bit of reticence about the way that Forestry Commission Wales has managed forests in the past is related to the fact that we have thousands and thousands of hectares of conifers. The demand to make more of an amenity was critical, but you have sold about 10 per cent of the estate in the last 10 years—it is nothing new to talk about selling the land.

Specifically, I would like to see more commercial direction given by the Government to Forestry Commission Wales. How are you going to monitor and evaluate the commercial operation of Forestry Commission Wales? There is undoubtedly a need for it to have working capital, as part of the problem in the past has been that it could not afford that. I am sure that you are familiar with the criteria for sales, which are on Forestry Commission Wales's website. There is one notable exception from the criteria, on which I would like an answer. Why are we not selling more Forestry Commission Wales land for affordable housing, as has happened in Ceinws in the north of my constituency? We talk much about community benefit from the estate, and that has certainly been overlooked.

Finally, I would like to know the legal position in Wales of the moneys accrued from the rent from windfarms or whatever. Will that money be going directly to the big pot, or will it be used specifically to assist sustainable land management of the Government estate, namely Forestry

Rwyf yn eich cywiro ar eich pwynt olaf pan roeddech yn cyfeirio at uno Cyngor Cefn Gwlad Cymru, Comisiwn Coedwigaeth Cymru ac Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru fel 'ffaith'. Mae Llywodraeth Cymru a'r tri sefydliad yn dal i ymchwilio i 'gynnig' i uno. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi gwneud penderfyniad terfynol ynghylch uno.

Mick Bates: Diolch i chi am y datganiad, Weinidog. Gan fwyaf, rwyf yn croesawu eich cynigion. Fodd bynnag, carwn ddechrau drwy ddweud, i mi, nid yw'n ymwneud cymaint â phwy sy'n rheoli ein coedwigoedd, ond sut y cânt eu rheoli. Mae llawer o'r hyn y byddwn yn ei ddisgrifio fel ychydig o dawedogrwydd am y ffordd y mae Comisiwn Coedwigaeth Cymru wedi rheoli coedwigoedd yn y gorffennol yn ymwneud â'r ffaith bod gennym filoedd a miloedd o hectarau o goed conwydd. Roedd y gofyniad i wneud rhagor o amwynder yn hollbwysig, ond rydych wedi gwerthu oddeutu 10 y cant o'r ystâd dros y 10 mlynedd diwethaf—nid yw siarad am werthu'r tir yn ddim byd newydd.

Yn benodol, hoffwn weld y Llywodraeth yn rhoi rhagor o gyfeiriad masnachol i Gomisiwn Coedwigaeth Cymru. Sut yr ydych yn mynd i fonitro a gwerthuso gweithrediad masnachol Comisiwn Coedwigaeth Cymru? Yn ddiau mae angen iddo gael cyfalaf gweithio, gan mai rhan o'r broblem yn y gorffennol oedd nad modd iddo fforddio hynny. Rwyf yn siŵr eich bod yn gyfarwydd â'r meini prawf ar gyfer gwerthu sydd ar wefan Comisiwn Coedwigaeth Cymru. Ceir un eithriad amlwg o'r meini prawf, yr hoffwn ateb yn ei gylch. Pam nad ydym yn gwerthu rhagor o dir Comisiwn Coedwigaeth Cymru ar gyfer tai fforddiadwy, fel sydd wedi digwydd yng Ngheinws yng ngogledd fy etholaeth? Rydym yn siarad llawer am y budd i'r gymuned o'r ystâd, ac mae hynny'n sicr wedi cael ei esgeuluso.

Yn olaf, carwn wybod sefyllfa gyfreithiol yr arian a geir o'r rhent o ffermydd gwynt neu beth bynnag yng Nghymru. A fydd yr arian hwnnw'n mynd yn uniongyrchol i'r pwrs mawr, neu a fydd yn cael ei ddefnyddio'n benodol i helpu i reoli tir yn gynaliadwy yn ystâd y Llywodraeth, sef tir y Comisiwn

Commission land?

Elin Jones: I can confirm that I want to see Forestry Commission Wales, in its management of the Welsh national forest, looking at the commercial potential that is out there, as a number of people have suggested—whether that is in construction, renewable energy production or in the sale of timber itself—to maximise that commercial activity in order to provide an income stream for the Forestry Commission and the Welsh public purse. That needs to be done in conjunction with consideration for environmental and public access objectives in relation to the forest estate. With regard to any receipts that may accrue subject to planning approval, those that result from TAN 8 agreements with various companies on wind turbines come to the Welsh Government. That is not ring-fenced for any particular use; however, I am sure that you will be heartened to hear that, through the recent discussions on the budget that I had with the Minister for Business and Budget, the moneys that are available to me for land management and for the Glastir scheme have been retained for next year's budget.

Coedwigaeth?

Elin Jones: Gallaf gadarnhau bod arnaf eisiau gweld Comisiwn Coedwigaeth Cymru yn edrych ar y potensial masnachol sydd ar gael wrth iddo reoli coedwig genedlaethol Cymru, fel y mae nifer o bobl wedi awgrymu—boed hynny mewn adeiladu, cynhyrchu ynni adnewyddadwy neu werthu'r pren ei hun—i gynyddu'r gweithgarwch masnachol hwnnw i ddarparu ffrwd incwm i'r Comisiwn Coedwigaeth a'r pwrs cyhoeddus yng Nghymru. Mae angen gwneud hynny ar yr un pryd ag ystyried amcanion amgylcheddol a mynediad i'r cyhoedd yng nghyswllt yr ystâd goedwig. Wrth ystyried unrhyw dderbyniadau a geir yn amodol ar gymeradwyaeth cynllunio, mae'r rheini sy'n deillio o gytundebau TAN 8 gyda chwmnïau amrywiol ar dyrbinau gwynt yn dod i Lywodraeth Cymru. Nid yw hynny wedi'i neilltuo ar gyfer unrhyw ddiben penodol; fodd bynnag, rwyf yn siŵr y byddwch yn falch o glywed, drwy drafodaethau diweddar ar y gyllideb rwyf wedi'u cael gyda'r Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb, bod arian sydd ar gael i mi ar gyfer rheoli tir ac ar gyfer y cynllun Glastir wedi cael ei gadw ar gyfer cyllideb y flwyddyn nesaf.

*Daeth y Dirprwy Lywydd (Rosemary Butler) i'r Gadair am 4.16 p.m.
The Deputy Presiding Officer (Rosemary Butler) took the Chair at 4.16 p.m.*

Dadl ar Lythrennedd Debate on Literacy

The Deputy Presiding Officer: I have selected amendment 1 in the name of Nick Ramsay, and amendments 2, 3 and 4 in the name of Peter Black.

Y Dirprwy Lywydd: Rwyf wedi dethol gwelliant 1 yn enw Nick Ramsay, a gwelliannau 2, 3, a 4 yn enw Peter Black.

Cynnig NDM4646 Jane Hutt

Motion NDM4646 Jane Hutt

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru

To propose that the National Assembly for Wales

1. Yn cytuno bod llythrennedd yn hanfodol i ddysgu ac felly bod gan bob athro yng Nghymru gyfrifoldeb i sicrhau bod eu haddysgu yn helpu pobl ifanc i fod yn gwbl lythrennog;

1. Agrees that literacy is fundamental to learning and therefore every teacher in Wales has a responsibility to ensure that their teaching supports young people to become fully literate;

2. *Yn cytuno bod angen ar frys i godi safonau llythrennedd yng Nghymru fel mater o flaenoriaeth genedlaethol gan gynnwys ymrwymiad gan Lywodraethwyr, arweinwyr ysgolion, Penaethiaid, rhieni a dysgwyr ar draws pob haen o'r byd addysg i gyflawni cynnydd sy'n sylweddol ac yn fesuradwy.*

The Minister for Children, Education and Lifelong Learning (Leighton Andrews): I move the motion.

On 4 May last year, we debated the importance of literacy to the economic and social wellbeing of Wales. The Assembly gave its support to the development of a four-year literacy action plan, which is targeted at primary schools, and focused on raising attainment standards overall. I was pleased to receive cross-party support for the development of an action plan, which involves: raising literacy standards on the basis of a zero tolerance of low levels of literacy; a drive to raise standards in teaching literacy for all practitioners at all levels; continuation and improvement of targeted intervention for all children between the ages of seven and 11 who are falling behind in their reading; better engagement of the family and the wider community in family learning, linked to a support programme to tackle socio-economic disadvantage; and the establishment of a national steering group to provide expertise and leadership at a national level and to champion the implementation of the literacy action plan.

The motion agrees that literacy is fundamental to learning, and therefore every teacher in Wales has a responsibility to ensure that their teaching supports young people in becoming fully literate. It also agrees that there is an urgent need to raise standards of literacy in Wales as a matter of national priority, and that there should be a commitment from all levels of education to achieving measurable and significant gains.

We also know that literacy skills are the gateway to learning and to taking a full and active part in society. Every child deserves the best chance to benefit from the opportunities that go hand in hand with educational achievement, regardless of their

2. *Agrees that there is an urgent need to raise standards of literacy in Wales as a matter of national priority including a commitment from Governors, school leaders, Head Teachers, parents and learners across all levels of education to achieve measurable and significant gains.*

Y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes (Leighton Andrews): Cynigaf yn cynnig.

Ar 4 Mai y llynedd, cawsom ddadl ynghylch pwysigrwydd llythrennedd i les economaidd a chymdeithasol Cymru. Rhoddodd y Cynulliad hwn ei gefnogaeth i ddatblygu cynllun gweithredu llythrennedd pedair blynedd, sydd wedi'i dargedu at ysgolion cynradd, ac yn canolbwyntio ar godi safonau cyrhaeddiad yn gyffredinol. Roeddwn yn falch o gael cefnogaeth drawsbleidiol ar gyfer datblygu cynllun gweithredu, sy'n cynnwys: codi safonau llythrennedd ar sail peidio â goddef lefelau llythrennedd isel; ymgyrch i godi safonau mewn addysgu llythrennedd i bob ymarferydd ar bob lefel; parhau a gwella ymyriadau wedi'u targedu ar gyfer pob plentyn rhwng saith ac 11 oed sy'n disgyn ar ei hôl hi gyda'u darllen; ymgysylltu'r teulu a'r gymuned ehangach yn well mewn dysgu fel teulu, sydd wedi'i gysylltu â rhaglen gefnogaeth i fynd i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol; a sefydlu grŵp llywio cenedlaethol i ddarparu arbenigedd ac arweinyddiaeth ar lefel genedlaethol i hyrwyddo rhoi'r cynllun gweithredu llythrennedd ar waith.

Mae'r cynnig yn cytuno bod llythrennedd yn hanfodol i ddysgu, ac felly mae gan bob athro yng Nghymru gyfrifoldeb i sicrhau bod ei addysgu'n cefnogi pobl ifanc i fod yn gwbl lythrennog. Mae hefyd yn cytuno bod angen ar frys i godi safonau llythrennedd yng Nghymru fel mater o flaenoriaeth genedlaethol, ac y dylid cael ymrwymiad o bob lefel mewn addysg i gyflawni enillion mesuradwy a sylweddol.

Rydym hefyd yn gwybod bod sgiliau llythrennedd yn borth ar gyfer dysgu a chymryd rhan lawn a gweithgar mewn cymdeithas. Mae pob plentyn yn haeddu'r cyfle gorau i elwa o'r cyfleoedd sy'n mynd law yn llaw â chyflawniad addysgol, ni waeth

personal circumstances. That is why I launched the national literacy plan, to promote a new focus on oracy, reading and writing at key stage 2, so that our young people no longer leave primary school without the literacy skills that they need to make progress in secondary school.

We are now all fully in the picture in respect of the results of the Programme for International Student Assessment—PISA—survey in 2009 of pupils aged 15. The PISA results painted a disappointing picture of our performance and progress. I have not hidden from that fact, and I think that colleagues would agree that I have been clear in my view that it is a systemic failure for which we all share responsibility. We need to take difficult decisions and actions to effect a step change in the development of literacy skills. Clearly, we have work to do in Wales to develop young people's reading skills. Too many children are leaving full-time education without confidence and fluency in reading. Learners need to develop advanced reading skills that enable them not only to decode text, but to understand what they have read and to deduce and draw conclusions from the written material.

I am pleased that the 2011-12 budget reflects the Welsh Assembly Government's commitment to secure funding for schools, and in particular to support the teaching of literacy and numeracy. It is right that we have taken the decision to protect those front-line services that impact directly on children—that will ensure that we can honour the commitments that we have made. We want to see the money being used effectively to drive up standards in schools.

I recently chaired the first meeting of the national literacy plan task and finish group, which was set up to provide expertise and leadership at a national level. The group includes Professor Tommy MacKay, who was the inspiration behind the drive to raise standards in West Dunbartonshire in Scotland, in what was one of the most successful programmes. When we debated

beth yw ei amgylchiadau personol. Dyna'r rheswm i mi lansio'r cynllun llythrennedd cenedlaethol, i hyrwyddo ffocws newydd ar lefared, darllen ac ysgrifennu yng nghyfnod allweddol 2, er mwyn sicrhau na fydd ein pobl ifanc yn gadael yr ysgol gynradd mwyach heb y sgiliau llythrennedd sydd eu hangen arnynt i ddatblygu yn yr ysgol uwchradd.

Rydym yn awr i gyd yn gwbl ymwybodol o ganlyniadau arolwg y Rhaglen Ryngwladol Asesu Myfyrwyr—PISA—yn 2009 o ddisgyblion 15 oed. Roedd canlyniadau PISA yn rhoi darlun siomedig o'n perfformiad a'n cynnydd. Nid wyf wedi cuddio oddi wrth y ffaith honno, ac rwyf yn meddwl y byddai cyd-Aelodau'n cytuno fy mod wedi bod yn glir yn fy safbwynt bod hwn yn fethiant systematig yr ydym i gyd yn gyfrifol amdano. Mae arnom angen gwneud penderfyniadau a chymryd camau anodd i sicrhau newid sylweddol yn natblygiad sgiliau llythrennedd. Yn amlwg, mae gennym waith i'w wneud yng Nghymru i ddatblygu sgiliau darllen pobl ifanc. Mae gormod o blant yn gadael addysg amser llawn heb hyder a rhuglder mewn darllen. Mae angen i ddysgwyr ddatblygu sgiliau darllen uwch sy'n eu galluogi nid yn unig i ddehongli testun, ond hefyd deall yr hyn maent wedi'i ddarllen a dod i gasgliadau o'r deunydd ysgrifenedig.

Rwyf yn falch bod cyllideb 2011-12 yn adlewyrchu ymrwymiad Llywodraeth Cynulliad Cymru i sicrhau cyllid ar gyfer ysgolion, ac yn enwedig i gefnogi addysgu llythrennedd a rhifedd. Mae'n iawn ein bod wedi penderfynu diogelu'r gwasanaethau rheng flaen hynny sy'n effeithio'n uniongyrchol ar blant—bydd hynny'n sicrhau ein bod yn gallu anrhydeddu'r ymrwymadau rydym wedi'u gwneud. Mae arnom eisiau gweld yr arian yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol i godi safonau mewn ysgolion.

Yn ddiweddar bŵm yn cadeirio cyfarfod cyntaf grŵp gorchwyl a gorffen y cynllun llythrennedd cenedlaethol, a sefydlwyd i ddarparu arbenigedd ac arweinyddiaeth ar lefel genedlaethol. Mae'r grŵp yn cynnwys yr Athro Tommy MacKay, a oedd yn ysbrydoliaeth y tu ôl i'r ymgyrch i godi safonau yng Ngorllewin Dunbartonshire yn yr Alban, sef un o'r rhaglenni mwyaf

literacy last May, I said that we should look at the example of West Dunbartonshire, and I welcome the fact that other political parties have now caught up with me.

4.20 p.m.

The national literacy plan task and finish group has endorsed my commitment to ensuring that the tracking of progress is rigorous, systematic and robust. I am determined that progress in literacy will be measured. I intend to introduce a consistent means of doing this so that we can measure progress in reading ages accurately. Annual reading assessments, to assess individual progress, will provide teachers with information that will enable them to plan their teaching and provide additional support where children are falling behind in their learning. This is essential if we are to achieve the step change necessary to raise the standards of literacy of all children across the full range of ability.

Our school effectiveness framework is our overarching approach to transforming educational standards and provision in schools over the next decade. As part of that, we are currently piloting professional learning communities within, between and across schools. This has meant working with local authorities and, so far, over 800 schools. By the end of March 2011, professional learning communities will be active at each level of our education system, with teachers, schools and local authorities working together with a common aim.

The approach that we are taking also requires the effective use of data. We need to ensure that data are being used effectively in schools so that people are clear about the outcomes that they are achieving. We will also be focusing on the implementation of new professional standards, including strengthened arrangements for performance management and for induction.

We must also bear in mind that young

llwyddiannus. Pan gawsom ddadl am llythrennedd fis Mai diwethaf, dywedais y dylem edrych ar enghraifft Gorllewin Dunbartonshire, ac rwyf yn croesawu'r ffaith bod pleidiau gwleidyddol eraill nawr wedi dal i fyny â mi.

Mae grŵp gorchwyl a gorffen y cynllun llythrennedd cenedlaethol wedi cymeradwyo fy ymrwymiad i sicrhau bod cynnydd yn cael ei olrhain yn drylwyr, yn systematig ac yn gadarn. Rwyf yn benderfynol y bydd cynnydd mewn llythrennedd yn cael ei fesur. Rwyf yn bwriadu cyflwyno ffordd gyson o wneud hyn er mwyn i ni allu mesur cynnydd mewn oedrannau darllen yn gywir. Bydd asesiadau darllen blynyddol, i asesu cynnydd unigolion, yn rhoi'r wybodaeth i athrawon a fydd yn eu galluogi i gynllunio eu haddysgu a darparu cefnogaeth ychwanegol pan fydd plant yn disgyn ar ei hôl hi gyda'u dysgu. Mae hyn yn hanfodol os ydym am gyflawni'r newid sylweddol sydd ei angen i godi safonau llythrennedd pob plentyn ar draws yr ystod lawn o allu.

Ein fframwaith effeithiolrwydd ysgolion yw ein dull gweithredu cyffredinol ar gyfer gweddnewid safonau a darpariaeth addysgol mewn ysgolion dros y degawd nesaf. Fel rhan o hynny, ar hyn o bryd rydym yn treialu cymunedau dysgu proffesiynol mewn ysgolion, rhwng ysgolion ac ar draws ysgolion. Mae hyn wedi golygu gweithio gydag awdurdodau lleol a, hyd yn hyn, dros 800 o ysgolion. Erbyn diwedd mis Mawrth 2011, bydd cymunedau dysgu proffesiynol ar waith ar bob lefel yn ein system addysg, gydag athrawon, ysgolion ac awdurdodau lleol yn gweithio gyda'i gilydd gydag un nod.

Mae'r dull gweithredu rydym yn ei gymryd hefyd yn golygu bod eisiau defnyddio data'n effeithiol. Mae arnom angen sicrhau bod data'n cael ei ddefnyddio'n effeithiol mewn ysgolion er mwyn i bobl fod yn glir am y canlyniadau maent yn eu cyflawni. Byddwn hefyd yn canolbwyntio ar weithredu safonau proffesiynol newydd, gan gynnwys trefniadau cryfach ar gyfer rheoli perfformiad ac ar gyfer anwytho.

Rhaid i ni hefyd gofio bod plant ifanc yn

children spend more time with their families than in school, and we acknowledge the role of parents and families as a child's first educator. Last July, the Deputy Minister for Children launched the Families First pioneers initiative and announced the first tranche of pioneers. They are there to ensure that the search for better, more integrated services is at the heart of our approach to families and their needs.

Having established a focus on literacy from age seven to 11, we will not forget about the literacy and numeracy needs of those aged over 11. We are supporting a range of innovative initiatives to raise standards, such as pilot short course intensive literacy and numeracy programmes in vocational settings. We will continue to provide additional targeted support for those who are not attaining their full potential. We believe that we need to continue with intervention programmes at key stage 3, as the cohort that will sit the next PISA tests in November 2012 is currently in year 9.

Our aim, therefore, is to enable every pupil to achieve functional literacy and numeracy before they leave formal education, if they are capable of doing so. We will be investing to achieve that aim. I hope that, with all parts of the education system working together, we can adopt and achieve a zero-tolerance approach to problems with literacy.

Gwelliant 1 Nick Ramsay

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i ystyried ariannu ysgolion yn uniongyrchol, a fyddai'n rhyddhau adnoddau hanfodol mae modd eu hailgyfeirio i'r rheng flaen i fynd i'r afael ag anllythrennedd.

Paul Davies: I move amendment 1, tabled in the name of my colleague Nick Ramsay, on behalf of the Welsh Conservatives.

I am pleased to be able to take part in this important debate, and I am pleased that the

treulio rhagor o amser gyda'u teuluoedd nag mewn ysgolion, ac rydym yn cydnabod swyddogaeth rhieni a theuluoedd fel addysgwyr cyntaf plentyn. Fis Gorffennaf diwethaf, roedd y Dirprwy Weinidog dros Blant wedi lansio'r fenter arloeswyr Teuluoedd yn Gyntaf a chyhoeddi cyfran gyntaf yr arloeswyr. Maent yno i sicrhau bod chwilio am wasanaethau gwell a mwy integredig wrth galon ein dull gweithredu gyda theuluoedd a'u hanghenion.

Ar ôl sefydlu ffocws ar lythrennedd o saith i 11 oed, ni fyddwn yn anghofio am anghenion llythrennedd a rhifedd y rheini sydd dros 11 oed. Rydym yn cefnogi ystod o fentrau arloesol i godi safonau, fel rhaglenni cyrsiau dwys byr peilot ar lythrennedd a rhifedd mewn lleoliadau galwedigaethol. Byddwn yn parhau i ddarparu cefnogaeth ychwanegol wedi'i thargedu i'r rheini nad ydynt yn cyrraedd eu potensial llawn. Rydym yn credu bod arnom angen bwrw ymlaen gyda rhaglenni ymyriadau yng nghyfnod allweddol 3, gan fod y garfan a fydd y sefyll y profion PISA nesaf ym mis Tachwedd 2012 ym mlwyddyn 9 ar hyn o bryd.

Ein nod, felly, yw galluogi pob disgybl i gyflawni llythrennedd a rhifedd gweithredol cyn iddo adael addysg ffurfiol, os yw'n gallu gwneud hynny. Byddwn yn buddsoddi i gyflawni'r nod hwnnw. Gobeithiaf, gyda phob rhan o'r system addysg yn gweithio gyda'i gilydd, y gallwn fabwysiadu dull gweithredu o beidio â goddef problemau gyda llythrennedd.

Amendment 1 Nick Ramsay

Add as new point at end of motion:

Calls on the Welsh Assembly Government to consider funding schools directly, which would free up essential resources that can be re-directed to the frontline to tackle illiteracy.

Paul Davies: Cynigaf welliant 1, a gyflwynwyd yn enw fy nghyd-Aelod Nick Ramsay, ar ran y Ceidwadwyr Cymreig.

Rwyf yn falch o allu cymryd rhan yn y ddadl bwysig hon, ac rwyf yn falch bod

Assembly Government has brought forward this debate, given the successive reports on international comparisons that have recently been published and that show Wales's slipping educational standards. We must take the PISA results and the Estyn report seriously. It is now imperative that action is taken to prevent a further decline in standards. There is nothing in this motion that I disagree with. Headteachers, teachers, school governors and school leaders have a responsibility to improve literacy, as does the Assembly Government. We cannot underestimate the importance of literacy to the economic and social wellbeing of Wales. We have to compete in a global economy, with an increasing demand for highly skilled employees. A modern country will succeed when its population is well-educated and fully engaged in community life and work. In the last week, we have talked about the school funding gap between England and Wales. I fully accept that funding is not the sole contributing factor to educational performance and standards in our schools. A number of factors can have an effect on standards in schools, such as school autonomy, teacher quality, leadership and management issues.

It is not always about funding, as the PISA results have made absolutely clear. However, in order to tackle illiteracy, resources need to be focused. That is why I believe that if we funded schools directly from the Welsh Assembly Government, we could cut the bureaucracy and reinvest some of those moneys in tackling this serious problem. Too many secondary school children are leaving ill-equipped for the working world. The Estyn report tells us that when pupils transfer from primary school to secondary school, around 40 per cent of them have a reading age that is lower than their actual age. In fact, Her Majesty's Chief Inspector of Education and Training in Wales, Ann Keane, has stated that

'There are still far too many learners of all ages and ability level whose skills are not being developed fully. Schools need to develop literacy and numeracy in all subjects,

Llywodraeth y Cynulliad wedi cyflwyno'r ddatl hon, o gofio'r adroddiadau olynol ar gymariaethau rhyngwladol sydd wedi cael eu cyhoeddi'n ddiweddar ac sy'n dangos bod safonau addysgol Cymru'n llithro. Rhaid i ni gymryd canlyniadau PISA ac adroddiad Estyn o ddifrif. Mae'n hanfodol yn awr bod camau gweithredu'n cael eu cymryd i atal safonau rhag disgyn ymhellach. Nid oes dim byd yn y cynnig hwn rwyf yn anghytuno ag ef. Mae gan benaethiaid, athrawon, llywodraethwyr ysgol ac arweinwyr ysgol gyfrifoldeb i wella llythrennedd, yn yr un modd â Llywodraeth y Cynulliad. Ni allwn danamcangyfrif pwysigrwydd llythrennedd i les economaidd a chymdeithasol Cymru. Rhaid i ni gystadlu mewn economi fyd-eang, lle ceir rhagor o alw am weithwyr sydd â sgiliau da. Bydd gwlad fodern yn llwyddo pan fydd ei phoblogaeth wedi cael addysg dda ac yn cymryd rhan mewn bywyd cymunedol a gwaith. Yn ystod yr wythnos diwethaf, rydym wedi siarad am y bwlch cyllido ysgolion rhwng Cymru a Lloegr. Rwyf yn derbyn yn llawn nad cyllid yw'r unig ffactor sy'n cyfrannu at berfformiad a safonau addysgol yn ein hysgolion. Gall nifer o ffactorau effeithio ar safonau mewn ysgolion, fel ymreolaeth ysgolion, ansawdd yr athrawon, arweinyddiaeth a materion sy'n ymwneud â rheoli.

Nid yw bob tro'n ymwneud ag arian, fel y mae canlyniadau PISA wedi'i wneud yn gwbl glir. Fodd bynnag, er mwyn mynd i'r afael ag anlllythrennedd, mae angen canolbwyntio adnoddau. Dyma pam rwyf yn credu petaem yn ariannu ysgolion yn uniongyrchol o Lywodraeth Cynulliad Cymru, gallem dorri'r fiwrocratiaeth ac ail-fuddsoddi rhywfaint o'r arian hwnnw i fynd i'r afael â'r broblem ddifrifol hon. Mae gormod o blant yn gadael yr ysgol uwchradd yn amharod ar gyfer y byd gwaith. Dywed adroddiad Estyn wrthym pan fydd disgyblion yn mynd o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd fod gan oddeutu 40 y cant ohonynt oed darllen sy'n is na'u hoed go iawn. A dweud y gwir mae Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru, Anne Keane, wedi dweud

'Mae llawer gormod o ddysgwyr o bob oedran a lefel gallu o hyd nad yw eu medrau'n cael eu datblygu'n llawn. Mae angen i ysgolion ddatblygu llythrennedd a

not just in Welsh, English and mathematics, so that pupils are equipped with these essential skills to help enrich their lives and contribute to their employability’.

In response to these reports, a greater focus on teaching skills needs to be prioritised, which I think the Government is suggesting in its motion. I appreciate that teachers are already under terrific strain from the number of assessments imposed on them, as Geraint Davies, head of the NASUWT has claimed. However, given the circumstances in which we find our educational standards, it is essential that teaching standards are looked at. I welcomed the idea of the proposed four-year national literacy programme with the five strands, which the Minister mentioned today, when we discussed it in May last year. However, it is vital that any national literacy programme allows schools the flexibility to tailor it to suit the needs of an individual school. We know that different schools operate in different ways, and if teachers, governors and school leaders are required to improve literacy rates, then they need the flexibility to do that, to allow for decisions to be made in tune with local needs.

Leighton Andrews: I am interested to hear what you say about the need for flexibility for schools. However, do you agree that there should be some kind of national assessment?

Paul Davies: I think that I have made it clear that I agree with the national literacy programme, which we discussed last year. So, yes; I believe that there needs to be an overarching strategy.

One issue that we also discussed last year was how improving literacy rates will generate an improvement in attendance rates. That is essential, because in recent years, we have not seen an improvement in truancy figures; they have been consistently poor. I am sure that by reducing the stigma attached to those who struggle with literacy, we will

rhifedd ym mhob pwnc, nid mewn Cymraeg, Saesneg a mathemateg yn unig, fel bod disgyblion yn dysgu'r medrau hanfodol hyn i gyfoethogi eu bywydau a chyfrannu at eu cyflogadwyedd’.

Mewn ymateb i'r adroddiadau hyn, mae angen rhoi blaenoriaeth i ffocws gwell ar sgiliau dysgu, ac rwyf yn meddwl bod y Llywodraeth yn awgrymu hyn yn ei chynnig. Rwyf yn gwerthfawrogi bod athrawon o dan straen aruthrol yn barod yn sgîl nifer yr asesiadau a roddir arnynt, fel y dywedodd Geraint Davies, pennaeth Cymdeithas Genedlaethol yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawesau. Fodd bynnag, o gofio amgylchiadau ein safonau addysgol, mae'n hollbwysig edrych ar safonau addysgu. Roeddwn yn croesawu'r syniad o'r rhaglen llythrennedd genedlaethol bedair blynedd arfaethedig gyda'r pum haen, y soniodd y Gweinidog amdani heddiw, pan roeddem yn ei thrafod ym mis Mai y llynedd. Fodd bynnag, mae'n hanfodol bod unrhyw raglen llythrennedd genedlaethol yn rhoi'r hyblygrwydd i ysgolion ei theilwra yn ôl anghenion ysgol unigol. Rydym yn gwybod bod ysgolion gwahanol yn gweithio mewn ffyrdd gwahanol, ac os oes eisiau i athrawon, llywodraethwyr ac arweinwyr ysgol wella cyfraddau llythrennedd, yna mae arnynt angen yr hyblygrwydd i wneud hynny, i ganiatáu i wneud penderfyniadau'n unol ag anghenion lleol.

Leighton Andrews: Mae'n ddiddorol clywed yr hyn sydd gennych i'w ddweud am yr angen am hyblygrwydd i ysgolion. Fodd bynnag, a ydych yn cytuno y dylid cael rhyw fath o asesiad cenedlaethol?

Paul Davies: Rwyf yn meddwl i mi ei gwneud yn glir fy mod yn cytuno â'r rhaglen llythrennedd genedlaethol, yr oeddem wedi'i thrafod y llynedd. Felly, ydw; rwyf yn credu bod angen cael strategaeth drosfwaol.

Un mater y bu i ni hefyd ei drafod y llynedd oedd sut y bydd gwella cyfraddau llythrennedd yn gwella cyfraddau presenoldeb. Mae hynny'n hanfodol oherwydd, dros y blynyddoedd diwethaf, nid ydym wedi gweld ffigurau triwantiaeth yn gwella; maent wedi bod yn gyson wael. Rwyf yn siŵr drwy leihau'r stigma sydd ynghlwm

encourage more people to come forward to commit themselves to learning. If we can raise the levels of literacy among Welsh people, it will make a significant difference across the country. If learners develop their skills, they in turn develop the confidence to continue learning and improving. As a result, we upskill the nation.

Eleanor Burnham: Recently, I went to a school—I shall not mention its name, but it is a wonderful junior school—and I was horrified to see what appeared to be a wonderful display of words, all of which were wrongly spelt according to English grammar. I wondered how that helps us with the literacy of our young people.

Paul Davies: As I said earlier, it is important that we remove the stigma surrounding this issue.

The last point I would like to raise is the issue of parental support, which the Minister touched on. If we can ensure that parents, guardians and carers have good literacy levels, they in turn can help children and young people with their basic skills and reading. I would be grateful for the Minister's comments in relation to parents and how the Welsh Assembly Government is supporting parents and encouraging them to take an active role in developing their children's literacy skills. Tackling our literacy problem must be a priority, and it is essential that the Assembly Government focuses its attention on this important issue at every opportunity.

Gwelliant 2 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn nodi bod y canlyniadau PISA wedi dangos mai Cymru sydd â'r safonau llythrennedd gwaethaf o holl ranbarthau'r DU a'u bod wedi dirywio ers 2006.

Gwelliant 3 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y

â'r rheini sy'n ei chael hi'n anodd ymdopi â llythrennedd, byddwn yn annog rhagor o bobl i ddod ymlaen i ymrwymo eu hunain i ddysgu. Os gallwn godi lefelau llythrennedd ymysg pobl Cymru, bydd yn gwneud byd o wahaniaeth ar draws y wlad. Os bydd dysgwyr yn datblygu eu sgiliau, byddant maes o law yn datblygu'r hyder i barhau i ddysgu a gwella. O ganlyniad byddwn yn gwella sgiliau'r genedl.

Eleanor Burnham: Yn ddiweddar, bûm mewn ysgol—ni roddaf enw'r ysgol, ond mae'n ysgol iau wych—a chefais fy nychryn o weld yr hyn a oedd yn ymddangos fel arddangosfa wych o eiriau, yr oeddent i gyd wedi cael eu sillafu'n anghywir yn ôl gramadeg Saesneg. Tybed sut y mae hynny'n ein helpu gyda llythrennedd ein pobl ifanc.

Paul Davies: Fel y dywedais yn gynharach, mae'n bwysig ein bod yn cael gwared â'r stigma sy'n ymwneud â'r mater hwn.

Y pwynt olaf yr hoffwn ei godi yw cefnogaeth rhieni. Soniodd y Gweinidog am hyn. Os gallwn sicrhau bod gan rieni, gwarcheidwaid a gofawyr lefelau llythrennedd da, gallant maes o law helpu plant a phobl ifanc gyda'u sgiliau sylfaenol a'u darllen. Byddwn yn ddiolchgar am sylwadau'r Gweinidog mewn perthynas â rhieni a sut y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cefnogi rhieni ac yn eu hannog i gymryd rhan weithredol yn y gwaith o ddatblygu sgiliau llythrennedd eu plant. Rhaid i fynd i'r afael â'n problem llythrennedd fod yn flaenoriaeth, ac mae'n hanfodol bod Llywodraeth y Cynulliad yn hoelio ei sylw ar y mater pwysig hwn ar bob cyfle.

Amendment 2 Peter Black

Add as new point at end of motion:

Notes that the PISA results showed that Wales had the worst standards of literacy of any of the UK regions and has declined since 2006.

Amendment 3 Peter Black

Add as new point at end of motion:

cynnig:

Yn credu bod bwlch cyllido o £604 y disgybl wedi cyfrannu at lefel llythrennedd is yng Nghymru.

Believes that a spending gap of £604 per pupil has contributed to a lower level of literacy in Wales.

Gwelliant 4 Peter Black

Amendment 4 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Add as new point at end of motion:

Yn credu bod cysylltiad rhwng amddifadedd a lefelau llythrennedd is ac yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i weithredu premiwm disgybl newydd i fynd i'r afael â hyn.

Believes that there is a link between deprivation and lower levels of literacy and calls on the Welsh Assembly Government to implement a pupil premium to address this.

Jenny Randerson: I move amendments 2, 3 and 4.

Jenny Randerson: Cynigaf welliannau 2, 3 a 4.

I find the wording of this motion pretty astonishing. We are used to having motions in which the Government congratulates itself for its achievements. Here we have a motion that puts a responsibility on teachers, headteachers, school leavers, governors, parents and even the pupils themselves, but it does not mention the Government. I wonder if this could be connected with the fact that the news has all been bad lately. That is why the Welsh Assembly Government has written itself out of this motion. To put it another way: effectively, it is blaming all of those categories of people and not blaming the Government itself. I am sure that teachers, parents and governors will be extremely concerned by this attempt by the Government to duck responsibility.

Mae geiriau'r cynnig hwn yn fy syfrdanu. Rydym wedi arfer cael cynigion lle bydd y Llywodraeth yn llongyfarch ei hun am ei llwyddiannau. Yma mae gennym gynnig sy'n rhoi cyfrifoldeb ar athrawon, penaethiaid, y rheini sy'n gadael ysgol, llywodraethwyr, rhieni a hyd yn oed y disgyblion eu hunain, ond nid yw'n sôn am y Llywodraeth. Tybed a allai hyn fod yn gysylltiedig â'r ffaith bod y newyddion i gyd wedi bod yn ddrwg yn ddiweddar. Dyna pam mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi ysgrifennu ei hun allan o'r cynnig hwn. I'w roi mewn ffordd arall: i bob pwrpas, mae'n rhoi'r bai ar yr holl gategoriâu hynny o bobl ac nid yw'n rhoi'r bai ar y Llywodraeth ei hun. Rwyf yn siŵr y bydd yr ymgais hon gan y Llywodraeth i daflu'r bai yn pryderu athrawon, rhieni a llywodraethwyr yn fawr iawn.

4.30 p.m.

When, in 2003, the Labour Government embarked on a funding policy that allowed the gap between funding for England and funding for Wales to grow, as it has done steadily every year since, it basically lit a slow-burning fuse, which, in recent months, has led to an explosion of disastrous statistics and reports. Last summer, the alarm bells started to ring when our GCSE and A-level results fell behind those in England for the first time. Then, last month, we had the results from the Programme for International

Yn 2003 pan ddechreuodd y Llywodraeth Lafur ar bolisi cyllido a oedd yn caniatáu i'r bwlch cyllido rhwng Cymru a Lloegr dyfu, fel sydd wedi digwydd yn raddol bob blwyddyn ers hynny, roedd wedi tanio ffiws sy'n llosgi'n araf. Dros y misoedd diwethaf mae'r ffiws hwn wedi arwain at ffrwydrad o ystadegau ac adroddiadau trychinebus. Haf diwethaf, dechreuodd y larymau ganu pan ddisgynnodd ein canlyniadau TGAU a Safon Uwch y tu ôl i'r rheini yn Lloegr am y tro cyntaf. Wedyn, fis diwethaf, cawsom

Student Assessment. In reading, mathematics and science, Wales was below the average for advanced countries in the Organisation for Economic Co-operation and Development and, more worryingly, Wales was also behind the international average, which includes some of the world's much less advanced nations. Our scores have fallen since 2006. I pay tribute to the Minister for facing this one squarely, unlike some other Labour Assembly Members, who have pretended that PISA is, in some way, a discredited way of measuring achievement.

We now have a scathing Estyn report, which showed that 30 per cent of schools are not doing as well as they should be, that many pupils enter key stage 3 with reading ages below their chronological age, that pupils do not develop their writing skills well enough at any key stage, and that few of the more able learners reach the higher levels of literacy. There are particular problems still—which are widening in some circumstances—with the achievement of boys. The Minister says that these failures are nothing to do with the £604-per-pupil funding gap. I have to say that, at the same time, the Minister manages to complain about the funding Wales gets from the UK Government. I cannot quite see how you can have it both ways. Either it is a problem or it is not. The Welsh Liberal Democrats believe that it is a problem. Indeed, I was interested to read in the *South Wales Echo* that Labour MP Dai Havard calls it a problem. He says:

‘We need to bring up our skills level to be better placed to compete for the jobs available. We’re not spending as much money on education, which speaks directly to the fact that the skills base is lower.’

So, in general, there is an acknowledgement that there is a link with funding, although it is not a complete explanation by any means—I would strongly refute that. For that reason, the Welsh Liberal Democrats believe that we should be introducing a pupil premium, payable for each of our poorest pupils—those

ganlyniadau'r Rhaglen Ryngwladol Aesu Myfyrwyr. Mewn darllen, mathemateg a gwyddoniaeth, roedd Cymru yn is na'r cyfartaledd ar gyfer gwledydd datblygedig yn y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd ac, yn fwy pryderus fyth, roedd Cymru yn is na'r cyfartaledd rhyngwladol hefyd, sy'n cynnwys rhai o wledydd llai datblygedig y byd. Mae ein sgoriau wedi disgyn er 2006. Talaf deyrnged i'r Gweinidog am wynebu hon yn uniongyrchol, yn wahanol i rai Aelodau Cynulliad Llafur eraill, sydd wedi cymryd arnynt fod PISA, mewn rhyw fodd, yn ffordd amheus o fesur cyflawniad.

Yn awr mae gennym adroddiad deifiol gan Estyn, a ddangosodd nad oedd 30 y cant o ysgolion yn gwneud cystal ag y dylent fod, bod nifer o ddisgyblion yn mynd i gyfnod allweddol 3 gydag oed darllen o dan eu hoed cronolegol, nad yw disgyblion yn datblygu eu sgiliau ysgrifennu'n ddigon da ar unrhyw gyfnod allweddol, ac mai ychydig o'r dysgwyr sydd â rhagor o allu sy'n gallu cyrraedd y lefelau llythrennedd uwch. Ceir problemau penodol o hyd—sy'n tyfu mewn rhai amgylchiadau—gyda chyflawniad bechgyn. Dywed y Gweinidog nad yw'r methiannau hyn yn ddim oll i'w wneud â'r bwllch cyllido o £604 fesul disgybl. Rhaid i mi ddweud, ar yr un pryd, fod y Gweinidog yn llwyddo i gwyno am y cyllid a gaiff Cymru gan Lywodraeth y DU. Ni allaf weld sut y gallwch ei chael hi'r ddwy ffordd. Naill ai mae'n broblem neu ddim. Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn credu ei bod yn broblem. A dweud y gwir, roedd yn ddiddorol darllen yn y *South Wales Echo* fod AS Llafur Dai Havard yn ei galw yn broblem. Mae'n dweud:

Mae arnom angen codi ein lefel sgiliau i fod mewn sefyllfa well i gystadlu am y swyddi sydd ar gael. Nid ydym yn gwario cymaint o arian ar addysg, sy'n mynd yn uniongyrchol at y ffaith bod y sylfaen sgiliau yn is.

Felly, yn gyffredinol, ceir cydnabyddiaeth bod cysylltiad â chyllid, er nad yw'n esboniad cyflawn mewn unrhyw ffordd—byddwn yn gwrthod hynny'n gryf. Am y rheswm hwnnw, mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn credu y dylem fod yn cyflwyno premiwm disgybl sy'n daladwy i bob un o'n disgyblion

children most likely to struggle in school—with the money going directly to schools, starting next year at £650 per pupil and reaching £2,500 by the end of the next Assembly.

Leighton Andrews: Would you like to share with the Assembly which areas of Wales would lose out if you were to introduce your pupil premium?

Jenny Randerson: Every area of Wales will benefit, because every area of Wales will have additional money and every area of Wales has poor pupils. Every school has poor pupils. This is a win-win policy.

Peter Black: May I ask you to refer the Minister for education to the amendments we tabled to the draft budget, which were fully costed? You can see where all the money comes from for that pupil premium.

Jenny Randerson: Thank you. Yes, I am very happy to say that, in our amendments to the draft budget, we showed that we have set aside additional sums of £66 million for next year and £230 million for year 3. *[Interruption.]* I am not taking any further interventions because the Deputy Presiding Officer is about to stop me.

We are constantly at a disadvantage from high levels of ill health, high levels of unemployment, and low levels of pay. All of these things can be traced directly back to low levels of skills. In particular, in life, if you have low levels of literacy skills, you are cut out. To echo the words of Estyn, it is essential that we improve levels of literacy skills if we are to improve the employability of our workforce and make Wales a prosperous country.

Christine Chapman: Thank you, Deputy Presiding Officer, for allowing me to speak in this debate. We cannot get away from the fact that the statistics on literacy levels are unacceptable, and we know that up to 25 per cent of adults in Wales struggle with reading.

tlotaf—y plant hynny sydd fwyaf tebygol o'i chael hi'n anodd ymdopi yn yr ysgol—gyda'r arian yn mynd yn syth i'r ysgolion, gan ddechrau'r flwyddyn nesaf ar £650 y disgybl ac yn cyrraedd £2,500 erbyn diwedd y Cynulliad nesaf.

Leighton Andrews: A hoffech rannu â'r Cynulliad pa ardaloedd o Gymru a fyddai'n colli allan petaech yn cyflwyno eich premiwm disgybl?

Jenny Randerson: Bydd pob ardal yng Nghymru yn elwa oherwydd bydd pob ardal yng Nghymru yn cael arian ychwanegol ac mae gan bob ardal yng Nghymru ddisgyblion tlawd. Mae gan bob ysgol ddisgyblion tlawd. Mae pawb yn ennill gyda'r polisi hwn.

Peter Black: A gaf ofyn i chi gyfeirio'r Gweinidog dros addysg at y gwelliannau a gyflwynwyd gennym i'r gyllideb ddrafft, a oedd wedi'u costio'n llawn? Gallwch weld o ble y daw'r holl arian ar gyfer y premiwm disgybl hwnnw.

Jenny Randerson: Diolch yn fawr. Ydw, rwyf yn fodlon iawn dweud hynny, yn ein gwelliannau i'r gyllideb ddrafft, roeddem wedi dangos ein bod wedi rhoi £66 miliwn ychwanegol o'r neilltu ar gyfer y flwyddyn nesaf a £230 miliwn ar gyfer blwyddyn 3. *[Torri ar draws.]* Nid wyf yn derbyn unrhyw ymyriadau pellach oherwydd mae'r Dirprwy Lywydd ar fin fy stopio.

Rydym bob amser o dan anfantais yn sgîl lefelau uchel o salwch, lefelau uchel o ddiweithdra a lefelau isel o gyflog. Mae modd olrhain y pethau hyn i gyd yn uniongyrchol at lefelau sgiliau isel. Yn enwedig, mewn bywyd, os oes gennych lefelau isel o sgiliau llythrennedd, rydych yn cael eich torri allan. I ailadrodd geiriau Estyn, mae'n hanfodol ein bod yn gwella lefelau sgiliau llythrennedd os ydym am wella cyflogadwyedd ein gweithlu a gwneud Cymru yn wlad ffyniannus.

Christine Chapman: Diolch i chi, Ddirprwy Lywydd, am ganiatáu i mi siarad yn y ddadl hon. Ni allwn osgoi'r ffaith bod yr ystadegau ar lefelau llythrennedd yn annerbyniol, ac rydym yn gwybod bod hyd at 25 y cant o oedolion yng Nghymru yn cael trafferth

We also know that when children struggle with literacy, it can blight their lives; it can undermine their potential educational attainment, but also their future job prospects. However, it is not just about the economy and jobs; it can affect their family circumstances, their physical and mental health, as well as their participation with others in society. I am not surprised either that low literacy can be linked to crime. I totally agree with the National Literacy Trust, which argues that addressing difficulties in reading and writing is a key part of any crime prevention strategy. We know that 70 per cent of pupils who are permanently excluded from school have low literacy skills; and 25 per cent of young offenders are said to have reading skills below those of the average seven-year-old. This is unacceptable as this is not just a problem for the individual but for Wales as a whole.

That said, I welcome what is being done by the Welsh Assembly Government on this with a whole host of activities taking place in schools and in the home—work that is being undertaken as a result of the national literacy plan. I also commend the good work that I have seen locally. For example, Rhondda Cynon Taf County Borough Council is working on schemes to encourage children and parents to learn side by side, thus supporting the adults who may have lacked the confidence and skills to help their children.

We know that early learning is absolutely vital. Babies and young children need to be in a caring, supportive environment in order to have a good platform upon which to pick up these basic skills. They need to be talked to and interacted with. There is a clear link with poverty, because it is much harder for parents and other carers to provide this if they are poor or stressed. I therefore ask for the Minister's comments on this particular point.

I am also pleased that the Deputy Minister, Huw Lewis, has confirmed that he is

darllen. Rydym hefyd yn gwybod pan fydd plant yn cael trafferthion â llythrennedd, bod hynny'n gallu andwyo eu bywydau; gall danseilio eu cyrhaeddiad addysgol posibl, ond hefyd eu rhagolygon ar gyfer cael swydd yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'n ymwneud â mwy na dim ond yr economi a swyddi; gall effeithio ar eu hamgylchiadau teuluol, eu hiechyd corfforol a meddyliol, yn ogystal â'u cyfranogiad gyda phobl eraill mewn cymdeithas. Nid yw'n fy synnu chwaith bod modd cysylltu llythrennedd isel â throedd. Rwyf yn cytuno i'r carn â'r Ymddiriedolaeth Llythrennedd Genedlaethol, sy'n dadlau bod mynd i'r afael ag anawsterau mewn darllen ac ysgrifennu yn rhan allweddol o unrhyw strategaeth i atal troseddu. Rydym yn gwybod bod gan 70 y cant o'r disgyblion sy'n cael eu gwahardd o'r ysgol yn barhaol sgiliau llythrennedd isel; a dywedir bod gan 25 y cant o droseddwr ifanc sgiliau darllen sy'n na phlentyn saith oed cyffredin. Mae hyn yn annerbyniol oherwydd nid dim ond problem i'r unigolyn ei hun yw hon ond mae'n broblem i Gymru gyfan.

Wedi dweud hynny, rwyf yn croesawu'r hyn sy'n cael ei wneud gan Lywodraeth Cynulliad Cymru ar hyn gyda llu o weithgareddau'n cael eu cynnal mewn ysgolion ac yn y cartref—gwaith sy'n cael ei wneud o ganlyniad i'r cynllun llythrennedd cenedlaethol. Rwyf hefyd yn canmol y gwaith da rwyf wedi'i weld yn lleol. Er enghraifft mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn gweithio ar gynlluniau i annog plant a rhieni i ddysgu ochr yn ochr, gan gefnogi'r oedolion hynny nad oes efallai ganddynt yr hyder a'r sgiliau i helpu eu plant.

Rydym yn gwybod bod dysgu yn gynnar yn gwbl hanfodol. Mae angen i fabanod a phlant ifanc fod mewn amgylchedd sy'n llawn gofal a chefnogaeth er mwyn cael llwyfan da i feithrin y sgiliau sylfaenol hyn. Mae angen siarad â nhw a rhyngweithio â nhw. Ceir cysylltiad clir â thlodi, oherwydd mae'n anoddach o lawer i rieni a gofawyr eraill ddarparu hyn os ydynt yn dlawd neu o dan straen. Rwyf felly'n gofyn am sylwadau'r Gweinidog ar y pwynt penodol hwn.

Rwyf hefyd yn falch bod y Dirprwy Weinidog, Huw Lewis, wedi cadarnhau ei

protecting programmes such as Bookstart, language and play, family support programmes and the Letterbox Club, which I know has received £3.6 million from the Assembly Government.

I endorse the Minister's approach in emphasising the part that everyone has to play in ensuring that all of our children have a good start in life in terms of literacy. I welcome the fact that the Minister is drawing on the best expertise possible. I was particularly interested, Minister, in the contribution made by Professor MacKay, who was involved in pioneering the West Dunbartonshire initiative. I know that he has been sitting on your national literacy plan task group.

Strong leadership is vital, which is why the contribution of governors, headteachers, parents and learners is critical. Equally, all of us in the Assembly must be vigilant in scrutinising how the Welsh Assembly Government performs in this area.

To finish, I will quote Bill Clinton, who said, at some point, that literacy is not a luxury, but a right and a responsibility. That statement is very appropriate here today because our children deserve nothing less.

Eleanor Burnham: What I wish to say follows on neatly from what Christine has eloquently said. I repeat what I said earlier; I was absolutely horrified when I went to this wonderful school—it is an absolutely fantastic, small, community school. However, I saw all of these words incorrectly spelled in part of an exhibition of the school's work. I am no expert on how to teach reading and writing in schools, but the one particular word that hit me was 'building', which was spelled 'bilding', which, as we know, was incorrect.

4.40 p.m.

I politely asked the headteacher why that person was not being taught to spell the

fod yn amddiffyn rhaglenni fel rhaglenni Dechrau'n Deg, iaith a chwarae, cefnogaeth i deuluoedd a'r Clwb Blwch Llythyrau, rwyf yn gwybod iddo dderbyn £3.6 miliwn gan Lywodraeth y Cynulliad.

Rwyf yn cymeradwyo dull gweithredu'r Gweinidog o ran pwysleisio'r rhan sydd gan bawb i'w chwarae i sicrhau bod ein holl blant yn cael dechrau da mewn bywyd o ran llythrennedd. Rwyf yn croesawu'r ffaith bod y Gweinidog yn defnyddio'r arbenigedd gorau posibl. Roedd gennyf ddiddordeb arbennig, Weinidog, yng nghyfraniad yr Athro MacKay, a oedd yn ymwneud ag arloesi menter Gorllewin Dunbartonshire. Gwn ei fod wedi bod yn eistedd ar eich grŵp gorchwyl cynllun llythrennedd.

Mae arweinyddiaeth gref yn hollbwysig, dyna pam mae cyfraniad llywodraethwyr, penaethiaid, rhieni ac arweinwyr yn hanfodol. Yn yr un modd, rhaid i bob un ohonom yn y Cynulliad fod yn wyliadwrus o ran craffu ar sut y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn perfformio yn y maes hwn.

I gloi, rwyf am ddyfynnu Bill Clinton, a ddywedodd, rywbyrd, nad rhywbeth moethus yw llythrennedd, ond hawl a chyfrifoldeb. Mae'r datganiad hwnnw'n briodol iawn yma heddiw oherwydd nid yw'n plant yn haeddu dim llai.

Eleanor Burnham: Mae'r hyn mae arnaf eisiau ei ddweud yn dilyn yn daclus o'r hyn y mae Christine wedi'i ddweud yn huawdl. Ailadroddaf yr hyn a ddywedais yn gynharach; cefais fy nychryn yn llwyr pan fŷm yn yr ysgol wych hon—roedd yn ysgol gymunedol fach hollol ffantastig. Fodd bynnag, gwelais yr holl eiriau hyn wedi'u sillafu'n anghywir mewn rhan o arddangosfa o waith yr ysgol. Nid wyf yn arbenigwr ar sut y mae addysgu darllen ac ysgrifennu mewn ysgolion, ond roedd un gair yn benodol a'm trawodd sef 'building' a oedd wedi'i sillafu fel 'bilding', sydd, fel yr ydym yn gwybod, yn anghywir.

Gofynnais yn gwrtais i'r pennaeth pam nad oedd yr unigolyn hwnnw'n cael ei ddysgu i

world properly, because that is the whole point of the building blocks of learning to read and write. I am a mother whose children went to school and were able to learn how to read and write, and although I am no great shakes at being a mother, I cannot understand why we are not allowing our children to be taught in a proper way so that they learn to spell and read so that their literacy will be good. I shall now sit down, because I am interested in this subject, and I am horrified that this is happening. Someone tried to explain to me that it is against a child's human rights to stem his or her flow of creativity, therefore the school does not teach them to spell. If this is happening everywhere, I would suggest as a layperson that this is one of the issues that you must tackle, Minister, with regard to teacher training in Wales. *[Interruption.]* Do not laugh; this is serious.

The Deputy Presiding Officer: Order. Will you please not shout from your seat?

Nerys Evans: Yr wyf yn diolch i'r Gweinidog am ddod â'r ddadl gerbron. Mae'n glir bod cefnogaeth eang a brwd ar gyfer sicrhau lefelau safonol o lythrennedd. Fel sydd wedi cael ei grybwyll eisoes yn y ddadl, mae canlyniadau PISA ac Estyn a gyhoeddwyd yr wythnos diwethaf yn hoelio ein sylw ar safon llythrennedd yn ein hysgolion. Felly, mae'n briodol inni glywed ymateb Llywodraeth Cymru'n Un, ac yr wyf yn croesawu'n fawr y camau y mae'r Gweinidog wedi eu hamlinellu i fynd i'r afael â'r materion difrifol hyn.

Un o'r pynciau y sonioch amdanynt, Weinidog, oedd yr angen i gael data cywir, sydd yn bwynt pwysig. Mae'n anodd cynllunio'n strategol mewn unrhyw faes heb ddata cywir, dibynadwy ac amserol. Mae'n destun pryder nad oedd unrhyw syniad gennym am berfformiad addysgol Cymru o'i gymharu â gwledydd eraill cyn i adroddiad PISA gael ei gyhoeddi. Felly, mae'n dda clywed sylwadau'r Gweinidog ynglŷn ag ansawdd y data presennol a'r bwriad i ddatblygu systemau newydd i ddelio â data.

Yr ydym ni ym Mhlaid Cymru hefyd wedi

sillafu'r gair yn iawn, oherwydd dyna holl bwynt blociau adeiladu dysgu i ddarllen ac ysgrifennu. Rwyf yn fam ac aeth fy mhlant i'r ysgol ac roeddent yn gallu dysgu sut i ddarllen ac ysgrifennu, ac er nad wyf yn honni mai fi yw'r fam orau yn y byd, ni allaf ddeall pam nad ydym yn caniatáu i'n plant gael eu dysgu mewn ffordd briodol er mwyn iddynt ddysgu i sillafu a darllen er mwyn i'w llythrennedd fod yn dda. Rwyf am eistedd i lawr nawr, oherwydd mae gennyf ddiddordeb yn y pwnc hwn, ac rwyf yn cael fy nychryn bod hyn yn digwydd. Ceisiodd rhywun egluro wrthyf fod atal creadigrwydd plentyn yn mynd yn groes i'w hawliau dynol, felly nid yw'r ysgol yn dysgu plant sut y mae sillafu. Os yw hyn yn digwydd ym mhob man, byddwn yn awgrymu, fel rhywun lleig, bod hwn yn un o'r materion y mae'n rhaid i chi fynd i'r afael â nhw, Weinidog, wrth ystyried hyfforddiant athrawon yng Nghymru. *[Torri ar draws.]* Peidiwch â chwerthin; mae hyn yn ddifrifol.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. A wnewch chi beidio â gweiddi o'ch sedd?

Nerys Evans: I thank the Minister for bringing forward this debate. It is clear that there is wide and enthusiastic support for achieving good levels of literacy. As has already been mentioned in the debate, the PISA results and those published last week by Estyn will focus our attention on the standard of literacy in our schools. It is therefore appropriate for us to hear the One Wales Government's response and I warmly welcome the steps that the Minister has outlined to address these serious issues.

One of the subjects that you mentioned, Minister, was the need to obtain accurate data, which is an important point. It is difficult to plan strategically in any field without data that are accurate, reliable and timely. It is worrying that we had no idea about the educational performance of Wales in comparison with other countries before the PISA report was published. Therefore, it is good to hear the Minister's comments about the quality of existing data and the intention to develop new systems to deal with data.

We in Plaid Cymru have also stated clearly

datgan yn glir na ddylai unrhyw blentyn adael ysgol gynradd heb sgiliau llythrennedd sylfaenol. Dyma yw ein blaenoriaeth a'n dyhead clir, ac mae gennym gamau yn eu lle i wireddu hyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi miliynau o bunnoedd i ddelio ag anllythrennedd, ac nid yw'r ateb o reidrwydd yn golygu buddsoddi miliynau'n fwy o bunnoedd, fel mae adroddiad PISA yn dangos. Yr ydym ni ym Mhlaid Cymru yn credu mai'r ateb yw trawsnewid y ffordd yr ydym yn delio ag anllythrennedd. Ni ddylem ofyn mwyach 'Pam mae'r plentyn hwn yn methu?', ond yn hytrach gofyn 'Pam mae'r ffordd o ddysgu yn methu?', ac yr ydym wedi amlinellu eisoes sut i ddelio â hyn.

Yr ydym am weld rhaglen gynhwysfawr o 'synthetic phonics' i bob plentyn yn y cyfnod sylfaen. Mae angen cynllun diogelwch hefyd i blant rhwng wyth a 13 oed sydd angen tiwtora a chefnogaeth ychwanegol. Fel yr amlinellodd y Gweinidog, mae hefyd angen newid mwy sylfaenol mewn ymddygiad cymdeithasol er mwyn i blant ddeall nad rhywbeth i'r dosbarth yn unig yw darllen.

Fel y soniodd y Gweinidog, yr ydym wedi edrych ar lwyddiannau rhyngwladol, ac mae hefyd yn dda bod y Gweinidog wedi bod yn edrych ar esiamplau o arfer da mewn gwledydd eraill. Yr hyn sydd ei angen yn awr gan Lywodraeth Cymru yw gweithredu ac arweinyddiaeth.

Nid oes dwywaith nad oes diffygion sylfaenol yn y system bresennol, fel yr amlinellwyd gan sawl siaradwr. Yr ydym yn credu'n gryf y dylai safonau addysgol fod wrth wraidd pob cynllun, polisi a gwariant yn y maes addysg. Mae tystiolaeth yn dangos bod angen edrych o'r newydd ar ein cyfundrefn addysg, a bod hefyd angen edrych ar anghenion yr economi o ran sgiliau sylfaenol. Oherwydd hyn, mae Plaid Cymru am weld e-lythrennedd yn elfen graidd o gwricwlwm Cymru. Yr ydym am weld sgiliau technoleg gwybodaeth yn cael eu cyflwyno fel pwnc craidd yn ein hysgolion, ac yr ydym yn credu'n gryf y medrwn arwain y byd yn y meysydd hyn. Yr ydym yn uchelgeisiol ynghylch ein cyfundrefn addysg, safonau ein pobl ifanc a dyfodol Cymru.

Cyn cloi, hoffwn droi at welliannau'r

that no child should leave primary school without basic literacy skills. This is our priority and our clear aspiration, and we have measures in place to achieve this. The Welsh Government has invested millions of pounds to deal with illiteracy, and the answer is not necessarily to invest millions of pounds more, as the PISA report has shown. We in Plaid Cymru believe that the solution is to transform the way in which we deal with illiteracy. We should no longer ask 'Why is this child failing?', but rather ask 'Why is this teaching method failing?', and we have already outlined how this can be dealt with.

We want a comprehensive programme of synthetic phonics for all children in the foundation phase. A safety net is also needed for children aged between eight and 13 who need additional tutoring and support. As the Minister outlined, we also need a fundamental change in social behaviour in order that children understand that reading is not only something for the classroom.

As the Minister mentioned, we have looked at international successes, and it is good that the Minister looked at examples of good practice in other countries. What is now needed is action and leadership on the part of the Welsh Government.

There is no doubt that there are fundamental deficiencies in the current system, as several speakers have outlined. We strongly believe that educational standards should be at the heart of every plan, policy and spending in the field of education. There is evidence that indicates that a fresh look needs to be taken at our education system, and that there is also a need to look at the requirements of the economy in terms of basic skills. Because of this, Plaid Cymru wants e-literacy to be a core element of the curriculum in Wales. We want information technology skills to be introduced as a core subject in our schools, and we firmly believe that we can be world leaders in these areas. We are ambitious about our education system, the standards for our young people and the future of Wales.

Before I conclude, I would like to discuss the

Ceidwadwyr. Gadewch inni gofio bod Llywodraeth Geidwadol San Steffan wedi torri cyllideb Llywodraeth Cymru yn sylfaenol, ac yn waeth nag y torrodd gyllideb gwledydd eraill ym Mhrydain. Mae Llywodraeth Cymru'n Un wedi datgan blaenoriaethau yn ei chyllideb i warchod cyllidebau ysgolion Cymru. Mae'r Ceidwadwyr, ar y llaw arall, wedi datgan eu bod am dorri cyllideb addysg Cymru 12 y cant neu 20 y cant—mae'n dibynnu pwy yn y blaid yr ydych yn siarad â hwy.

Yn eu gwelliant 1, maent yn ceisio osgoi'r feirniadaeth am dorri o leiaf £40,000 oddi ar gyllideb pob ysgol yng Nghymru drwy sôn am ariannu ysgolion yn uniongyrchol er mwyn rhyddhau adnoddau i'w harallgyfeirio. Dyna maent yn ei ddweud. Nid oes gennym fanylion o gwbl am y polisi hwn gan y Ceidwadwyr nac am ariannu'r gwaith y mae ein hawdurdodau lleol yn ei wneud yn awr, gwaith pwysig gwasanaethau canolog sylfaenol megis addysg arbennig. Bydd yn rhaid i'r gwaith hwnnw gael ei gyflawni a'i ariannu rywsut ond, eto, nid oes manylion.

Mae hon yn ddadl ddifrifol ynglŷn â sicrhau cymhwysedd yn y sgiliau sylfaenol, sef ysgrifennu, darllen a rhifo. Byddwn yn argymhell yn gryf y dylai rhai o'r Ceidwadwyr edrych eto ar eu sgiliau rhifo. Byddai torri cyllideb addysg Cymru o hyd at 20 y cant yn golygu llai o arian i'n hysgolion. Byddai gan eu penderfyniad i warchod un elfen o gyllideb Cymru oblygiadau enbyd i bob maes arall, gan gynnwys addysg, ysgolion a safonau sylfaenol. Gwaethygu y byddai sgiliau sylfaenol plant Cymru o dan yr amgylchiadau hynny.

I gloi, wrth i chi ddatblygu'r strategaeth sgiliau sylfaenol ac edrych ar y camau sydd angen eu cymryd i wella'r sefyllfa bresennol i blant a phobl ifanc y dyfodol, mae angen hefyd ystyried y plant a'r bobl ifanc sydd yn y system addysg ar hyn o bryd a'r rhai sydd wedi bod drwy'r system bresennol. Fel mae adroddiadau Estyn ac adroddiadau eraill yn dangos, mae gormod o bobl yn y gweithle neu yn ein hysgolion yn awr sydd yn anllythrennog ac mae'n bwysig bod unrhyw gynllun gweithredu yn edrych nid yn unig i'r dyfodol ond ar y rhai sydd wedi cael eu

Conservative amendments. Let us remember that the Conservative Government in Westminster has cut the budget of the Welsh Government fundamentally, and the cut to its budget was worse than those made to the budgets of other countries in Britain. The One Wales Government has stated its priorities in its budget to protect the budgets of schools in Wales. The Conservatives, on the other hand, have stated that they want to cut Wales's education budget by 12 per cent or 20 per cent—depending on who in the party you speak to.

In their amendment 1, they try to avoid criticism for cutting at least £40,000 from the budget of every school in Wales by talking about the direct funding of schools to release resources to be redirected. That is what they say. We have not had any details on this policy from the Conservatives or on funding the work that our local authorities do currently—work on important basic central services, such as special education. That work will have to be undertaken and funded somehow, but, again, there are no details.

This is a serious debate about ensuring competence in the basic skills of reading, writing and arithmetic. I would strongly suggest that some of the Conservatives should look again at their arithmetic skills. Cutting Wales's education budget by 20 per cent would mean less money for our schools. Their decision to protect one element of Wales's budget would have dire consequences for every other area, including education, schools and basic standards. The basic skills of the children of Wales would deteriorate in such circumstances.

Finally, as you develop the basic skills strategy and look at the steps that need to be taken to improve the current situation for the children and young people of the future, there is also a need to consider those children and young people who are currently in the education system and those who have been through the current system. As Estyn reports and others have shown, there are too many people in the workforce or in our schools who are illiterate and it is important that any action plan looks not only to the future, but to assist those who have been let down by the

gadael i lawr gan y system bresennol.

The Minister for Children, Education, Lifelong Learning and Skills (Leighton Andrews): One of the first demands that I made of my officials was that we should introduce a national literacy programme to become the national literacy plan. I took steps early on to ensure that, in the school effectiveness framework, we had three clear priorities, namely literacy, numeracy and tackling the link between disadvantage and attainment. We have set out some clear priorities for the education system and I welcome the support around the Chamber for the work that we are doing in respect of the national literacy plan.

Paul Davies raised questions about the role of parents and I would draw his attention to the excellent work of the Flying Start programme in Wales, the new initiatives that the Deputy Minister for Children has outlined in respect of Flying Start and the renewed investment in Bookstart that the Deputy Minister confirmed today—we did not need prompting to continue our investment in such programmes, unlike the Government in Westminster. Chris Chapman also raised the issue of parenting and the importance of ensuring that children are read to at an early age and fully engage with their parents. She drew attention to some of the excellent schemes that are under way in places such as Rhondda Cynon Taf. I was pleased that Jenny Randerson finally got around to talking about literacy in her final sentence.

The issues that have been raised today should command common endorsement across the Chamber and across Wales. We are seeking to learn from international best practice. That is why Professor Tommy MacKay, who was fundamental to the West Dunbartonshire scheme, has been involved with us in the development of our programme, and I am glad that that has been recognised, as I said, by other parties.

Nerys Evans referred to the need for data and we have published considerable data, as part of the school effectiveness framework, so

present system.

Y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau (Leighton Andrews): Un o'r gofynion cyntaf a roddais ar fy swyddogion oedd y dylem gyflwyno rhaglen llythrennedd genedlaethol i fod yn gynllun llythrennedd cenedlaethol. Cymerais gamau yn gynnar i sicrhau, yn y fframwaith effeithiolrwydd ysgolion, bod gennym dair blaenoriaeth glir, sef llythrennedd, rhifedd a mynd i'r afael â'r cysylltiad rhwng anfantais a chyrraedd. Rydym wedi gosod rhai blaenoriaethau clir ar gyfer y system addysg, ac rwyf yn croesawu'r gefnogaeth o amgylch y Siambr ar gyfer y gwaith rydym yn ei wneud mewn perthynas â'r cynllun llythrennedd cenedlaethol.

Cododd Paul Davies gwestiynau am swyddogaeth rhieni a byddwn yn tynnu ei sylw at waith ardderchog y rhaglen Dechrau'n Deg yng Nghymru, y cynlluniau newydd y mae'r Dirprwy Weinidog dros Blant wedi'u hamlinellu mewn perthynas â Dechrau'n Deg a'r buddsoddiad sydd wedi cael ei adnewyddu yn Dechrau Da y cadarnhaodd y Dirprwy Weinidog heddiw—nid oedd angen ein pricio i barhau â'n buddsoddiad mewn rhaglenni o'r fath, yn wahanol i'r Llywodraeth yn San Steffan. Soniodd Chris Chapman am fagu plant a phwysigrwydd sicrhau y darllenir i blant o oed cynnar a'u bod yn ymgysylltu'n llawn â'u rhieni. Tynnodd sylw at rai o'r cynlluniau gwych sy'n mynd rhagddynt mewn llefydd fel Rhondda Cynon Taf. Roeddwn yn falch bod Jenny Randerson wedi dechrau siarad am llythrennedd o'r diwedd yn ei brawddeg olaf un.

Dylai'r materion sydd wedi cael eu codi heddiw ennill cymeradwyaeth gyffredinol ar draws y Siambr ac ar draws Cymru. Rydym yn ceisio dysgu o'r arfer gorau rhyngwladol. Dyna pam mae'r Athro Tommy MacKay, a oedd yn hanfodol i'r cynllun Gorllewin Dunbartonshire, wedi bod yn ymwneud â ni yn y gwaith o ddatblygu ein rhaglen, ac rwyf yn falch bod hynny wedi cael ei gydnabod, fel y dywedais, gan bleidiau eraill.

Cyfeiriodd Nerys Evans at yr angen am ddata ac rydym wedi cyhoeddi llawer o ddata, fel rhan o'r fframwaith effeithiolrwydd ysgolion,

that schools can compare their performance with families of schools from similar socioeconomic backgrounds that are facing similar challenges. I hope that those data will be scrutinised, not only by teachers and headteachers, but also by school governing bodies. Eleanor Burnham raised the question of teacher training, and I very much agree with her that we need to look at the way in which literacy and numeracy skills are dealt with in the teacher training curriculum. I may have more to say on that tomorrow.

We have seen today a useful degree of consensus about the need to support a national literacy programme in Wales. There will be differences between us on some of the issues around the wider debates on investment in education. I hope that no-one will see the issue of funding as an alibi for poor performance. If I look at the spending patterns of local authorities in Wales, I can see local authorities in Wales that are spending more than the English average, but are not necessarily among the best performers in Wales.

4.50 p.m.

If we look at the PISA results, we can see some countries that spend more than Wales doing worse than Wales, and some countries that spend on a par with Wales, or less, doing better. The issues of performance cannot be excused on the basis of funding, and I hope that more people will come to understand that.

The Deputy Presiding Officer: The proposal is to agree amendment 1. Does any Member object? I see that there are objections, therefore I will defer all voting on this item until voting time.

*Gohiriwyd y pleidleisio tan y cyfnod pleidleisio
Voting deferred until voting time.*

Dadl ar Raglen Gyfalaf y GIG Debate on NHS Capital Programme

The Deputy Presiding Officer: I have selected amendments 1 and 2 in the name of

er mwyn i ysgolion allu cymharu eu perfformiad â theuluoedd o ysgolion o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol tebyg sy'n wynebu sialensiau tebyg. Gobeithio y craffir ar y data hynny, nid yn unig gan athrawon a phenaethiaid, ond hefyd gan gyrff llywodraethu ysgolion. Cododd Eleanor Burnham gwestiwn ynghylch hyfforddiant athrawon, ac rwyf yn cytuno â hi i'r carn bod arnom angen edrych ar y ffordd y mae'r cwricwlwm hyfforddiant athrawon yn delio â sgiliau llythrennedd a rhifedd. Efallai y bydd gennyf ragor i'w ddweud am hynny yfory.

Heddiw rydym wedi gweld rhywfaint o gonsensws defnyddiol am yr angen i gefnogi rhaglen llythrennedd genedlaethol yng Nghymru. Bydd gwahaniaethau rhyngom ar rai o'r materion sy'n ymwneud â'r dadleuon ehangach ar fuddsoddi mewn addysg. Gobeithiaf na fydd neb yn gweld mater cyllid fel alibi ar gyfer perfformiad gwael. Os edrychaf ar batrymau gwario awdurdodau lleol yng Nghymru, gallaf weld awdurdodau lleol yng Nghymru sy'n gwario mwy na'r cyfartaledd yn Lloegr, ond nid ydynt o reidrwydd ymysg y perfformwyr gorau yng Nghymru.

Os edrychwn ar ganlyniadau PISA, gallwn weld bod rhai gwledydd sy'n gwario rhagor na Chymru yn gwneud yn waeth na Chymru, ac mae rhai gwledydd sy'n gwario tua'r un faint â Chymru, neu lai, yn gwneud yn well. Ni ellir esgusodi materion sy'n ymwneud â pherfformiad ar sail cyllido, a gobeithiaf y daw rhagor o bobl i ddeall hynny.

Y Dirprwy Lywydd: Y cynnig yw cytuno ar welliant 1. A oes unrhyw aelod yn gwrthwynebu? Gwelaf fod gwrthwynebiadau, felly byddaf yn gohirio'r holl bleidleisio ar yr eitem hon tan y cyfnod pleidleisio.

Y Dirprwy Lywydd: Rwyf wedi dewis gwelliannau 1 a 2 yn enw Nick Ramsay, a

Nick Ramsay, and amendments 3 and 4 in the name of Peter Black.

gwelliannau 3 a 4 yn enw Peter Black.

Cynnig NDM4645 Jane Hutt

Motion NDM4645 Jane Hutt

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

To propose that the National Assembly for Wales:

Yn cydnabod y manteision sylweddol i'r GIG yng Nghymru o ganlyniad i'r buddsoddiad cyfalaf o £1.4bn yn y GIG yn ystod oes y Llywodraeth hon.

Recognises the significant benefits to the NHS in Wales as a result of the £1.4bn of capital investment in the NHS over the lifetime of this Government.

The Minister for Health and Social Services (Edwina Hart): I move the motion.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Edwina Hart): Cynigiau y cynnig.

Over the lifetime of this Government, we have invested over £1.4 billion of capital expenditure in facilities and medical equipment to support the improved provision of health services for the people of Wales. The health capital programme recognises the importance of fit-for-purpose buildings in the delivery of healthcare; it is the key element in my action plan to bring the NHS estate up to standard, and is being actively pursued. Although capital expenditure has been significant, it has had to cover a massive undertaking, comprising of 120 hospitals, 200 health centres and clinics, approximately 50 mental health units and over 90 ambulance stations. Capital expenditure has focused on providing fit-for-purpose buildings in the right places rather than investing in backlogged maintenance on an estate that will never be fit for purpose and may be sited in the wrong place. It has been targeted to support delivery of one or more of the following high-level service objectives, namely services that are accessible to patients and carers, with the right services in the right places; radical service redesign; the decentralisation of routine work and the centralisation of complex work; new models of primary care and adaptation of the primary care estate to do more locally; investment in communication technology and diagnostic capability; and, improving the ongoing efficiency of the estate, including infection control, sustainable development and energy efficiency.

Yn ystod oes y Llywodraeth hon, rydym wedi buddsoddi dros £1.4 biliwn o wariant cyfalaf mewn cyfleusterau ac offer meddygol i gefnogi'r gwaith o ddarparu gwell gwasanaethau iechyd i bobl Cymru. Mae'r rhaglen cyfalaf iechyd yn cydnabod pwysigrwydd adeiladau addas i'r diben wrth ddarparu gofal iechyd; dyma elfen allweddol yn fy nghynllun gweithredu i sicrhau bod ystâd y GIG yn cyrraedd y safon, ac mae'n cael ei ddilyn yn rhagweithiol. Er bod y gwariant cyfalaf wedi bod yn sylweddol, mae wedi gorfod delio ag ymgymeriad anferth sy'n cynnwys 120 o ysbytai, 200 o ganolfannau iechyd a chlinigau, tua 50 o unedau iechyd meddwl a thros 90 o orsafoedd ambiwlans. Mae'r gwariant cyfalaf wedi canolbwyntio ar ddarparu adeiladau addas i'r diben yn y manau cywir yn hytrach na buddsoddi mewn ôl-groniad o waith cynnal a chadw ar ystâd na fydd byth yn addas i'r diben ac sydd o bosibl wedi'i lleoli yn y man anghywir. Mae wedi'i dargedu i fod o gymorth i gyflawni un neu fwy o'r amcanion gwasanaeth lefel uchel canlynol, sef gwasanaethau sy'n hygyrch i gleifion a gofalwyr, gyda'r gwasanaethau cywir yn y manau iawn; ailgynllunio radical ar y gwasanaeth; datganoli gwaith arferol a chanoli gwaith cymhleth; modelau gofal sylfaenol newydd ac addasu'r ystâd gofal sylfaenol i wneud mwy yn lleol; buddsoddi mewn technoleg cyfathrebu a gallu diagnostig; a, gwella effeithlonrwydd parhaus yr ystâd, gan gynnwys rheoli heintiau, datblygu cynaliadwy ac effeithlonrwydd ynni.

I have used a large share of the capital funding to upgrade and modernise secondary care facilities. There has been an investment of £170 million in a new hospital in Caerphilly, £78 million for the new Cynon Valley community hospital and primary care dental unit, £61 million for a new local general hospital in Ebbw Vale, £50 million for the accident and emergency department and theatres at Withybush General Hospital, £18 million for a new community hospital for Porthmadog, and £25 million for the redevelopment of Morriston Hospital. Investment has had an impact on backlog-maintenance costs, which decreased by almost £45 million during 2009-10. In real terms, backlog-maintenance costs have fallen by £147 million from a peak in 2000-01. I expect further reductions in these costs in future years as more new facilities open and outdated facilities are replaced.

I continue to use capital funding to modernise mental health services. Planned investment from the all-Wales capital programme will completely replace existing facilities with a range of new in-patient and community-based facilities, including a new child and adolescent mental health unit for south Wales at the Princess of Wales Hospital, at a cost of £26 million; a new adult mental health and elderly mentally infirm unit at Wrexham Maelor Hospital, at a cost of £27 million; a new EMI unit at Llandough Hospital, Cardiff, at a cost of over £50 million; and, a new CAMHS unit for north Wales at Abergele Hospital, worth £15 million.

My capital is, of course, used to provide the equipment that hard-working staff in the NHS need. Since 2006, I have provided funding for 17 new CT scanners, 15 new MRI scanners and eight linear accelerators. In addition, I have invested £8 million in the development of a PET scanner—the first in Wales—that has just begun operating. The capital expenditure has been key in facilitating the delivery of access and waiting

Rwyf wedi defnyddio cyfran fawr o'r cyllid cyfalaf i uwchraddio a moderneiddio cyfleusterau gofal eilaidd. Bu buddsoddiad o £170 miliwn mewn ysbyty newydd yng Nghaerffili, £78 miliwn ar gyfer ysbyty cymunedol ac uned gofal deintyddol sylfaenol newydd Cwm Cynon, £61 miliwn ar gyfer ysbyty cyffredinol lleol newydd yng Nglyn Ebwy, £50 miliwn ar gyfer yr adran damweiniau ac achosion brys a theatrau yn Ysbyty Cyffredinol Llwynhelyg, £18 miliwn ar gyfer ysbyty cymunedol newydd ar gyfer Porthmadog, a £25 miliwn ar gyfer ailddatblygu Ysbyty Treforys. Mae buddsoddiad wedi cael effaith ar gostau'r ôl-groniad o waith cynnal a chadw, a ostyngodd bron i £45 miliwn yn ystod 2009-10. Mewn termau real, mae costau gwaith cynnal a chadw ôl-gronedig wedi disgyn £147 miliwn o uchafbwynt yn 2000-01. Rwyf yn disgwyl rhagor o ostyngiadau yn y costau hyn yn y dyfodol wrth i ragor o gyfleusterau newydd agor ac wrth i gyfleusterau sydd wedi dyddio gael eu disodli.

Rwyf yn dal i ddefnyddio cyllid cyfalaf i foderneiddio gwasanaethau iechyd meddwl. Bydd buddsoddiad sydd wedi'i gynllunio drwy raglen cyfalaf Cymru gyfan yn golygu y bydd hen gyfleusterau yn cael eu disodli'n llwyr gan nifer o gyfleusterau newydd ar gyfer cleifion mewnol a chyfleusterau yn y gymuned, gan gynnwys uned iechyd meddwl plant a phobl ifanc newydd ar gyfer de Cymru yn Ysbyty Tywysoges Cymru, ar gost o £26 miliwn; uned iechyd meddwl newydd ar gyfer oedolion a'r henoed bregus eu meddwl yn Ysbyty Maelor Wrecsam, ar gost o £27 miliwn; uned newydd ar gyfer yr henoed bregus eu meddwl yn Ysbyty Llandochau, Caerdydd, ar gost o dros £50 miliwn; ac uned CAMHS newydd ar gyfer gogledd Cymru yn Ysbyty Abergele, gwerth £15 miliwn.

Mae fy nghyfalaf, wrth gwrs, yn cael ei ddefnyddio i ddarparu'r cyfarpar y mae staff gweithgar y GIG ei angen. Er 2006, rwyf wedi darparu cyllid ar gyfer 17 sganiwr CT newydd, 15 sganiwr MRI newydd ac wyth cyflymydd llinellol. Yn ogystal, rwyf wedi buddsoddi £8 miliwn i ddatblygu sganiwr PET—y cyntaf yng Nghymru—sydd newydd ddechrau cael ei ddefnyddio. Mae'r gwariant cyfalaf wedi bod yn allweddol yn cyfrannu at

time targets, and I am very pleased to see that this has helped to bring Wales in line with the rest of the UK.

The provision of adequate community and primary care facilities is essential to assist with the planned shift of the balance of care away from secondary care settings. I am investing over £60 million in two health and wellbeing centres in Cardiff and Merthyr Tydfil, and will continue to invest revenue funding in the construction of new primary care facilities via third-party developers. These are revenue-funded schemes, with the developer being reimbursed by the occupiers of the new building, and I continue to reimburse the revenue, which is rent and rates, for the space occupied by general practitioner practices providing general medical services in the new buildings.

During 2009-10, six new primary care schemes, with an estimated capital value of over £28 million, were opened in Cardiff's City Road, Porth, Clydach, Port Talbot, Abergele and Bethesda. A number of additional schemes are due to open in 2010-11, with an estimated capital value of over £41 million. Not only does my capital modernisation update the NHS estate in Wales, but I have also used funding of £31 million to support bids from health boards for schemes that will generate £12.5 million of revenue savings every year, and a further £4 million to support schemes that reduce energy consumption and carbon emissions. This expenditure has helped the health service to reduce its carbon dioxide emissions by over 12,000 tonnes—the equivalent of the total annual emissions from a medium-sized district general hospital.

I have also ensured that £7 million has been set aside for the upgrading and replacement of out-dated and, in some cases, obsolete information and communication technology. The funding has also supported the development of new information systems, such as the Welsh clinical portal, which is the computer system that has been designed by

gyflawni targedau amseroedd aros a mynediad, ac rwy'n falch iawn o weld bod hyn wedi helpu i ddod â Chymru i'r un lefel â gweddill y DU.

Mae darparu cyfleusterau gofal sylfaenol a chymunedol digonol yn hanfodol er mwyn cynorthwyo gyda'r newid arfaethedig yn y cydbwysedd gofal oddi wrth leoliadau gofal eilaidd. Rwyf yn buddsoddi dros £60 miliwn mewn dwy ganolfan iechyd a lles yng Nghaerdydd a Merthyr Tudful, a byddaf yn parhau i fuddsoddi cyllid refeniw yn y gwaith o adeiladu cyfleusterau gofal sylfaenol newydd drwy ddatblygwyr trydydd parti. Cynlluniau a ariennir gan refeniw yw'r rhain, gyda'r datblygwr yn cael ei dalu'n ôl gan ddeiliaid yr adeilad newydd, ac rwyf yn parhau i dalu'r refeniw yn ôl, sef rhent ac ardrethi, am y gofod a ddefnyddir gan bractisau meddygon teulu sy'n darparu gwasanaethau meddygol cyffredinol yn yr adeiladau newydd.

Yn ystod 2009-10, cafodd chwe chynllun gofal sylfaenol newydd, gyda gwerth cyfalaf a amcangyfrifwyd o dros £28 miliwn, eu hgorio yng Nghaerdydd yn City Road, Porth, Clydach, Port Talbot, Abergele a Bethesda. Mae nifer o gynlluniau ychwanegol i fod i agor yn 2010-11, gyda gwerth cyfalaf a amcangyfrifwyd o dros £41 miliwn. Mae fy ngwaith moderneiddio drwy gyfrwng cyllid cyfalaf nid yn unig yn uwchraddio ystâd y GIG yng Nghymru, ond rwyf hefyd wedi defnyddio cyllid o £31 miliwn i gefnogi ceisiadau gan fyrddau iechyd am gynlluniau a fydd yn cynhyrchu £12.5 miliwn o arbedion refeniw bob blwyddyn, a £4 miliwn arall i gefnogi cynlluniau sy'n lleihau defnydd o ynni ac allyriadau carbon. Mae'r gwariant hwn wedi helpu'r gwasanaeth iechyd i leihau ei allyriadau carbon deuocsid gan dros 12,000 tonn—sy'n cyfateb i gyfanswm yr allyriadau blynyddol o ysbyty cyffredinol dosbarth o faint canolig.

Rwyf hefyd wedi sicrhau bod £7 miliwn wedi'i neilltuo ar gyfer uwchraddio ac adnewyddu technoleg gwybodaeth a chyfathrebu sydd wedi dyddio ac sydd, mewn rhai achosion, wedi darfod â bod. Mae'r cyllid hefyd wedi bod o gymorth i ddatblygu systemau gwybodaeth newydd, megis porth clinigol Cymru, sef y system gyfrifiadurol

clinicians to support them in their day-to-day tasks. Funding technology such as this is crucial to the modernisation of the service.

Last, but by no means least, is the investment that I have made in the modernisation of our ambulance fleet. Since 2006, we have provided funding of £32 million to the Welsh Ambulance Services NHS Trust in support of its vehicle replacement programme. This has helped the trust to purchase 601 vehicles. This record of sustained capital investment highlights my commitment to providing fit-for-purpose hospital buildings, equipment and technology that will deliver first-class health care for the population of Wales. I am proud of the significant benefits to the NHS in Wales that the £1.4 billion of capital investment in the NHS over the lifetime of this Government has achieved, and I ask the National Assembly to recognise this by supporting the resolution today.

Gwelliant 1 Nick Ramsay

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn cydnabod y sialensiau sylweddol sy'n wynebu'r GIG yng Nghymru o ganlyniad i'r gostyngiadau termau real gwerth £98m mewn cyfalaf yn y GIG dros y tair blynedd nesaf.

Gwelliant 2 Nick Ramsay

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn nodi yr amcangyfrifir bod yr ôl-groniad o waith atgyweirio yn ysbytai Cymru ac adeiladau eraill y GIG bellach yn £460m.

Nick Ramsay: I move amendments 1 and 2. It is a pleasure to contribute to this important debate today and I am pleased that the Government has brought it forward. We are particularly concerned, Minister, about the £460 million backlog in repairs at Welsh hospitals and the £98 million of real terms capital reductions in the NHS, as specified in the amendments. Although I welcome the fact that money has been invested in some

sydd wedi'i chynllunio gan glinigwyr i'w cefnogi yn eu gwaith beunyddiol. Mae ariannu technoleg fel hyn yn hanfodol ar gyfer moderneiddio'r gwasanaeth.

Yn olaf, ond nid yn lleiaf, yw'r buddsoddiad rwyf wedi'i wneud i foderneiddio ein fflyd ambiwlansys. Er 2006, rydym wedi darparu cyllid o £32 miliwn i Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwllans Cymru i gefnogi ei rhaglen newid cerbydau. Mae hyn wedi helpu'r ymddiriedolaeth i brynu 601 o gerbydau. Mae'r record hon o fuddsoddiad cyfalaf parhaus yn tanlinellu fy ymrwymiad i ddarparu adeiladau ysbyty, cyfarpar a thechnoleg addas i'r diben a fydd yn darparu gofal iechyd o'r radd flaenaf i boblogaeth Cymru. Rwyf yn falch o'r manteision sylweddol i'r GIG yng Nghymru o ganlyniad i'r buddsoddiad cyfalaf o £1.4 biliwn yn y GIG yn ystod oes y Llywodraeth hon, a gofynnaf i'r Cynulliad Cenedlaethol gydnabod hyn drwy gefnogi'r penderfyniad heddiw.

Amendment 1 Nick Ramsay

Add as new point at end of motion:

Recognises the significant challenges posed to the NHS in Wales as a result of the £98m of real terms capital reductions in the NHS over the next three years.

Amendment 2 Nick Ramsay

Add as new point at end of motion:

Notes that the repairs backlog for Welsh hospitals and other NHS buildings is now £460m.

Nick Ramsay: Cynigiau welliannau 1 a 2. Mae'n bleser cael cyfrannu at y ddadl bwysig hon heddiw ac rwyf yn falch bod y Llywodraeth wedi ei chyflwyno. Rydym yn arbennig o bryderus, Weinidog, am yr ôl-groniad o £460 miliwn yn y gwaith atgyweirio yn ysbytai Cymru a'r £98 miliwn o ostyngiadau termau real mewn cyfalaf yn y GIG, fel y nodir yn y gwelliannau. Er fy mod yn croesawu'r ffaith bod arian wedi cael ei

areas—no-one would wish that that money had not been invested—in listening to the Minister’s contribution earlier, it sounded as if all is rosy in the garden, and that is our problem with the motion as it stands. We do not think that the motion recognises the tremendous pressures that the NHS capital budget in Wales is going to have to deal with. It is appropriate that we focus sharply on this issue so that people can hold the Assembly Government to account and see what the alternative is. There is an alternative.

Minister, I would be interested to hear your interpretation of the estate condition and performance report for 2009-10, which was attached to the notes for this debate. It is an interesting read. I neglected to mention that we will be supporting the Liberal Democrats’ amendments to the motion. It is difficult to oppose those amendments, we believe, because they have been taken from the report. They are points of fact that have been highlighted in this report from last year. Therefore, to have them as amendments to the motion is clearly important. Page 22 of the report points to one of the glaring facts, as identified by the amendments, that only four health board trusts have invested sufficient capital to meet the high-risk maintenance backlog; the remainder are either awaiting funding associated with outstanding business or are looking to manage risk. As regards the physical condition of the estate, none of the health boards have met the 90 per cent target set for 2008. The all-Wales performance has improved, but it is ‘falling still far short’.

5.00 p.m.

As regards the health and safety elements of the backlog and the standards of codes of practice, the cost of complying with the safety requirements is estimated at £161 million, of which £120 million relates to the essential estate. All health boards should have been compliant by 2004; that was seven years ago, and we are still debating this issue and looking at areas where the improvements simply have not been made.

In the last three years, poor infrastructure has resulted in 13 patient fatalities. It was over a

fuddsoddi mewn rhai ardaloedd—ni fyddai neb yn dymuno nad oedd yr arian wedi cael ei fuddsoddi—wrth wrando ar gyfraniad y Gweinidog yn gynharach, roedd yn swnio fel petai popeth yn fêl i gyd, a dyna ein problem ni gyda'r cynnig fel y mae. Nid ydym yn credu bod y cynnig yn cydnabod y pwysau aruthrol y mae cyllideb cyfalaf y GIG yng Nghymru yn mynd i orfod delio â nhw. Mae'n briodol ein bod yn canolbwyntio ar y mater hwn fel y gall pobl ddal Llywodraeth y Cynulliad i gyfrif a gweld beth yw'r dewis arall. Mae yna ddewis arall.

Weinidog, byddai gennyf ddiddordeb i glywed eich dehongliad o adroddiad perfformiad a chyflwr yr ystâd ar gyfer 2009-10, a oedd ynghlwm wrth y nodiadau ar gyfer y ddadl hon. Mae'n ddiddorol i'w ddarllen. Anghofiais sôn y byddwn yn cefnogi gwelliannau'r Democratiaid Rhyddfrydol i'r cynnig. Mae'n anodd gwrthwynebu'r gwelliannau hynny, mi gredwn, oherwydd eu bod wedi eu cymryd o'r adroddiad. Maent yn bwyntiau ffeithiol sydd wedi cael eu nodi yn yr adroddiad hwn ers y llynedd. Felly, mae eu cael fel gwelliannau i'r cynnig yn amlwg yn bwysig. Mae tudalen 22 o'r adroddiad yn cyfeirio at un o'r ffeithiau amlwg, fel y nodir gan y gwelliannau, mai dim ond pedair ymddiriedolaeth bwrdd iechyd sydd wedi buddsoddi cyfalaf digonol i gyflawni'r ôl-groniad o waith cynnal a chadw risg-uchel; mae'r gweddill naill ai yn aros am arian sy'n gysylltiedig â busnes sydd heb ei gwblhau neu'n edrych i reoli risg. O ran cyflwr ffisegol yr ystâd, nid oes dim un o'r byrddau iechyd wedi cyrraedd y targed 90 y cant a osodwyd ar gyfer 2008. Mae'r perfformiad ar gyfer Cymru gyfan wedi gwella, ond mae'n dal yn bell o gyrraedd y nod.

5.00 p.m.

O ran elfennau iechyd a diogelwch yr ôl-groniad a safonau codau ymarfer, amcangyfrifir bod y gost o gydymffurfio â gofynion diogelwch yn £161 miliwn, gyda £120 miliwn ohono'n ymwneud â'r ystâd hanfodol. Roedd pob bwrdd iechyd i fod yn cydymffurfio erbyn 2004; roedd hynny saith mlynedd yn ôl, ac rydym yn dal i drafod y mater hwn ac yn edrych ar feysydd lle nad yw'r gwelliannau wedi cael eu gwneud.

Yn y tair blynedd diwethaf, mae seilwaith gwael wedi arwain at farwolaethau 13 o

year ago that the Assembly Government claimed that the matter was not a cause for alarm. Another year has passed—seven years since the initial target was missed—and, as a result of a lack of adequate action in this area, patients, staff and visitors are at risk of injury in the NHS estate in a way that simply should not happen.

We would be abdicating our responsibilities if we did not deal with these issues. I listened to the Minister's detailed comments earlier, and certainly, where investment has been made, it is very much to be welcomed. It is needed, but once again this is an area where the Government has missed a vital target. We have many debates in the Chamber on the health budget, and rightly so—it is half of the Assembly Government's work—and on the estate, as well as on revenue spending, the public has a right to expect far better than it is getting from this Assembly Government.

I know in advance—I will be winding up shortly, Deputy Presiding Officer—that there will be all sorts of arguments about why we cannot do anything. I appreciate that funding is tight and that there are pressures, but, nonetheless, there are statutory obligations for these issues to be dealt with. There are health and safety issues, such as asbestos in our hospitals, legionella and other dangers that need to be dealt with. I welcome what you said earlier, Minister, but please do more to address these problems.

Gwelliant 3 Peter Black

Ychwanegu pwyntiau newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn nodi, er gwaethaf y buddsoddiad cyfalaf hwn, fod Adroddiad Cyflwr a Pherfformiad yr Ystâd 2009/2010 yn dangos:

a) Cyfanswm ôl-groniad o waith atgyweirio gwerth £460 miliwn, gyda £209 miliwn am Gost Risg Sylweddol ac Uchel;

b) Mae dwy Ymddiriedolaeth Iechyd yn dal i

gleifion. Honnodd Llywodraeth y Cynulliad dros flwyddyn yn ôl nad oedd y mater yn rhywbeth i bryderu yn ei gylch. Mae blwyddyn arall wedi mynd heibio—saith mlynedd ers methu'r targed cychwynnol—ac, o ganlyniad i ddiffyg gweithredu digonol yn y maes hwn, mae cleifion, staff ac ymwelwyr mewn perygl o gael anaf yn ystâd y GIG mewn ffordd na ddylai digwydd.

Byddem yn esgeuluso'n cyfrifoldebau pe na fyddem yn ymdrin â'r materion hyn. Gwrandewais ar sylwadau manwl y Gweinidog yn gynharach ac, yn sicr, lle mae buddsoddiad wedi ei wneud, mae i'w groesawu'n fawr. Mae ei angen, ond unwaith eto dyma faes lle mae'r Llywodraeth wedi methu targed hanfodol. Rydym yn cael llawer o ddadleuon yn y Siambr ar y gyllideb iechyd, ac yn haeddiannol—mae'n cyfateb i hanner gwaith Llywodraeth y Cynulliad—ac ar yr ystâd, yn ogystal ag ar wariant refeniw. Mae gan y cyhoedd hawl i ddisgwyl llawer gwell nag y mae'n ei gael gan y Llywodraeth hon yn y Cynulliad.

Rwyf yn gwybod ymlaen llaw—byddaf yn dod i ben yn y man, Ddirprwy Lywydd—y bydd pob math o ddadleuon ynghylch pam na allwn wneud unrhyw beth. Rwyf yn sylweddoli bod cyllid yn brin a bod pwysau ond, er hynny, mae rhwymedigaethau statudol sy'n golygu bod yn rhaid ymdrin â'r materion hyn. Mae materion iechyd a diogelwch, fel asbestos yn ein hysbytai, legionella a pheryglon eraill y mae angen ymdrin â hwy. Croesawaf yr hyn a ddywedsoch yn gynharach, Weinidog, ond a fydechystal â gwneud rhagor i fynd i'r afael â'r problemau hyn.

Amendment 3 Peter Black

Add as new points at end of motion:

Notes that, despite this capital investment, the Estate Condition and Performance Report 2009/2010 shows:

a) A total backlog of repairs of £460 million, with £209 million at a High and Significant Risk Cost;

b) Two Health Trusts are still failing to meet

fethu diwallu rheoliadau diogelwch tân a fire safety regulations set for 2005 and 2008; bennwyd ar gyfer 2005 a 2008;

c) Nid oedd dim un o'r Ymddiriedolaethau Iechyd wedi cyrraedd targed 2008 ar gyfer rheoliadau statudol a diogelwch gan gynnwys y Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd, asbestos, legionella, gwastraff peryglus;

c) None of the Health Trusts met the 2008 target for statutory and safety regulations including DDA, asbestos, legionella, hazardous waste;

d) Nid oedd dim un o'r Ymddiriedolaethau Iechyd wedi cyrraedd targed 2008 ar gyfer sicrhau bod 90% o'r ystâd iechyd o safon gadarn, yn ddiogel yn weithredol ac yn dangos dim ond ychydig o ddirywiad;

d) None of the Health Trusts met the 2008 target of getting 90% of the health estate in a 'sound, operationally safe and exhibit only minor deterioration' standard;

e) Amcangyfrifir bod cost cydymffurfio â'r cod diogelwch tân yn £14 miliwn, sydd £2 miliwn yn uwch na 2008-2009;

e) The cost of complying with fire safety code is estimated to be £14 million, an increase of £2 million since 2008-2009;

f) Mae cyfanswm cost cyflawni gwaith y Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd bron yn £16 miliwn.

f) The total cost of implementing DDA work is nearly £16 million.

Yn galw am Gynllun Gweithredu strategol sy'n blaenoriaethu buddsoddiad yn y GIG sy'n mynd i'r afael â risg ddifrifol ac sy'n sicrhau hygyrchedd i bobl anabl.

Calls for a strategic Action Plan that prioritises investment in the NHS that addresses serious risk and ensuring accessibility for disabled people.

Gwelliant 4 Peter Black

Amendment 4 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Add as new point at end of motion:

Yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i roi'r gorau i'w gwrthwynebiad i ddefnyddio dulliau cyllido amgen er mwyn sicrhau bod modd buddsoddi arian ychwanegol yn ystâd y GIG.

Calls for the Welsh Assembly Government to end its opposition to the use of alternative funding mechanisms to ensure that additional money can be invested in the NHS estate.

Veronica German: I move amendments 3 and 4 in the name of Peter Black on behalf of the Welsh Liberal Democrats.

Veronica German: Cynigiau welliannau 3 a 4 yn enw Peter Black ar ran Democratiaid Rhyddfrydol Cymru.

We have already heard from Nick Ramsay about the backlog in spending on the NHS estate. I will be generous to the Minister and say that, yes, we could take away the non-essential repairs that amount to about £46 million, but we would still have a backlog of over £400 million. Even when we take away those hospital buildings that will not have a use after five years, there is still an enormous backlog.

Rydym eisoes wedi clywed gan Nick Ramsay am yr ôl-groniad yn y gwariant ar ystâd y GIG. Byddaf yn hael â'r Gweinidog a dweud ie, galleu gael gwared â'r atgyweiriadau nad ydynt yn hanfodol sy'n cyfateb i oddeutu £46 miliwn, ond byddai gennym ôl-groniad o dros £400 miliwn o hyd. Hyd yn oed pan dynnwn yr adeiladau ysbty hynny na fydd defnydd iddynt ar ôl pum mlynedd, mae'n dal yn ôl-groniad enfawr.

The Minister's news of investment in new hospitals is welcome, but that does not detract from the fact that people have to attend institutions that have not received the investment required and are not compliant with the Disability Discrimination Act 2005. People, therefore, cannot access the kind of facilities that they deserve. We already know, and it is worth saying again, that it is not just one lot of targets that have been missed—it is two lots. In 2010, it was still the case that none of the trusts were able to meet the 2008 target of 90 per cent of property being sound, operationally safe and exhibiting only minor deterioration. I am not convinced that that is a record to be proud of.

With over £400 million-worth of repairs, including some that involve more than just maintenance and upgrades, and a series of reports that confirm that these targets are being missed, we clearly need some leadership on this matter. Rather than headlines about this hospital here and that hospital there, we need an action plan—which we have asked for in the past, and which has been refused—showing how all these buildings can be brought up to the correct standard. We know that everything cannot be done at once—we are not stupid—but we should have a plan, and it should prioritise two areas: hospitals with significant risk, and hospitals with poor accessibility.

We know that there are four risk categories: low, moderate, significant and high. The significant and high categories represent 30 per cent and 15 per cent respectively of the cost of the backlog. It is worrying that we are allowing NHS buildings to open when they are deemed to be so highly at risk. That is why we want to identify exactly which hospitals require which repairs.

Perhaps the most concerning issue is that of disabled access to the NHS estate. The report that Nick referred to highlights that over £16 million is needed to bring the estate into compliance with the Disability

Mae newyddion y Gweinidog am fuddsoddi mewn ysbytai newydd i'w groesawu, ond nid yw hynny'n lleihau'r ffaith bod yn rhaid i bobl fynychu sefydliadau nad ydynt wedi derbyn y buddsoddiad angenrheidiol ac nad ydynt yn cydymffurfio â Deddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd 2005. Felly, nid yw pobl yn gallu manteisio ar y math o gyfleusterau y maent yn eu haeddu. Rydym yn gwybod yn barod, ac mae'n werth dweud hynny unwaith eto, nad dim ond un set o dargedau sydd wedi'u methu—ond dwy set. Yn 2010, roedd yn dal yn wir nad oedd yr un o'r ymddiriedolaethau'n gallu cyrraedd targed 2008, sef 90 y cant o'r adeiladau i fod yn gadarn, yn ddiogel yn weithredol a dim ond yn dangos ychydig o ddirywiad. Nid wyf yn argyhoeddedig bod hyn yn record i ymfalchïo ynddi.

Gyda gwerth dros £400 miliwn o atgyweiriadau, gan gynnwys rhai sy'n cynnwys mwy na dim ond cynnal a chadw ac uwchraddio, a chyfres o adroddiadau sy'n cadarnhau bod y targedau hyn yn cael eu methu, mae'n amlwg bod angen rhywfaint o arweiniad arnom ar y mater hwn. Yn hytrach na phenawdau am yr ysbyty yma a'r ysbyty acw, mae angen cynllun gweithredu arnom—yr ydym wedi gofyn amdano yn y gorffennol, a hwnnw wedi cael ei wrthod—yn dangos sut y gellir dod â'r adeiladau hyn i'r safon gywir. Rydym yn gwybod na ellir gwneud popeth ar unwaith—nid ydym yn dwp—ond dylem gael cynllun, a dylai roi blaenoriaeth i ddau faes: ysbytai sy'n peri risg sylweddol, ac ysbytai nad ydynt yn hygyrch.

Rydym yn gwybod bod yna bedwar categori risg: isel, cymhedrol, sylweddol ac uchel. Mae'r categorïau sylweddol ac uchel yn cynrychioli 30 y cant a 15 y cant yn y drefn honno o gost yr ôl-groniad. Mae'n destun pryder ein bod yn caniatáu i adeiladau'r GIG agor pan ystyrir eu bod yn peri'r fath risg. Dyna pam yr ydym eisiau gwybod yn union pa ysbytai y mae angen gwneud gwaith atgyweirio iddynt a sut fath o waith sydd angen ei wneud.

Efallai mai'r mater sy'n peri'r pryder mwyaf yw mynediad i bobl anabl i ystâd y GIG. Mae'r adroddiad y cyfeiriodd Nick ato yn nodi bod angen dros £16 miliwn i sicrhau bod yr ystâd yn cydymffurfio â Deddf

Discrimination Act 2005. It is quite remarkable that one hospital—Bronglais—requires £2.8 million, and that Hywel Dda Local Health Board requires £7.4 million just to bring it in line with the DDA. The Act was passed in 2004; how much longer do people have to wait until they can access those facilities? Therefore, we really need an action plan that will ensure that we can see exactly when that situation will be remedied.

The Government, in its response, obviously highlights all the good things that it has done. I do not want to take away from that; we have some good hospitals and new hospitals are being built. However, hospitals are not being built at a fast enough rate in order to stop the older ones from being used, and that has been the case for a number of years.

Alun Davies: Whose fault is that?

Veronica German: It is certainly not the fault of the coalition Government, Mr Davies. If you want to intervene, you may do so. Do you wish to make an intervention?

The Deputy Presiding Officer: Order. Veronica German, if someone speaks from their seat, please ignore them and carry on.

Veronica German: I thought that I heard an intervention, Deputy Presiding Officer.

The Deputy Presiding Officer: Order. I will tell you when there is an intervention. Can you start winding up, please?

Veronica German: On investment, it seems strange that this Government completely rules out any alternative funding mechanisms. We understand that, in 'One Wales', you ruled out private finance initiatives, which is fair enough.

Sandy Mewies: You suggested that there are buildings with serious health and safety issues, operating outside health and safety regulations. Can you, first, name them and, secondly, explain how the cuts that your side would have liked to have seen would have remedied, in any way at all, any deficiencies?

Gwahaniaethu ar sail Anabledd 2005. Mae'n eithaf rhyfeddol bod un ysbyty—Bronglais—angen £2.8 miliwn, a bod Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda angen £ 7.4 miliwn dim ond er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd. Pasiwyd y Ddeddf yn 2004; faint yn hwy y bydd rhaid i bobl aros nes y byddant yn gallu defnyddio'r cyfleusterau hynny? Felly, mae gwir angen cynllun gweithredu arnom a fydd yn sicrhau y gallwn weld yn union pryd y bydd y sefyllfa honno'n cael ei datrys.

Mae'r Llywodraeth, yn ei hymateb, yn naturiol yn dwyn sylw at yr holl bethau da y mae wedi'u gwneud. Nid wyf am wneud yn fach o hynny; mae gennym rai ysbytai da ac mae ysbytai newydd yn cael eu hadeiladu. Fodd bynnag, nid yw ysbytai'n cael eu hadeiladu'n ddigon cyflym fel nad oes raid defnyddio'r rhai hŷn, ac mae hynny wedi bod yn wir am nifer o flynyddoedd.

Alun Davies: Bai pwy yw hynny?

Veronica German: Yn sicr, nid bai'r Llywodraeth glymblaid, Mr Davies. Os ydych am ymyrryd, cewch wneud hynny. A ydych yn dymuno gwneud ymyriad?

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Veronica German, os bydd rhywun yn siarad o'i sedd, anwybyddwch ef neu hi a dal ati.

Veronica German: Yr oeddwn yn meddwl i mi glywed ymyriad, Ddirprwy Lywydd.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Byddaf yn dweud wrthy ch pan fydd ymyriad. A allwch ddechrau dirwyn i ben, os gwelwch yn dda?

Veronica German: O ran buddsoddi, mae'n ymddangos yn rhyfedd fod y Llywodraeth hon yn llwyr ymwrthod ag unrhyw ddulliau ariannu amgen. Rydym yn deall eich bod yn 'Cymru'n Un', wedi diystyru mentrau cyllid preifat, sy'n ddigon teg.

Sandy Mewies: Gwnaethoch awgrymu bod gan rai adeiladau broblemau iechyd a diogelwch difrifol, a'r rheini'n gweithredu y tu allan i reoliadau iechyd a diogelwch. A allwch chi, yn gyntaf, eu henwi ac, yn ail, egluro sut y byddai'r toriadau y byddai eich ochr chi wedi hoffi eu gweld wedi datrys,

Can you also tell me whether you are supporting the sort of thing that is happening in the NHS in England, which is supported by your Liberal Democrat colleagues—

The Deputy Presiding Officer: Order. Your intervention is turning into more of a speech than an intervention.

Sandy Mewies: Do you support what is happening in England?

Veronica German: You will find that particular reference on page 24 of the report, which makes for interesting reading. It is quite clear that they are the facts. I am not making this up; it is in the Government's report.

To return to what I was saying, it seems strange that you will not even contemplate looking at alternative funding mechanisms, when capital moneys are tight.

The Deputy Presiding Officer: Order. Can you start winding up, please?

Veronica German: The cross-party Finance Committee has shown that you can make public-private partnerships more effective; it took a whole lot of evidence and produced a report on it. Public-private partnerships are a valid way of raising money, yet, for dogmatic reasons, this Government completely refuses to even look at alternative mechanisms.

The Deputy Presiding Officer: Order. You really must wind up; you are way over your allocated time.

Veronica German: This situation is not good for patients or for the people working in the NHS.

Ann Jones: The figures demonstrate that investment in NHS buildings by the Labour-led Government has tripled since 1999, and even with the dismal settlement imposed by the UK Government, £1.4 billion will be spent on buildings and equipment. In these

mewn unrhyw ffordd o gwbl, unrhyw ddiffygion? A allwch ddweud wrthyf hefyd a ydych yn cefnogi'r math o beth sy'n digwydd yn y GIG yn Lloegr, sy'n cael ei gefnogi gan eich cydweithwyr yn y Democratiaid Rhyddfrydol—

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Mae eich ymyriad yn troi'n fwy o araitn nag o ymyriad.

Sandy Mewies: A ydych yn cefnogi'r hyn sy'n digwydd yn Lloegr?

Veronica German: Fe welwch y cyfeiriad penodol hwnnw ar dudalen 24 o'r adroddiad, sy'n ddeunydd darllen diddorol. Mae'n eithaf amlwg mai'r rheini yw'r ffeithiau. Nid celwydd mo hyn; mae yn adroddiad y Llywodraeth.

I ddychwelyd at yr hyn yr oeddwn yn ei ddweud, mae'n ymddangos yn rhyfedd nad ydych hyd yn oed yn ystyried edrych ar ddulliau ariannu amgen, pan mae arian cyfalaf yn dynn.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. A allwch ddechrau dirwyn i ben, os gwelwch yn dda?

Veronica German: Mae'r Pwyllgor Cyllid trawsbleidiol wedi dangos y gallwch wneud partneriaethau cyhoeddus-preifat yn fwy effeithiol; derbyniodd lawer iawn o dystiolaeth a llunio adroddiad arno. Mae partneriaethau cyhoeddus-preifat yn ffordd ddilys o godi arian, ac eto, am resymau dogmatig, mae'r Llywodraeth hon yn gwrthod yn lân hyd yn oed edrych ar ddulliau amgen.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Rhaid ichi ddirwyn i ben; rydych wedi defnyddio llawer mwy o amser nag a neilltuwyd i chi.

Veronica German: Nid yw'r sefyllfa hon yn dda i gleifion nac i bobl sy'n gweithio yn y GIG.

Ann Jones: Mae'r ffigurau'n dangos bod buddsoddiad yn adeiladau'r GIG gan y Llywodraeth dan arweiniad y blaid Lafur wedi treblu er 1999, a hyd yn oed gyda'r setliad truenus sydd wedi'i osod gan Lywodraeth y DU, bydd £1.4 biliwn yn cael

difficult financial circumstances, this Government is prioritising care, because primary, secondary and social care are the vital components in ensuring that patients are given holistic treatment. That is why 40 per cent of the Government's revenue budget is being invested into those services. The Government, as the Minister said, is also investing some £100 million to cut the backlog in capital projects by some 20 per cent. That is responsible decision-making, from which the Welsh Conservatives should learn.

The drastic cuts in local government that English authorities are facing show that the Conservatives are not interested in the cost of rebranding their anti-NHS philosophy. You can play those games in opposition, but in Government the price of that is disastrous. It will mean a choice between discharging older people before the necessary care is ready or keeping those patients in hospitals, resulting in delayed transfers of care and, more importantly, a loss of independence for those older patients.

5.10 p.m.

Before we even get to the disgraceful dismantling of the NHS by the Westminster Government, it seems that the Conservatives are stirring up the problems that led to Labour needing to rescue the NHS in 1997. As well as ignoring the indirect consequences of ring-fencing the NHS, which means massive cuts elsewhere, we have seen no detail of what the proposed 20 per cent cut in education would mean for the future of our children and young people and, indeed, our economy. *[Interruption.]* It is a fact. I thought that the realms of acceptable public policy had changed after more than a decade of Labour Government and I naively thought that the Conservatives had realised that punitive, short-term solutions were a thing of the past—something that they thought that they could no longer get away with. However, it turns out that they have remembered all of those after forming a Government in May, following a period of pre-election amnesia. The nasty party, I am

ei wario ar adeiladau a chyfarpar. Yn yr amgylchiadau ariannol anodd hyn, mae'r Llywodraeth hon yn blaenoriaethu gofal, oherwydd gofal sylfaenol, eilaidd a chymdeithasol yw'r elfennau hanfodol er mwyn sicrhau bod cleifion yn derbyn triniaeth holistaidd. Dyna pam mae 40 y cant o gyllideb refeniw'r Llywodraeth yn cael ei fuddsoddi yn y gwasanaethau hynny. Mae'r Llywodraeth hefyd, fel y dywedodd y Gweinidog, yn buddsoddi tua £100 miliwn i leihau ryw 20 y cant ar yr ôl-groniad mewn prosiectau cyfalaf. Dyna beth yw bod yn gyfrifol wrth wneud penderfyniadau, y dylai Ceidwadwyr Cymru ddysgu oddi wrtho.

Mae'r toriadau llym mewn llywodraeth leol y mae awdurdodau Lloegr yn eu hwynebu yn dangos nad oes gan y Ceidwadwyr diddordeb yn y gost o ailfrandio eu hathroniaeth gwrth-GIG. Gallwch chwarae'r gemau hynny yn yr wrthblaid, ond yn y Llywodraeth mae'r pris i'w dalu'n drychinebus. Bydd yn golygu dewis rhwng rhyddhau pobl hŷn cyn y bydd y gofal angenrheidiol yn barod neu gadw'r cleifion hynny mewn ysbytai, sy'n arwain at oedi wrth drosglwyddo gofal ac, yn bwysicach, yn golygu bod y cleifion hŷn hynny'n colli'u hannibyniaeth.

5.10 p.m.

Cyn i ni hyd yn oed gyrraedd y datgymalu gwarthus sy'n digwydd yn y GIG dan law Llywodraeth San Steffan, mae'n ymddangos bod y Ceidwadwyr yn ailgodi'r problemau a arweiniodd at y blaid Lafur yn gorfod achub y GIG yn 1997. Yn ogystal ag anwybyddu canlyniadau anuniongyrchol neilltuo arian y GIG, sy'n golygu toriadau enfawr mewn manau eraill, nid ydym wedi gweld manylion yr hyn y byddai'r toriad arfaethedig o 20 y cant yn y gyllideb addysg yn ei olygu i ddyfodol ein plant a phobl ifanc ac, yn wir, i'n heconomi. *[Torri ar draws.]* Mae'n ffaith. Roeddwn yn credu bod cwmpas polisi cyhoeddus derbynol wedi newid ar ôl rhagor na degawd o Lywodraeth Lafur ac roeddwn yn ddigon diniwed i feddwl bod y Ceidwadwyr wedi sylweddoli bod atebion tymor byr, cosbol yn rhywbeth sy'n perthyn i'r gorffennol—rhywbeth yr oeddent yn credu na allent ei wneud bellach heb gael eu dal. Fodd bynnag, maent wedi cofio'r rheini i gyd ar ôl ffurfio Llywodraeth ym mis Mai, yn

afraid, is back, and it wants to take a fifth of the money that we spend on schools to produce leaflets that say 'We love the NHS too.'

Nick Ramsay: I am grateful to Ann for giving way. You spoke about the NHS being dismantled in England and then you spoke about your opposition to my party's policy of protecting the health budget. Are you in favour of protecting the health budget in Wales or not?

Ann Jones: I am in favour of making sure that we can reduce the effects of the disastrous cuts that your party in Westminster is making across the board. We still await your proposals based on the fact that you would support the health budget at the cost of other services, which would have a disastrous effect on our future generations.

I want to talk about what Labour investment has achieved in north Wales. Of course, more needs to be done; the Minister would expect me to say that—it always will. However, our regional challenge will not be achieved by forcing hospitals to shut as part of a new market approach. The NHS belongs to everyone. In Wales, I hope that it will remain that way.

In recent years, Ysbyty Glan Clwyd alone has benefited from a £20 million investment in the north Wales cancer unit and £5.4 million for three brand new operating theatres. A new primary healthcare centre has been built in the poorest ward of Rhyl—the poorest ward in Wales. We are also seeing money being spent on modernising accident and emergency provision, a new acute medical admissions ward and, recently, safety has also been prioritised by providing more than £70 million to get rid of asbestos at Ysbyty Glan Clwyd—for which I thank the Minister. To pretend that there has been a disinterest in the ageing NHS estate in Wales is to ignore the investment that Labour has put in, and is still putting in. We have heard across the Chamber that the UK's decision to slash 40 per cent of the capital budget will have its consequences. Past and present Ministers for

dilyn cyfnod o amnesia cyn-etholiad. Mae'r blaid gas, mae arnaf ofn, yn ôl, ac mae am gymryd un rhan o bump o'r arian yr ydym yn ei wario ar ysgolion i gynhyrchu taflenni sy'n dweud 'Rydym ninnau hefyd wrth ein bodd â'r GIG.'

Nick Ramsay: Rwyf yn ddiolchgar i Ann am ildio. Soniasoch am y GIG yn cael ei ddatgymalu yn Lloegr ac yna sôn am eich gwrthwynebiad i bolisi fy mhlaidd o warchod y gyllideb iechyd. A ydych o blaid gwarchod y gyllideb iechyd yng Nghymru neu beidio?

Ann Jones: Rwyf o blaid gwneud yn siŵr y gallwn leihau effeithiau'r toriadau trychinebus y mae eich plaid yn San Steffan yn eu gwneud ar draws y bwrdd. Rydym yn dal i ddisgwyl eich cynigion ar sail y ffaith y byddech yn cefnogi'r gyllideb iechyd ar draul gwasanaethau eraill, a fyddai'n cael effaith drychinebus ar genedlaethau'r dyfodol.

Rwyf am siarad am yr hyn y mae buddsoddiad Llafur wedi ei gyflawni yn y gogledd. Wrth gwrs, mae rhagor i'w wneud; byddai'r Gweinidog yn disgwyl imi ddweud hynny—ac mae hynny bob amser yn wir. Fodd bynnag, ni fydd ein her ranbarthol yn cael ei chyflawni drwy orfodi ysbytai i gau fel rhan o ddull marchnad newydd o weithredu. Mae'r GIG yn perthyn i bawb. Yng Nghymru, rwyf yn gobeithio y bydd yn parhau i fod felly.

Yn y blynyddoedd diwethaf, mae Ysbyty Glan Clwyd ei hun wedi elwa o £20 miliwn o fuddsoddiad yn uned canser gogledd Cymru, a £5.4 miliwn ar gyfer tair theatr llawdriniaeth newydd sbon. Mae canolfan gofâl iechyd sylfaenol newydd wedi ei hadeiladu yn ward dlotaf y Rhyl—y ward dlotaf yng Nghymru. Rydym hefyd yn gweld arian yn cael ei wario ar foderneiddio'r ddarpariaeth damweiniau ac achosion brys, ward derbyniadau meddygol aciwt newydd ac, yn ddiweddar, mae diogelwch wedi cael blaenoriaeth hefyd wrth i dros £70 miliwn gael ei ddarparu i gael gwared ag asbestos yn Ysbyty Glan Clwyd—rhywbeth yr wyf yn diolch i'r Gweinidog amdano. Mae esgus bod diffyg diddordeb wedi bod yn ystâd y GIG yng Nghymru sy'n heneiddio yn golygu anwybyddu'r buddsoddiad y mae Llafur wedi'i wneud ac yn dal i'w wneud. Rydym

health will know that I have consistently campaigned for the best possible care for patients in my constituency, whether that is provided here in Wales or across the border, if necessary. I have always believed that; that is my view and that will remain my view. What I find abhorrent is the scaremongering from the Conservatives, who claim to be the new guardians of the health service—the health service that they opposed at its creation all those years ago. *[Interruption.]* You did. I will not quote Aneurin Bevan, and what he said about the Tories; that is Alun Davies's job.

The challenges of the coming years will be difficult. Sadly, the policies of the present UK Government are ideologically bent on destroying the principles of our most cherished public service. However, as long as I draw breath, I will never say that the NHS has had its time, nor will anybody on this side of the Chamber, unlike some Welsh Conservatives who are happy to support that rumour.

Darren Millar: I was not even a twinkle in my father's eye at the time of the formation of the NHS, but it is something that I feel passionately and strongly about and I am committed to it, as is every single member of my party. I am delighted to be speaking in this debate. I have been pleased with some of the capital investment over the past few years in my own constituency. It has been a delight to see the investment in the new children and adolescent mental health unit at Abergele and to see the medical centre there, established with NHS investment. However, we know that it is going to be difficult over the next few years and we also know that we have had this enormous backlog of investment, even after the good years. We literally did not fix the roof of some of our hospitals while the sun was shining. For example, we know that the problems at Ysbyty Glan Clwyd, to which Ann Jones referred, were not tackled, even though they were identified many years ago.

wedi clywed ar draws y Siambr y bydd canlyniadau i benderfyniad y DU i dorri 40 y cant o'r gyllideb cyfalaf. Bydd Gweinidogion iechyd y gorffennol a heddiw yn gwybod fy mod wedi ymgyrchu'n gyson dros gael y gofal gorau posibl i gleifion yn fy etholaeth, pa un a yw'n cael ei ddarparu yma yng Nghymru neu dros y ffin, os oes angen. Rwyf wedi credu hynny erioed; dyna fy marn i a dyna fydd fy marn i bob amser. Yr hyn sy'n atgas i mi yw'r Ceidwadwyr yn codi bwganod, gan honni mai nhw yw gwarcheidwaid newydd y gwasanaeth iechyd—y gwasanaeth iechyd yr oeddent wedi gwrthwynebu ei sefydlu'r holl flynyddoedd hynny'n ôl. *[Torri ar draws.]* Mi wnaethoch chi. Ni ddyfynnaf Aneurin Bevan, a'r hyn a ddywedodd am y Toriaid, gwaith Alun Davies yw hynny.

Bydd heriau'r blynyddoedd nesaf yn anodd. Yn anffodus, yn ideolegol, mae polisïau Llywodraeth bresennol y DU yn rhwym o ddinistrio egwyddorion y gwasanaeth cyhoeddus sydd mor annwyl gennym. Fodd bynnag, tra bo anadl gennyf, ni ddywedaf byth fod y GIG wedi dod i'w derfyn, na heb arall ar yr ochr hon i'r Siambr, yn wahanol i rai Ceidwadwyr Cymreig sy'n hapus i gefnogi'r si hwnnw.

Darren Millar: Nid oeddwn wedi cael fy ngeni hyd yn oed pan ffurfiwyd y GIG, ond mae'n rhywbeth rwyf yn teimlo'n angerddol ac yn gryf yn ei gylch ac wedi ymrwymo iddo, ac mae hynny'n wir am bob aelod o'm plaid. Rwyf yn falch iawn o fod yn siarad yn y ddadl hon. Rwyf wedi bod yn falch o rywfaint o'r buddsoddiad cyfalaf dros y blynyddoedd diwethaf yn fy etholaeth fy hun. Mae wedi bod yn bleser gweld y buddsoddiad yn yr uned iechyd meddwl newydd ar gyfer plant a'r glasoed yn Abergele ac i weld y ganolfan feddygol yno, a sefydlwyd gyda buddsoddiad gan y GIG. Fodd bynnag, rydym yn gwybod y bydd yn anodd yn ystod y blynyddoedd nesaf ac rydym hefyd yn gwybod ein bod wedi cael yr ôl-groniad enfawr hwn o fuddsoddiad, hyd yn oed ar ôl y blynyddoedd da. Yn llythrennol ni wnaethom atgyweirio toeon rhai o'n hysbytai tra oedd yr haul yn disgleirio. Er enghraifft, rydym yn gwybod nad aethpwyd i'r afael â'r problemau yn Ysbyty Glan Clwyd, y cyfeiriodd Ann Jones atynt, er iddynt gael eu

The issue that really concerns me is that, over the next few years, there will be pressure on the NHS in Wales and its capacity to deal with patients in localities. Ysbyty Glan Clwyd will be remodelled in order to take out the asbestos, and that is absolutely the right thing to do, but I am concerned about proposals to reduce the number of beds there. I know that medical advances mean that people do not have to stay in hospital as long, and we can treat people at home who would previously have required a hospital bed to recover from their ailments. However, I am concerned that there are proposals to build thousands of homes in the immediate area around Bodelwyddan, and hundreds more just down the road in Abergele. Some 850 homes are proposed for that one town as part of the local development plan for the county borough of Conwy—all of these homes will need to be serviced by the hospital in Bodelwyddan. I do not think that there are sufficient joined-up processes between local government in respect of the planning process and the NHS in Wales. We need to overcome that if we are to make sure that there is the capacity to deal with the ageing demographic in our country and the growth in local populations that is expected as a result of the additional housing that will be built through the implementation of local development plans.

We know that a number of reviews are currently under way in north Wales. I am delighted to say that I have stood shoulder to shoulder with Ann Jones in wanting to make sure that we benefit from decent, high-quality NHS treatment for our constituents. She will not like me for saying it, but we have stood shoulder to shoulder on these issues, because we care about making sure that healthcare is there for our constituents. I am concerned that some of the decisions on capital investment that the Assembly Government will make over the next few years will influence the outcome of the reviews that are currently going on.

Alun Davies: I am glad to see this conversion in the Conservative Party with regard to the NHS. Do you agree with your

canfod nifer o flynyddoedd yn ôl.

Y mater sy'n peri gofid mawr i mi yw y bydd pwysau ar y GIG yng Nghymru dros y blynyddoedd nesaf, a'i allu i ddelio â chleifion mewn ardaloedd lleol. Bydd Ysbyty Glan Clwyd yn cael ei ailfodelu er mwyn cael gwared â'r asbestos, a dyna'n sicr y peth iawn i'w wneud, ond rwyf yn pryderu am y cynigion i leihau nifer y gwelyau yno. Gwn fod datblygiadau meddygol yn golygu nad yw pobl yn gorfod aros yn yr ysbyty gyhyd, ac y gallwn drin pobl gartref a fyddai gynt wedi gorfod cael gwely yn yr ysbyty i wella. Fodd bynnag, rwyf yn poeni bod cynigion ar y gweill i adeiladu miloedd o gartrefi yn yr ardal gyfagos o gwmpas Bodelwyddan, a channoedd yn fwy i lawr y ffordd yn Abergele. Mae oddeutu 850 o gartrefi'n cael eu cynnig ar gyfer y dref honno fel rhan o'r cynllun datblygu lleol ar gyfer bwrdeistref sirol Conwy—bydd angen i'r holl gartrefi hyn gael eu gwasanaethu gan yr ysbyty ym Modelwyddan. Nid wyf yn credu bod digon o brosesau cydgyssylltiedig rhwng llywodraeth leol o ran y broses gynllunio a'r GIG yng Nghymru. Mae angen i ni oresgyn hynny, er mwyn inni allu gwneud yn siŵr bod y gallu ar gael i ddelio â'r ddemograffeg sy'n heneiddio yn ein gwlad a'r twf disgwylidig mewn poblogaethau lleol o ganlyniad i'r tai ychwanegol a fydd yn cael eu hadeiladu yn sgîl gweithredu'r cynlluniau datblygu lleol.

Rydym yn gwybod bod nifer o adolygiadau ar y gweill yng ngogledd Cymru ar hyn o bryd. Mae'n bleser gennyf ddweud fy mod wedi sefyll ysgwydd wrth ysgwydd ag Ann Jones i geisio gwneud yn siŵr ein bod cael triniaeth gymwys o ansawdd da ar gyfer ein hetholwyr. Ni fydd yn fy hoffi am ddweud hyn, ond rydym wedi sefyll ysgwydd wrth ysgwydd ar y materion hyn, gan fod gwneud yn siŵr fod gofal iechyd ar gael i'n hetholwyr yn bwysig iawn i ni. Rwyf yn poeni y bydd rhai o'r penderfyniadau am fuddsoddi cyfalaf y bydd Llywodraeth y Cynulliad yn eu gwneud dros y blynyddoedd nesaf yn dylanwadu ar ganlyniad yr adolygiadau sy'n cael eu cynnal ar hyn o bryd.

Alun Davies: Rwyf yn falch o weld y trawsnewid hwn yn y Blaid Geidwadol o ran y GIG. A ydych yn cytuno â'ch cyd-aelod yn

colleague in the Vale of Clwyd that the NHS is past repair and outdated?

Darren Millar: There is not a single person in my party who does not believe that we should invest in the NHS in the future. That is why my party is the only party in the Chamber that does not want to cut the NHS budget. In fact, we like to remind people about the fact that we want to stop your £1 billion-worth of cuts. I will say it again, because I know that Ann Jones likes to repeat things in this way: £1 billion will be cut over the next three years by your coalition Government. Therefore, you should not try to intervene when I am making such an important point, which is about what we need to be discussing, namely that decisions on capital investment should not be taken at the expense of reducing the Welsh NHS's capacity to meet the needs of the people of Wales.

Ann Jones: You say that nobody in your party would ever say that. I would refer you to the blog—it has now been taken down, but it did say that the NHS has had its time. That was said by Ian Gunning, the Assembly candidate—the hopeful candidate, which is how he will remain—for the Vale of Clwyd. You cannot therefore say that everyone in your party believes that.

Darren Millar: I have been clear, and I will repeat: we are the only party that has committed to not cutting NHS funds by £1 billion. The people of the Vale of Clwyd and every other constituency in Wales will make their choice when they vote in the polls on 5 May.

The Deputy Presiding Officer: This knockabout is very enjoyable, but it is not doing much for our timetable.

Helen Mary Jones: Given what you have just said, I will do my best not to indulge in a knockabout, despite the blatant provocation from the other side. I will say briefly that any message about the future of our health service or any other public service in Wales that comes from any members of the parties that have supported a 40 per cent cut in the

Nyffryn Clwyd bod y GIG y tu hwnt i'w adfer ac yn hen ffasiwn?

Darren Millar: Nid oes neb yn fy mhlaid nad yw'n credu y dylem fuddsoddi yn y GIG yn y dyfodol. Dyna pam mai fy mhlaid i yw'r unig blaid yn y Siambwr nad yw am dorri cyllideb y GIG. Yn wir, rydym yn hoffi atgoffa pobl am y ffaith ein bod eisiau atal eich toriadau gwerth £1 biliwn chi. Fe'i dywedaf eto, oherwydd gwn fod Ann Jones yn hoffi ailadrodd pethau yn y ffordd hon: bydd £1 biliwn yn cael ei dorri dros y tair blynedd nesaf gan eich Llywodraeth glymblaid. Felly, ni ddylech geisio ymyrryd pan wyf yn gwneud pwynt mor bwysig, sy'n ymwneud â'r hyn y mae angen inni fod yn ei drafod, sef na ddylai penderfyniadau ar fuddsoddi cyfalaf gael eu cymryd ar draul lleihau gallu GIG Cymru i ddiwallu anghenion pobl Cymru.

Ann Jones: Yr ydych yn dweud na fyddai neb yn eich plaid byth yn dweud hynny. Byddwn yn eich cyfeirio at y blog—mae bellach wedi'i symud ond yr oedd yn dweud bod y GIG wedi dod i ddiwedd ei oes. Dywedwyd hynny gan Ian Gunning, ymgeisydd ar gyfer y Cynulliad —yr ymgeisydd gobeithiol, a dyna sut y bydd yn aros—dros Ddyffryn Clwyd. Felly, ni allwch ddweud bod pawb yn eich plaid yn credu hynny.

Darren Millar: Rwyf wedi bod yn glir, ac fe'i dywedaf eto: ni yw'r unig blaid sydd wedi ymrwymo i beidio â thorri £1 biliwn oddi ar gyllid y GIG. Bydd pobl Dyffryn Clwyd a phob etholaeth arall yng Nghymru yn gwneud eu dewis pan fyddant yn pleidleisio yn yr etholiadau ar 5 Mai.

Y Dirprwy Lywydd: Mae'r ymryson hwn yn bleserus iawn, ond nid yw'n gwneud llawer i'n hamserlen.

Helen Mary Jones: Ac ystyried yr hyn yr ydych newydd ei ddweud, gwnaf fy ngorau i beidio â bod yn rhan o'r ymryson, er gwaetha'r pryfocio amlwg o'r ochr arall. Dywedaf yn fyr nad yw unrhyw neges am ddyfodol ein gwasanaeth iechyd neu unrhyw wasanaeth cyhoeddus arall yng Nghymru a ddaw gan unrhyw aelodau o'r pleidiau sydd

Assembly Government's overall capital budget is not a message that I will be particularly struck by. I do not think that the people of Wales will be fooled by the idea that any budget can be preserved entirely, however powerfully Darren Millar makes the case.

5.20 p.m.

I am not particularly inclined to take any lessons on dogma from the Liberal Democrats who, bless them, have been conned into supporting the most right-wing Government that this country has ever seen. Some of their ideas about the health service are potentially more bizarre than those of the Thatcher Government—some of us are old enough to remember what it was like when public services were in the hands of the Thatcher Government, though Darren might not be. This lot, left to themselves, would be worse.

Sandy Mewies: We have heard the Liberal Democrats going on about private finance initiatives, which is interesting.

'The Private Finance Initiative issue is a contentious one and we are dubious about it: we are unconvinced.'

Who said that? It was Kirsty.

Helen Mary Jones: Yes, that was in the days when the Welsh Liberal Democrats were allowed to have minds of their own.

I want to talk about one particular capital investment by this Government that has made a tremendous difference to my constituents, namely the £6 million investment in the state-of-the-art Llanelli breast care centre. I want to talk about another kind of partnership that has made that investment possible. My constituents and I are very grateful to the Minister for the £6 million investment from the Welsh Assembly Government. There was a time, a few years ago, when people were seriously concerned that that hospital might be downgraded. With that investment, the One Wales Government has sent a very clear message to the people of Llanelli that that downgrade is not going to happen.

wedi cefnogi toriad o 40 y cant yng nghyllideb cyfalaf gyffredinol Llywodraeth y Cynulliad yn neges sy'n cael ei ffafrio gennyf fi. Nid wyf yn credu y bydd pobl Cymru'n cael eu twyllo gan y syniad y gall unrhyw gyllideb gael ei chadw yn ei chyfanrwydd, pa mor rymus bynnag y mae Darren Millar yn gwneud yr achos.

5.20 p.m.

Nid wyf yn arbennig o awyddus i dderbyn unrhyw wersi ar ddogma gan y Democratiaid Rhyddfrydol sydd, druan ohonynt, wedi cael eu twyllo i gefnogi'r Llywodraeth fwyaf asgell dde y mae'r wlad hon wedi'i gweld erioed. Mae rhai o'u syniadau am y gwasanaeth iechyd yn fwy rhyfedd o bosibl na rhai Llywodraeth Thatcher—mae rhai ohonom yn ddigon hen i gofio cyflwr y gwasanaethau cyhoeddus yn nwylo Llywodraeth Thatcher, er efallai nad yw Darren. Byddai'r criw hwn, o'u gadael, yn waeth.

Sandy Mewies: Rydym wedi clywed y Democratiaid Rhyddfrydol yn sôn am fentrau cyllid preifat, sy'n ddiddorol.

'Mae mater Menter Cyllid Preifat yn un dadleuol ac yr ydym yn amheus am y peth: nid ydym wedi'n darbwyllo.'

Pwy ddywedodd hynny? Kirsty.

Helen Mary Jones: Ie, a hynny pan oedd gan Ddemocratiaid Rhyddfrydol Cymru yr hawl i gael eu meddwl eu hunain.

Hoffwn sôn am un buddsoddiad cyfalaf penodol gan y Llywodraeth hon sydd wedi gwneud gwahaniaeth aruthrol i'm hetholwyr, sef y buddsoddiad £6 miliwn yng nghanolfan gofal y fron Llanelli, sydd o'r radd flaenaf. Hoffwn siarad am fath arall o bartneriaeth sydd wedi gwneud y buddsoddiad hwnnw'n bosibl. Mae fy etholwyr a minnau'n ddiolchgar iawn i'r Gweinidog am y buddsoddiad £6 miliwn gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Ar un adeg, ychydig flynyddoedd yn ôl, roedd pobl yn bryderus iawn y gallai'r ysbyty hwnnw gael ei israddio. Gyda'r buddsoddiad hwnnw, mae Llywodraeth Cymru'n Un wedi anfon neges glir iawn at bobl Llanelli nad yw'r israddio'n

mynd i ddigwydd.

However, the state-of-the-art breast care centre has come not only from Government investment, it has come from passionate fundraising within the community. This has meant, for example, that we have a mammography scanner in that unit that is unavailable in public health services anywhere else in the world. The only other places where you can find that machine are very expensive private healthcare facilities in the United States of America. [Interruption.] I am afraid that I do not want to hear from Kirsty Williams. We hear quite enough from her, in my humble opinion.

It is this kind of partnership, between a community and a Government that cares about and represents that community, that will drive forward investment in our health services. That is the kind of partnership that we need to look for. It is a very good example of people in a Welsh community taking care of themselves and each other, and of a Government being prepared to back them. That is what we have seen. Anyone who thinks that any of this lot has any credibility in anything to do with public spending for the next five years is, frankly, wrong.

Kirsty Williams: Helen Mary, I am delighted about the scanner in Llanelli. It is, as you say, world class. It is just a pity about some of the more basic equipment in Llanelli, such as the MRI scanner, which has been broken for three and a half weeks. Cancer patients who finished their radiotherapy over a month ago have repeatedly had their MRI scans cancelled by Prince Phillip Hospital in Llanelli. The hospital has been unable to fix the machine and does not know when a new machine will become available. It is currently trying to divert patients to other hospitals so that they can be screened. I am sure that you would agree with me, Helen, that that is a very regrettable situation in your constituency.

I turn now to the critical care centre that would look to provide critical care services, based on a business plan, at a site in

Fodd bynnag, nid dim ond drwy fuddsoddiad y Llywodraeth y mae'r ganolfan gofal y fron hon o'r radd flaenaf wedi'i sefydlu; gwelwyd codi arian angerddol yn digwydd yn y gymuned hefyd. Mae hyn wedi golygu, er enghraifft, bod gennym sganiwr mamograffeg yn yr uned honno nad yw ar gael fel rhan o wasanaethau iechedd cyhoeddus yn unrhyw le arall yn y byd. Yr unig lefydd eraill lle gallwch ddod o hyd i'r peiriant hwnnw yw mewn cyfleusterau gofal iechedd preifat drud iawn yn Unol Daleithiau America. [Torri ar draws.] Mae arnaf ofn nad wyf am glywed oddi wrth Kirsty Williams. Rydym yn clywed digon ganddi, yn fy marn ostyngedig i.

Dyma'r math o bartneriaeth, rhwng cymuned a Llywodraeth, sy'n gofalu am y gymuned ac yn ei chynrychioli, a fydd yn sbarduno buddsoddiad i'r dyfodol yn ein gwasanaethau iechedd. Dyna'r math o bartneriaeth y mae angen inni chwilio amdano. Mae'n enghraifft dda iawn o bobl mewn cymuned Gymraeg yn gofalu am eu hunain ac am ei gilydd, ac o Lywodraeth sy'n barod i'w cefnogi. Dyna'r hyn rydym wedi'i weld. A dweud y gwir, mae unrhyw un sy'n meddwl bod gan unrhyw un o'r criw hwn unrhyw hygyrdded mewn unrhyw beth i'w wneud â gwariant cyhoeddus ar gyfer y pum mlynedd nesaf yn anghywir.

Kirsty Williams: Helen Mary, rwyf wrth fy modd am y sganiwr yn Llanelli. Fel rydych yn ei ddweud, mae o safon fyd-eang. Mae'n drueni am rywfaint o'r cyfarpar mwy sylfaenol yn Llanelli, megis y sganiwr MRI, sydd wedi torri ers tair wythnos a hanner. Mae cleifion canser a gwblhaodd eu radiotherapi dros fis yn ôl wedi gweld eu sganiau MRI yn cael eu canslo dro ar ôl tro gan Ysbyty'r Tywysog Philip yn Llanelli. Nid yw'r ysbyty wedi gallu trwsio'r peiriant ac nid yw'n gwybod pryd y bydd peiriant newydd ar gael. Ar hyn o bryd mae'n ceisio anfon cleifion i ysbytai eraill i'w sgrinio. Rwyf yn siŵr y byddech yn cytuno â mi, Helen, bod hon yn sefyllfa anffodus iawn yn eich etholaeth.

Trof yn awr at y ganolfan gofal critigol a fyddai'n gobeithio darparu gwasanaethau gofal critigol, yn seiliedig ar gynllun busnes,

Llanfrechfa in the constituency of Lynne Neagle. The centre has long been debated at the National Assembly for Wales. The centre would look to provide new facilities for constituents in south Powys and Gwent and has received widespread support across the Chamber. The Aneurin Bevan health board's five-year plan, which was recently published on its website, states that the phasing of that project, which the Minister announced a number of months ago, is ongoing. The document also says that the stage 1 business case was completed in June and is being considered by WAG at present. It would be really helpful to hear from the Minister about phase 1 of that particular proposal.

The document acknowledges that the realisation of this critical care centre is now subject to a time frame of five to 10 years. That is the reality, in terms of when we are likely to see this centre built. In waiting for this new critical care centre to be built, what worries me is that the Aneurin Bevan health board is ploughing ahead with plans that it describes, very cutely, as 'safe services on a single site hub'. That is very nice civil service and NHS bureaucracy speak. What it means for my constituents is the possibility of a large number of services being taken out of Nevill Hall Hospital and relocated at the Royal Gwent Hospital in Newport. Those would include obstetrics, neonatal services and paediatrics, emergency surgery, emergency medicine and critical care. Those services are not available just for my constituents; they are available for people living in south Monmouthshire, Blaenau Gwent and other Valleys areas who depend on those accident and emergency services.

Helen Mary said that she was delighted that the Welsh Government was sending a clear message to the people of Llanelli that the Prince Philip Hospital would not be downgraded. I call on the Minister for health this afternoon to send a clear message to those communities that would be affected by any downgrading of the Nevill Hall facilities that they, too, can look forward to the support

ar safle yn Llanfrechfa yn etholaeth Lynne Neagle. Mae'r ganolfan wedi bod yn destun trafod hir yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru. Byddai'r ganolfan yn gobeithio darparu cyfleusterau newydd ar gyfer etholwyr yn ne Powys a Gwent ac mae wedi derbyn cefnogaeth eang ar draws y Siambr. Mae cynllun pum mlynedd bwrdd iechyd Aneurin Bevan, a gyhoeddwyd yn ddiweddar ar ei wefan, yn datgan bod camau'r prosiect hwnnw, a gyhoeddwyd gan y Gweinidog nifer o fisoedd yn ôl, yn parhau. Mae'r ddogfen hefyd yn dweud i achos busnes cam 1 gael ei gwblhau ym mis Mehefin ac yn cael ei ystyried gan Lywodraeth Cynulliad Cymru ar hyn o bryd. Byddai'n ddefnyddiol iawn clywed gan y Gweinidog am gam 1 y cynnig penodol hwnnw.

Mae'r ddogfen yn cydnabod bod yr amserlen ar gyfer sicrhau'r ganolfan gofal critigol hon bellach yn bump i 10 mlynedd. Dyna'r gwir, o ran pryd yr ydym yn debygol o weld y ganolfan hon yn cael ei hadeiladu. Wrth aros i'r ganolfan gofal critigol newydd hon gael ei hadeiladu, yr hyn sy'n fy mhoeni i yw bod bwrdd iechyd Aneurin Bevan yn bwrw ymlaen gyda chynlluniau sy'n cael ei ddisgrifio ganddo, yn glyfar iawn, fel 'gwasanaethau diogel mewn canolfan un safle'. Dyna jargon biwrocraidd neis iawn gan y gwasanaeth sifil a'r GIG. Yr hyn mae'n ei olygu i'm hetholwyr i yw'r posibilrwydd y bydd nifer mawr o wasanaethau'n cael eu symud o Ysbyty Nevill Hall i Ysbyty Brenhinol Gwent yng Nghasnewydd. Byddai'r rheini'n cynnwys obstetreg, gwasanaethau newyddenedigol a phediatreg, llawdriniaeth frys, meddygaeth frys a gofal critigol. Nid yw'r gwasanaethau hynny ar gael ar gyfer fy etholwyr i yn unig; maent ar gael i bobl sy'n byw yn ne Sir Fynwy, Blaenau Gwent ac ardaloedd eraill yn y Cymoedd sy'n dibynnu ar y gwasanaethau damweiniau ac achosion brys hynny.

Dywedodd Helen Mary ei bod yn falch iawn bod Llywodraeth Cymru yn anfon neges glir i bobl Llanelli na fyddai Ysbyty'r Tywysog Philip yn cael ei israddio. Galwaf ar y Gweinidog iechyd y prynhawn yma i anfon neges glir i'r cymunedau hynny a fyddai'n cael eu heffeithio gan unrhyw israddio ar gyfleusterau Nevill Hall y gallant hwythau hefyd edrych ymlaen at y gefnogaeth a'r

and investment in Nevill Hall that will maintain services there. The possibility of expecting people who currently use the Nevill Hall services to travel to the Royal Gwent is scarcely credible because of the journey times involved. Also, Assembly Members who represent the area served by the Royal Gwent would attest that services at that hospital are already extremely stretched and that expecting more patients to be able to use facilities at the Royal Gwent is simply not a possibility, given the current construction of that hospital. I am certainly not aware of the ability to put more services into that hospital. So, Minister, I would be grateful if you could send a clear message today that the services at Nevill Hall in Abergavenny will not be downgraded and that we can look forward to an early announcement with regard to phase 1 of the specialist care centre for the south Powys and Gwent area and when we might be in a position to move forward in that work. Also, do you agree with the Aneurin Bevan health board that the completion of that particular hospital is now, realistically, five to 10 years away?

Alun Davies: It has been a curious debate this afternoon. We have seen the unveiling of an apparently new approach from the Welsh Liberal Democrats, involving almost privatising large parts of the national health service. I am sure that that is not what they would want to see when they read the Record in the morning. We have seen the Welsh Conservative Party attacking the Labour Government here for underspending. It is a curious thing when we look back at the record of Governments in the Assembly since devolution, given that we have seen a decade of investment in the infrastructure and the estate of the national health service. We sometimes forget that in 1948, when the NHS was created, it brought together a patchwork of different providers and facilities that were barely adequate even then. In the 60 years since the national health service was established, the past decade has seen the biggest single renewal of the health infrastructure and estate and the biggest hospital building programme in its history.

buddsoddiad yn Nevill Hall a fydd yn cadw'r gwasanaethau yno. Go brin fod y posibilrwydd o ddisgwyl i bobl sy'n defnyddio gwasanaethau Nevill Hall ar hyn o bryd deithio i Ysbyty Brenhinol Gwent yn gredadwy oherwydd yr amseroedd teithio. Hefyd, byddai Aelodau'r Cynulliad sy'n cynrychioli'r ardal a wasanaethir gan Ysbyty Brenhinol Gwent yn tystio bod y gwasanaethau yn yr ysbyty hwnnw eisoes o dan bwysau mawr ac nad yw disgwyl i fwy o gleifion allu defnyddio'r cyfleusterau yn Ysbyty Brenhinol Gwent yn bosibilrwydd o gwbl, o gofio am adeilad yr ysbyty hwnnw ar hyn o bryd. Yn sicr nid wyf fi yn ymwybodol o'r gallu i roi rhagor o wasanaethau yn yr ysbyty hwnnw. Felly, Weinidog, byddwn yn ddiolchgar pe gallech anfon neges glir heddiw na fydd y gwasanaethau yn Ysbyty Nevill Hall yn y Fenni yn cael eu hisraddio ac y gallwn edrych ymlaen at gyhoeddiad cynnar ynghylch cam 1 y ganolfan gofal arbenigol ar gyfer ardal de Powys a Gwent a phryd y gallwn fod mewn sefyllfa i symud ymlaen gyda'r gwaith hwnnw. Hefyd, a ydych yn cytuno â bwrdd iechyd Aneurin Bevan mai ymhen pump i 10 mlynedd, a bod yn realistig, y bydd yr ysbyty hwnnw'n cael ei gwblhau erbyn hyn?

Alun Davies: Rydym wedi cael dadl ryfedd y prynhawn yma. Rydym wedi gweld dull gweithredu newydd yn ôl pob golwg yn cael ei ddadorchuddio gan Ddemocratiaid Rhyddfrydol Cymru, sy'n cynnwys preifateiddio rhannau helaeth o'r gwasanaeth iechyd gwladol bron. Rwyf yn siŵr nad yw hynny'n rhywbeth y byddent am ei weld pan fyddant yn darllen y Cofnod yn y bore. Rydym wedi gweld Plaid Geidwadol Cymru yn ymosod ar y Llywodraeth Lafur yma am danwario. Mae hynny'n beth rhyfedd pan edrychwn yn ôl ar record Llywodraethau yn y Cynulliad ers datganoli, gan gofio ein bod wedi cael degawd o fuddsoddi yn seilwaith ac ystâd y gwasanaeth iechyd gwladol. Yn 1948, pan gafodd y GIG ei greu, rydym weithiau'n anghofio i hynny ddwyn clytwaith o ddarparwyr a chyfleusterau gwahanol ynghyd a oedd prin yn ddigonol hyd yn oed bryd hynny. A 60 mlynedd wedi mynd heibio ers sefydlu'r gwasanaeth iechyd gwladol, rydym yn ystod y degawd diwethaf wedi gweld y gwaith adnewyddu unigol mwyaf ar yr ystâd a'r seilwaith iechyd a'r rhaglen

adeiladu ysbytai fwyaf yn ei hanes.

Peter Black: I know what you are saying about the use of private money, but you should be aware that a lot of primary care centres have been built using PFI. In fact, in Swansea, the local health board is using private hospital facilities for its operations and allowing its facilities to be used by the private hospital. So, it is not as clear cut as you make out.

Peter Black: Rwyf yn gwybod beth rydych yn ei ddweud am ddefnyddio arian preifat. Ond dylech fod yn ymwybodol bod llawer o ganolfannau gofal sylfaenol wedi cael eu hadeiladu gan ddefnyddio Menter Cyllid Preifat. Yn wir, yn Abertawe, mae'r bwrdd iechyd lleol yn defnyddio cyfleusterau ysbyty preifat ar gyfer ei lawdriniaethau ac yn caniatáu i'w gyfleusterau gael eu defnyddio gan yr ysbyty preifat. Felly, nid yw mor eglur ag a ddywedwch chi.

Alun Davies: The approach of the Liberal Democrats, I would suggest, is almost invariably not clear cut, as they are saying different things at different times. When you look at the Record, you will see an example of that.

Alun Davies: Byddwn yn awgrymu nad yw dull y Democratiaid Rhyddfrydol bron byth yn eglur, gan eu bod yn dweud pethau gwahanol ar adegau gwahanol. Pan edrychwch ar y Cofnod, byddwch yn gweld enghraifft o hynny.

What we have missed in this afternoon's debate is any sense of contrition from the Conservative benches. Some of the amendments that we will be voting on defy belief, in the sense that we have had debates here time and again on the services provided by the national health service and the estate currently managed by the national health service. What we will be seeing over the next few years is probably the biggest single retrenchment of investment since devolution. That is not something that has been determined by this place; it is a consequence of direct decisions taken by the Conservative Government.

Yr hyn nad ydym wedi'i weld yn y ddadl y prynhawn yma yw unrhyw ymdeimlad o edifeirwch o du meinciau'r Ceidwadwyr. Mae'n anodd credu rhai o'r newidiadau y byddwn yn pleidleisio arnynt, o ran ein bod wedi cael dadleuon yma dro ar ôl tro ar y gwasanaethau a ddarperir gan y gwasanaeth iechyd gwladol a'r ystâd a reolir ar hyn o bryd gan y gwasanaeth iechyd gwladol. Mae'n debyg mai'r hyn y byddwn yn ei weld dros y blynyddoedd nesaf yw'r cwtogi mwyaf erioed ar yr un tro ar fuddsoddi ers datganoli. Nid y lle hwn sydd wedi penderfynu ar hynny; dyma ganlyniad penderfyniadau uniongyrchol a gymerir gan y Llywodraeth Geidwadol.

5.30 p.m.

5.30 p.m.

Nick Ramsay: I am grateful to you for giving way. Alun, on your statement that our amendments defy belief, amendment 2 simply notes that the repair backlog for Welsh hospitals and other NHS buildings is now £460 million. Do you not agree that, however you want to package it, that is simply a statement of fact?

Nick Ramsay: Rwyf yn ddiolchgar ichi am ildio. Alun, yn glŷn â'ch datganiad ei bod yn anodd credu y gwelliannau rydym yn eu cyflwyno, y cyfan y mae gwelliant 2 yn ei nodi yw bod yr ôl-groniad atgyweirio ar gyfer ysbytai Cymru ac adeiladau eraill y GIG yn awr yn £460 miliwn. Onid ydych yn cytuno, sut bynnag rydych am ei becynnu, mai datganiad o ffaith yn unig yw hynny?

Alun Davies: Amendment 1 could be said to be a statement of fact in that you recognise the significant challenges posed to the NHS in Wales. What you do not say is that those are a consequence of Conservative policy.

Alun Davies: Gellid dweud bod gwelliant 1 yn ddatganiad o ffaith o ran eich bod yn cydnabod yr heriau sylweddol sy'n wynebu'r GIG yng Nghymru. Yr hyn nad ydych yn ei ddweud yw mai canlyniad polisi'r

That is why it defies belief—[*Interruption.*] I know that you care more about money than people, Andrew, but the reality is that, despite Darren's protestations earlier, the NHS simply is not part of the value system of the party opposite in the same way as it is for those on this side. That is why we have seen investment in new facilities, buildings and equipment treble in the past few years. However, that will be stopped by Conservative cuts. We have seen investment in new services, bringing services closer to people. Again, that will be stopped by Tory cuts. We have seen investment in state-of-the-art hospitals and state-of-the-art facilities. Again, that will be stopped by Tory cuts. The biggest hospital-building programme in the history of the NHS: again, stopped in its tracks by Tory cuts. And then, they expect us to take them seriously, when they say that they want to protect the national health service.

What we have seen over the past few years, and what we have seen in particular during the debate this afternoon, is that private funding is to be brought into the national health service, whether by the Liberal Democrats or the Conservatives. The one thing we are aware of with regard to PFI is that it is the more expensive way of providing facilities. The taxpayer pays more and gets less, and that is their financial strategy for capital investment in the national health service. That is not a credible position, and nor is it a credible position to cry crocodile tears in this Chamber while supporting the policies of a Government that seeks to dismantle the ability of the national health service to invest in England and having a financial strategy that makes some of the deepest cuts to public services that we have seen in our political lifetimes. That is not a credible position. It defies belief. It is the Conservative position. We should not be surprised. We should be used to it. The programme that the Government has embarked upon over the past few years is helping to refresh and reinvigorate the national health service. I hope that the Government will remain committed to doing

Ceidwadwyr yw hynny. Dyna pam mae'n anodd credu—[*Torri ar draws.*] Gwn eich bod yn poeni mwy am arian nag am bobl, Andrew, ond y gwir amdani yw, er gwaethaf protestiadau Darren yn gynharach, nad yw'r GIG yn rhan o system gwerth y blaid gyferbyn yn yr un ffordd ag y mae i'r rheini ar yr ochr hon. Dyna pam rydym wedi gweld y buddsoddiad yn treblu mewn cyfleusterau, adeiladau ac offer newydd yn y blynyddoedd diwethaf. Fodd bynnag, bydd hynny'n cael ei stopio gan doriadau'r Ceidwadwyr. Rydym wedi gweld buddsoddiad mewn gwasanaethau newydd, gan ddod â gwasanaethau yn nes at y bobl. Unwaith eto, bydd hynny'n cael ei stopio gan doriadau'r Torïaid. Rydym wedi gweld buddsoddiad mewn cyfleusterau o'r radd flaenaf ac ysbytai o'r radd flaenaf. Unwaith eto, bydd hyn yn cael ei stopio gan doriadau'r Torïaid. Y rhaglen adeiladu ysbytai fwyaf yn hanes y GIG: unwaith eto yn cael ei stopio'n stond gan doriadau'r Torïaid. Ac yna, maent yn disgwyl i ni eu cymryd o ddifrif, pan ddywedant eu bod am amddiffyn y gwasanaeth iechyd gwladol.

Yr hyn yr ydym wedi'i weld dros y blynyddoedd diwethaf, ac yn arbennig yr hyn yr ydym wedi'i weld yn ystod y ddadl y prynhawn yma, yw y bydd cyllid preifat yn cael ei ddefnyddio yn y gwasanaeth iechyd gwladol, naill ai o dan y Democratiad Rhyddfrydol neu'r Ceidwadwyr. Yr un peth yr ydym yn ymwybodol ohono o ran PFI yw ei bod yn ffordd ddrutach o ddarparu cyfleusterau. Mae'r trethdalwr yn talu rhagor ac yn cael llai, a dyna eu strategaeth ariannol ar gyfer buddsoddi cyfalaf yn y gwasanaeth iechyd gwladol. Nid yw hynny'n sefyllfa gredadwy, ac nid yw ychwaith yn sefyllfa gredadwy i wylo dagrau ffug yn y Siambr hon wrth gefnogi polisiau Llywodraeth sy'n ceisio datgymalu gallu'r gwasanaeth iechyd gwladol i fuddsoddi yn Lloegr a chael strategaeth ariannol sy'n gwneud rhai o'r toriadau mwyaf i wasanaethau cyhoeddus yr ydym wedi eu gweld yn ystod ein hoes wleidyddol. Nid yw hynny'n sefyllfa gredadwy. Mae'n anodd credu'r peth. Dyma safbwynt y Ceidwadwyr. Ni ddylem synnu. Dylem fod wedi arfer â hyn. Mae'r rhaglen y mae'r Llywodraeth wedi'i rhoi ar waith dros y blynyddoedd diwethaf yn helpu i adnewyddu ac adfywio'r gwasanaeth iechyd gwladol.

that, even if the Conservatives make that almost impossible at times.

The Minister for Health and Social Services (Edwina Hart): I will respond to the points that have been made in the debate as far as possible in the time available. To deal with some of the issues raised by Nick and Veronica, capital expenditure has focused on providing fit-for-purpose buildings in the right places rather than investing in backlog maintenance on an estate that would never be fit for purpose and where facilities may be sited in the wrong place. That has been the policy direction. It has been targeted to support delivery on one or more of the high-level service objectives that I outlined in my speech.

Let us look at some of the issues around redevelopment, taking the redevelopment of Cardiff Royal Infirmary as the locality's health and treatment centre as an example. It will lead to a decrease of £37.5 million in the existing BM costs. Phase 1 of the redevelopment of Prince Charles Hospital will lead to a £20 million decrease in the existing BM costs. So, I think that you can see the strategy that we have followed in that area. With regard to Ystryd Fawr, the costs of £7.5 million go away straight away with the closure of Caerphilly Miners Hospital. Merthyr health park helps with issues of costs of £7.4 million in St Tydfil's Hospital. I accept that the report before us is an accurate report, but this has been the policy direction that we have taken in dealing with some of these issues.

In her contribution, Ann Jones spoke about some of the issues in north Wales, particularly with Ysbyty Glan Clwyd. Darren referred to his concerns about this as well. I feel that I should comment, because Glan Clwyd Hospital's role and the health board's overall strategy are absolutely clear. The hospital has a long-term future. It is one of three high-quality district general hospitals in north Wales. It provides emergency care where most needed and supports primary community and mental health services, where

Rwyf yn gobeithio y bydd y Llywodraeth yn parhau yn ymrwymedig i wneud hynny, hyd yn oed os yw'r Ceidwadwyr yn gwneud hynny'n amhosibl bron ar adegau.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Edwina Hart): Byddaf yn ymateb i'r pwyntiau a wnaed yn y ddadl cyn belled ag y bo modd yn yr amser sydd ar gael. I ymdrin â rhai o'r materion a godwyd gan Nick a Veronica, mae gwariant cyfalaf wedi canolbwyntio ar ddarparu adeiladau addas i'r diben yn y lleoedd cywir yn hytrach na buddsoddi yn yr ôl-groniad o waith cynnal a chadw ar ystâd na fyddai byth yn addas i'r diben a lle gall cyfleusterau fod wedi'u lleoli yn y man anghywir. Dyna fu'r cyfeiriad polisi. Mae wedi'i dargedu i gefnogi'r gwaith o gyflawni un neu fwy o'r amcanion gwasanaeth lefel uchel y soniais amdanynt yn fy araith.

Gadewch inni edrych ar rai o'r materion sy'n ymwneud ag ailddatblygu, gan ddefnyddio ailddatblygiad Ysbyty Brenhinol Caerdydd fel canolfan driniaeth ac iechyd yr ardal yn enghraifft. Bydd yn arwain at £37.5 miliwn o ostyngiad yng nghostau cyfredol yr ôl-groniad o waith cynnal a chadw. Bydd Cam 1 yr ailddatblygu yn Ysbyty'r Tywysog Siarl yn arwain at £20 miliwn o ostyngiad yn y costau hynny. Felly, credaf y gallwch weld y strategaeth yr ydym wedi ei dilyn yn y maes hwnnw. O ran Ystryd Fawr, mae'r costau o £7.5 miliwn yn diflannu ar unwaith gyda chau Ysbyty Glowyr Caerffili. Mae parc iechyd Merthyr yn helpu gyda phroblemau costau o £7.4 miliwn yn Ysbyty Santes Tudful. Rwyf yn derbyn bod yr adroddiad ger ein bron yn adroddiad cywir, ond dyma'r cyfeiriad polisi yr ydym wedi ei gymryd wrth ddelio â rhai o'r materion hyn.

Yn ei chyfraniad, siaradodd Ann Jones am rai o'r materion yn y gogledd, yn enwedig mewn perthynas ag Ysbyty Glan Clwyd. Cyfeiriodd Darren at ei bryderon am hyn hefyd. Rwyf yn teimlo y dylwn wneud sylw, oherwydd mae rôl Ysbyty Glan Clwyd a strategaeth gyffredinol y bwrdd iechyd yn gwbl glir. Mae gan yr ysbyty ddyfodol tymor hir. Mae'n un o dri ysbyty dosbarth cyffredinol o ansawdd uchel yng ngogledd Cymru. Mae'n darparu gofal brys lle mae'r angen fwyaf ac yn cefnogi gwasanaethau iechyd sylfaenol,

the majority of care is delivered. The purpose of the planned work is to achieve a full asbestos strip of Glan Clwyd Hospital, as well as meeting the health board's obligations in terms of the Control of Asbestos Regulations 2006. This will allow the organisation to improve fire compartmentalisation in line with current standards. We are talking about a programme of work up to 2018, which will cost in excess of £80 million. That shows that we are trying to put our house in order in a key hospital that will deliver services in north Wales.

Also within this context, there will obviously be changes in the way that healthcare is delivered in any system. In particular, there is a plan for a reduced reliance on hospital beds as care shifts closer to home, and the possible redistribution of some acute services between the major acute hospitals. However, I take on board the one point that Darren Millar made about the planning issues and about how planning and decisions in terms of housing not only impact on health, but on schools, as the Minister for education will acknowledge. That is the issue that sometimes comes up when plans are being put in place. We always say to health boards, 'Please look at the developments, particularly large-scale housing developments, that are coming into your area and at how they could impact on services, particularly primary care services and so on'. I am happy to take that forward in terms of general discussions, but, at the end of the day, what we are doing in Ysbyty Glan Clwyd will be cost-effective, it will be modernised and it will be absolutely compliant. I think that it will give a re-design that will improve clinical issues in that area. I was interested to hear Darren commenting that he was shoulder to shoulder with Ann. I tell you one thing: I bet you that Ann managed to get him out of the photograph. [Laughter.] It is important to recognise your role in this.

At the end of the day, there are common issues across health on which we do sometimes share a platform. Helen, I think, alluded to the success in Llanelli, due to the

cymunedol ac iechyd meddwl, lle mae mwyafrif y gofal yn cael ei ddarparu. Pwrpas y gwaith arfaethedig yw sicrhau bod yr holl asbestos yn cael ei dynnu o Ysbyty Glan Clwyd, yn ogystal â bodloni rhwymedigaethau'r bwrdd iechyd o ran y Rheoliadau Rheoli Asbestos 2006. Bydd hyn yn galluogi'r sefydliad i wella'r gwaith o adrannu yng nghyswllt rhagofalon tân yn unol â'r safonau cyfredol. Rydym yn sôn am raglen waith hyd at 2018, a fydd yn costio dros £80 miliwn. Mae hynny'n dangos ein bod yn ceisio rhoi trefn ar bethau mewn ysbyty allweddol a fydd yn darparu gwasanaethau yn y gogledd.

Hefyd o fewn y cyd-destun hwn, mae'n amlwg y bydd newidiadau yn y ffordd y darperir gofal iechyd mewn unrhyw system. Yn benodol, mae cynllun ar gyfer dibynnu'n llai ar welyau ysbyty wrth i ofal symud yn nes adref, a'r posibilrwydd o ailddosbarthu rhai gwasanaethau aciwt rhwng y prif ysbytai aciwt. Fodd bynnag, rwyf yn derbyn yr un pwynt a wnaeth Darren Millar am y materion cynllunio ac am sut mae cynllunio a phenderfyniadau o ran tai nid yn unig yn effeithio ar iechyd, ond ar ysgolion, fel y bydd y Gweinidog addysg yn ei gydnabod. Dyna'r broblem sy'n codi weithiau pan mae cynlluniau'n cael eu rhoi ar waith. Rydym bob amser yn dweud wrth fyrrdau iechyd, 'Edrychwch ar y datblygiadau, yn enwedig datblygiadau tai ar raddfa fawr, sy'n dod i'ch ardal ac ar sut y gallent effeithio ar wasanaethau, yn enwedig gwasanaethau gofal sylfaenol ac yn y blaen'. Rwyf yn fodlon bwrw ymlaen â hynny o ran trafodaethau cyffredinol ond, ar ddiwedd y dydd, bydd yr hyn rydym yn ei wneud yn Ysbyty Glan Clwyd yn gost-effeithiol, bydd yn cael ei foderneiddio a bydd yn cydymffurfio'n llawn. Credaf y bydd yn rhoi ailddyluniad a fydd yn gwella problemau clinigol yn yr ardal honno. Diddorol oedd clywed Darren yn dweud ei fod ysgwydd wrth ysgwydd ag Ann. Mi ddywedaf un peth wrthyhch: Gallwch fentro bod Ann wedi llwyddo i'w gadw allan o'r llun. [Chwerthin.] Mae'n bwysig cydnabod eich rôl yn hyn.

Ar ddiwedd y dydd, mae yna faterion cyffredin ar draws iechyd yr ydym weithiau yn cytuno yn eu cylch. Cyfeiriodd Helen, mi gredaf, at y llwyddiant yn Llanelli, oherwydd

marvellous engagement that we had with the voluntary sector and so on, the projects that we were delivering there, and the centre of excellence in terms of cancer care. We hope that we will now have day surgery and everything else delivered in that locality, which shows where the money is going in terms of investment.

Kirsty alluded to the critical care centre. This is an issue that Lynne Neagle never stops raising with me, which I can understand, as it is in her constituency. I have instructed my officials to maintain a constant dialogue with the Aneurin Bevan Local Health Board to ensure that there is an ongoing detailed consideration of the potential to phase this scheme, taking into account the practical implications of such a phased approach. This will demonstrate significant improvement in key performance indicators in Gwent and better evidence of its ability to deliver substantial improvement, to further test its assumptions for clinical care for the next 10 to 20 years, because we must look at those assumptions, and it will develop interim planning and detail the work that needs to be done to ensure the continuity of clinical services at the Royal Gwent Hospital and—for the benefit of the leader of the Liberal Democrats—at Nevill Hall Hospital for the next 10 years. These plans will include proposals for essential capital investment to facilitate changes. The health board will have to resubmit its outline business case on this because there is further work that it needs to do. I noted the comments made by the leader of the Liberal Democrats about the proposals that are now emerging from the Aneurin Bevan Local Health Board. In the light of her comments to the First Minister during questions, I have already asked the chief executive of the NHS to look at the issues that she raised about the lack of mention of Powys, and about the implications for Powys of their plans. In many ways, I think that that issue has been dealt with.

I now turn to the amendments. In terms of amendment 1, it is very kind of you to consider the pressures on the NHS. I notice that you are worried about the pressures on the NHS—as we all are—but those pressures

y cysylltiad gwych yr oedd gennym gyda'r sector gwirfoddol ac yn y blaen, y prosiectau yr oeddem yn eu darparu yno, a'r ganolfan ragoriaeth o ran gofal canser. Rydym yn gobeithio y bydd llawdriniaethau dydd a phopeth arall yn cael ei ddarparu yn y lleoliad hwnnw, sy'n dangos ble mae'r arian yn mynd o ran buddsoddi.

Cyfeiriodd Kirsty at y ganolfan gofal critigol. Mae hwn yn fater y mae Lynne Neagle yn ei godi'n gyson gyda mi, a gallaf ddeall pam, gan ei bod yn ei hetholaeth. Rwyf wedi cyfarwyddo fy swyddogion i gynnal deialog cyson â Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan i sicrhau y rhoddir ystyriaeth fanwl barhaus i'r potensial i roi'r cynllun hwn ar waith fesul cam, gan ystyried goblygiadau ymarferol dull fesul cam o'r fath. Bydd hyn yn dangos gwelliant sylweddol yn y dangosyddion perfformiad allweddol yng Ngwent a gwell tystiolaeth o'i allu i sicrhau gwelliant sylweddol, er mwyn profi rhagor ar ei dybiaethau ar gyfer gofal clinigol dros y 10 i 20 mlynedd nesaf, oherwydd rhaid inni edrych ar y tybiaethau hynny, a bydd yn datblygu cynlluniau interim a manylion y gwaith sydd angen ei wneud i sicrhau parhad gwasanaethau clinigol yn Ysbyty Brenhinol Gwent ac—er budd arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol—yn Ysbyty Nevill Hall ar gyfer y 10 mlynedd nesaf. Bydd y cynlluniau hyn yn cynnwys cynigion ar gyfer buddsoddiad cyfalaf angenrheidiol i hwyluso newidiadau. Bydd rhaid i'r bwrdd iechyd ailgyflwyno ei achos busnes amlinellol ar hyn oherwydd mae angen iddo wneud rhagor o waith. Nodais y sylwadau a wnaed gan arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol am y cynigion y mae Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan yn awr yn eu cyflwyno. Yng ngoleuni ei sylwadau i Brif Weinidog Cymru yn ystod y cwestiynau, rwyf eisoes wedi gofyn i brif weithredwr y GIG edrych ar y materion a godwyd ganddi am y diffyg sôn am Bowys, ac am oblygiadau'u cynlluniau i Bowys. Mewn sawl ffordd, credaf fod y mater hwnnw wedi cael sylw.

Trof yn awr at y gwelliannau. O ran gwelliant 1, rydych yn garedig iawn yn ystyried y pwysau ar y GIG. Sylwaf eich bod yn poeni am y pwysau ar y GIG—fel yr ydym i gyd—ond mae'r pwysau hynny wedi codi

have come to bear as a result of the central Government's cuts in my budget, and due pressures on the NHS. Therefore, on amendment 1, there will be a reduction of 27.5 per cent over three years to the capital programme, which I state for the record. Through careful management of the capital programme, I am able to go ahead with all of the contractually committed schemes, all of the capital programme budgets, all of the approved schemes and those to which we were previously committed. I will continue to review the health and social services capital programme to ensure that capital funding focuses on providing fit-for-purpose buildings and equipment. My officials will work constantly with the NHS to monitor this issue. Therefore, I do not see any need for that particular amendment.

In respect of amendment 2, I have spoken about the reported backlog maintenance. I have told you what we are doing and indicated how we are making those improvements. Therefore, I regard that as an unnecessary amendment.

I expected the amendment listed in the name of Peter Black on behalf of the Liberal Democrats, because it is an issue in which Peter and the Liberal Democrats have always taken an interest over the years. However, I oppose amendment 3 because you also need to recognise that I give significant sums of capital annually to local health boards for spend on backlog maintenance, as well as all of the other money that we spend on capital. For 2010-11, I allocated £59 million to this, and this investment will continue although times are changing.

5.40 p.m.

I now turn to the last amendment. We are currently debating the significant benefits to the NHS of the capital investment of £1.4 billion by this Government, which is a significant sum. The debate is no longer about the use of alternative funding mechanisms, because the position on PFI is clear; the jury is no longer out about its

oherwydd toriadau'r Llywodraeth ganolog yn fy nghyllideb, a'r pwysau o ganlyniad ar y GIG. Felly, ar welliant 1, bydd gostyngiad 27.5 y cant dros dair blynedd yn y rhaglen gyfalaf, yr wyf yn ei ddatgan ar gyfer ei gofnodi Trwy reoli'r rhaglen gyfalaf yn ofalus, rwyf yn gallu bwrw ymlaen â'r holl gynlluniau rydym wedi ymrwymo iddynt dan gontract, pob un o gyllidebau'r rhaglenni cyfalaf, pob un o'r cynlluniau cymeradwy a'r rheini yr oeddem wedi ymrwymo iddynt yn flaenorol. Byddaf yn parhau i adolygu rhaglen gyfalaf y gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i sicrhau bod arian cyfalaf yn canolbwyntio ar ddarparu adeiladau a chyfarpar addas i'r diben. Bydd fy swyddogion yn gweithio'n gyson gyda'r GIG i fonitro'r mater hwn. Felly, ni welaf fod unrhyw angen am y gwelliant penodol hwnnw.

O ran gwelliant 2, rwyf wedi siarad am yr ôl-groniad o waith cynnal a chadw. Rwyf wedi dweud wrthy ch beth rydym yn ei wneud ac wedi nodi sut rydym yn gwneud y gwelliannau hynny. Felly, rwyf yn ystyried bod y diwygiad hwnnw'n ddiangen.

Roeddwn yn disgwyl y gwelliant a restrir yn enw Peter Black ar ran y Democratiaid Rhyddfrydol, oherwydd ei fod yn fater y mae Peter a'r Democratiaid Rhyddfrydol bob amser wedi dangos diddordeb ynddo dros y blynyddoedd. Fodd bynnag, rwyf yn gwrthwynebu gwelliant 3 oherwydd mae angen i chi hefyd gydnabod fy mod yn rhoi symiau sylweddol o gyfalaf bob blwyddyn i fyrddau iechyd lleol i wario ar yr ôl-groniad o waith cynnal a chadw, yn ogystal â'r holl gyllid arall yr ydym yn ei wario ar gyfalaf. Ar gyfer 2010-11, roeddwn wedi dyrannu £59 miliwn ar gyfer hyn, a bydd y buddsoddiad hwn yn parhau er bod yr amseroedd yn newid.

5.40 p.m.

Trof yn awr at y gwelliant olaf. Ar hyn o bryd rydym yn trafod y manteision sylweddol i'r GIG o ganlyniad i'r buddsoddiad cyfalaf o £1.4 biliwn gan y Llywodraeth hon, sy'n swm sylweddol. Nid yw'r ddadl bellach am ddefnyddio dulliau ariannu amgen, gan fod y safbwynt ar PFI yn glir; mae'r penderfyniad wedi'i wneud ynghylch ei fanteision gan nad

benefits, because there are no benefits in the delivery of PFI schemes, based on assessments made of such schemes across the border. You only have to look at the costs that the English NHS has to pay for PFI schemes, so that is not a road that I intend to go down. However, as Peter Black pointed out in his intervention, I accept that there are issues about who provides NHS facilities, so it is not a black-and-white picture in some ways, even though I would like it to be so.

I thank everyone for their contributions to the debate. It is good that we have had a discussion about the capital funding that we have put into the system over the last few years. It will be difficult in the next few years and it is important that we prioritise correctly. The NHS is up for the challenge, but I would be grateful for a change of policy from central Government to give me more money.

The Deputy Presiding Officer: The proposal is to agree amendment 1. Does any Member object? I see that there is an objection, therefore I defer all voting on this item until voting time.

*Gohiriwyd y pleidleisio tan y cyfnod pleidleisio.
Voting deferred until voting time.*

*Daeth y Llywydd i'r Gadair am 5.41 p.m.
The Presiding Officer took the Chair at 5.41 p.m.*

Dadl Cyfnod 1 ar y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru) Stage 1 Debate on Proposed Education (Wales) Measure

Cynnig NDM4643 Leighton Andrews

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru, yn unol â Rheol Sefydlog 23.24:

Yn cytuno ag egwyddorion cyffredinol y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru).

The Minister for Children, Education and Lifelong Learning (Leighton Andrews): I move the motion.

oes manteision i'w cael o ddarparu cynlluniau PFI, ar sail asesiadau sydd wedi'u gwneud o gynlluniau o'r fath ar draws y ffin. Nid oes ond rhaid edrych ar y costau mae'r GIG yn Lloegr yn gorfod eu talu am gynlluniau PFI. Felly nid wyf yn bwriadu mynd i lawr y ffordd honno. Fodd bynnag, fel y dywedodd Peter Black yn ei ymyriad, rwyf yn derbyn bod ystyriaethau ynghylch pwy sy'n darparu cyfleusterau'r GIG, felly nid yw'n ddarlun du-a-gwyn mewn rhai ffordd, er y byddwn yn hoffi iddo fod felly.

Hoffwn ddiolch i bawb am eu cyfraniadau at y ddadl. Mae'n dda ein bod wedi cael trafodaeth am y cyllid cyfalaf yr ydym wedi ei roi i mewn i'r system dros y blynyddoedd diwethaf. Bydd yn anodd yn y blynyddoedd nesaf ac mae'n bwysig ein bod yn blaenoriaethu'n gywir. Mae'r GIG yn barod am yr her, ond byddwn yn ddiolchgar petai'r Llywodraeth ganolog yn newid ei pholisi i roi rhagor o arian i mi.

Y Dirprwy Lywydd: Y cynnig yw ein bod yn derbyn gwelliant 1. A oes unrhyw Aelod yn gwrthwynebu? Gwelaf fod gwrthwynebiad, felly gohiriaf yr holl bleidleisio ar yr eitem hon tan y cyfnod pleidleisio.

Motion NDM4643 Leighton Andrews

To propose that the National Assembly for Wales in accordance with Standing Order 23.24:

Agrees to the general principles of the Proposed Education (Wales) Measure.

Y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes (Leighton Andrews): Cynigiaf y cynnig.

I am pleased to bring forward the Proposed Education (Wales) Measure for consideration of its general principles. The proposed Measure provides an opportunity to make real progress within the education sector, and is firmly focused on improving the delivery of education through the better use of public resources. I am grateful to the scrutiny committees—the Finance Committee, the Constitutional Affairs Committee and Legislation Committee No.5—for their careful deliberations on this proposed Measure. I was pleased that they had no significant concerns about the general principles, and that there were few areas where amendments were proposed.

Legislation Committee No. 5 acknowledged that there is already a considerable and increasing amount of collaboration taking place in education across Wales, and that this could bring about savings and efficiencies. The committee also supported my view that having a flexible framework for collaboration, where education bodies would be free to determine what works best for them, would contribute to raising education standards and improve outcomes for learners.

In respect of collaboration, the legislation committee had two recommendations. The first of these sought an extension of the collaboration objective to state explicitly that collaboration should improve education standards and outcomes for learners. I think that we all agree with that sentiment, but the current drafting of collaboration to promote the effective and efficient use of public resources already encompasses this. The purpose of an education body is to educate, and it follows that an effective body is one that produces high standards and outcomes. I do not therefore see the need for such an amendment to be made. I also think that there are dangers in drafting such an amendment, as it could limit the basis for collaboration.

The second recommendation was for me to provide a detailed explanation as to why an education body does not have to provide evidence of mutual benefit in proposing collaboration. I will write to the committee on that point, but to encourage collaboration only where there is a mutual benefit would be to misunderstand our intention. I want to

Mae'n bleser gennyf gyflwyno'r Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru) er mwyn ystyried ei egwyddorion cyffredinol. Mae'r Mesur arfaethedig yn rhoi cyfle i wneud cynnydd gwirioneddol yn y sector addysg, ac mae'n canolbwyntio'n bendant ar wella'r ddarpariaeth addysg drwy ddefnyddio adnoddau cyhoeddus yn well. Rwyf yn ddiolchgar i'r pwyllgorau craffu—y Pwyllgor Cyllid, y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Phwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5—am eu trafodaethau gofalus ar y Mesur arfaethedig hwn. Roeddwn yn falch nad oedd ganddynt bryderon o bwys am yr egwyddorion cyffredinol, ac mai prin iawn oedd y meysydd lle cynigiwyd gwelliannau.

Cydnabu Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5 fod cryn dipyn o gydweithio eisoes yn digwydd ym myd addysg ledled Cymru a bod hynny ar gynydd, ac y gallai hyn arwain at arbedion ac effeithlonrwydd. Roedd y pwyllgor hefyd yn cefnogi fy marn y byddai cael fframwaith hyblyg ar gyfer cydweithio, lle byddai cyrrff addysg yn rhydd i benderfynu ar yr hyn sy'n gweithio orau iddynt, yn cyfrannu at godi safonau addysg a gwella canlyniadau ar gyfer dysgwyr.

O ran cydweithio, roedd gan y pwyllgor deddfwriaeth ddau argymhelliad. Roedd y cyntaf o'r rhain yn gofyn am ymhelaethu ar yr amcan cydweithio i ddatgan yn glir y dylai cydweithio wella safonau addysg a chanlyniadau ar gyfer dysgwyr. Credaf fod pawb yn cytuno â'r farn honno, ond mae'r drafftio presennol ar gyfer cydweithio i roi hwb i ddefnyddio adnoddau cyhoeddus yn effeithiol ac effeithlon eisoes yn cynnwys hyn. Pwrpas corff addysg yw addysgu, ac mae'n dilyn bod corff effeithiol yn un sydd yn creu safonau uchel a chanlyniadau. Nid wyf felly yn gweld yr angen i wneud gwelliant o'r fath. Credaf hefyd fod peryglon wrth ddrafftio gwelliant o'r fath, oherwydd gallai gyfyngu ar y sail ar gyfer cydweithio.

Yr ail argymhelliad oedd imi roi esboniad manwl ynghylch pam nad yw corff addysg yn gorfod darparu tystiolaeth o fudd i'r ddwy ochr wrth gynnig cydweithio. Byddaf yn ysgrifennu at y pwyllgor ar y pwynt hwnnw, ond byddai annog cydweithio dim ond pan mae budd i'r ddwy ochr yn gamddehongliad o'n bwriad. Rwyf yn awyddus i symud at

move towards a position where the educational resources in Wales are available for the benefit of all. That requires a mindset that recognises that these resources belong to the learners of Wales, and not to particular education bodies.

Moving on to Part 2 of the proposed Measure and to school governance, again I was pleased to see that, in general, the committees had few concerns. Where recommendations for change were made, they were around the federation of governing bodies. I will explain what the policy intention is in this part of the proposed Measure, as I fear that there has been some misunderstanding.

Federation of schools under this proposed Measure is about several governing bodies being replaced by a single governing body that will have a strategic oversight over a number of schools. Each school will remain as an individual school, with its own name, character, ethos and delegated budget. This is not to be confused with federal schools, where two separate schools are closed and opened as a single school on multiple sites, with one name, one head, one governing body and a single budget. A federation of governing bodies is, therefore, quite different, and is not in any way about local authorities closing schools. In fact, it may help schools to remain open, because they will have opportunities to reduce costs and use their resources more effectively.

Federation can bring many benefits, such as shared resources, staff, facilities, and a single governing body would be able to benchmark best practice and monitor standards across the federation with a view to improving outcomes for all learners. I acknowledge the concerns about consultation in respect of federation proposals, and I am considering bringing forward a Government amendment that will clarify that consultation will take place and with whom. In relation to small schools, however, I still want to produce a streamlined system. I have in mind a quicker consultation process, which would be limited to the governing bodies of the schools concerned. This would allow all the key

sefyllfa lle mae'r adnoddau addysgol yng Nghymru ar gael er budd pawb. Mae hynny'n gofyn am feddylfryd sy'n cydnabod bod yr adnoddau hyn yn perthyn i ddysgwyr yng Nghymru, ac nid i gyrff addysg penodol.

Gan symud ymlaen i Ran 2 y Mesur arfaethedig ac at lywodraethu ysgolion, eto roeddwn yn falch o weld mai ychydig o bryderon oedd gan y pwyllgorau, yn gyffredinol. Lle gwnaed argymhellion ar gyfer newid, roeddent yn ymwneud â ffedereiddio cyrff llywodraethu. Byddaf yn esbonio beth yw bwriad y polisi yn y rhan hon o'r Mesur arfaethedig, gan fy mod yn ofni bod rhywfaint o gamddealltwriaeth wedi bod.

Ystyr ffedereiddio ysgolion o dan y Mesur arfaethedig hwn yw bod sawl corff llywodraethu yn cael eu disodli gan un corff llywodraethu a fydd yn cael goruchwyliaeth strategol dros nifer o ysgolion. Bydd pob ysgol yn aros yn ysgol unigol, gyda'i henw, ei chymeriad, ei hethos a'i chyllideb ddirprwyedig ei hun. Ni ddylid drysu rhwng hyn ac ysgolion ffederal, lle mae dwy ysgol ar wahân yn cael eu cau ac yn cael eu hagor fel un ysgol ar fwy nag un safle, gydag un enw, un pennaeth, un corff llywodraethu ac un gyllideb. Mae ffedereiddio cyrff llywodraethu, felly, yn eithaf gwahanol, ac nid yw'n ymwneud mewn unrhyw ffordd ag awdurdodau lleol yn cau ysgolion. Yn wir, gall helpu ysgolion i aros ar agor, oherwydd byddant yn cael cyfleoedd i leihau costau a defnyddio eu hadnoddau yn fwy effeithiol.

Gall ffedereiddio gynnig llawer o fanteision, fel rhannu adnoddau, staff, cyfleusterau, a byddai un corff llywodraethu yn gallu meincnodi arfer gorau a monitro safonau ar draws y ffederasiwn gyda golwg ar wella canlyniadau i bob dysgwr. Rwyf yn cydnabod y pryderon ynghylch ymgynghori ar gynigion i ffedereiddio, ac rwyf yn ystyried cyflwyno gwelliant gan y Llywodraeth a fydd yn egluro y bydd yr ymgynghoriad yn cael ei gynnal a chyda phwy. Yng nghyswllt ysgolion bach, fodd bynnag, rwyf yn dal yn awyddus i greu system symlach. Mae gennyf broses ymgynghori gyflymach mewn golwg, a fyddai'n cael ei chyfyngu i gyrff

interest groups a voice without causing undue delay.

Committee members were also concerned that I would only use my power to direct federations in exceptional circumstances. I am happy to ensure that the circumstances in which I would use that power are clarified. I am not minded, however, to introduce an appeals process, as that would be contrary to our aims of ensuring a streamlined system.

As expected, there has been a mixed reaction to the proposals in Part 3 of the proposed Measure, which will prevent new foundation schools being established. As a Government, we are committed to retaining an education system that is based on local authority maintained schools that are comprehensive and rooted in their local communities. We believe that it is essential that the provision of school places is strategically planned and that local authorities are best placed to do this. It is sometimes put forward as an argument that schools should have more freedom. I am not tempted to open up a philosophical debate on the promotion of freedom today, but I will say that freedoms for some must not impinge on the rights of others, including the right to access education of a good standard. It is not our intention to use the proposed Measure to abolish foundation schools as a category. I am not for change for the sake of it. At this time, all schools, regardless of category, have many pressing challenges to meet, paramount being to improve outcomes for learners, and this can best be done by working with others, breaking down barriers and sharing good practice, not through competing for pupils.

Finally, a recommendation was made that the affirmative procedure should be used where the regulations proposed would make substantive provision. There was no definition of where the committee felt that the substantive provision was to be found in the proposed Measure, so I can only reiterate what was in the explanatory memorandum. Given that the regulations follow from the intent of the proposed Measure, the technical nature of the proposed regulations, the administrative detail required, and that that

llywodraethu'r ysgolion dan sylw. Byddai hyn yn caniatáu i bob grŵp budd allweddol leisio barn heb achosi gormod o oedi.

Roedd aelodau Pwyllgor hefyd yn pryderu mai dim ond o dan amgylchiadau eithriadol y byddwn yn defnyddio fy ngallu i orchymyn ffederasiynau. Rwyf yn hapus i sicrhau bod yr amgylchiadau'n cael eu hegluro lle byddwn yn defnyddio'r pŵer hwnnw. Ond nid wyf yn bwriadu cyflwyno proses apelio, oherwydd byddai hynny'n groes i'n nodau o sicrhau system symlach.

Yn ôl y disgwyl, cafwyd ymateb cymysg i'r cynigion yn Rhan 3 y Mesur arfaethedig, a fydd yn atal ysgolion sefydledig newydd rhag cael eu sefydlu. Fel Llywodraeth, rydym wedi ymrwymo i gynnal system addysg sy'n seiliedig ar ysgolion a gynhelir gan awdurdod lleol, sy'n gyfun ac wedi'u gwreiddio yn eu cymunedau lleol. Rydym yn credu ei bod yn hanfodol bod y ddarpariaeth o leoedd ysgol yn cael ei chynllunio'n strategol ac mai'r awdurdodau lleol sydd yn y sefyllfa orau i wneud hyn. Dadleuir weithiau y dylai ysgolion gael mwy o ryddid. Nid wyf yn cael fy nhemtio i gychwyn dadl athronyddol ar hyrwyddo rhyddid heddiw, ond fe wnafe ddweud na ddylai rhyddid i rai amharu ar hawliau pobl eraill, gan gynnwys yr hawl i gael mynediad at addysg o safon dda. Nid yw'n fwriad gennym ddefnyddio'r Mesur arfaethedig i ddiddymu ysgolion sefydledig fel categori. Nid wyf am newid pethau dim ond er mwyn newid. Ar hyn o bryd, mae pob ysgol, waeth beth yw ei chategori, yn wynebu llawer o heriau mawr, ac un o'r rhai pwysicaf yw gwella canlyniadau i ddysgwyr. Y ffordd orau o wneud hyn yw drwy weithio gydag eraill, chwalu rhwystrau a rhannu arferion da, nid drwy gystadlu am ddisgyblion.

Yn olaf, argymhellwyd y dylai'r weithdrefn gadarnhaol gael ei defnyddio lle y byddai'r rheoliadau arfaethedig yn cynnig prif ddarpariaeth. Nid oedd dim diffiniad o le yr oedd y pwyllgor yn teimlo y byddai'r brif ddarpariaeth i'w gweld yn y Mesur arfaethedig, felly ni allaf ond ailadrodd yr hyn a oedd yn y memorandwm esboniadol. O gofio bod y rheoliadau yn dilyn bwriad y Mesur arfaethedig, natur dechnegol y rheoliadau arfaethedig, y manylion gweinyddol sy'n ofynnol, a'i bod yn bosibl y

detail may need to change from time to time, I consider the negative procedure to be appropriate.

The proposed Measure supports our overall ambition to see a more collaborative, co-operative and streamlined structure for the education service. This should be a service that can focus on excellence and the raising of standards for all, not one that is based on the protection and promotion of the interests of individual institutions. I welcome the contribution of the committee so far and I look forward to Members' comments and questions and will respond to those at the end of the debate.

Mark Isherwood: On behalf of Legislation Committee No. 5, I am pleased to be able to contribute to today's Stage 1 debate on the Proposed Education (Wales) Measure. I thank all members of the committee for their hard work in scrutinising the proposed Measure, and the Minister for the clarity with which he responded to the committee when giving evidence. However, special thanks are reserved for the committee clerks and legal team for pulling a metaphorical rabbit out of the hat in administrating the consultation, scrutiny and report on the proposed Measure within the worrying time constraints imposed.

Before turning to our conclusions in relation to the general principles of the proposed Measure, I must place on record the committee's concern that the Business Committee provided us with such a short period of time within which to scrutinise the proposed Measure. I note that it is the Welsh Government that proposes timescales to the Business Committee for its determination and that the fast-approaching dissolution of the Assembly predetermined the inability of the legislation committee to scrutinise this proposed legislation to the thorough standard normally applied. The timeline provided us with no option other than to consult over the Christmas and school holiday period on proposed legislation of direct relevance to schools and school governing bodies, thereby providing a particularly tight deadline for responses at a time when interested parties were clearly restricted in their capacity to respond.

bydd angen newid y manylion hynny o dro i dro, rwyf o'r farn bod y weithdrefn negyddol yn briodol.

Mae'r Mesur arfaethedig yn cefnogi ein huchelgais cyffredinol i weld strwythur mwy syml, cydweithredol a chydweithiol ar gyfer y gwasanaeth addysg. Dylai hwn fod yn wasanaeth a all ganolbwyntio ar ragoriaeth a chodi'r safonau ar gyfer pawb, nid yn un sy'n seiliedig ar ddiogelu a hyrwyddo buddiannau sefydliadau unigol. Rwyf yn croesawu cyfraniad y pwyllgor hyd yn hyn ac rwyf yn edrych ymlaen at sylwadau a chwestiynau'r Aelodau, a byddaf yn ymateb i'r rheini ar ddiwedd y ddadl.

Mark Isherwood: Ar ran Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5, rwyf yn falch o allu cyfrannu at ddadl Cyfnod 1 heddiw ar y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru). Diolch i holl aelodau'r pwyllgor am eu gwaith caled wrth graffu ar y Mesur arfaethedig, ac i'r Gweinidog am esbonio mor eglur i'r pwyllgor wrth roi tystiolaeth. Ond, diolch yn arbennig i glercod y pwyllgor a'r tîm cyfreithiol am wneud gwyrthiau wrth weinyddu'r ymgynghoriad, y craffu a'r adrodd ar y Mesur arfaethedig o fewn y cyfyngiadau amser anodd a osodwyd.

Cyn troi at ein casgliadau mewn perthynas ag egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig, rhaid imi roi ar gofnod bryder y pwyllgor bod y Pwyllgor Busnes wedi rhoi cyfnod mor fyr inni graffu ar y Mesur arfaethedig. Nodaf mai Llywodraeth Cymru sy'n cynnig amserlenni i'r Pwyllgor Busnes ar gyfer ei benderfyniadau ac roedd y ffaith bod y Cynulliad yn cael ei ddiddymu yn fuan iawn wedi pennu ymlaen llaw nad oedd y pwyllgor deddfwriaeth yn gallu craffu ar y ddeddfwriaeth arfaethedig hon i'r safon drylwyr a wneir fel rheol. Nid oedd dim dewis arall inni ond ymgynghori dros gyfnod y Nadolig a gwyliau'r ysgol ar ddeddfwriaeth arfaethedig a oedd yn uniongyrchol berthnasol i ysgolion a chyrrff llywodraethu ysgolion. Roedd hyn felly yn rhoi dyddiad cau arbennig o dynn ar gyfer ymateb ar adeg pan oedd y rheini â diddordeb yn amlwg yn cael eu cyfyngu o ran eu gallu i ymateb.

5.50 p.m.

Despite these unfavourable circumstances, we were pleased to receive 26 responses to our online consultation. I thank all those organisations and individuals who took the time to provide written evidence, which was invaluable in assisting us in our work. Due to the limited time available, we were unable to test the views of respondents further through oral evidence. Although we were able to hold one oral evidence session with the Minister, we were unable to test that evidence in accordance with normal protocol—we were also unable to test that evidence with stakeholders, and we were unable to test stakeholder responses to that evidence at a second oral session with the Minister.

While the committee was able to complete its work and report to the Assembly by the deadline, we believe that the timetable set by the Business Committee for Stage 1 scrutiny was less than acceptable. We feel strongly that each piece of legislation should be afforded sufficient time for detailed consideration. As this Assembly seeks to remove the need for legislative consent from Westminster over matters already falling within the existing 20 devolved areas, the committee would not expect the completion of its work within this timeframe to set a precedent or influence the timetabling of future legislation.

Turning to the committee's consideration of the general principles of the proposed Measure, it was evident from the responses received that there was general support for the proposed Measure, although support varied in relation to specific Parts and chapters. Part 1, on collaboration by education bodies, and Part 2, on training for governors and clerks and the provision of clerks, were particularly welcomed. However, views were more varied on Part 2, chapter 1, on federation of maintained schools, and Part 3, on foundation schools. While the principle of federation was supported by the majority of respondents, concern was raised about implementation of the provisions. Views on foundation schools

5.50 p.m.

Er gwaethaf yr amgylchiadau anffafriol hyn, roeddem yn falch o dderbyn 26 o ymatebion i'n hymgynghoriad ar-lein. Hoffwn ddiolch i'r holl sefydliadau ac unigolion hynny a roddodd o'u hamser i ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig, a oedd yn amhrisiadwy inni yn ein gwaith. Oherwydd yr amser cyfyngedig a oedd ar gael, nid oeddem yn gallu profi safbwyntiau'r ymatebwyr ymhellach drwy dystiolaeth lafar. Er ein bod wedi gallu cynnal un sesiwn tystiolaeth lafar gyda'r Gweinidog, nid oeddem yn gallu profi'r dystiolaeth honno yn unol â phrotocol arferol—nid oeddem ychwaith yn gallu profi'r dystiolaeth honno gyda rhanddeiliaid, ac nid oeddem yn gallu profi ymatebion rhanddeiliaid i'r dystiolaeth honno yn ail sesiwn lafar y Gweinidog.

Er bod y pwyllgor wedi gallu cwblhau ei waith ac adrodd gerbron y Cynulliad erbyn y dyddiad cau, rydym yn credu bod yr amserlen a osodwyd gan y Pwyllgor Busnes ar gyfer craffu Cyfnod 1 yn llai na derbyniol. Teimlwn yn gryf y dylid rhoi digon o amser i ystyried pob darn o deddfwriaeth yn fanwl. Wrth i'r Cynulliad hwn geisio cael gwared ar yr angen am gydsyniad deddfwriaethol gan San Steffan dros faterion sydd eisoes yn perthyn i'r 20 maes presennol sydd wedi'u datganoli, ni fyddai'r pwyllgor yn disgwyl i'r ffaith bod ei waith wedi'i gwblhau o fewn yr amserlen hon osod cynsail neu ddylanwadu ar amserlennu deddfwriaeth yn y dyfodol.

Gan droi at ystyriaeth y pwyllgor i egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig, roedd yn amlwg o'r ymatebion a gafwyd bod cefnogaeth gyffredinol i'r Mesur arfaethedig, er bod y gefnogaeth yn amrywio o ran y Rhannau a'r penodau penodol. Croesawyd yn arbennig Ran 1, ar gydweithio gan gyrff addysg, a Rhan 2, ar hyfforddiant i lywodraethwyr a chlercod a darparu clercod. Fodd bynnag, roedd y safbwyntiau yn fwy amrywiol am Ran 2, pennod 1, ar ffedereiddio ysgolion a gynhelir, a Rhan 3, ar ysgolion sefydledig. Er bod yr egwyddor o ffedereiddio yn cael ei chefnogi gan y mwyafrif o'r ymatebwyr, mynegwyd pryder ynghylch gweithredu'r darpariaethau. Roedd y safbwyntiau ar ysgolion sefydledig yn gwbl

were particularly polarised; while those representing local authorities were broadly supportive of the provisions in relation to foundation schools, other respondents opposed the move to prohibit the future establishment of, or change of category to, foundation schools.

Within the limited time available, we sought to identify whether there was a definite and identified need for the proposed Measure. In doing so, we considered a range of issues, including existing duties and powers available to local authorities and education bodies in relation to collaboration and federation; the extent to which these powers have been exercised to date; potential benefits of prescribed training for school governors; the potential impact of mandatory training on the recruitment and retention of school governors; practical considerations in the delivery of training for school governors; and the extent to which foundation schools complicate the school-admissions system. However, on the latter point, we note that, in his evidence to committee, the Minister made clear his objections to foundations schools more generally.

Having considered the evidence before us, and having listened to the arguments put forward by the Minister on the need for further legislation in the areas of collaboration, school governance and foundation schools, the committee supports the general principles of the proposed Measure. However, one Member remained unconvinced that the general principles had been fully tested in relation to foundation schools. Notwithstanding the committee's overall support for the general principles of the proposed Measure, there are a number of areas where we believe that improvements can and should be made; the Minister has already referred to some of these.

In relation to collaboration, while we accept that it is entirely appropriate that one of the main drivers for collaboration should be the efficient and effective use of resources, we believe that appropriate emphasis should be placed on improving education standards and outcomes for learners. As such, we recommend that the collaboration objective

wahanol; tra bod y rheini sy'n cynrychioli awdurdodau lleol yn gefnogol ar y cyfan i'r darpariaethau mewn perthynas ag ysgolion sefydledig, roedd ymatebwyr eraill yn gwrthwynebu'r symudiad i atal sefydlu ysgolion sefydledig yn y dyfodol, neu newid i gategori ysgolion sefydledig.

O fewn yr amser cyfyngedig a oedd ar gael, gwnaethom geisio gweld a oedd angen pendant wedi'i nodi am y Mesur arfaethedig. Wrth wneud hynny, buom yn ystyried ystod o faterion, gan gynnwys y dyletswyddau a'r pwerau presennol sydd ar gael i awdurdodau lleol a chyrrff addysg o ran cydweithio a ffedereiddio; i ba raddau y mae'r pwerau hyn wedi cael eu harfer hyd yn hyn; manteision posibl hyfforddiant a bennir ar gyfer llywodraethwyr ysgol; effaith bosibl hyfforddiant gorfodol ar recriwtio a chadw llywodraethwyr ysgolion; ystyriaethau ymarferol o ran darparu hyfforddiant i lywodraethwyr ysgol, ac i ba raddau y mae ysgolion sefydledig yn cymhlethu'r system derbyn i ysgolion. Fodd bynnag, ar y pwynt olaf, nodwn fod y Gweinidog, yn ei dystiolaeth i'r pwyllgor, wedi datgan yn glir ei wrthwynebiadau i ysgolion sefydledig yn fwy cyffredinol.

Ar ôl ystyried y dystiolaeth ger ein bron, ac ar ôl gwranddo ar y dadleuon a gyflwynwyd gan y Gweinidog ar yr angen am ddeddfwriaeth bellach ym meysydd cydweithio, llywodraethu ysgolion ac ysgolion sefydledig, mae'r pwyllgor yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig. Fodd bynnag, roedd un Aelod heb ei ddarbwylllo bod yr egwyddorion cyffredinol wedi cael eu profi'n gyfan gwbl mewn perthynas ag ysgolion sefydledig. Er cefnogaeth gyffredinol y pwyllgor i egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig, mae nifer o feysydd y credwn y gellir ac y dylid eu gwella; mae'r Gweinidog eisoes wedi cyfeirio at rai ohonynt.

O ran cydweithio, er ein bod yn derbyn ei bod yn gwbl briodol mai defnyddio adnoddau yn effeithlon ac yn effeithiol ddylai fod yn un o'r prif ffactorau i sbarduno cydweithio, credwn y dylid rhoi pwyslais priodol ar wella safonau addysg a chanlyniadau ar gyfer dysgwyr. Oherwydd hyn, rydym yn argymhell bod yr amcan cydweithio a nodir yn adran 2

set out in section 2 be broadened to include a reference to these outcomes. In relation to federation, we note that the proposed Measure provides local authorities with substantial power to instigate and secure school federation. In view of this, and in recognition of evidence received about the importance of consultation with relevant stakeholders, we recommend that the proposed Measure is amended to include a requirement on local authorities to consult relevant stakeholders—including pupils, parents and guardians, and school governors—before bringing forward proposals to federate schools under section 11.

We note the evidence received about the federation of schools within different categories. While we acknowledge the evidence from the Minister that he would not expect this legislation to affect existing provision of Welsh-medium education, we believe that this is something that should be reflected on the face of the proposed Measure. While we would not wish to enable the frustration of federation in cases where there is general consensus in favour of such federation, we believe that it is reasonable and desirable for the proposed Measure to include an appeals mechanism, and we recommend that the Minister address this issue.

Finally, we believe that it is reasonable for regulations that make substantive provision to be subject to the affirmative resolution procedure, to ensure that they attract the appropriate level of scrutiny. For the same reason, we recommend that orders made under section 15, for the purpose of defining a small maintained school, should also be subject to the affirmative resolution procedure.

In conclusion, Legislation Committee No. 5 supports the general principles of the proposed Measure, while noting, as stated, that one Member remained unconvinced that the general principles had been fully tested in relation to foundation schools. In the event that the proposed Measure progresses beyond today's Stage 1 debate, notwithstanding his opening comments, I hope that the Minister will accept the recommendations contained in

yn cael ei ddatblygu i gynnwys cyfeiriad at y canlyniadau hyn. O ran ffedereiddio, rydym yn nodi bod y Mesur arfaethedig yn rhoi pwerau sylweddol i awdurdodau lleol gychwyn a sicrhau ffederasiwn ysgolion. Yn sgîl hyn, ac i gydnabod y dystiolaeth a gafwyd am bwysigrwydd ymgynghori â rhanddeiliaid perthnasol, rydym yn argymhell bod y Mesur arfaethedig yn cael ei ddiwygio i gynnwys gofyniad ar awdurdodau lleol i ymgynghori â rhanddeiliaid perthnasol—gan gynnwys disgyblion, rhieni a gwarcheidwaid, a llywodraethwyr ysgol—cyn cyflwyno cynigion i ffedereiddio ysgolion o dan adran 11.

Nodwn y dystiolaeth a gafwyd am ffedereiddio ysgolion mewn categorïau gwahanol. Er ein bod yn cydnabod y dystiolaeth gan y Gweinidog na fyddai'n disgwyl i'r ddeddfwriaeth hon effeithio ar ddarpariaeth bresennol addysg cyfrwng Cymraeg, rydym yn credu bod hyn yn rhywbeth y dylid ei adlewyrchu ar wyneb y Mesur arfaethedig. Er na fyddem am rwystro ffedereiddio mewn achosion lle mae consensws cyffredinol o blaid ffederasiwn o'r fath, rydym yn credu ei bod yn rhesymol ac yn ddymunol i'r Mesur arfaethedig gynnwys mecanwaith apelio, ac rydym yn argymhell bod y Gweinidog yn rhoi sylw i'r mater hwn.

Yn olaf, rydym yn credu ei bod yn rhesymol bod rheoliadau sy'n cynnig prif ddarpariaeth yn dilyn y weithdrefn penderfyniad cadarnhaol, er mwyn sicrhau eu bod yn denu'r lefel briodol o graffu. Am yr un rheswm, rydym yn argymhell y dylai gorchmynion a wneir o dan adran 15, i ddiffinio ysgol fach a gynhelir, hefyd ddilyn y weithdrefn penderfyniad cadarnhaol.

I gloi, mae Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5 yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig, gan nodi, fel y dywedwyd, bod un Aelod heb ei ddarbwylllo bod yr egwyddorion cyffredinol wedi cael eu profi'n gyfan gwbl mewn perthynas ag ysgolion sefydledig. Os bydd y Mesur arfaethedig yn mynd y tu hwnt i Gyfnod 1 y ddadl heddiw, er ei sylwadau agoriadol, rwyf yn gobeithio y bydd y Gweinidog yn derbyn yr argymhellion

our report and bring forward the necessary amendments at Stage 2.

Angela Burns: On behalf of the Finance Committee, I am pleased to speak in today's debate on the Proposed Education (Wales) Measure. We have examined the financial aspects of this proposed Measure and we are grateful to the Minister and his officials for making themselves so available, for providing evidence to the Committee and for answering our questions.

The proposed Measure introduces provisions to achieve four broad aims: to increase collaboration among education bodies; to encourage the federation of school governing bodies; to address weaknesses in the current school governance system; and to simplify the planning of school places by prohibiting the creation of further foundation schools. The regulatory impact assessment, included in the explanatory memorandum, states that the sections in the proposed Measure in relation to school governance are expected to be the principal area that could result in additional expenditure for local authorities and schools. These costs would be expected to be met from within existing local authority and school budgets. Under the proposals for collaborative arrangements, schools and further education institutions would be free to set up joint committees that would have to be clerked. The Minister did not have an estimate of the number of committees that may be formed as a result of the proposed Measure, as he expected this to be driven locally. He told the committee that the costings provided in the explanatory memorandum had been derived from existing local authority practice and were a reasonable estimate. He also said that the provision for governor training is currently taken into account in the revenue support grant, and that local authorities would be expected to accommodate this within their planning. He emphasised that the proposed Measure would not force education bodies to collaborate but would place a duty on them to consider collaboration.

The proposed Measure would give local authorities the power to propose a federation of two or more schools' governing bodies.

yn ein hadroddiad ac yn cyflwyno'r gwelliannau angenrheidiol yng Nghyfnod 2.

Angela Burns: Ar ran y Pwyllgor Cyllid, rwyf yn falch o siarad yn nadl heddiw am y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru). Rydym wedi archwilio agweddau ariannol y Mesur arfaethedig hwn ac rydym yn ddiolchgar i'r Gweinidog a'i swyddogion am wneud eu hunain ar gael, am ddarparu tystiolaeth i'r Pwyllgor ac am ateb ein cwestiynau.

Mae'r Mesur arfaethedig yn cyflwyno darpariaethau i gyflawni pedwar nod cyffredinol: cael mwy o gydweithio ymhlith cyrff addysg; annog ffedereiddio cyrff llywodraethu ysgolion; ymdrin â gwendidau yn y system lywodraethu gyfredol mewn ysgolion, a symleiddio cynllunio lleoedd ysgol drwy wahardd creu rhagor o ysgolion sefydledig. Mae'r asesiad effaith rheoleiddiol, sydd wedi'i gynnwys yn y memorandwm esboniadol, yn nodi y disgwylir i'r adrannau yn y Mesur arfaethedig mewn perthynas â llywodraethu ysgolion fod yn un o'r prif feysydd a allai arwain at wariant ychwanegol i awdurdodau lleol ac ysgolion. Byddai disgwyl i'r costau hyn gael eu talu o gyllidebau presennol awdurdodau lleol ac ysgolion. Yn unol â'r cynigion ar gyfer trefniadau cydweithio, byddai ysgolion a sefydliadau addysg bellach yn rhydd i sefydlu pwyllgorau ar y cyd, a byddai'n rhaid iddynt gael clercc ar eu cyfer. Nid oedd gan y Gweinidog amcan o nifer y pwyllgorau a allai gael eu ffurfio o ganlyniad i'r Mesur arfaethedig, gan ei fod yn disgwyl i hyn gael ei sbarduno'n lleol. Dywedodd wrth y pwyllgor fod y costau a roddir yn y memorandwm esboniadol wedi deillio o arferion presennol awdurdodau lleol a'u bod yn amcangyfrif rhesymol. Dywedodd hefyd fod y ddarpariaeth ar gyfer hyfforddiant llywodraethwyr yn cael ei chyfrif ar hyn o bryd yn y grant cynnal refeniw, ac y byddai disgwyl i awdurdodau lleol ddarparu ar gyfer hyn o fewn eu cynlluniau. Pwysleisiodd na fyddai'r Mesur arfaethedig yn gorfodi cyrff addysg i gydweithio ond byddai'n gosod dyletswydd arnynt i ystyried cydweithio.

Byddai'r Mesur arfaethedig yn rhoi'r pŵer i awdurdodau lleol gynnig ffedereiddio cyrff llywodraethu dwy neu ragor o ysgolion.

The Minister told the committee that, by allowing a single governing body to cover a number of schools, there would be savings from a reduction in the cost of governor training. The Minister also pointed to federation schemes in England that had resulted in reductions in staffing costs. The proposals in this proposed Measure would put local authorities under a duty to provide prescribed training to governors and to offer training to school governing body clerks. The Minister told the committee that there may be some additional costs, but if more governing bodies were federated, there would be fewer governors to train. He also said that local authorities would have time to plan for these arrangements. The Minister was satisfied that there would be no additional costs to local authorities, as they already have an obligation to provide training for governors. The committee noted that the explanatory memorandum did not provide definite costs for the implementation of all aspects of the training, but also that it would be necessary for individual business cases to be developed once the proposals were up and running.

Under the proposals set out in the proposed Measure, a local authority would have to offer all its maintained schools the service of a trained clerk to the governing body, which is estimated to cost between £450 and £2,000 per school, per year. The Minister said that effective clerking would be required by governing bodies and that he would expect such provision to be built into budgets. Overall, the Finance Committee welcomes the information provided in the explanatory memorandum, and by the Minister, on the financial implications of the proposed Measure. Clearly there are uncertainties in a number of areas—not least because the provisions will require the bringing forward of regulations in the future, which will require further regulatory impact assessments to be prepared. The Finance Committee notes that, in relation to many of the proposals, there will also be a need for an individual business case to be prepared, and we urge that this should be undertaken. However, it should be possible for progress to be made at a pace that fits local authorities' resources.

Dyweddod y Gweinidog wrth y pwyllgor, drwy ganiatáu i un corff llywodraethu wasanaethu nifer o ysgolion, y byddai hynny'n arwain at arbedion yn sgîl gostyngiad yng nghost hyfforddi llywodraethwyr. Tynnodd y Gweinidog sylw hefyd at gynlluniau ffedereiddio yn Lloegr a oedd wedi arwain at ostyngiadau mewn costau staffio. Byddai'r cynigion yn y Mesur arfaethedig hwn yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu hyfforddiant penodedig i lywodraethwyr ac i gynnig hyfforddiant i glercod cyrff llywodraethu ysgolion. Dywedodd y Gweinidog wrth y pwyllgor y gall fod costau ychwanegol, ond pe byddai cyrff llywodraethu yn cael eu ffedereiddio, byddai llai o lywodraethwyr i'w hyfforddi. Dywedodd hefyd y byddai gan awdurdodau lleol amser i gynllunio ar gyfer y trefniadau hyn. Roedd y Gweinidog yn fodlon na fyddai dim costau ychwanegol i awdurdodau lleol, gan fod ganddynt rwymedigaeth eisoes i ddarparu hyfforddiant i lywodraethwyr. Nododd y pwyllgor nad oedd y memorandwm esboniadol yn darparu costau pendant ar gyfer gweithredu holl agweddau'r hyfforddiant, ond y byddai'n rhaid datblygu hefyd achosion busnes unigol pan fyddai'r cynigion ar waith.

O dan y cynigion a nodir yn y Mesur arfaethedig, byddai'n rhaid i awdurdod lleol gynnig i'w holl ysgolion a gynhelir wasanaeth clerc hyfforddedig i'r corff llywodraethu, ac amcangyfrifir mai cost hyn fydd rhwng £450 a £2,000 i bob ysgol, y flwyddyn. Dywedodd y Gweinidog y byddai angen clerco effeithiol ar gyrff llywodraethu ac y byddai'n disgwyl i ddarpariaeth o'r fath gael ei chynnwys mewn cyllidebau. At ei gilydd, mae'r Pwyllgor Cyllid yn croesawu'r wybodaeth a roddir yn y memorandwm esboniadol, a chan y Gweinidog, ar oblygiadau ariannol y Mesur arfaethedig. Yn amlwg mae ansicrwydd mewn sawl maes—yn enwedig gan y bydd y darpariaethau ei gwneud yn ofynnol i gyflwyno rheoliadau yn y dyfodol, a bydd hyn yn gofyn am baratoi rhagor o asesiadau effaith rheoleiddiol. Mae'r Pwyllgor Cyllid yn nodi, mewn perthynas â nifer o'r cynigion, y bydd angen hefyd paratoi achos busnes unigol, ac rydym yn annog hyn i gael ei wneud. Fodd bynnag, dylai fod yn bosibl symud ymlaen ar gyflymder sy'n cydfynd ag adnoddau awdurdodau lleol.

6.00 p.m.

In conclusion, the Finance Committee considers that the Government has undertaken a reasonable assessment of the likely costs and funding requirements associated with this proposed Measure. Although some uncertainties remain, the committee considers that these should not be of a scale to undermine the policy intention behind the proposed Measure.

Janet Ryder: The Constitutional Affairs Committee considered the proposed Measure on 13 January, and we were grateful to the Minister for Children, Education and Lifelong Learning, Leighton Andrews, and his officials for attending the meeting and answering questions. Committee reported on 17 January, and the report is available as a supporting document for this debate. I note what the Minister said in his introduction, but I will outline some of the committee's findings and recommendations.

Section 6(4) of the proposed Measure allows 'modification' of any legislation relating to the functions of collaborating education bodies. We were concerned that the interpretation of the word 'modifications' could lead to this power being wide-ranging. We were satisfied with the Minister's explanation that it did not mean 'wholesale unfettered change' to the law in the area concerned. However, we hope that the Minister will use the opportunity provided by today's debate to clarify the sort of modifications that the Government has in mind, so that the Assembly can be reassured that any modifications are in line with the overall spirit and intent of the proposed Measure.

Section 15 allows Welsh Ministers by Order to define the numbers of pupils that would make up a 'small maintained school'. Once a school is defined in this way, Ministers will be able to compel them to federate with other schools, and compel any other school to federate with a small school. While the committee could see that there might be different definitions of a small school, depending on whether it is a primary or secondary school, or in a rural or urban area,

6.00 p.m.

I gloi, mae'r Pwyllgor Cyllid yn ystyried bod y Llywodraeth wedi cynnal asesiad rhesymol o'r costau tebygol a'r gofynion ariannu sy'n gysylltiedig â'r Mesur arfaethedig hwn. Er bod rhywfaint o ansicrwydd yn parhau, mae'r pwyllgor o'r farn na ddylai'r rhain fod yn ddigon mawr i danseilio bwriad y polisi y tu ôl i'r Mesur arfaethedig.

Janet Ryder: Bu'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol yn ystyried y Mesur arfaethedig ar 13 Ionawr, ac rydym yn ddiolchgar i'r Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes, Leighton Andrews, a'i swyddogion am fynychu'r cyfarfod ac am ateb cwestiynau. Adroddodd y pwyllgor ar 17 Ionawr, ac mae'r adroddiad ar gael fel dogfen ategol ar gyfer y ddatl hon. Nodaf yr hyn a ddywedodd y Gweinidog yn ei gyflwyniad, ond byddaf yn amlinellu rhai o ganfyddiadau ac argymhellion y pwyllgor.

Mae Adran 6(4) o'r Mesur arfaethedig yn caniatáu 'addasu' unrhyw ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â swyddogaethau cyrff addysg sy'n cydweithio. Roeddem yn pryderu y gallai dehongliad o'r gair 'addasu' arwain at wneud y pŵer hwn yn eang. Roeddem yn fodlon gydag eglurhad y Gweinidog nad oedd hyn yn golygu 'newid eang dilyffethair' i'r gyfraith yn y maes dan sylw. Fodd bynnag, rydym yn gobeithio y bydd y Gweinidog yn defnyddio'r cyfle a geir yn y ddatl heddiw i egluro'r math o addasiadau sydd gan y Llywodraeth mewn golwg, er mwyn i'r Cynulliad gael sicrwydd y bydd unrhyw addasiadau yn unol â'naws a bwriad cyffredinol y Mesur arfaethedig.

Mae Adran 15 yn caniatáu i Weinidogion Cymru drwy Orchymyn ddiffinio nifer y disgyblion a fyddai'n gwneud 'ysgol fach a gynhelir'. Ar ôl i ysgol gael ei diffinio fel hyn, bydd Gweinidogion yn gallu eu gorfodi i ffedereiddio gydag ysgolion eraill, a gorfodi unrhyw ysgol arall i ffedereiddio gydag ysgol fach. Er y gallai'r pwyllgor weld y gellid cael gwahanol ddiffiniadau o ysgol fach, yn dibynnu ar a yw'r ysgol yn ysgol gynradd nteu'n ysgol uwchradd, neu mewn ardal

we were nevertheless concerned that small schools might be defined on a case-by-case basis. We believe that this could be open to criticism that decisions are being made for arbitrary reasons, particularly as such decisions may well be highly politicised, at least locally. For this reason, we have recommended that section 15 be amended so that the definition of small schools takes into account the nature of schools and the character of the areas in which they are based in an objective and broadly consistent way across Wales.

Section 15 also provides that decisions on what constitutes a small school will be entirely at the discretion of Ministers, with no requirement to consult any other body or person. Having made an Order defining a small school, Ministers will then be free to use the powers of direction in section 16—which will not be subject to any Assembly scrutiny—to compel schools to federate. As currently drafted, the power in section 15 is to be subject to the negative resolution procedure.

As I have mentioned, decisions about what constitutes a small school may be contentious. As these decisions allow Ministers to compel the federation of schools using powers that are not open to any Assembly scrutiny, we believe there is a need for more robust scrutiny of the powers in section 15. We have therefore recommended that Orders made under section 15 should be subject to the affirmative resolution procedure in the Assembly.

Turning to the power to compel schools to federate under section 16, the Minister in his oral evidence to the committee assured us that the power would be used only ‘on a very exceptional basis’. We were grateful to the Minister for indicating that he would be prepared to amend section 16(1) to add the words ‘in exceptional circumstances’. We believe that an amendment of this sort would give further reassurance that Ministers will not use this power in a high-handed way. We have therefore recommended that the proposed Measure is amended to make clear that the power would only be used

wledig ynteu ardal drefol, roeddem er hynny yn bryderus y gallai ysgolion bach gael eu diffinio fesul achos. Rydym yn credu y gallai hyn fod yn agored i feirniadaeth bod penderfyniadau yn cael eu gwneud yn fympwyol, yn enwedig gan fod penderfyniadau o'r fath yn gallu bod yn seiliedig ar farn wleidyddol gref, yn lleol o leiaf. Am y rheswm hwn, rydym wedi argymhell diwygio adran 15 er mwyn i'r diffiniad o ysgolion bach ystyried natur ysgolion a chymeriad yr ardaloedd y maent ynddynt mewn ffordd wrthrychol ac eithaf cyson ar draws Cymru.

Mae Adran 15 hefyd yn cynnig darpariaeth bod y penderfyniadau ynghylch yr hyn sy'n gwneud ysgol fach yn cael eu gwneud yn gyfan gwbl yn ôl disgrisiwn y Gweinidogion, heb ddim gofyniad i ymgynghori ag unrhyw gorff neu berson arall. Ar ôl gwneud Gorchymyn i ddiffinio ysgol fach, bydd Gweinidogion yn rhydd wedyn i ddefnyddio'r pwerau cyfarwyddo yn adran 16—na fydd yn destun unrhyw graffu gan y Cynulliad—i orfodi ysgolion i ffedereiddio. Yn ei ffurf bresennol, bydd y pŵer yn adran 15 yn dilyn y weithdrefn penderfyniad negyddol.

Fel rwyf wedi sôn, gall penderfyniadau ynghylch yr hyn sy'n gwneud ysgol fach fod yn ddadleuol. Gan fod y penderfyniadau hyn yn caniatáu i Weinidogion orfodi ysgolion i ffedereiddio gan ddefnyddio pwerau nad ydynt yn destun unrhyw graffu gan y Cynulliad, rydym yn credu bod angen craffu mwy cadarn ar y pwerau yn adran 15. Felly rydym wedi argymhell y dylai'r Gorchymynion a wneir o dan adran 15 ddilyn y weithdrefn penderfyniad cadarnhaol yn y Cynulliad.

Gan droi at y pŵer i orfodi ysgolion i ffedereiddio o dan adran 16, sicrhaodd y Gweinidog yn ei dystiolaeth lafar i'r pwyllgor mai dim ond ‘ar sail eithriadol dros ben’ y byddai'r pŵer cael ei ddefnyddio. Roeddem yn ddiolchgar i'r Gweinidog am ddweud y byddai'n barod i ddiwygio adran 16(1) i ychwanegu'r geiriau ‘o dan amgylchiadau eithriadol’. Rydym yn credu y byddai gwelliant o'r fath yn rhoi rhagor o sicrwydd na fydd Gweinidogion yn defnyddio'r pŵer hwn yn ormesol. Rydym wedi argymhell, felly, bod y Mesur arfaethedig yn cael ei ddiwygio er mwyn ei gwneud yn glir mai dim

exceptionally.

Despite this, there is currently no requirement under section 16 to consult those affected by a decision to direct federation. In fact, the explanatory memorandum makes clear that schools with small pupil numbers could be federated without the need to consult the stakeholders of that school. We cannot see any reason not to consult the stakeholders affected by what may be far-reaching decisions. We have recommended, therefore, that before any direction under section 16 takes effect, stakeholders, including the local education authority and the school governing body, should be consulted so that account can be taken of their views.

Other than the points I have mentioned, which we believe to be quite substantial, and from the perspective of the subordinate legislation provisions, we saw no reason why the National Assembly should not agree to the general principles of the proposed Measure.

Paul Davies: I am pleased to be able to take part in this debate this afternoon. I very much welcome parts of this proposed Measure, but, as Members will be aware, I have deep reservations about some aspects of it. I am supportive of most of the general principles of the proposed Measure, and agree with legislating in this area, with the exception of the foundation school aspect of it.

Like the Chair of the legislation committee, I also believe that not enough time has been given to scrutinise the proposed Measure at Stage 1. Therefore, while I appreciate the need to legislate, I feel that more time should have been given at Stage 1 to allow the Assembly to consider all aspects of the proposed Measure. I do not think that an online survey over the Christmas recess period is the kind of consultation that is acceptable for a proposed Measure of this scale.

I am pleased that there is cross-party agreement on the majority of the proposed

o dan amgylchiadau eithriadol y byddai'r pŵer yn cael ei ddefnyddio.

Er gwaethaf hyn, nid oes gofyniad o dan adran 16 ar hyn o bryd i ymgynghori â'r rheiny yr effeithir arnynt gan benderfyniad i orchymyn ffedereiddio. Mewn gwirionedd, mae'r memorandwm esboniadol yn egluro y gallai ysgolion gyda nifer bach o ddisgyblion gael eu ffedereiddio heb yr angen i ymgynghori â rhanddeiliaid yr ysgol honno. Ni allwn weld dim rheswm i beidio ag ymgynghori â'r rhanddeiliaid yr effeithir arnynt gan yr hyn a allai fod yn benderfyniadau pellgyrhaeddol. Felly rydym wedi argymhell cyn i unrhyw orchymyn o dan adran 16 ddod i rym, y dylid ymgynghori â rhanddeiliaid, gan gynnwys yr awdurdod addysg lleol a chorff llywodraethu ysgol, er mwyn gallu ystyried eu safbwyntiau.

Heblaw am y pwyntiau rwyf wedi'u crybwyll, sydd yn bwysig iawn yn ein barn ni, ac o safbwynt darpariaethau'r is-ddeddfwriaeth, ni welsom dim rheswm pam na ddylai'r Cynulliad Cenedlaethol gytuno ag egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig.

Paul Davies: Rwyf yn falch o allu cymryd rhan yn y ddadl hon y prynhawn yma. Mae rhannau o'r Mesur arfaethedig hwn i'w croesawu'n fawr iawn, ond, fel y gŵyr yr Aelodau, mae gennyf amheuan mawr am ambell agwedd ohono. Rwyf yn gefnogol i'r rhan fwyaf o egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig, ac yn cytuno gyda deddfu yn y maes hwn, ac eithrio'r agwedd sy'n ymwneud ag ysgolion sefydledig.

Fel Cadeirydd y pwyllgor deddfwriaeth, rwyf finnau yn credu hefyd na roddwyd digon o amser i graffu ar y Mesur arfaethedig yng Nghyfnod 1. Felly, er fy mod yn gwerthfawrogi'r angen i ddeddfu, rwyf yn teimlo y dylid fod wedi rhoi mwy o amser yng Nghyfnod 1 er mwyn i'r Cynulliad ystyried holl agweddau'r Mesur arfaethedig. Nid wyf yn credu mai arolwg ar-lein dros gyfnod toriad y Nadolig yw'r math o ymgynghori sy'n dderbyniol ar gyfer Mesur arfaethedig o'r maint hwn.

Rwyf yn falch bod cytundeb trawsbleidiol ynghylch y rhan fwyaf o bwyntiau'r Mesur

Measure's points. As the Minister is aware, during his legislative statement on this proposed Measure in December, I raised concerns in relation to foundation schools. The Minister will not be surprised to hear that we on this side of the Chamber continue to oppose the proposals that aim to prevent an increase in the number of foundation schools in Wales. I appreciate that the Minister has made it clear today that he does not intend to abolish existing foundation schools, but the proposed Measure will prevent the establishment of new foundation schools. As someone who believes in giving schools more freedom, I believe that this part of the proposed Measure is fundamentally wrong.

I understand that the Minister's argument is that each of the schools administrates its own admissions, thereby adding to the complexity of the local authority's task of planning and providing school places. However, as I have said before, by scrapping the possibility of any further foundation schools in Wales, the Assembly Government has taken away the freedom that many schools aspire to have. We believe that everyone involved in a school, including parents, teachers and children, should have more of a say in how the school is run.

I welcome the collaborative principles of the proposed Measure. As I have said before in this Chamber, I agree that further collaboration will see authorities use public funds more efficiently, which would lead to more funds reaching front-line services. However, I concur with the committee's recommendation for a reference to standards to be included on the face of the proposed Measure, and I recognise that collaboration should ultimately be about raising standards and improving outcomes for learners, as the committee's report suggests.

The concept of federation is welcomed as part of this proposed Measure, and I agree with the committee's recommendation that the Minister takes account of the outcomes of federation pilot schemes before bringing

arfaethedig. Fel y mae'r Gweinidog yn ymwybodol, yn ystod ei ddatganiad deddfwriaethol ar y Mesur arfaethedig hwn ym mis Rhagfyr, mynegais bryderon ynghylch ysgolion sefydledig. Ni fydd y Gweinidog yn synnu clywed ein bod ni ar yr ochr hon i'r Siambr yn parhau i wrthwynebu'r cynigion sy'n ceisio atal cynnydd yn nifer yr ysgolion sefydledig yng Nghymru. Rwyf yn sylweddoli bod y Gweinidog wedi dweud yn glir heddiw nad yw'n bwriadu dileu'r ysgolion sefydledig sydd eisoes yn bodoli, ond y bydd y Mesur arfaethedig yn atal sefydlu ysgolion sefydledig newydd. Fel rhywun sy'n credu mewn rhoi mwy o ryddid i ysgolion, credaf fod rhan hon y Mesur arfaethedig yn sylfaenol anghywir.

Rwyf yn deall mai dadl y Gweinidog yw bod pob un o'r ysgolion yn gweinyddu ei derbyniadau ei hun, a bod hynny yn ychwanegu at gymhlethdod tasg yr awdurdod lleol i gynllunio a darparu lleoedd mewn ysgolion. Fodd bynnag, fel rwyf wedi'i ddweud o'r blaen, drwy gael gwared ar y posibilrwydd o gael unrhyw ysgolion sefydledig eraill yng Nghymru, mae Llywodraeth y Cynulliad wedi dwyn y rhyddid y mae llawer o ysgolion yn dyheu am ei gael. Rydym yn credu y dylai pawb sy'n ymwneud ag ysgol, gan gynnwys rhieni, athrawon a phlant, gael mwy o lais am y modd y mae'r ysgol yn cael ei rhedeg.

Rwyf yn croesawu'r egwyddorion cydweithio a geir yn y Mesur arfaethedig. Fel rwyf wedi'i ddweud o'r blaen yn y Siambr hon, rwyf yn cytuno y bydd mwy o gydweithio yn arwain at weld awdurdodau yn defnyddio arian cyhoeddus yn fwy effeithlon, a fyddai'n arwain at fwy o arian yn cyrraedd gwasanaethau rheng flaen. Fodd bynnag, rwyf yn cytuno ag argymhelliad y pwyllgor fod angen cynnwys cyfeiriad at safonau ar wyneb y Mesur arfaethedig, ac rwyf yn cydnabod y dylai cydweithio fod yn ymwneud yn y pen draw â chodi safonau a gwella canlyniadau ar gyfer dysgwyr, fel y mae adroddiad y pwyllgor yn ei awgrymu.

Mae'r cysyniad o ffedereiddio yn cael ei groesawu fel rhan o'r Mesur arfaethedig hwn, ac rwyf yn cytuno ag argymhelliad y pwyllgor bod y Gweinidog yn ystyried canlyniadau cynlluniau pilot ffedereiddio

forward regulations under chapter 1 of the proposed Measure. I note that it would have been more beneficial for the pilot schemes to have been completed before the introduction of the proposed Measure, as outlined in the committee's report. I hope that the Minister now takes account of the outcomes of pilot schemes before bringing forward regulations under chapter 1. As we have both acknowledged in this Chamber, the federation concept will benefit small schools, particularly in rural areas, such as my constituency, by safeguarding their futures to some degree.

I would also like to touch on the committee's recommendation for an appeal mechanism to be put in place. I would be grateful to the Minister for his comments on this, as it offers schools a greater degree of protection.

The other crucial element of this proposed Measure is in relation to school governance and training, which I am pleased gained a good deal of support. I have already raised concerns about the negative impact of mandatory school governor training, given that governors are volunteers. That view was echoed in the Stage 1 report. However, I appreciate that that training could strengthen school governance across Wales, and I hope that additional provisions, such as special needs training or Welsh-medium advice, will be provided to ensure that our governors are trained to the highest standards.

Finally, the proposed Measure is important with regard to collaboration, federation and improving support for governors. I am pleased that the proposed Measure seeks to address these matters, with the exception of its proposals for foundation schools. I therefore look forward to scrutinising the proposed Measure in the next few weeks.

6.10 p.m.

Eleanor Burnham: It has been said before, but it is immensely disappointing that the consultation for this very important piece of legislation affecting education was,

cyn cyflwyno rheoliadau o dan bennod 1 y Mesur arfaethedig. Nodaf y byddai wedi bod yn fwy buddiol i'r cynlluniau peilot gael eu cwblhau cyn cyflwyno'r Mesur arfaethedig, fel y cafodd ei amlinellu yn adroddiad y pwyllgor. Gobeithio y bydd y Gweinidog yn mynd ati'n awr i ystyried canlyniadau'r cynlluniau peilot cyn cyflwyno rheoliadau o dan bennod 1. Fel y mae'r ddau ohonom wedi'i gydnabod yn y Siambr hon, bydd y cysyniad ynghylch ffedereiddio o fudd i ysgolion bach, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, fel fy etholaeth, gan ddiogelu eu dyfodol i ryw raddau.

Hoffwn sôn hefyd am argymhelliad y pwyllgor i gael mecanwaith apelio. Byddwn yn ddiolchgar i'r Gweinidog am ei sylwadau am hyn, gan ei fod yn cynnig mwy o amddiffyniad i ysgolion.

Mae elfen hanfodol arall y Mesur arfaethedig hwn yn ymwneud â llywodraethu ysgolion a hyfforddiant, ac rwyf yn falch bod hyn wedi cael cryn dipyn o gefnogaeth. Rwyf eisoes wedi mynegi pryderon ynghylch effaith negyddol hyfforddiant gorfodol i lywodraethwyr ysgol, o gofio mai gwirfoddolwyr yw llywodraethwyr. Cafodd y farn honno ei hadleisio yn adroddiad Cyfnod 1. Fodd bynnag, rwyf yn gwerthfawrogi y gallai'r hyfforddiant hwnnw gryfhau'r gwaith llywodraethu mewn ysgolion ar draws Cymru, a gobeithio y bydd darpariaethau ychwanegol, fel hyfforddiant anghenion arbennig neu gyngor drwy gyfrwng y Gymraeg, yn cael eu darparu i sicrhau bod ein llywodraethwyr yn cael eu hyfforddi i'r safonau uchaf.

Yn olaf, mae'r Mesur arfaethedig yn bwysig o ran cydweithio, ffedereiddio a rhoi mwy o gefnogaeth i lywodraethwyr. Rwyf yn falch bod y Mesur arfaethedig yn ceisio ymdrin â'r materion hyn, ac eithrio ei gynigion ar gyfer ysgolion sefydledig. Felly, rwyf yn edrych ymlaen at graffu ar y Mesur arfaethedig yn ystod yr wythnosau nesaf.

6.10 p.m.

Eleanor Burnham: Mae hyn wedi cael ei ddweud o'r blaen, ond mae'n hynod o siomedig bod yr ymgynghoriad ar gyfer y darn pwysig hwn o ddeddfwriaeth sy'n

effectively, carried out over the Christmas recess, which is most inconvenient for those in the teaching profession. The committee report records that fact and that interested parties would have had very limited capacity to respond. Many of those who did respond commented on this very issue of timing. It has also been said that there was no opportunity for the committee to test the evidence of the respondent. The only oral evidence was taken from the Minister. I hope that this has been noted, and recommendation 14 refers to that, in respect of enabling thorough and effective scrutiny and to make time for meaningful consultation with stakeholders. Certain people who may be not in favour of the Assembly having extra powers could pounce on that issue. It is important that we are seen to be scrutinising effectively.

The proposed Measure will, I suspect, be voted through to stage 2, but, like many other pieces of legislation, it could be suitably undermined by the fact that it has not been subjected to the full and proper democratic scrutiny procedures of this Assembly. Additionally, the appropriate level of scrutiny should accompany the regulations, and the committee has recommended that the Minister brings forward the necessary amendments at stage 2. On the subject of consultation, I would also like to emphasise the views of the children's commissioner and UCAC, as expressed in the report. I would expect the regulations arising from this proposed Measure to contain reference to robust consultation processes, especially when schools consider federation. Everyone affected, including children and young people, must be given the opportunity to contribute to the debate and, as Paul mentioned, the issue is about the outcomes that we discussed earlier in the literacy debate.

This proposed Measure has the potential to provide a route to improved education delivery in Wales, as well as improved outcomes and achievements. This is the nub of all of this. As we have seen from the recent PISA and Estyn reports, improvements are welcome and, possibly, long overdue. The Minister's statement on 8 December refers to local authorities being able to use

effeithio ar addysg wedi cael ei gynnal, i bob pwrpas, dros doriad y Nadolig, sydd fwyaf anghyfleus i'r rheini yn y proffesiwn addysgu. Mae adroddiad y pwyllgor yn cofnodi'r ffaith honno a'r ffaith mai ychydig iawn o amser fyddai wedi bod i'r rheini sydd â diddordeb i ymateb. Cafwyd sylwadau am yr amseru gan lawer o'r rheini a wnaeth ymateb. Dywedwyd hefyd nad oedd cyfle i'r pwyllgor brofi tystiolaeth yr ymatebydd. Dim ond gan y Gweinidog y cafwyd yr unig dystiolaeth lafar. Gobeithio bod hyn wedi cael ei nodi, ac mae argymhellad 14 yn cyfeirio at hynny, o ran galluogi proses graffu drwyadl ac effeithiol ac i neilltuo amser ar gyfer ymgynghori ystyrion â rhanddeiliaid. Gallai ambell berson sydd yn erbyn y Cynulliad yn cael pwerau ychwanegol neidio ar y mater hwnnw. Mae'n bwysig ein bod yn cael ein gweld yn craffu'n effeithiol.

Bydd y Mesur arfaethedig, rwyf yn tybio, yn cael ei basio drwy bleidlais i gyfnod 2, ond, fel llawer o ddarnau eraill o ddeddfwriaeth, gallai gael ei danseilio gan y ffaith nad yw wedi bod yn destun gweithdrefnau craffu democrataidd llawn a phriodol y Cynulliad hwn. Yn ogystal, dylai lefel briodol o graffu gyd-fynd â'r rheoliadau, ac mae'r pwyllgor wedi argymhell bod y Gweinidog yn cyflwyno'r gwelliannau angenrheidiol yng nghyfnod 2. O ran ymgynghori, byddwn yn hoffi pwysleisio hefyd farn y comisiynydd plant ac UCAC, fel y cânt eu mynegi yn yr adroddiad. Byddwn yn disgwyl i'r rheoliadau sy'n deillio o'r Mesur arfaethedig hwn gynnwys cyfeiriad at brosesau ymgynghori cadarn, yn enwedig pan fydd ysgolion yn ystyried ffedereiddio. Rhaid i bawb yr effeithir arnynt, gan gynnwys plant a phobl ifanc, gael cyfle i gyfrannu at y ddadl ac, fel y crybwyllodd Paul, mae hyn yn ymwneud â'r canlyniadau a drafodwyd gennym yn gynharach yn y ddadl ar lythrennedd.

Mae gan y Mesur arfaethedig hwn y potensial i gynnig llwybr i ddarparu gwell addysg yng Nghymru, yn ogystal â gwell canlyniadau a chyflawniadau. Dyma hanfod hyn i gyd. Fel rydym wedi'i weld o adroddiadau diweddaraf PISA ac Estyn, mae gwelliannau i'w croesawu ac maent, o bosibl, yn hirddisgwyliedig. Mae datganiad y Gweinidog ar 8 Rhagfyr yn cyfeirio at

federation as a means of strengthening governance and to bring schools together in ways that then lead to unified ways of working with the benefits that this would yield in terms of greater efficiency, improved effectiveness and stronger working between schools. However, there is no mention of improving educational outcomes, a point that did not go unnoticed by our consultees. I trust that the Minister will act on the committee's recommendation and that a reference to improving educational standards and outcomes for learners will form part of the collaboration objective at Stage 2. This will strengthen the proposed Measure and underline this Assembly's commitment to improve educational standards in Wales, which, I know, is dear to the Minister's heart.

I welcome the provision in the proposed Measure for the training of governors and agree with the Welsh Government's sentiments that governors have huge responsibility. It is an onerous task, in my humble opinion. I would appreciate clarity on whether or not the proposed Measure will apply to existing governors, some of whom may have been in place for some time and could, therefore, feel that they do not need any training. I am positive about induction courses for all new governors and feel that anyone already prepared to make a commitment to stand will be glad of this extra support.

Finally, I welcome the consultation responses relating to Welsh-medium schools. I made a particular point of asking about this issue because I think that it is extremely important. It is important that this proposed Measure does not attempt a one-size-fits-all approach to schools, local authorities and local areas. One particular group, Parents for Welsh Medium Education—RhAG—has identified that many Welsh-medium schools could have difficulties that desperately need to be addressed, and similar consultation should be applied when considering collaborative working and federation. I look forward to Stage 2 of this proposed Measure and to a strengthened document following, I hope, some judicious amendments.

awdurdodau lleol yn gallu defnyddio ffedereiddio fel ffordd o gryfhau'r drefn lywodraethu ac i ddod ag ysgolion at ei gilydd mewn ffyrdd sydd wedyn yn arwain at ffyrdd unedig o weithio gyda'r manteision a fyddai'n tarddu o hyn o ran gwell effeithlonrwydd, gwell effeithiolrwydd a gweithio cryfach rhwng ysgolion. Fodd bynnag, nid oes sôn am wella canlyniadau addysgol, rhywbeth y mae ein hymgyngoreion wedi'i sylw. Hyderaf y bydd y Gweinidog yn gweithredu ar argymhelliad y pwyllgor ac y bydd cyfeiriad at wella safonau addysgol a chanlyniadau ar gyfer dysgwyr yn rhan o'r amcan cydweithio yng Nghyfnod 2. Bydd hyn yn cryfhau'r Mesur arfaethedig ac yn pwysleisio ymrwymiad y Cynulliad i wella safonau addysgol yng Nghymru, sydd, mi wn, yn golygu llawer iawn i'r Gweinidog.

Rwyf yn croesawu'r ddarpariaeth yn y Mesur arfaethedig ar gyfer hyfforddi llywodraethwyr ac yn cytuno â barn Llywodraeth Cymru bod gan lywodraethwyr gyfrifoldeb enfawr. Mae'n dasg feichus, yn fy marn fach i. Byddwn yn gwerthfawrogi eglurder ynghylch a fydd y Mesur arfaethedig yn berthnasol i lywodraethwyr presennol ai peidio, gan fod rhai ohonynt o bosibl wedi bod yn gwneud y gwaith ers tro ac y gallent deimlo, felly, nad oes angen hyfforddiant arnynt. Rwyf yn teimlo'n gadarnhaol am gysiau sefydlu ar gyfer pob llywodraethwr newydd ac yn teimlo y byddai unrhyw un sydd eisoes yn barod i wneud ymrwymiad i sefyll yn falch o'r cymorth ychwanegol hwn.

Yn olaf, rwyf yn croesawu'r ymatebion i'r ymgynghoriad sy'n ymwneud ag ysgolion cyfrwng Cymraeg. Gwnes bwynt penodol o ofyn am y mater hwn gan fy mod yn meddwl ei fod yn eithriadol o bwysig. Mae'n bwysig nad yw'r Mesur arfaethedig hwn yn ceisio defnyddio'r dull yr-un-peth-i-bawb gydag ysgolion, awdurdodau lleol ac ardaloedd lleol. Mae un grŵp penodol, Rhieni dros Addysg Gymraeg—RhAG—wedi nodi y gallai llawer o ysgolion cyfrwng Cymraeg wynebu anawsterau y mae dirfawr angen mynd i'r afael â hwy, ac y dylid defnyddio ymgynghoriad tebyg wrth ystyried gweithio ar y cyd a ffedereiddio. Edrychaf ymlaen at Gyfnod 2 y Mesur arfaethedig hwn ac at ddogfen gryfach ar ôl ambell welliant doeth,

gobeithio.

David Melding: Having sat on Legislation Committee No. 5 when it looked at this at Stage 1, I thought that the proposed Measure had some ideas of real merit in it. However, unless some of our concerns are adequately addressed at Stage 2, by the positive and constructive amendments that we will introduce, it will be difficult for us to support the proposed Measure once it proceeds to its final stage. I was also disappointed by some of the Minister's responses; above all, because I thought that he was extremely candid and lucid in committee. Indeed, I think he could be held up as a model of how a Minister ought to give evidence and interact with the committee. That is what I thought at the time; having heard him come back with his responses, I am afraid that I would qualify that. I want to state things as positively as I can and I want to raise these objections in the hope that the Minister will think again.

I am pleased that he has said that he will accept in part the committee's recommendation that some of the groups to be consulted ought to be listed. Parents and guardians, pupils and school staff are definitely groups that need to be consulted, and their responses have to be reflected on adequately. I am disappointed that that will not extend to small schools; I find that to be a strange reservation, because I would have thought that some of the concerns would be particularly salient there. Therefore, I do hope that the Minister will reflect on that.

I now turn to the committee's recommendation that the purpose of federation ought to be to raise educational standards and his response that that would include efficiency—the effective use of public resources—or you could not get the general spend that you need to achieve in any area of Wales to obtain the highest educational standards. He wants us to use the test of efficiency. As a general test, that is probably not the best one to use, if you are to apply one or the other. You could combine them, of course; that would be a perfectly acceptable compromise. However, if you are to apply one, raising educational standards

David Melding: Ar ôl eistedd ar Bwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5 pan oedd yn edrych ar hyn yng Nghyfnod 1, roeddwn yn meddwl bod gan y Mesur arfaethedig syniadau o werth go iawn ynddo. Fodd bynnag, oni bai y rhoddir sylw digonol i rai o'n pryderon yng Nghyfnod 2, drwy'r gwelliannau cadarnhaol ac adeiladol y byddwn yn eu cyflwyno, bydd yn anodd inni gefnogi'r Mesur arfaethedig pan fydd yn symud i'w gam olaf. Roeddwn yn siomedig hefyd gydag ambell ymateb gan y Gweinidog; yn anad dim, am fy mod yn meddwl ei fod wedi bod yn hynod o onest ac eglur yn y pwyllgor. Yn wir, rwyf yn meddwl y gallai fod yn fodel o sut y dylai Gweinidog roi tystiolaeth a rhyngweithio gyda'r pwyllgor. Dyna oedd fy marn ar y pryd; ar ôl ei glywed gyda'i ymatebion, mae arnaf ofn y byddwn yn newid hynny. Rwyf am nodi pethau mor gadarnhaol ag y gallaf ac rwyf am fynegi'r gwrthwynebiadau hyn yn y gobaith y bydd y Gweinidog yn meddwl eto.

Rwyf yn falch ei fod wedi dweud y bydd yn derbyn rhan o argymhelliad y pwyllgor y dylid rhestru rhai o'r grwpiau y dylid ymgynghori â hwy. Mae rhieni a gwarcheidwaid, disgyblion a staff ysgol yn bendant yn grwpiau y mae angen inni ymgynghori â hwy, ac mae'n rhaid ystyried eu hymatebion yn ddigonol. Rwyf yn siomedig na fydd hynny'n ymestyn i ysgolion bach; rwyf yn meddwl bod hynny'n rhyfedd, oherwydd byddwn wedi meddwl y byddai rhai o'r pryderon yn amlwg iawn yno. Felly, rwyf yn gobeithio y bydd y Gweinidog yn ystyried hynny.

Trof yn awr at argymhelliad y pwyllgor mai diben ffedereiddio ddylai fod i godi safonau addysgol, a'i ymateb y byddai hynny'n cynnwys effeithlonrwydd—defnyddio adnoddau cyhoeddus yn effeithiol—neu ni fydddech yn gallu cael y gwariant cyffredinol y mae angen ichi ei gyflawni mewn unrhyw ardal yng Nghymru i gael y safonau addysgol uchaf. Mae'n awyddus inni ddefnyddio'r prawf effeithlonrwydd. Fel prawf cyffredinol, mae'n debyg nad dyna'r un gorau i'w ddefnyddio, os ydych am ddefnyddio'r naill neu'r llall. Gallech eu cyfuno, wrth gwrs; byddai hynny'n gyfaddawd cwbl dderbyniol. Fodd bynnag, os byddwch yn defnyddio un,

ought to be the one that we should go for.

We are very concerned about the effect that the proposed Measure might have on foundation schools. In response to a question that I put to him, the Minister said—openly, honestly and directly—that, if he wanted to abolish foundation schools, he would have done so. He has gone some way in preventing further foundation schools being established, but if it was really his intention to do away with foundation schools, he would say so. I believe that; I do not think that there is any doubt about that. However, he will not be the Minister for education for ever, and the effect of the proposed Measure is that foundation schools could be abolished in a federation, which he, in fairness, did acknowledge. That is conceivable as the proposed Measure is currently drafted, and foundation schools need more protection than that.

On the issue of what a school can do if it is forced into a federation, the big change—it is not one that we oppose head-on; it is one that we think requires pretty generous checks and balances—is that the power of initiation in effect moves from schools and federations and will now rest with local education authorities. If you are doing that, schools that are unhappy about being put into a federal model do need some form of appeal mechanism and some way of registering their objections. That might not be an overriding reason, and it may not stop a federation from proceeding, but you need some sort of check. When schools are in a federation, there should be a mechanism so that they can apply to leave it. Again, the test would have to be set at a high level. It would not be enough to say, ‘We no longer like this federation’; the school would have to demonstrate that its ethos had been undermined and that it was not growing in the way that it should be. However, a school needs some mechanism to be able to raise objections with the Minister. That in itself would stop federations from acting in an inappropriate way and would protect the ethos of its individual members. Therefore, I would ask the Minister to reflect on that.

codi safonau addysgol yw'r un y dylem fynd amdano.

Rydym yn bryderus iawn am yr effaith y gallai'r Mesur arfaethedig ei chael ar ysgolion sefydledig. Mewn ymateb i gwestiwn a ofynnais iddo, dywedodd y Gweinidog—yn agored, yn onest ac yn uniongyrchol—pe byddai am ddiddymu ysgolion sefydledig, y byddai wedi gwneud hynny. Mae wedi gwneud rhywfaint i atal rhagor o ysgolion sefydledig rhag cael eu sefydlu, ond pe byddai wir yn bwriadu diddymu ysgolion sefydledig, byddai'n dweud hynny. Rwyf yn credu hynny; nid wyf yn credu bod unrhyw amheuaeth am hynny. Fodd bynnag, ni fydd yn Weinidog dros Addysg am byth, ac effaith y Mesur arfaethedig yw y gallai ysgolion sefydledig gael eu diddymu mewn ffederasiwn. Mae wedi cydnabod hyn, a bod yn deg. Mae hynny'n bosibl fel y mae'r Mesur arfaethedig wedi'i ddrafftio ar hyn o bryd, ac mae angen mwy o amddiffyniad ar ysgolion sefydledig na hynny.

O ran yr hyn y gall ysgol ei wneud os yw'n cael ei gorfodi i ffedereiddio, y newid mawr—nid ydym yn gwrthwynebu hyn yn llwyr; mae'n un sydd, yn ein barn ni, yn gofyn am gryn dipyn o wirio a gwrthbwyso—yw bod y grym cychwyn, i bob pwrpas, yn symud oddi wrth ysgolion a ffederasiynau ac y bydd yn awr yn nwylo'r awdurdodau addysg lleol. Os ydych yn gwneud hynny, mae angen i ysgolion sy'n anhapus am gael eu rhoi mewn model ffederal gael rhyw fath o fecanwaith apelio a rhyw ffordd o gofrestru eu gwrthwynebiad. Efallai nad hynny yw'r rheswm pwysicaf, ac efallai na fydd yn atal y ffedereiddio rhag digwydd, ond mae angen rhyw fath o wiriad. Pan fydd ysgolion mewn ffederasiwn, dylid cael mecanwaith er mwyn iddynt wneud cais i'w adael. Unwaith eto, byddai'n rhaid gosod y prawf ar lefel uchel. Ni fyddai'n ddigon dweud, ‘Nid ydym yn hoffi'r ffederasiwn hwn mwyach’; byddai'n rhaid i'r ysgol ddangos bod ei hethos wedi cael ei danseilio ac nad yw'n tyfu fel y dylai. Fodd bynnag, mae ar ysgol angen rhyw fecanwaith i allu mynegi gwrthwynebiadau gyda'r Gweinidog. Byddai hynny ynddo'i hun yn atal ffederasiynau rhag gweithredu mewn ffordd amhriodol a byddai'n gwarchod ethos ei aelodau unigol. Felly, byddwn yn gofyn i'r

Gweinidog ystyried hynny.

Finally, I want to refer to the Minister's desire for there to be streamlined procedures. There is a big change in the proposed Measure in moving power to the LEAs, and you cannot streamline things to the extent that they appear rushed. We have not had much time to scrutinise the proposed Measure to date, and now you are making a poor decision in trying to use the negative procedure on something as significant as the matter of what a small school is. You need to give ground in those areas, Minister. Everyone in the committee thought that, as did the Constitutional Affairs Committee. You need to use the affirmative procedure when you write so little on the face of the proposed Measure and leave so much to Orders and secondary legislation. If you can meet those genuine concerns, there is every hope that we will be able to support the proposed Measure at Stage 3. Otherwise, we will have to reserve our options.

6.20 p.m.

The Minister for Children, Education and Lifelong Learning (Leighton Andrews): I had assumed that there would be one or two more speakers. I would like to run through a few points and thank Members for the general support that has been shown today for the proposed Measure and the principles that underpin it. I will address people in the order that they spoke, starting with the points that Mark raised.

I am glad that Mark accepted that there is general support for the proposed Measure, particularly for those parts that relate to collaboration and governors. I accept the point that he made about federation and foundation schools. These issues can be seen as more controversial, but the federation principle has received general support. In respect of the new point that he raised—well, relatively new; it was also raised in committee—in relation to Welsh-medium education, there is nothing in the process of federation that could do anything to undermine the existing language category of a school. We need to be very clear about that. There is no intention on our part to allow

Yn olaf, hoffwn gyfeirio at awydd y Gweinidog i gael gweithdrefnau symlach. Mae newid mawr yn y Mesur arfaethedig o ran symud pŵer i'r AALLau, ac ni allwch symleiddio pethau i'r graddau eu bod yn ymddangos fel eu bod wedi'u rhuthro. Nid ydym wedi cael llawer o amser i graffu ar y Mesur arfaethedig hyd yma, ac yn awr rydych yn gwneud penderfyniad gwael i geisio defnyddio'r weithdrefn negyddol ar rywbeth mor bwysig â diffinio beth yw ysgol fach. Mae angen ichi ildio yn y meysydd hynny, Weinidog. Roedd pawb yn y pwyllgor yn credu hynny, felly hefyd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol. Mae angen ichi ddefnyddio'r weithdrefn gadarnhaol pan fyddwch yn ysgrifennu cyn lleied ar wyneb y Mesur arfaethedig ac yn gadael cymaint i Orchmynion ac is-ddeddfwriaeth. Os gallwch fodloni'r pryderon gwirioneddol hynny, mae pob gobaith y byddwn yn gallu cefnogi'r Mesur arfaethedig yng Nghyfnod 3. Fel arall, bydd yn rhaid inni gadw at ein hopsiynau.

6.20 p.m.

Y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes (Leighton Andrews): Roeddwn wedi cymryd y byddai un neu ddau yn fwy o siaradwyr. Hoffwn drafod ambell bwynt a diolch i'r Aelodau am y gefnogaeth gyffredinol a ddangoswyd heddiw i'r Mesur arfaethedig a'r egwyddorion sy'n sail iddo. Byddaf yn annerch y bobl yn y drefn y gwnaethant siarad, gan ddechrau gyda phwyntiau Mark.

Rwyf yn falch bod Mark wedi derbyn bod cefnogaeth gyffredinol i'r Mesur arfaethedig, yn enwedig y rhannau hynny sy'n ymwneud â chydweithio a llywodraethwyr. Rwyf yn derbyn y pwynt a wnaeth am ffedereiddio ac ysgolion sefydledig. Gellir dweud bod y materion hyn yn fwy dadleuol, ond mae'r egwyddor o ffedereiddio wedi cael cefnogaeth gyffredinol. O ran y pwynt newydd a gododd—wel, cymharol newydd; cafodd ei godi yn y pwyllgor hefyd—mewn perthynas ag addysg cyfrwng Cymraeg, nid oes dim yn y broses ffedereiddio a allai wneud unrhyw beth i danseilio categori iaith presennol ysgol. Mae angen inni fod yn glir iawn am hynny. Nid oes dim bwriad ar ein

federation to be used in that way, and I do not think that there is anything in this that changes the status of Welsh-medium education, or that could be used to change that status.

In respect of regulations and Orders, and the question of negative and affirmative procedure, I did not feel that the legislation committee had identified what it saw as substantive. However, I am sure that we will return to that at future stages.

I am grateful to Angela Burns for the observations of the Finance Committee. She said that we had provided a reasonable assessment of the likely costs, and accepted that there were inevitable uncertainties in what we were proposing. She recognised that we had tried to set these out in the regulatory impact assessment, and that we had also supplied the committee with the full PricewaterhouseCoopers review of the costs of administering the education system. Clearly, there are already obligations on local authorities, such as the training of governors, that are taken account of in the calculation of the revenue support grant.

In respect of the issues raised by the Constitutional Affairs Committee, I would like to emphasise—as Janet Ryder pointed out—that the question of modification is not intended to be a wide-ranging power. It has a clear legal definition. I think that she said that the committee was satisfied with what we had to say. In respect of definitions relating to the size of schools, we would not intend to determine those on a case-by-case basis, and I am certainly prepared to hear further arguments on this issue at further stages. In respect of introducing the phrase, ‘in exceptional circumstances,’ we are minded to accede to the committee’s suggestion on that, although we may want to do it in a slightly different way. We may specify the circumstances in which those powers would be used.

I am grateful to Paul Davies for his support for the general principles of the proposed Measure. He and I will disagree on foundation schools, but we have disagreed

rhan i ganiatáu ffedereiddio i gael ei ddefnyddio yn y ffordd honno, ac nid wyf yn credu bod unrhyw beth yn hyn sy'n newid statws addysg cyfrwng Cymraeg, neu y gellid ei ddefnyddio i newid y statws hwnnw.

Mewn perthynas â rheoliadau a Gorchmynion, a'r cwestiwn o weithdrefn negyddol a chadarnhaol, nid oeddwn yn teimlo fod y pwyllgor deddfwriaeth wedi nodi'r hyn yr oedd yn ei weld yn brif ddarpariaeth. Fodd bynnag, rwyf yn siŵr y byddwn yn dychwelyd at hynny yn y cyfnodau eraill yn y dyfodol.

Rwyf yn ddiolchgar i Angela Burns am sylwadau'r Pwyllgor Cyllid. Dywedodd ein bod wedi darparu asesiad rhesymol o'r costau tebygol, ac roedd yn derbyn ei bod yn anochel bod ansicrwydd yn yr hyn yr oeddem yn ei gynnig. Roedd yn cydnabod ein bod wedi ceisio nodi'r rhain yn yr asesiad effaith rheoleiddiol, a'n bod hefyd wedi rhoi adolygiad llawn PricewaterhouseCoopers i'r pwyllgor o gostau gweinyddu'r system addysg. Yn amlwg, mae rhwymedigaethau ar awdurdodau lleol yn barod, fel hyfforddi llywodraethwyr, sy'n cael eu hystyried wrth gyfrifo'r grant cynnal refeniw.

O ran y materion a godwyd gan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol, hoffwn bwysleisio—fel y nododd Janet Ryder—nad oes bwriad i'r cwestiwn ynghylch addasu fod yn bŵer eang. Mae ganddo ddiffiniad cyfreithiol clir. Rwyf yn meddwl ei bod wedi dweud bod y pwyllgor yn fodlon ar yr hyn roedd gennym i'w ddweud. O ran diffiniadau yn ymwneud â maint ysgolion, ni fyddem yn bwriadu pennu'r rheini fesul achos, ac rwyf yn sicr yn barod i glywed dadleuon pellach ar y mater hwn yn y camau eraill. O ran cyflwyno'r ymadrodd, ‘o dan amgylchiadau eithriadol,’ rydym yn bwriadu cytuno ag awgrym y pwyllgor ar hynny, er mae'n bosibl y byddwn am ei wneud mewn ffordd ychydig yn wahanol. Efallai y byddwn yn pennu'r amgylchiadau y byddai'r pwerau hynny yn cael eu defnyddio ynddynt.

Rwyf yn ddiolchgar i Paul Davies am ei gefnogaeth i egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig. Bydd ef a minnau yn anghytuno ar ysgolion sefydledig, ond rydym

from the beginning and have done so openly and honestly. I am sure that that will continue. I am also grateful to Eleanor Burnham for recognising the potential that the proposed Measure has to improve standards and efficiencies within the education system.

David Melding tried to push me a little on the efficiency and effectiveness argument, and whether that should be brought in with regard to criteria for collaboration. I have been through this with lawyers. I am not yet persuaded of the arguments being raised about this by him and by others. As I said in my introductory remarks, the difficulty could be that this would limit the power to consider collaboration and the opportunities for it. Again, I will reserve my position on that. At the moment, I am not minded to go along with him.

It was not our intention that the process of federation would be used to undermine the status of existing foundation schools. We discussed that at committee, and I hope that we can return to the issue. I am fairly clear, from the briefing that I have had on this subject, that that could not be done. However, there are issues that he rightly raised at committee, which were also raised by others, and we will look at them in more detail. David was asking for schools to have the right to appeal in cases where federation has taken place. I would say that, if a local authority had acted unreasonably, the school would be able to challenge that in a number of ways. One way would be to go down a legal route; another would be to come directly to Ministers and to suggest that the local authority had acted unreasonably. Safeguards are already built in to the system.

All in all, this is the opening stage in the deliberations on this proposed Measure. We will return to it in further stages, and I will no doubt hear further argument for further change.

Y Llywydd: Y cwestiwn yw ein bod yn cytuno ar y cynnig. A oes gwrthwynebiad? Gwelaf fod. Felly, gohiriaf y bleidlais tan y cyfnod pleidleisio.

wedi anghytuno o'r dechrau ac wedi gwneud hynny yn agored ac yn onest. Rwyf yn siŵr y bydd hynny'n parhau. Rwyf hefyd yn ddiolchgar i Eleanor Burnham am gydnabod potensial y Mesur arfaethedig i wella safonau ac effeithlonrwydd o fewn y system addysg.

Ceisiodd David Melding fy ngwthio rhywfaint ar y ddadl effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd, ac a ddylid cyflwyno hynny mewn perthynas â meini prawf ar gyfer cydweithio. Rwyf wedi trafod hyn gyda chyfreithwyr. Nid wyf wedi fy argyhoeddi eto o'r dadleuon am hyn a godir ganddo a chan bobl eraill. Fel y dywedais yn fy sylwadau agoriadol, yr anhawster a allai godi yw bod hyn yn cyfyngu ar y pŵer i ystyried cydweithio a'r cyfleoedd ar ei gyfer. Unwaith eto, cadwaf at fy marn ynghylch hynny. Ar hyn o bryd, nid wyf yn bwriadu cytuno â hyn.

Nid oedd yn fwriad gennym y byddai'r broses ffedereiddio yn cael ei defnyddio i danseilio statws ysgolion sefydledig sy'n bodoli eisoes. Buom yn trafod hynny yn y pwyllgor, a gobeithiaf y gallwn ddychwelyd at y mater. Rwyf yn weddol glir, ar ôl y cyfarfod yr wyf wedi'i gael ar y pwnc hwn, na ellid gwneud hynny. Fodd bynnag, mae materion a godwyd ganddo ef yn y pwyllgor, a godwyd gan bobl eraill hefyd, a byddwn yn edrych arnynt yn fwy manwl. Roedd David yn gofyn am roi hawl i ysgolion apelio mewn achosion lle mae ffedereiddio wedi digwydd. Byddwn yn dweud, os oedd awdurdod lleol wedi gweithredu'n afresymol, y byddai'r ysgol yn gallu herio hynny mewn sawl ffordd. Un ffordd fyddai dilyn llwybr cyfreithiol; un arall fyddai cysylltu'n uniongyrchol â Gweinidogion ac awgrymu bod yr awdurdod lleol wedi gweithredu'n afresymol. Mae mesurau diogelwch eisoes wedi'u cynnwys yn y system.

Ar y cyfan, dyma gam agoriadol y trafodaethau ar y Mesur arfaethedig hwn. Byddwn yn dychwelyd ato yn y camau eraill, ac rwyf yn siŵr y byddaf yn clywed rhagor o ddadlau dros newid pellach.

The Presiding Officer: The proposal is that we agree the motion. Are there any objections? I see that there are. Therefore, I defer the vote until voting time.

*Gohiriwyd y bleidlais tan y cyfnod pleidleisio.
Vote deferred until voting time.*

**Penderfyniad Ariannol ynghylch y Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg
(Cymru)
Financial Resolution in relation to the Proposed Education (Wales) Measure**

Cynnig NDM4644 Leighton Andrews

Motion NDM4644 Leighton Andrews

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru, at ddibenion unrhyw ddarpariaethau sy'n deillio o'r Mesur Arfaethedig ynghylch Addysg (Cymru), yn cytuno i unrhyw gynnydd mewn gwariant o'r math y cyfeirir ato yn Rheol Sefydlog 23.80(ii)(c), sy'n codi o ganlyniad i'r Mesur.

To propose that the National Assembly for Wales, for the purposes of any provisions resulting from the Proposed Education (Wales) Measure, agrees to any increase in expenditure of a kind referred to in Standing Order 23.80(ii)(c), arising in consequence of the Measure.

The Minister for Children, Education and Lifelong Learning (Leighton Andrews): I move the motion.

Y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes (Leighton Andrews): Cynigiau y cynnig.

Y Llywydd: Gan ein bod wedi gohirio'r bleidlais ar yr egwyddorion cyffredinol tan y cyfnod pleidleisio, yr wyf hefyd yn gohirio'r bleidlais ar y penderfyniad ariannol.

The Presiding Officer: As we have deferred the vote on the general principles until voting time, I also defer the vote on the financial resolution.

*Gohiriwyd y bleidlais tan y cyfnod pleidleisio.
Vote deferred until voting time.*

**Cyfnod Pleidleisio
Voting Time**

*Gwelliant 1 i NDM4646: O blaid 9, Ymatal 0, Yn erbyn 37.
Amendment 1 to NDM4646: For 9, Abstain 0, Against 37.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Burns, Angela
Davies, Paul
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan

Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Watson, Joyce
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

*Gwelliant 2 i NDM4646: O blaid 14, Ymatal 0, Yn erbyn 32.
 Amendment 2 to NDM4646: For 14, Abstain 0, Against 32.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Black, Peter
 Burnham, Eleanor
 Burns, Angela
 Davies, Paul
 German, Veronica
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Millar, Darren
 Morgan, Jonathan
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Andrews, Leighton
 Barrett, Lorraine
 Chapman, Christine
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Davies, Andrew
 Davies, Jocelyn
 Evans, Nerys
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 James, Irene
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Watson, Joyce
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

*Gwelliant 3 i NDM4646: O blaid 14, Ymatal 0, Yn erbyn 32.
Amendment 3 to NDM4646: For 14, Abstain 0, Against 32.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

*Gwelliant 4 i NDM4646: O blaid 14, Ymatal 0, Yn erbyn 32.
Amendment 4 to NDM4646: For 14, Abstain 0, Against 32.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann

Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

*Cynnig NDM4646: O blaid 46, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion NDM4646: For 46, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Asghar, Mohammad
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Davies, Paul
Evans, Nerys
German, Veronica
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Isherwood, Mark
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Melding, David
Mewies, Sandy
Millar, Darren
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Ryder, Janet

Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

*Gwelliant 1 i NDM4645: O blaid 9, Ymatal 0, Yn erbyn 37.
Amendment 1 to NDM4645: For 9, Abstain 0, Against 37.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Burns, Angela
Davies, Paul
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

*Gwelliant 2 i NDM4645: O blaid 14, Ymatal 0, Yn erbyn 32.
Amendment 2 to NDM4645: For 14, Abstain 0, Against 32.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine

Black, Peter
 Burnham, Eleanor
 Burns, Angela
 Davies, Andrew R.T.
 Davies, Paul
 German, Veronica
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Millar, Darren
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

Chapman, Christine
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Davies, Andrew
 Davies, Jocelyn
 Evans, Nerys
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 James, Irene
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Watson, Joyce
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

*Gwelliant 3 i NDM4645: O blaid 14, Ymatal 0, Yn erbyn 32.
 Amendment 3 to NDM4645: For 14, Abstain 0, Against 32.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Black, Peter
 Burnham, Eleanor
 Burns, Angela
 Davies, Andrew R.T.
 Davies, Paul
 German, Veronica
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Millar, Darren
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Andrews, Leighton
 Barrett, Lorraine
 Chapman, Christine
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Davies, Andrew
 Davies, Jocelyn
 Evans, Nerys
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 James, Irene
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne

Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

*Gwelliant 4 i NDM4645: O blaid 14, Ymatal 0, Yn erbyn 32.
Amendment 4 to NDM4645: For 14, Abstain 0, Against 32.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

6.30 p.m.

*Cynnig NDM4645: O blaid 32, Ymatal 0, Yn erbyn 14.
Motion NDM4645: For 32, Abstain 0, Against 14.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Chapman, Christine
Davidson, Jane

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Burns, Angela

Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

*Cynnig NDM4643: O blaid 37, Ymatal 9, Yn erbyn 0.
Motion NDM4643: For 37, Abstain 9, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy

Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

Ymataliodd yr Aelodau canlynol:
The following Members abstained:

Asghar, Mohammad
Burns, Angela
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

*Cynnig NDM4644: O blaid 32, Ymatal 9, Yn erbyn 0.
Motion NDM4644: For 32, Abstain 9, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Chapman, Christine
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Evans, Nerys
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn

Watson, Joyce
Wood, Leanne

Ymataliodd yr Aelodau canlynol:
The following Members abstained:

Asghar, Mohammad
Burns, Angela
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

Y Llywydd: Dyna ddiwedd ein trafodion am **The Presiding Officer:** That brings today's proceedings to a close.

*Daeth y cyfarfod i ben am 6.31 p.m.
The meeting ended at 6.31 p.m.*

**Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties**

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
Asghar, Mohammad (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
Bates, Mick (Democrat Rhyddfrydol Annibynnol – Independent Liberal Democrats)
Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Burns, Angela (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Chapman, Christine (Llafur – Labour)
Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
Davidson, Jane (Llafur – Labour)
Davies, Alun (Llafur – Labour)
Davies, Andrew (Llafur – Labour)
Davies, Andrew R.T. (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Davies, Paul (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Evans, Nerys (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Franks, Chris (Plaid Cymru – The Party of Wales)
German, Veronica (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Graham, William (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Gregory, Janice (Llafur – Labour)
Griffiths, John (Llafur – Labour)
Griffiths, Lesley (Llafur – Labour)
Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
Hart, Edwina (Llafur – Labour)
Hutt, Jane (Llafur – Labour)
Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
James, Irene (Llafur – Labour)
Jenkins, Bethan (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Ann (Llafur – Labour)
Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Gareth (Plaid Cymru – The Party of Wales)

Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Law, Trish (Annibynnol – Independent)
Lewis, Huw (Llafur – Labour)
Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Lloyd, Val (Llafur – Labour)
Melding, David (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Mewies, Sandy (Llafur – Labour)
Millar, Darren (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
Neagle, Lynne (Llafur – Labour)
Ramsay, Nick (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Sargeant, Carl (Llafur – Labour)
Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Watson, Joyce (Llafur – Labour)
Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)